

**T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**MEVLÂNÂ'NIN RUBÂİLERİ -TENKİTLİ METİN VE
İNCELEME- (1000-1866)**

**GÜLŞAH ERTÜRK
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Adnan KARAİSMAİLOĞLU**

KIRIKKALE-2023

KABUL - ONAY

Gülşah ERTÜRK tarafından hazırlanan MEVLÂNÂ'NIN RUBÂÎLERİ – TENKİTLİ METİN VE İNCELEME (1000-1866) adlı tez çalışması, aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları (Fars Dili ve Edebiyatı) Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Adnan KARAİSMAİLOĞLU

Mütercim Tercümanlık Farsça, Kırıkkale Üniversitesi

İmza.....

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.

Başkan: Doç. Dr. Yakup Şafak

Mütercim Tercümanlık Farsça, Kırıkkale Üniversitesi

İmza.....

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.

Üye: Prof. Dr. Sait OKUMUŞ

Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

İmza.....

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.

Tez Savunma Tarihi 04/07/2023

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

...../...../.....

Doç. Dr. Abdussamed YEŞİLDAĞ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uyun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Gülşah ERTÜRK

04.07.2023

ÖZET

MEVLÂNÂ'NIN RUBÂÎLERİ-TENKİTLİ METİN VE İNCELEME- (1000-1866)

Kırıkkale Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Adnan KARAİSMAİLOĞLU

Temmuz, 2023, 217 sayfa

Dîvân-ı Kebîr'in farklı ülkelerdeki kütüphanelerde birçok nüshası bulunmaktadır. Mevlânâ'nın ömrünün büyük bir kısmını Konya'da geçirmiş olması, Onun eserlerinin en eski yazma nüshalarının Türkiye kütüphanelerinde yer almasına vesile olmuştur. Bu çalışmada; Konya Mevlânâ Müzesinde 68-69 numarada kayıtlı olan ve 768-770/1366-1368 yıllarında Hasan b. Osman el-Mevlevî tarafından istinsah edilen nüshadaki rubâîlerin, iki farklı nüsha ile karşılaştırması yapılmıştır.

Yüksek Lisans Tezi olarak sunulan bu çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, Mevlânâ'nın hayatı ve eserleri hakkında genel bilgiler sunulmuştur. Birinci bölümde, rubâî nazım şekli, Mevlânâ rubâîlerinin genel özellikleri ve Mevlânâ rubâîlerinin Farsça neşirleri ve Türkçe çevirileri ele alınmıştır. İkinci bölümde, önce çalışmada esas alınan yazma nüsha ile ilgili bilgi verilmiş, ardından bu nüshanın imlâ özellikleri örneklerle izah edilmiştir. Üçüncü bölümde ise rubâîlerin karşılaştırılması esnasında kullanılan diğer iki yazma nüsha hakkında kısa bir bilgiye değinilmiş, ardından 867 rubâînin karşılaştırmalı metni ile beyit dizini sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dîvân-ı Kebîr, Mevlânâ, Rubâî, Dîvân-ı Kebîr Nüshaları.

ABSTRACT

RUMI'S RUBAIS -CRITICAL TEXT AND EXAMINATION- (1000-1866)

Kırıkkale University

Institute of Social Sciences

Department of Eastern Languages and Literatures, Master's Thesis

Advisor: Prof. Dr. Adnan KARAİSMAİLOĞLU

Temmuz, 2023, 217 pages

There are many copies of *Dīvān-e Kabīr* in libraries of several countries. The fact that Rumi spent most of his life in Konya, it has been instrumental in having the oldest manuscripts of her works in Turkish libraries. In this study, the copies registered in the Movlana Museum of Konya number 68- 69 copied by Hasan b. Osman al- Movlavi nearly 768-770/1366-1368 were compared with two other copies and the critical text was prepared.

This study presented as a Master's thesis, consists of an introduction and three parts. In the introduction, general information about Rumi's life and works is given . In the first chapter the verses, general characteristics of Rumi's rubais and the Persian publications and Turkish translations of the rubais of Rumi are discussed. In the second part, preliminary information about the manuscripts thah serve as the basis for the study is given and the orthographic characteristics of this copy are explained with pure explanations. In the chapter three, a brief information about the two other manuscripts used in the preparation of the critical text is mentioned, then the critical text of 867 Rubais and the couplets index are presented.

Keywords: Dīvān-e Kabīr, Rumi, Dīvān-e Kabīr Manuscripts.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezi olarak sunulan bu çalışmanın konusunun belirlenmesinde bana yardımcı olan, çalışma süresince kıymetli bilgilerini, deneyimlerini ve tavsiyelerini benden esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu'na minnet ve şükranlarımı sunarım.

Ayrıca lisans ve yüksek lisans döneminde engin bilgilerinden yararlandığım Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Farsça Bölümündeki bütün hocalarıma, İstanbul Üniversitesi ve Dicle Üniversitesinde görevini sürdürmekte olan kıymetli hocalarım Gökhan Gökmen ile Malik Uğur Dadak'a sonsuz teşekkürlerimi iletirim.

Son olarak aldığım kararlarda beni destekleyen anneme, babama ve ağabeyime; ayrıca bu süreçte bana yardımcı olan İlknur Cevher ve Merve Sultan Sarıyerlioğlu'na teşekkürü bir borç bilirim.

Gülşah ERTÜRK

Temmuz - 2023

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
TEŞEKKÜR	V
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	VI
ÖN SÖZ.....	VIII
KISALTMALAR DİZİNİ	X
GİRİŞ: Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Hayatı ve Eserleri	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	10
Rubâî Nazım Şekli.....	10
Mevlânâ Rubâîlerinin Genel Özellikleri.....	13
Mevlânâ Rubâîlerinin Farsça Neşirleri ve Türkçe Çevirileri Hakkında Bazı Tespitler.....	18
İKİNCİ BÖLÜM	34
1. Çalışmada Esas Alınan Konya Mevlânâ Müzesi 68 – 69 Numaralı Yazma Nüsha.....	34
1.1. Katalog Bilgileri (Cilt, Kâğıt, Ebat, Yazı Türü)	34
1.2. Konya Mevlânâ Müzesi 68-69 Nolu Yazma Nüsha Hakkında Bilgiler	35
1.3. Çalışmada Esas Alınan 68 – 69 Nolu Yazma Nüshanın İmlâ Özellikleri....	44
1.3.1. Farsça Kelimelerdeki ÷ Harfinin ÷ Olarak Yazılması.....	45
1.3.2. "Hâ-yı Resmiye"den Sonra Yazılan Çoğul Ekleri	46

1.3.3. (كه-چه) "Ki" ve "Çi"lerin Yazımı	46
1.3.4. "Hâ-yı Resmiye" ile Biten Kelimelerden Sonra "Ye"lerin Yazılması.....	47
1.3.5. "به" Ön Edatının Yazılması	48
1.3.6. پ – ب – ج – چ – ک – گ Harflerinin Yazım Şekilleri.....	49
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	51
1. Konya Mevlânâ Müzesi 68 – 69 Nolu Yazma Nüshanın İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi No. 2693 ve İstanbul Belediye Kütüphanesi No. K. 17 İle Karşılaştırması.....	51
1.1. Çalışmada Kullanılan Yazma Nüshalar	51
1.2. Hazırlanan Metnin İmlâ Özellikleri	52
2. Mevlânâ'nın Rubâîleri – Tenkitli Metin (1000 – 1866).....	52
3. Beyit Dizini (1000 – 1866).....	138
SONUÇ.....	138
KAYNAKLAR	212
ÖZGEÇMİŞ.....	217

ÖN SÖZ

Büyük mutasavvıf, ârif, âlim ve bunun gibi bir çok sıfatı beraberinde taşıyan Mevlânâ Celâleddîn Muhammed'in, şair kimliğinin de ön plana çıktığı bir gerçektir. O, genellikle çevresindeki kişilerin isteği üzerine şiir söylemiş ve hiç bir zaman şiir söyleme amacı gütmemiştir. Mevlânâ, duygu ve düşüncelerini şiir yoluyla insanlara aktarmış ve bunu yaparken halkın kavrayış seviyesine uygun bir dil tercih etmiştir. Mevlânâ, vermek istediği mesajları bazen öğüt bazen de nükteli bir şekilde iletmış ve halk tarafından büyük bir beğeni toplamıştır.

Mevlânâ ve eserleri geçmişten günümüze dek birçok incelemeye tabi tutulmuş olmasına rağmen bazı mütefekkir ve âlimler, O'nun en büyük eseri olan *Dîvân-ı Kebîr*'e ve bilhassa bu eserde bulunan rubâîlerine gereken ilginin gösterilmediğini savunmuştur. Bedî'uzzamân Furuzânfer'in *Kulliyât-ı Şems yâ Dîvân-ı Kebîr* neşrindeki rubâîler için de bazı rubâîlerin Mevlânâ'ya aidiyeti ve metinlerde makul olmayan tercihler gibi hususlarda tenkitler yapılmıştır. Bu sebeple bu çalışmada, Mevlânâ'nın rubâîleri incelenmiş ve bazı tespitlerde bulunulmuştur.

Çalışmada, Abdülbâkî Gölpınarlı'nın "*Dîvân-ı Kebîr*'in en tamı ve en sağlamı" olarak takdim ettiği Konya Mevlânâ Müzesi Müzelik Yazma Eserler Bölümünde muhafaza edilen ve numara 68-69'da kayıtlı olan 768-770/1366-1368 tarihli iki ciltten oluşan yazma nüsha esas alınmıştır. Hasan b. Osman el-Mevlevî tarafından istinsah edilen bu yazmanın, ikinci cildi olan 69 nolu nüshadaki rubâîler üzerinde durulmuş ve 867 rubâî incelemeye tabi tutulmuştur. Bu rubâîlerin, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü numara 2693'de ve İstanbul Belediye Kütüphanesi Muallim Cevdet Bölümü numara K. 17'de muhafaza edilen iki farklı nüsha ile karşılaştırılması yapılmıştır.

Bununla birlikte çalışmada, Mevlânâ rubâîlerinin bazı muteber Farsça neşirleri ve Türkçe çevirileri incelenmiş ve bazı tespitlerde bulunulmuştur. Bu Farsça neşirler arasında Bedî'uzzamân Furuzânfer'in *Kulliyât-ı Şems yâ Dîvân-ı Kebîr*, Veled Çelebi İzbudak'ın *Rubaiyyât-ı Hazreti Mevlânâ* ve Tevfik Subhânî'nin *Dîvân-ı Kebîr ile Kulliyât-ı Şems-i Tebrîzî* adlarını birlikte verdiği neşri yer almaktadır. Türkçe çevirilerde ise Mehmet Nuri Gençosman'ın *Mevlâna'nın Rubaileri I-II*, Şefik Can'ın

Hz. Mevlânâ'nın Rubâîleri I-II ve Ziya Avşar'ın Mevlânâ Celâleddin Rûmî Sırların Dili-Bütün Rubailer- adlı eseri incelenmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında Farsça neşirler ve Türkçe çeviriler de önemli bir yer tutmuştur. Zira onlardan elde edilen bilgiler doğrultusunda yaptığımız bu çalışma birkaç kaynaktan teyit edildi ve böylelikle sağlıklı bir tespit yapılmaya ve sonuç çıkarılmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra Mevlânâ rubâîlerinin sayısı her nüshada farklı olduğu için yukarıda bahsi geçen Farsça neşirler ve Türkçe çeviriler sayesinde mükerrer olan rubâîler tespit edildi. Bunun sonucunda ise Mevlânâ rubâîlerinin sayısının genel bir tahmini elde edildi.

Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, Mevlânâ ve eserleri hakkında bilgi verildikten sonra birinci bölümde rubâî nazım şekli, Mevlânâ rubâîlerinin genel özellikleri ve Mevlânâ rubâîlerinin bazı muteber Farsça neşirleri ve Türkçe çevirileri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde, çalışmada esas alınan 68-69 nolu yazma nüshaların katalog bilgileri ve genel özellikleri hakkında detaylı bilgilendirme yapıldıktan sonra bu yazmanın çalışmamıza konu olan rubâîlerin bulunduğu ikinci cildinin (69 nolu yazmanın) imlâ özellikleri, örneklerle izah edilmiştir. Üçüncü bölümde ise 69 numaralı nüshadaki rubâîlerin karşılaştırıldığı İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü numara 2693'de ve İstanbul Belediye Kütüphanesi Muallim Cevdet Bölümü numara K. 17'de muhafaza edilen iki farklı nüshanın genel özelliklerine dair katalog bilgileri verilmiştir. Ardından bu bölümde, 867 rubâînin karşılaştırmalı metni ve beyit dizini sunulmuştur.

Yapılan bu çalışmanın, Mevlânâ rubâîleri üzerine yapılacak sonraki ilmî çalışmalara yardımcı olacağı düşünülmüş ve bu hedef doğrultusunda incelemelerin daha titizlikle yapılmasına özen gösterilmiştir.

Gülşah ERTÜRK
KIRIKKALE - 2023

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e	Adı geçen eser
a.g.m	Adı geçen makale
B	İstanbul Belediye Kütüphanesi Muallim Cevdet Bölümü 17 numaralı, 723/1323 tarihli yazma nüsha
b.	Bin (oğul)
bk.	Bakınız
bs.	Basım
Böl.	Bölüm
C.	Cilt
cm	Santimetre
çev.	Çeviren
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
E	İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 2693 numaralı, VII/XIII. asra ait yazma nüsha
ed.	Editör
F	Bedî'uzzamân Furuzânfer'in <i>Kulliyât-ı Şems yâ Dîvân-ı Kebîr</i> adlı neşri
h.	Hicrî
haz.	Hazırlayan
hş.	Hicrî-Şemsî
Hz.	Hazret-i
Ktp.	Kütüphane

M	Konya Mevlânâ Müzesi Müzelik Yazma Eserler Bölümü 68-69 numaralı, 768-770/1366-1368 tarihli yazma nüsha
m.	Miladî
mm	Milimetre
No.	Numara
nşr.	Neşreden
ö.	Ölüm
S	Tevfik Subhânî'nin <i>Dîvân-ı Kebîr - Kulliyât-ı Şems-i Tebrîzî</i> adlı neşri
S.	Sayı
s.	Sayfa
tkr.	Tekrar eden rubâî. O nüshanın rumuzu verilerek dipnotta belirtilmiştir (Örneğin; “M, S, F veya B: tkr.” gibi.)
trc.	Tercüme eden
vd.	ve devamı
Vr. No.	Varak numarası
yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Hayatı

Anadolu'da "Hazret-i Mevlânâ" ve "Hazret-i Pîr", Batı'da "Rûmî", İran ve Pakistan'da ise "Mevlevî" adıyla şöhret bulan Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, 6 Rebiülevvel 604/30 Eylül 1207 yılında Belh şehrinde dünyaya gelmiştir. Asıl adı Muhammed olan bu büyük mutasavvıf, daha sonraları "Celâleddîn" lakabı ile anılmıştır. Babası "Sultânü'l-Ulemâ" olarak bilinen Bahâeddin Veled, annesi ise Belh Emîri Rûkneddin'in kızı olan Mümine Hatun'dur.¹ Mevlânâ'nın, Alâaddin Muhammed adında bir ağabeyi ve Fâtıma Hatun isminde bir kız kardeşinin olduğu bilinmektedir.²

Muteber kaynaklardan elde edilen bilgilere göre, Mevlânâ iki kez evlenmiş ve bu evlilikler sonucu dört çocuğu olmuştur. İlk hanımı Semerkantlı Şerefeddin'in kızı Gevher Hatun'dan doğma çocukları, Bahâeddin Muhammed Sultân Veled ve Alâadin Muhammed Çelebi'dir. İkinci evliliğini ise Konyalı Kira Hatun ile yapmıştır, bu hanımından Muzafferüddin Emîr Âlim isminde bir oğlu ve Melike Hatun adında bir kızı dünyaya gelmiştir.³

Mevlânâ ve ailesinin, olası bir Moğol istilasına karşı tedbir amaçlı babası Bahâeddin Veled'in kararıyla Belh'ten ayrıldıkları⁴ ve bu sırada Mevlânâ'nın daha 5 yaşlarında olduğu belirtilmektedir.⁵ Yola çıkan kafilenin önce Nişabûr ve Bağdat'a uğrayıp orada Hac vazifelerini yerine getirdikleri, ardından Şam üzerinden Anadolu topraklarına vardıkları kayıtlara geçmiştir. Kafilenin daha sonraki konakladığı ve yaşadığı şehirler arasında Malatya, Erzincan, Erzincan'a bağlı olan Akşehir, Larende (bugünkü Karaman) ve Konya yer almaktadır.⁶

¹ Mevlânâ, *Sırların Dili (Bütün Rubailer)*, çev. Ziya Avşar, Kökler Yayıncılık, Konya, 2007, s. 563.

² Furuzânfer, Bedî'uzzamân, *Mevlâna Celâleddin*, trc. Feridun Nafiz Uzluk, 2.bs., Konya, 2005, syf 34 vd.

³ Mevlânâ, *Mesnevî*, trc. Adnan Karaismailoğlu, Akçağ Yayınları, 16.bs., Ankara, 2018, s. 26.

⁴ Mevlânâ, *Mesnevî*, trc. Adnan Karaismailoğlu, s. 27.

⁵ Eflâkî, Şemseddin Ahmed, *Ariflerin Menkıbeleri I-II*, trc. Tahsin Yazıcı, İstanbul, 1986-1987, C. I, s. 95.

⁶ Eflâkî, Ş. Ahmed, *Ariflerin Menkıbeleri I-II*, trc. Tahsin Yazıcı, C. I, s. 99-101; Sipehsâlâr, Feridûn b. Ahmed, *Mevlâna ve Etrafındakiler Risâle*, trc. Tahsin Yazıcı, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul, 1977, s. 22-23.

Mevlânâ, Karaman’da ikamet ettiği esnada annesini, ağabeyini ve eşini kaybetmiş ve birkaç yıl sonra babası ile birlikte Konya vilayetine intikal etmiştir. Eflâkî’ye göre, Konya’da oldukları dönemde babası Bahâeddin’i de kaybeden Mevlânâ’nın yaşı 24 idi.⁷ Bahâeddin’in müritlerinden Seyyid-i Sırdân lakaplı Şeyh Burhâneddin-i Muhakkık-ı Tirmizî’nin bu acı kaybı, bir gün kuşluk vaktinde aniden hissedip “Yazık, yazık Şeyhim, bu toprak âleminden temiz âleme göçtü!” sözleriyle feryad ettiği ve bu sebeple Konya’ya doğru yola çıktığı belirtilmiştir.⁸

Seyyid Burhâneddin’in Konya’ya gelişiyle birlikte Mevlânâ artık ona bağlanmış ve bu bağlılık 9 yıl kadar sürmüştür.⁹ İlim ve irfan bakımından babasıyla eşit olduğu düşünülen Mevlânâ, ders vermiş, vaazlarda bulunmuş ve hep öğrenme-öğretme ilkesiyle hayatına devam etmiştir. Bu ilmî özellikleri yüksek olan Pîr’in, Tebrizli Şems’le karşılaşması ve birbirlerine duydukları derin muhabbet sonrası şairlik yönünün de ortaya çıktığı bir gerçektir.

Konya’ya 26 Cemâziyelâhir 642/29 Kasım 1244 yılında ilk kez gelen Şemseddin Muhammed-i Tebrîzî, Mevlânâ’nın hayatında büyük bir değişikliğe vesile olmuştur. Mevlânâ’nın öğrencilerinin, bu yakın bağdan rahatsızlık duyduklarını hisseden Şems, 21 Şevval 643/10-11 Mart 1246 yılında Konya’dan ayrılmış ve bu ayrılıktan çok etkilenen Mevlânâ’nın durumu, müritlerinin pişman olmalarına sebep olmuştur. Sultân Veled, 644/1246-1247’de Şems’i bulup Konya’ya geri getirmiştir. Mevlânâ’nın bu vuslat sevinci çok kısa sürmüş ve Şems-i Tebrîzî’yi bir daha bulamamak üzere kaybetmiştir (645/1247-1248).¹⁰

Hız. Mevlânâ, bir nebze de olsa Şems’in ayrılık acısını Konyalı kuyumcu Selâhaddin-i Zerkûb ve Hüsâmeddin Çelebi ile kurduğu dostluk sayesinde unutmuştur.¹¹ Mevlânâ’nın bu iki önemli şahsiyetle geçirdiği yıllar, O’nun en verimli ve en huzurlu olduğu dönemler olarak nitelendirilmiştir.¹² Feridüddin Attar’ın “Umarım ki yakın zamanda senin bu oğlun âlemde yanacak gönüllere ateş verir!”¹³ sözleriyle ve Şeyh

⁷ Eflâkî, Ş. Ahmed, *Ariflerin Menkıbeleri I-II*, trc. Tahsin Yazıcı, C. I, s. 108-112.

⁸ Eflâkî, Ş. Ahmed, a.g.e, trc. Tahsin Yazıcı, C. I, s. 142.

⁹ Mevlânâ, *Mesnevî*, trc. Adnan Karaismailoğlu, s. 28.

¹⁰ Mevlânâ, *Mesnevî*, trc. Adnan Karaismailoğlu, s. 29-30

¹¹ Mevlânâ, *Sırların Dili (Bütün Rubailer)*, çev. Ziya Avşar, s. 571-573.

¹² Mevlânâ, a.g.e, trc. Adnan Karaismailoğlu, s. 31.

¹³ Furuzânfer, Bedî'uzzamân, *Mevlâna Celâleddin*, trc. Feridun Nafiz Uzluk, 2.bs., 2005, s. 62.

Muhiddin-i Arabî'nin, "Sûbhanallah! Muazzam bir okyanus bir gölün arkasında gidiyor"¹⁴ sözleriyle tarif ettiği Mevlânâ, 5 Cemâziyelâhir 672/17 Aralık 1273'de Hakk'a yürümüştür.

Mevlânâ'nın Eserleri

a) Mesnevî:

Büyük mutasavvıf ve mütefekkir Hz. Mevlânâ'nın, dünya çapında ilgi gören eserlerinin başında *Mesnevî* gelmektedir. Şair kimliğinin bir yansıması olan bu eser, ismini dayandığı nazım şeklinden almıştır. Tarihte bu nazım türü Fars, Türk ve Urdu edebiyatlarında sıklıkla kullanılmıştır; bu türün bir çok örneği bulunmasına rağmen mesnevî denilince ilk akla gelen isim Mevlânâ Celâleddîn olmuştur.¹⁵

Altı defterden ve takriben 26.000 beyitten teşkil olan *Mesnevî*'nin, ilk on sekiz beyitinin bizzat Mevlânâ tarafından yazıldığı sonrasında ise Hüsâmeddin Çelebi'nin isteği doğrultusunda devam ettirildiği bilinmektedir.¹⁶ Yazılma tarihi hakkında muhtelif görüşlerin olmasının yanı sıra, sadece ikinci defterin ilk beyitlerinden anlaşıldığı üzere bu cildin yazımına 662 Recep ayının 15. günü başlanmıştır.¹⁷ Mevlânâ'nın bu eserindeki şiirlerini de tıpkı diğer eserlerinde olduğu gibi irticalen söylediği bilinmektedir.¹⁸

Mesnevî'nin hem ülkemizde hem de diğer ülkelerde bu denli sevilmesinin; yüzlerce nüshasının, şerhinin, tercümesinin ve baskısının bulunmasının en önemli sebebi Mevlânâ'nın vermek istediği mesajları, halkın anlayacağı bir dille günlük olaylardan örnekler vererek hikâye tarzında aktarmasıdır. Bu hikâyeleri vezin eşliğinde söylemesi de önemli etkenler arasında gösterilebilir.

b) Dîvân-ı Kebîr:

Mevlânâ'nın hacim bakımından en büyük eseri *Dîvân-ı Kebîr*'dir. Şiirlerinde genellikle Şems, Şems-i Tebrîzî yada Şemsü'l-hak ve'd-dîn mahlaslarını kullanması sebebiyle bu eser, *Dîvân-ı Şems-i Tebrîzî*, *Kulliyât-ı Şems* gibi isimlerle de

¹⁴ Furuzânfer, Bedî'uzzamân, *Mevlâna Celâleddin*, trc. Feridun Nafiz Uzlu, 2.bs., 2005, s. 86.

¹⁵ Ceylan, Can, "Türk Edebiyatında Şerh Edilen Metinler Arasında Mesnevî-i Şerîf'in Yeri", *Doğu Araştırmaları Dergisi*, S. 7, 2011, s. 174.

¹⁶ Ceyhan, Semih, "Mesnevî", *DİA*, C. 29, Ankara, 2004, s. 325-334.

¹⁷ Mevlânâ, *Mesnevî*, trc. Adnan Karaismailoğlu, s. 35.

¹⁸ Gölpınarlı, Abdülbâki, *Mesnevî ve Şerhi*, C. I, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989, s. XXXVI.

anılmaktadır.¹⁹ Bu konu hakkında Hamza Tanyaş, “Mevlânâ, Şems’i sembol gibi göstererek ilâhî aşkı, vahdet-i vücud görüşü içinde mistik bir ruhun duygularını dile getirmiştir” şeklinde ifade etmiştir.²⁰ Divanın yazma nüshalarındaki beyit sayıları 30.000 beyit ile 50.000 beyit arasında değişiklik göstermektedir. İçerisinde gazel, tercî’ ve rubâîlerin bulunduğu bu divan, bahirlere göre sıralanmış; her bahirdeki şiirler de kafiyelerine göre alfabetik bir tertibe göre tanzim edilmiştir.²¹

Mevlânâ’nın, özellikle Şems-i Tebrîzî ile ayrılığından sonra kendini şiire adadığı ve *Dîvân-ı Kebîr*’deki şiirlerinin çoğunu bu acı olay sonrası söylediği bilinmektedir.²² Mevlânâ, *Dîvân-ı Kebîr*’inde daha çok ilahî aşkını, gönlündeki sızıyı, içsel duygu durumunu, tasavvufî düşünce ve görüşlerini coşkun ve şevk dolu bir üslupla dile getirmiştir.

Mevlânâ ve onun eserleri üzerinde birçok çalışma yapan merhum Abdülbâki Gölpinarlı’ya göre, Mevlânâ’yı diğer şairlerden ayıran en temel özelliği O’nun hür bir şair olmasıdır; zira diğer şairlerin şiirlerinde belli bir kural çerçevesinde hareket ettiklerini, belirlenen beyit sayısı dışına dahi çıkmadıklarını, önceki ve sonraki beyitleri arasında bir bağlantı bulunmadığını savunmaktadır. O, Mevlânâ’nın böyle bir kural anlayışını benimsemediğini, içinden geldiği gibi şiir söylediğini, bir kural dahilinde ilerlemediğini, hissettiklerini bazen az bazen de daha fazla beyitle aktardığını ifade etmiştir.²³

Mesnevî kadar eski ve Mevlânâ’ya yakın yıllara ait el yazmaları bulunmayan *Dîvân-ı Kebîr*’in ilk ilmî çalışması Bedî’uzzamân Furuzânfer tarafından *Kulliyât-ı Şems yâ Dîvân-ı Kebîr* adıyla hş. 1336-1345 yılları arasında yayınlanmıştır. İlk tenkitli metin olma özelliğini taşıyan Furuzânfer neşrinde toplam beyit sayısı 40.326 (gazel, tercî’ ve rubâîler dahil)’dır. Bu neşri esas alarak İran’da *Dîvân-ı Kebîr*’in birçok baskısı yapılmış ancak bunlar arasında en kayda değer olanı Tevfik Haşimpûr Subhânî’nin

¹⁹ Karaismailoğlu, Adnan, "Dîvân-ı Kebîr'in Tıpkı Basımı için Sunuş", *Dîvân-ı Kebîr Tıpkı Basım-Takdim/Fihrist*, Ankara, 2013, Ptt Genel Müdürlüğü, Takdim/Fihrist s. 7.

²⁰ Mevlânâ, *Mevlâna’dan Rubailer*, çev. Hamza Tanyaş, Doğu Matbaacılık, Ankara, 1987, s. 20.

²¹ Mevlânâ, *Dîvân-ı Kebîr*, trc. Abdülbâki Gölpinarlı, C. I, s. XIII.

²² Yazıcı, Tahsin, “Dîvân-ı Kebîr”, *DİA*, İstanbul, 1994, C. 9, s. 432-433.

²³ Mevlânâ, *Dîvân-ı Kebîr*, trc. Abdülbâki Gölpinarlı, s. 9-10.

Dîvân-ı Kebîr ve *Kulliyât-ı Şems-i Tebrîzî* adlarını birlikte verdiği baskıdır.²⁴ *Dîvân-ı Kebîr*'e ait çalışmaların çoğu seçmeler halinde yayınlanmıştır. Bu seçmelerden biri de Kaçarlar döneminin en önemli edip ve şairlerinden olan Rıza Kulu Hân Hidâyet'e aittir. Bu baskı, 1260/1844 yılında oluşturulmuş ve *Şemsu'l-Hakâyik* adıyla anılmıştır.²⁵ Gölpınarlı, Rıza Kulu Hân'ın bu taş basması olarak hazırladığı antolojide birçok yanlışın olduğunu ve içerisinde Mevlânâ'ya ait olmayan şiirlerin de yer aldığını belirtmiştir.²⁶ Mithad Baharî Beytûr, bu taş baskıyı 1944 yılında *Dîvân-ı Kebîr Seçme Şiirler* adıyla Türkçeye kazandırmıştır.²⁷

1955 yılında Abdülbâki Gölpınarlı, *Dîvân-ı Kebîr*'in seçkilerine bir yenisini daha eklemiş ve Mevlânâ'nın 280 gazelini konu başlıklarına ayırarak hazırladığı *Güldeste* adlı çalışmasında yayınlamıştır. Aynı mütercim, *Dîvân-ı Kebîr*'in en tam ve en sağlam nüshası olarak takdim ettiği Konya Mevlânâ Müzesinde 68-69 numarada kayıtlı olan iki ciltlik yazmayı²⁸ esas alarak, *Dîvân-ı Kebîr I-VII* adlı eserini 1957-1974 yıllarında yayınlamıştır. Batı dünyasında ise Reynold A. Nicholson ve A. J. Arberry, *Dîvân-ı Kebîr*'den birkaç şiiri kendi dillerine aktarmıştır.

Hiz. Mevlânâ'nın *Dîvân-ı Kebîr*'inde, gazel ve tercî'lerin dışında yeni bir divan oluşturacak kadar çok sayıda rubâîleri de vardır. Türkiye'de, Mevlânâ rubâîlerinin bir araya getirildiği ilk çalışma Veled Çelebi'ye aittir. *Rubaiyyât-ı Hazret-i Mevlânâ* adıyla 1312/1894 yılında yayınlanan bu neşirde, sadece rubâîlerin Farsça asılları bulunmaktadır. Veled Çelebi'nin Farsça neşri sayesinde Türkiye'de Mevlânâ rubâîlerinin tercüme faaliyetleri hız kazanmıştır. Mensur ve manzum çeviri olarak sınıflandırılabilen bu tercümeler ve özellikleri aşağıdaki gibidir:

²⁴ Muştâkmihr, Rahmân, “Şems-i Tebrîzî Dîvânı'nın Tenkitli Neşirleri ve Baskıları Hakkında Tenkitli Bir İnceleme”, çev. Güngör Levent Menteşe, *Mevlânâ Araştırmaları* 8, Ankara, 2023, s.137.

²⁵ Karaismailoğlu, Adnan ve Menteşe, Güngör Levent, “Dîvân-ı Kebîr Seçkisi Şemsu'l Hakâyik”, *Doğu Araştırmaları Dergisi*, C.2, S. 26, s. 75-90.

²⁶ Mevlânâ, *Dîvân-ı Kebîr*, trc. Abdülbâki Gölpınarlı, s. 9.

²⁷ Yazıcı, Tahsin, “Dîvân-ı Kebîr”, s. 432-433.

²⁸ Mevlânâ, *Dîvân-ı Kebîr*, nşr. Hasan b. Osman el-Mevlevî, Konya Mevlânâ Müzesi, Müzelik Yazma Eserler Bölümü, No. 68-69, 768-770/1366-1368.

1. Hasan Ali Yücel, *Mevlânâ Rubailer*, 1932. (107 Rubâî. Mevlânâ rubâîlerinin ilk mensur çevirisidir).²⁹
2. Asaf Hâlet Çelebi, *Mevlânâ'nın Rubailer*, 1939. (276 Rubâî. Bu rubâîleri, mütercim Fransızcaya da aktarmıştır).³⁰
3. Abdülbâki Gölpınarlı, *Mevlana Seçme Rubailer*. (Mütercim, aynı eser adıyla 1945'de 210 rubâîyi İstanbul'da; 27 rubâîyi de 1963 yılında Konya'da yayınlamıştır).³¹
4. Abdülbâki Gölpınarlı, *Rubâîler*, 1964. (1765 Rubâî. Mevlânâ rubâîlerinin ilk kez tamamı bu eserle birlikte tercüme edilmiştir).³²
5. Şefik Can, *Mevlâna ve Eflâtun*, 1965. (87 Rubâî).³³
6. Mehmet Nuri Gençosman, *Mevlâna'nın Rubailer* I-II (*Tam metin*), 1974. (1644 Rubâî. Tercümede, Veled Çelebi'nin *Rubaiyyât-ı Hazret-i Mevlânâ* neşri esas alınmıştır).³⁴
7. Şefik Can, *Hiz. Mevlânâ'nın Rubailer* I-II, 1990-1991. (2217 Rubâî. Farsça asıllarıyla birlikte verilmiştir ve Mevlânâ rubâîlerinin en hacimli mensur çevirisidir).³⁵
8. Hüseyin Rıfat Işıl, *Mevlâna Rubailerinden Manzûm Tercemeler*, 1937. (50 Rubâî. Mevlânâ rubâîlerinin ilk manzum tercümesidir).³⁶

²⁹ Mevlânâ, *Mevlânâ Rubailer*, çev. Hasan Ali Yücel, 2.bs., Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,, İstanbul, 2007.

³⁰ Mevlânâ, *Mevlânâ'nın Rubailer*, çev. Asaf Hâlet Çelebi, Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1939.

³¹ Mevlânâ, *Mevlana Seçme Rubailer*, çev. Abdülbâki Gölpınarlı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1945; Şahap Kitabevi, Konya, 1963.

³² Mevlânâ, *Rubâîler*, çev. Abdülbâki Gölpınarlı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1964.

³³ Mevlânâ, *Mevlâna ve Eflâtun*, çev. Şefik Can, İleri Basımevi, Konya, 1965.

³⁴ Mevlânâ, *Mevlânâ'nın Rubailer* (*Tam Metin*), çev. Mehmet Nuri Gençosman, Milli Eğitim Basımevi, 1974.

³⁵ Mevlânâ, *Hiz. Mevlânâ'nın Rubâîleri* I-II, çev. Şefik Can, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990- 1991.

³⁶ Mevlânâ, *Mevlâna Rubailerinden Manzûm Tercemeler*, çev. Hüseyin Rıfat Işıl, Numune Matbaası, İstanbul, 1937.

9. Hüseyin Rıfat Işıl, *Mevlânâ Rubailerinden Seçilmiş Türkçe Manzum Tercemeler*, 1942. (57 Rubâî. Mütercim, önceki çevirisine 7 rubâî çevirisi daha ekleyip yeniden bu isimle yayınlamıştır).³⁷
10. Mehmet Nuri Gençosman, *Mevlâna'dan Seçme Rubâiler*, 1964. (128 Rubâî)³⁸
11. Basri Gocul, *Mevlânâ'dan Rubailer*, 1971. (30 Rubâî)³⁹
12. Feyzi Halıcı, *Mevlâna Celâleddin Rubâiler*, 1986. (120 Rubâî)⁴⁰
13. Hamza Tanyaş, *Mevlâna'dan Rubailer*, 1987. (220 Rubâî)⁴¹
14. Hamza Tanyaş, *Mevlânâ'dan Rubâiler*, 1998. (431 Rubâî. Farsça telaffuzları ile birlikte verilmiştir).⁴²
15. Talat Sait Halman, *Candan Cana-Mevlânâ Celaleddin Rumi'den Seçme Rubailer*, 2000. (157 Rubâî)⁴³
16. Talat Sait Halman, *Sevda Yüce Gözlerle-Mevlânâ Celaleddin Rumi'den Rubailer-*, 2004. (183 Rubâî. Mütercim, eski baskıya yeni rubâiler eklemiştir).⁴⁴
17. Ziya Avşar, *Mevlâna Celâleddin Rûmî Sırların Dili -Bütün Rubailer-*, 2007. (2218 Rubâî. Mevlânâ rubâilerinin en kapsamlı manzum çevirisidir. Mütercimin esas aldığı kaynak ise Şefik Can'ın *Hız. Mevlânâ'nın Rubailerini I-II* adlı eseridir).⁴⁵

³⁷ Mevlânâ, *Mevlânâ Rubailerinden Seçilmiş Türkçe Manzum Tercemeler*, çev. Hüseyin Rıfat Işıl, İstanbul, 1942.

³⁸ Mevlânâ, *Mevlâna'dan Seçme Rubâiler*, çev. Mehmet Nuri Gençosman, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1964.

³⁹ Mevlânâ, *Mevlânâ'dan Rubâiler*, çev. Basri Gocul, Özvar Matbaası, Bursa, 1971.

⁴⁰ Mevlânâ, *Mevlânâ Celaleddin Rubâiler*, çev. Feyzi Halıcı, Doğu Ofset, Konya, 1986.

⁴¹ Mevlânâ, *Mevlâna'dan Rubailer*, çev. Hamza Tanyaş, Doğu Matbaacılık, Ankara, 1987.

⁴² Mevlânâ, *Mevlânâ'dan Rubâiler*, çev. Hamza Tanyaş, Kaknüs Yayıncılık, İstanbul, 1998.

⁴³ Mevlânâ, *Candan Cana-Mevlânâ Celaleddin Rumi'den Seçme Rubailer*, çev. Talat Sait Halman, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2000.

⁴⁴ Mevlânâ, *Sevda Yüce Gözlerle-Mevlânâ Celaleddin Rumi'den Seçme Rubailer*, çev. Talat Sait Halman, Hece Yayınları, Ankara, 2004.

⁴⁵ Mevlânâ, *Sırların Dili (Bütün Rubailer)*, çev. Ziya Avşar, Kökler Yayıncılık, Konya, 2007.

Gölpınarlı'nın "Bu çok önemli, bu çok yüksek eser, nasılsa gereği gibi ele alınmamıştır"⁴⁶ diye yakındığı *Dîvân-ı Kebîr*'e karşı günümüzde artan bir ilgi söz konusudur. Zira, özellikle Mevlânâ'nın Şems'ten sonraki ruh hali hakkında bilgi edinmenin yolu *Dîvân-ı Kebîr*'den geçmektedir.

c) *Fîhi mâ fîh*:

Mevlânâ'nın sohbetlerinin derlemesi olan eser, fasıllardan oluşmuş ve içerisinde ahlakî, irfânî, tasavvufî ve dinî konular işlenmiştir. Konular her fasılda soru-cevap şeklinde ilerlemiş olup kendinden önceki soruyla bağlantılı değildir. Nevi şahsına münhasır bir üslubu olan Mevlânâ, bu meselelerin dinleyiciler tarafından kolaylıkla anlaşılmasını sağlamak adına hikâyeleştirme yöntemini ustalıkla kullanmıştır.

Bedî'uzzamân Furuzânfer'e göre, *Fîhi mâ fîh* eski kitaplarda bu isimle anılmamış, sadece *Bostanüs-Siyâhâ* müellifi, bu ismi kullanarak ondan bahsetmiştir.⁴⁷ Eserin ilk ilmî çalışması Bedî'uzzamân Furuzânfer tarafından yapılmıştır. Meliha Ülker Anbarcıoğlu, Abdülbâki Gölpınarlı, Ahmet Avni Konuk gibi isimler eseri Türkçeye kazandıran kişiler arasında yer almıştır. Ayrıca eser Fransızcaya Eva de Vitray Meyerovitche tarafından 1982 yılında *Le Livre du Dedans* adıyla tercüme edilmiştir.⁴⁸

d) *Mecâlis-i Seb'â*:

Mevlânâ'nın sohbet ve toplantıları esnasında yaptığı konuşmalardan derlenen Farsça eserdir. Mevlânâ'nın müderrislik dönemlerindeki yedi vaazını içeren eserde, *Mesnevî*'den ve *Dîvân-ı Kebîr*'den beyitlere rastlandığı gibi ünlü tasavvuf şairleri Senâî ve Attar'ın sözlerine de yer verilmiştir. Bu yedi vaazın Sultân Veled veya Hüsâmeddin Çelebi tarafından kaydedildiğine dair fikirler öne sürülmüştür.⁴⁹ Asaf Hâlet Çelebi ise bu vaazların Türkçe olarak verildiğini ve sonradan Farsçaya aktarıldığını söylemiştir. Ayrıyeten Asaf Çelebi, vaazların Türkçe asıllarının

⁴⁶ Mevlânâ, *Dîvân-ı Kebîr*, trc. Abdülbâki Gölpınarlı, C. I, s. 9.

⁴⁷ Furuzânfer, Bedî'uzzamân, *Mevlâna Celâleddin*, trc. Feridun Nafiz Uzluk, s. 195.

⁴⁸ Demirci, Mehmet, "Fîhi mâ fîh", *DİA*, C.13, İstanbul, 1996, s. 58-59.

⁴⁹ Şafak, Yakup, *Hazret-i Mevlâna'nın Eserleri*, Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Konya, 2005, s. 96.

kaybolduđuna dair bilginin Feridun Nafiz Uzluk'un *Mecâlis-i Seb 'a* adlı eserinde yer aldığını belirtmiştir.⁵⁰

Eserde, âyet ve hadisler eşliğinde inanç, ahlak, değer yargıları, akıl ve bilginin önemi gibi konular ele alınmıştır. İlk olarak eser 1937 yılında Farsçasını Ahmet Remzi Akyürek'in ve Türkçesini de M. Hulûsi'nin hazırladığı *Mevlânâ'nın Yedi Öğüdü* adıyla yayınlanmıştır. Abdülbâki Gölpınarlı, Mevlânâ Müzesi Kütüphanesindeki en eski *Mecâlis-i Seb 'a* nüshasını esas almış ve yaptığı tercüme çalışmasını 1965 yılında yayınlamıştır. Tevfik Subhânî ise bu eseri 1365/1986 yılında Tahran'da *Mecâlis-i Seb 'a: Heft Hitâbe* adı altında neşretmiştir.⁵¹

e) Mektûbât:

Mevlânâ'nın, yakın dostlarına, bazı din âlimlerine ya da devlet idarecilerine gönderilmek üzere kaleme aldığı mektuplar mecmuasıdır. Çok fazla nüshası bulunmayan bu eser, çoğunlukla halkın yöneticilere iletilmesini istedikleri ihtiyaçlarını ihtiva etmektedir. İlk olarak *Mektûbât*'ın Farsça metnini Ahmet Remzi Akyürek tashih etmiş ve bu metin sonraki yıllarda Feridun Nafiz Uzluk tarafından *Mevlânâ'nın Mektupları* ismiyle neşredilmiştir.⁵² Akyürek'in 147 mektuptan oluşan bu eserini yeterli bulmayan Abdülbâki Gölpınarlı, 6 yazma nüshayı karşılaştırıp yeni bir Farsça metin hazırlamış ve Türkçesiyle birlikte 1963 yılında yayınlamıştır. *Mektûbât*'ın tenkitli metnini oluşturan diğer bir isim ise İranlı Mevlânâ araştırmacılarından olan Tevfik Haşimpûr Subhânî'dir. Subhânî'nin *Mektûbât-ı Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî* adlı eseri 1371/1992 yılında okuyucularla buluşmuştur.⁵³

⁵⁰ Çelebi, Asaf Hâlet, *Mevlâna Hayatı-Şahsiyeti-Eserlerinden Parçalar*, Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1939, s. 62.

⁵¹ Şafak, Yakup, *Hazret-i Mevlâna'nın Eserleri*, s. 97.

⁵² Şafak, Yakup, a.g.e, s. 90.

⁵³ Öngören, Reşat, "Mevlânâ", *DİA*, C. 29, İstanbul, 2004, s. 441-448.

BİRİNCİ BÖLÜM

Rubâî Nazım Şekli

İlk örneklerine eski İran’da rastlanan rubâî, İslam edebiyatında genellikle birinci, ikinci ve dördüncü mısraları kafiyeli olup üçüncü mısraı serbest olan nazım türüne verilen isimdir. Kelime kökeni Arapça olan rubâînin sözlük anlamı dörtlüktür. Farsçada “Terâne”, “Dûbeytî” veya “Çihârgânî” gibi karşılıkları bulunur.⁵⁴

Bazen dört mısraı birbiriyle kafiyeli olan rubâîlere rastlamak da mümkündür, bu tür rubâîlere “Rubâî-i musarrâ” ya da “Rubâî-i terâne” isimleri verilir.⁵⁵ Şefik Can, bir rubâîdeki her dizenin aynı kafiye ile bitmesinin dinleyici de hoş bir işitme zevki yaratmayacağını ve bu sebeple çoğu şairin de üçüncü mısraı kafiyesiz söylemeyi tercih ettiğini belirtir.⁵⁶ Zira rubâî nazım şeklinin ortaya çıkışı, ahenk ve işitmede hoşluk kavramlarıyla yakından ilişkilidir. Bu konu hakkında Şemseddin Muhammed b. Kays-ı Razi’nin, h. VII/ m. XIII.yüzyılda kaleme aldığı *Kitâbu’l-Mu’cem fî Me’âyîri eş’âri’l-‘Acem* adlı eserinde şöyle bir halk efsanesini anlattığı aktarılır:

Rovdegî (343 H. 954) bir bayram günü, Gaznin mesirelerinde gezip bayram eğlencelerini seyrederek vakit geçirirken, çocukların ceviz oynadıklarını görmüş, onları seyre dalmış. On-
Onbir yaşlarındaki bir çocuk, cevzinin yuvarlanıp gidişini, “Yuvarlana yuvarlana, tâ çukurun dibine gidiyor” meâlindeki şu sözle arkadaşlarına bildirmiş:

Gelton gelton hemîreved tâ bun-i gov

Rovdegî, bu sözdeki âhenge bayılmış; bu vezinle, dörder mısra’lık şiirler söylemeye başlamış. Derken bu vezin beğenilmiş, yayılmış; rubâî böylece meydana çıkmış.⁵⁷

Klasik edebiyatta, genellikle ‘Az sözle çok şey anlatmak’ prensibini benimseyen ve bu alanda başarılı olan şairlerin rubâî nazım şeklini tercih ettiği bilinmektedir. Rûdekî ile başlayan bu nazım şeklinde daha çok tasavvufî, felsefî ve ilahî aşk gibi insanı düşünmeye sevk eden konular işlenir. Bundan dolayı bu türe yönelen şairlerin genellikle hâkim, filozof ya da sufi kesimden kişiler olduğu görülür. Zira, asıl

⁵⁴ Öztürk, Mürsel, “Rubâî”, *DİA*, C. 35, İstanbul, 2008, s. 176-177.

⁵⁵ Mevlânâ, *Sevda Yüce Gözlerle-Mevlânâ Celaleddin Rumi’den Rubailer*, çev. Talat Sait Halman, s. 11.

⁵⁶ Mevlânâ, *Hiz. Mevlânâ’nın Rubâîleri I-II*, çev. Şefik Can, C. I, s. 5.

⁵⁷ Mevlânâ, *Rubâîler*, çev. Abdülbâki Gölpınarlı, s. 5 (Sunuş).

anlatılmak istenen konunun dört mısradan oluşan bir şiire sığdırılması oldukça meşakkatli bir iştir ve ancak bunu işin ehli sanatkârlar icra edebilir.⁵⁸

Rubâînin, İran edebiyatında birçok şair tarafından benimsendiği ve bu nazım türüyle örnekler verdiği bilinmektedir. Fars edebiyatında bu türde şiir söyleyen şairler, Rûdekî (ö. 329/941), Ebû Şekûr-i Belhî (ö. IV./X. yy.), Ezrakî-i Herevî (ö. V./XI. yy.), Ferruhî-yi Sîstânî (ö. 429/1037-38), Unsurî (ö. 431/1039-40), Menûçihî (ö. 432/1040-41 [?]), Katrân-ı Tebrîzî (ö. 482/1089'dan sonra) olarak bilinmektedir.

Bu nazım türü, tasavvuf şairleri tarafından da ilgi ile karşılanmıştır. Bu tasavvuf şairleri arasında Ebû Saîd-i Ebü'l-Hayr (ö. 440/1049), Hâce Abdullah Herevî (ö. 481/1089), Baba Tâhir-i Uryân (ö. 447/1055 [?]) gibi önemli şahsiyetler sayılabilir. Gazneliler döneminin meşhur şairlerinden olan Muizzî (ö. 518-521/1124-1127), Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân (ö. 515/1121) ve Ebü'l-Ferec Rûnî (ö. 500/1107'den sonra) yaşadıkları dönemin en güzel rubâîlerini yazmıştır. Rubâî denilince ilk akla gelen Ömer Hayyâm (ö. 526/1132 [?]) da bu dönemde yaşamış ve bu nazım şeklinin eşsiz örneklerini vermiştir. Ferîdüddin Attâr (ö. 618/1221) *Muhtârname* adlı eserini rubâî türüyle yazmıştır. Bu şairleri, şiir yazma gereği duymadığını sadece çevresindeki kişilerin isteği doğrultusunda şiir söylediğini defalarca dile getiren Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (ö. 672/1273) takip etmiş ve 2000'e yakın rubâî söylemiştir. Efdalüddîn-i Kâşânî (ö. 667/1268-69 [?]) ise bu asrın önemli şairleri arasında bulunmasının yanı sıra sadece rubâî söyleyen şair olma özelliğine sahiptir.⁵⁹

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin *Dîvân-ı Kebîr*'indeki rubâîler, Anadolu'da çok beğenilmiş ve bu nazım şekli ile şiir söylemek çoğu şair tarafından gurur kaynağı olarak görülmüştür. Türk edebiyatında ilk örneklerine XVI. yüzyılda rastlanan rubâînin, bu asırdaki en meşhur şairi Kara Fazlî (ö. 971/1564)'dir. Bu şairi, 81 rubâî ile Fuzûlî (ö. 963/1556) ve 28 rubâî ile Rûhî-yi Bağdâdî (ö. 1014/1605-1606) takip etmiştir.⁶⁰ Altın çağını XVII. yy'de yaşayan bu nazım türünün, en güzel ve en fazla örneklerini Azmîzâde Mustafa Hâletî (ö. 1040/1631) takriben 1000 rubâîyle vermiştir. Sonraki asırlarda rubâî yazan Divan şairleri arasında Cevrî İbrâhîm Çelebi (ö. 1065/1654), Nâbî (ö. 1124/1712), Sâbit (ö. 1124/1712), Sezâî-yi Gülşenî (ö.

⁵⁸ Banarlı, Nihat Sâmî, *Resimli Türk Edebiyatı Târihi*, Ankara, 1971, C. I, s. 198-202.

⁵⁹ Öztürk, Mürsel, "Rubâî", s. 176-177.

⁶⁰ Albayrak, Nurettin, "Rubâî", *DİA*, C. 35, İstanbul, 2008, s. 176-177.

1151/1738), İbrâhim Hakkı Erzurûmî (ö. 1194/1780), Esrar Dede (ö. 1211/1797), Şeyh Galib (ö. 1213/1799), Âsaf Mahmud Celâleddin Paşa (1838-1899) verilebilir.

Rubâî nazım türünü Türk edebiyatı Cumhuriyet dönemi şairlerinden olan Yahya Kemal Beyatlı (1884-1958), Muhyiddin Raif Yengin (1880-1955), Cemal Yeşil (1900-1977), Arif Nihat Asya (1904-1975), Rıfkı Melûl Meriç (1901-1964), Bekir Sıtkı Erdoğan (1926-2014), Fuat Bayramoğlu (1912-1996), Talat Sait Halman (1931-2014) gibi isimler de kullanmıştır.

Rubâî, diğer nazım şekillerinden farklı olarak kendine has vezinlerle yazılmaktadır. Türlü aruz hareketleriyle meydana gelen bu vezinlerin sayısı toplamda yirmi dördtür. İlk tef'ilesi "Mef'ûlü" ile başlayanlar "Ahreb" vezinler grubuna, "Mef'ûlün" ile başlayanlar ise "Ahrem" vezinler grubuna dahil olmaktadır. Her iki vezin grubunun içinde on ikişer vezin bulunmaktadır.⁶¹

Ahreb vezinleri şunlardır:

1. Ahreb-i makbûz-i mekfûf-i (Mef'ûlü Mefâilün Mefâilü Fa'l).
2. Ahreb-i makbûz-i mekfûf-i ahtem (Mef'ûlü Mefâilün Mefâilü Feûl).
3. Ahreb-i makbûz-i ezel (Mef'ûlü Mefâilün Mefâilün Fâ').
4. Ahreb-i makbûz-i ebter (Mef'ûlü Mefâilün Mefâilün Fâ').
5. Ahreb-i mekfûf-i ahtem (Mef'ûlü Mefâilü Mefâilü Feûl).
6. Ahreb-i mekfûf-i mecbûb (Mef'ûlü Mefâilü Mefâilü Feûl).
7. Ahreb-i mekfûf-i mecbûb (Mef'ûlü Mefâilü Mefâilün Fâ').
8. Ahreb-i mekfûf-i ebter (Mef'ûlü Mefâilü Mefâilü Fâ').
9. Ahreb-i mecbûb (Mef'ûlü Mefâilün Mef'ûlü Fa'l).
10. Ahreb-i ahtem (Mef'ûlü Mefâilün Mef'ûlü Fa'l).
11. Ahreb-i muhannik-i ezel (Mef'ûlü Mefâilün Mef'ûlün Fâ').
12. Ahreb-i muhannik-i ebter (Mef'ûlü Mefâilün Mef'ûlün Fâ').

Ahrem vezinleri ise şöyledir:

⁶¹ Rubâî vezinleri hususunda geniş bilgi için bk. Öztürk, Mürsel, "Rubâî", *DİA*, C. 35, İstanbul, 2008, s. 176-177.

1. Ahrem-i ahreb-i mekfûf-i mecbûb (Mef'ûlün Mef'ûlü Mefâilü Fa'l).
2. Ahrem-i ahreb-i mekfûf-i ahtem (Mef'ûlün Mef'ûlü Mefâilü Feûl).
3. Ahrem-i ahreb-i ezel (Mef'ûlün Mef'ûlü Mefâilün Fâ').
4. Ahrem-i ahreb-i ebter (Mef'ûlün Mef'ûlü Mefâilün Fâ').
5. Ahrem-i muhannik-i ahreb-i ahtem (Mef'ûlün Mef'ûlün Mef'ûl Feûl).
6. Ahrem-i muhannik-i ahreb-i mecbûb (Mef'ûlün Mef'ûlün Mef'ûlü Fa'l).
7. Ahrem-i muhannik-i ezel (Mef'ûlün Mef'ûlün Mef'ûlün Fâ').
8. Ahrem-i muhannik-i ebter (Mef'ûlün Mef'ûlün Mef'ûlün Fâ').
9. Ahrem-i eşter-i mekfûf-i ahtem (Mef'ûlün Fâilün Mefâilün Fa'l).
10. Ahrem-i eşter-i mekfûf-i mecbûb (Mef'ûlün Fâilün Mefâilün Fâ').
11. Ahrem-i eşter-i ezel (Mef'ûlün Fâilün Mefâilün Fâ').
12. Ahrem-i eşter-i ebter (Mef'ûlün Fâilün Mefâilün Fâ').

İran edebiyatının aksine Türk edebiyatında kullanılan rubâî vezin sayısı ise daha azdır. Nurettin Albayrak, Türk şairlerin şiirlerini yazarken sekiz vezinden istifade ettiğini ve genellikle “Ahreb” grubu vezinlerini tercih ettiklerini belirtmiştir.⁶²

Mevlânâ Rubâîlerinin Genel Özellikleri

Hız. Mevlânâ ne denli büyük bir şair olduğunu, bir rubâî şairi olmamasına rağmen⁶³ bu nazım şekliyle söylediği şiirlerle bir kez daha kanıtlamıştır. Gazel sahasındaki üstün şairlik vasfını bu türde de devam ettirmiş ve 2000'e yakın rubâî söylemiştir. *Dîvân-ı Kebîr*'deki bu rubâîlerin yeni bir “*Dîvân-ı rubâîyyât*” teşkil edecek kadar çok olduğu görüşü savunulmuş; lirizm ile ilahî aşkın anlatıldığı en güzel rubâîlerin de tasavvuf yönü kuvvetli, düşünce becerisi gelişmiş bir kişi olan Mevlânâ tarafından söylendiği ifade edilmiştir.⁶⁴

Mevlânâ gibi sınırsız duygu ve düşünceye sahip büyük bir şairin, coşkun hislerini iki beyitten oluşan rubâî türüyle aktarması çoğu bilgin tarafından hayretle karşılanmıştır.

⁶² Geniş bilgi için bk. Albayrak, Nurettin, “Rubâî”, s. 176-177.

⁶³ Mevlânâ, *Rubâîler*, çev. Abdülbâki Gölpinarlı, s. 9.

⁶⁴ Mevlânâ, *Mevlânâ'dan Rubâîler*, çev. Hamza Tanyaş, s. 43.

Mevlânâ ve onun eserleri hakkında birçok araştırma yapan merhum Şefik Can da bu bilginler arasında yer almıştır. Can'a göre, bu durum büyük bir denizin küçücük bir havuza sığdırılması ile eş değerdir ve bunu başarmak her şairin işi değildir.⁶⁵ Bu konuyla ilişkili olarak Feyzi Halıcı, Mevlânâ'nın kural ve kaideden bağımsız olmayı tercih etmesi sebebiyle bu nazım türüne yöneldiğini ve rubâî sayesinde bu kalıplardan sıyrılıp hislerini daha rahat bir şekilde dile getirdiğini söylemiştir.⁶⁶ Hamza Tanyaş ise bu durumu rubâî nazım şeklinin kısa, öz ancak tesirli olmasına bağlamış ve Mevlânâ'nın bu yüzden tercih ettiği yönünde görüş bildirmiştir.⁶⁷

Rûmî, rubâîlerinde ayrılık-vuslat, savaş-barış, sevinç-hüzün, gece-gündüz, gül-bülbül, âşık-maşuk gibi görünüşte zıt olan ancak birbiriyle bağlantılı olan bu konuları incelikli işlemiştir. Talat Sait Halman, konu bakımından gûnâgûn ve söyleyiş tarzı açısından değişkenlik gösteren bu rubâîlerin, insan aklının alamayacağı bir seviyeye ulaştığını belirtmiştir.⁶⁸ Bu sebeple rubâîleri bir kez okuyarak idrak etmek gayet güç bir durum olarak ifade edilebilir.

Mevlânâ, her rubâîsinde okurun farklı bir duyguya kapılmasını sağlamış ve bunu yaparken genellikle halkın anlayış seviyesine uygun bir dil kullanmış; vermek istediği mesajları âyet, hadis ve kendinden önceki âlimlerin sözleriyle pekiştirip gerçek örneklerle süslemiştir.⁶⁹ Bu büyük mutasavvıfın insanı duygudan duyguya sürükleyen rubâîlerinin Şems'ten sonra ve irticalen söylendiği bilinmekte ancak genellikle kime ithaf edildiği merak edilmektedir. Bu bölümde, Abdülbâki Gölpınarlı'nın *Rubâîler* adlı çeviri kitabında -bazılarını *Menâkibu'l-ârifîn*'den aktardığını- bazılarını da kendisinin tespit ettiğini belirttiği birkaç rubâînin kime, nerede, ne zaman ve ne şekilde ithaf edildiğine dair bir bilgilendirmeye yer verilecektir. Bu doğrultuda hem Mevlânâ'nın hangi durumlar karşısında rubâî söylediği konusunda kısa bir bilgi verilmiş olacak hem de insanları düşünmeye sevk eden bu rubâîlere bir ön giriş yapılmış olacaktır. Önce *Menâkibu'l-ârifîn*'den aktardığı 7 rubâînin, ardından da kendi tespit ettiği 4 rubâînin Farsça asılları verilecektir. Bu rubâîlerin Farsçaları tez çalışmamıza konu olan 69 nolu

⁶⁵ Mevlânâ, *Hiz. Mevlânâ'nın Rubâîleri I-II*, çev. Şefik Can, C. I, s. 10.

⁶⁶ Mevlânâ, *Mevlânâ Celaleddin Rubâîler*, çev. Feyzi Halıcı, s. 7.

⁶⁷ Mevlânâ, *Mevlânâ'dan Rubâîler*, çev. Hamza Tanyaş, s. 43.

⁶⁸ Mevlânâ, *Sevda Yüce Gözlerle-Mevlânâ Celaleddin Rumi'den Seçme Rubâiler*, çev. Talat Sait Halman, s. 13.

⁶⁹ Mevlânâ, *Rubâîler*, çev. Abdülbâki Gölpınarlı, s. 9.

Dîvân-ı Kebîr nüshasındaki yazılışlarıyla verilmiş ve Türkçelerinde ise Gölpınarlı'nın kendi tercümesinden yararlanılmıştır.

Gölpınarlı'nın *Menâkibu 'l-ârifîn*'den aktardığı rubâîler şöyledir:

1. Mevlânâ'nın, Kadı Kemâleddîn-i Kâbî'ye semâ' sırasında söylediği rubâîdir.

گرم آمد و عاشقانه و چست شتاب	بر تافته روح او ز گلزار صواب
بر جمله قاضیان دوانید امروز	در جستن آب زندگی قاضی کاب ⁷⁰

2. Mevlânâ'nın, Şems'in vefatından sonra medresede gezinirken söylediği rubâîdir.

که گفت که آن زندۀ جاوید بمرد	که گفت که آفتاب اومید بمرد
آن دشمن اومید برآمد بر بام	دو چشم بیست گفت خورشید بمرد ⁷¹

3. Bu rubâînin söylenme sebebi yukarıdaki rubâî ile aynıdır.

که گفت که روح عشق انگیز بمرد	جبریل امین ز دشنۀ تیز بمرد
آنکس که چو ابلیس در استیز بمرد	او پندارد که شمس تبریز بمرد ⁷²

4. Mevlânâ'nın, Selâheddîn-i Zerkûb hasta olduğunda onun için söylediği rubâîdir.

ای سرو روان باد خزانست مرسا	ای چشم جهان چشم بدانت مرسا
ای آنکه تو جان آسمانی و زمین	جز رحمت و جز راحت جانت مرسا ⁷³

⁷⁰ "Ateş gibi tez, çevik bir halde geldi, canı gerçeğin gül bahçesinden parlamış. Bugün Kâ'b kadısı, bengisuyu aramada bütün kadıları geçti." (s. 27, B harfindeki 30. Rubâî)

⁷¹ "O ebedî diri öldü diyen kim? Kimdir umut güneşi söndü diyen? O umut düşmanı dama çıktı da iki gözünü yumdu, güneş söndü dedi." (s. 74, D harfindeki 57. Rubâî)

⁷² "Aşk koparan ruh öldü diyen kim? Kimdir Cibrîl Emin, keskin hançerle hançerlendi de öldü diyen? İblis gibi inadından geberen sanıyor ki Tebrizli Şems öldü." (s. 74, D harfindeki 57. Rubâî)

⁷³ "A yürüyen selvi, dilerim güz yeli dokunmasın sana. A dünyanın gözü, dilerim kötü gözler değmesin sana. Sen gökyüzünün de canısın, yeryüzünün de; canına rahatlıktan, esenlikten başka bir şey gelmesin." (s. 80, 114. Rubâî)

5. Mevlânâ'nın, Manevî yoksulluk nedir sorusunu yönelten dervişe söylediği rubâîdir.

الفقر شفاء و سوى الفقر مرض	الجوهر فقر و سوى الفقر عرض
والفقر من العالم كنز و غرض ⁷⁴	العالم كله خداع و غرور

6. Mevlânâ'nın, son mısraını Ziyâeddîn Vezir Tekkesi şeyhinin vefatı için söylediği rubâîdir.

ای در طلب گره گشایی مرده	از وصل بزاده در جدایی مرده
ای بر لب بحر تشنه در خواب شده	وی بر سر گنج از گدایی مرده ⁷⁵

7. Mevlânâ'nın, Şems'in vefatından sonra söylediği rubâîdir.

از عشق تو هر طرف یکی شبخیزی	شب گشته ز زلفین تو عنبر بیزی
نقاش ازل نقش کند هر طرفی	از بهر قرار دل من تبریزی ⁷⁶

Gölpınarlı'nın kendi tespit ettiği rubâîler ise şu şekildedir:

1. Mevlânâ'nın, oğlu Sultan Veled hakkında söylediği rubâîdir.

اجری ده ارواحی و سلطان ابد	گرچه به لقب بهای دینی و ولد
مگذار که ساغر وفا در شکند	چون شیشه شکست پای مستان بخلد ⁷⁷

⁷⁴ "Cevher yokluktur; yokluktan başkasıysa arazdır; yokluktur şifa; yokluktan başka ne varsa hastalıktır, illettir. Dünya tümünden başağrısıdır, aldaniştir; yokluksa dünyada definedir; maksad odur." (s. 131, D harfindeki 1. Rubâî)

⁷⁵ "Ey düğüm çözmeyi isteyiş yolunda ölüp giden; ey vuslattan doğan, ayrılıkta ölen. Ey deniz kıyısında susuz uyuyan; ey definenin başucunda yoksullukla can veren." (s. 182, H harfindeki 19. Rubâî)

⁷⁶ "Aşkından, her yanda bir tâne geceleri uyumıyan kişi var; gece de ikiye ayrılmış saçların yüzünden her yana anberler dammada. Ezel ressamı, gönlüm karar bulsun diye her tarafa Tebrizli'nin bir resmini yapmada." (s.197, Y harfindeki 1. Rubâî)

⁷⁷ "Mahlâsın Bahâüddîn'dir, Veled'dir amma anlara ecirler verensin, ebet sultanısın sen. Vefâ sağrağının kırılmasını hoş görme; yapma bunu; sırça kırıldı mı sarhoşların ayakları yaranılır." (s. 97, D harfindeki 261. Rubâî)

2. Bu rubâînin söylenme sebebi yukarıdaki rubâî ile aynıdır.

خوش عادت و خوش خو که محمد دارد ما را شب تیره بی نوا نگذارد
بنوازد آن رباب را تا به سحر ور خواب آید گلوş را بفشارد⁷⁸

3. Mevlânâ'nın, Şems'in yeniden Konya gelişinden dolayı söylediği rubâîdir.

شادی همه طالبان که مطلوب رسید داد ای همه عاشقان که محبوب رسید
آن صحت رنجهای ایوب رسید آن یوسف صد هزار یعقوب رسید⁷⁹

4. Mevlânâ'nın, semâ' eden kişilere nasihat amaçlı söylediği rubâîdir.

ای مرد سماع معده را خالی دار زیرا چو تهیست نی کند ناله زار
چون پر کردی شکم ز لوت بسیار خالی مانی ز دلبر و دوست و کنار⁸⁰

Mevlânâ'nın, diğer şairler gibi şiir yazma gereksinimi duymadığı, içinde zuhur eden ilahî aşkın dışı vurumu sonucu bu ahenkli rubâîlerin ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu sebeple, Mevlânâ'nın bu şiirlerini okurken ilahî ve ruhanî esintileri hissetmek mümkündür. Şefik Can, bu konu hakkında "Bu rubâîler, bir velinin imanlı gönlünden yükselen feryadlardır, niyazlardır. Bazen bir hikmet, bazen bir hakikat, bazen bir irşâd, bazen de baştanbaşa güzellik içinde nurlar saçar" diyerek, bu şiirlerin hem edebî hem de manevî manada doyuruculuğuna işaret etmiş hatta şairin ulaştığı mertebeye dikkat çekmiştir.⁸¹ Aynı şekilde Mevlânâ'nın şairliği ve şiirleri hakkında bazı önemli isimlerin söylemleri de mevcuttur. Bu kişiler arasında İranlı büyük edip ve şair Rıza Kulı Hân Hidâyet, Mevlânâ âşıklarından Kasım Gânî, Pakistanlı büyük şair ve mütefekkir Muhammed İkbal ve Ziya Paşa gibi önemli şahsiyetler gösterilebilir.

⁷⁸ "Muhammed'in ne güzel bir âdeti, ne güzel bir huyu var; kapkaranlık gecede bizi sessiz-sadâsız bırakmıyor; o rebâbı, tâ sehere dek okşuyor; uykusu gelirse boğazını sıkıyor uykunun." (s. 108, D harfindeki 357. Rubâî)

⁷⁹ "Müjdeler olsun bütün arıyanlara, aranan-istenen geldi. Feryâda âşıklar, sevgili geldi. O Eyyub'un zahmetlerinin sağlanması geldi-çattı; o binlere Yâkub'un Yûsuf'u geldi-erişti." (s. 112, D harfindeki 383. Rubâî)

⁸⁰ "A semâ' eri, miydeni boş tut; çünkü neyin içi boştur da onun için ağlar-inler. Karnını birçok yemeklerle doldurdun mu, sevgiliden de yoksun kalırsın, dosttan da kucaklamadan da." (s. 118, R harfindeki 4. Rubâî)

⁸¹ Mevlânâ, *Hız Mevlânâ'nın Rubaileri I-II*, çev. Şefik Can, s. 10-11.

Rıza Kulu Hân'a göre, "Mevlânâ'nın şiirleri şiir değil, ancak şiir kavramının ötesinde yücelerden gelen Tanrısal ezgiler, kutsal nefeslerdir." Kasım Gânî, "Celâleddîn-i Rûmî'nin şiirleri tercüme edilemez, çünkü onlar ilahî musikîdir, musikî nasıl tercüme edilebilir?" demiştir. Ziya Paşa, "Şair demek öyle ehli- hal'e, İsnad-i nakisadır kemâle" beyitiyle Mevlânâ'ya şair demenin onun eriştiği kemâl mertebesini küçümsemek olduğunu savunmuştur.⁸² Mevlânâ'nın şahsiyetinden ve *Mesnevî*'sinden etkilenen Muhammed İkbal ise "Mevlânâ'nın *Mesnevî*'si, Pehlevî dilinde Kur'andır"⁸³ ve "Celâleddîn-i Rûmî'nin şiirlerini gönül Kâbesine as" anlamında beyitler söylemiş ve bu şiirlerin önemini vurgulamıştır.⁸⁴

Mevlânâ Rubâîlerinin Farsça Neşirleri ve Türkçe Çevirileri Hakkında Bazı Tespitler

Bu tez çalışmasının hazırlanma aşamasında, Mevlânâ rubâîlerinin Farsça neşirleri ve Türkçe çevirileri de incelemeye tabi tutulmuştur. Bu rubâîlerin birçok Farsça neşri ve Türkçe çevirisi bulunmaktadır ancak çalışmamızın bu bölümünde sadece Mevlânâ rubâîlerinin öne çıkan Farsça neşirleri ve Türkçe çevirileri inceleme konusu olacaktır.

Bu çalışmada sırasıyla Farsça neşirlerden; Veled Çelebi'nin *Rubâiyyât-ı Hazret-i Mevlânâ*, Bedî'uzzamân Furuzânfer'in *Kulliyât-ı Şems yâ Dîvân-ı Kebîr* neşrinin rubâîleri içeren 8. cildi ve Tevfik H. Subhânî'nin *Dîvân-ı Kebîr ile Kulliyât-ı Şems-i Tebrîzî* adlarını birlikte yer verdiği neşri incelenecektir. Türkçe çevirilerden ise M. Nuri Gençosman'ın *Mevlânâ'nın Rubaileri I-II (Tam metin)*, Şefik Can'ın *Hiz. Mevlânâ'nın Rubaileri I-II* ve Ziya Avşar'ın *Mevlânâ Celâleddin Rûmî Sırların Dili - Bütün Rubailer-* adlı eserlerine yer verilecektir. Ardından bu neşir ve çeviriler nicel olarak karşılaştırılacak ve dikkat çeken bazı hususlar hakkında tespitlerde bulunulacaktır.

1. Veled Çelebi İZBUDAK'ın "Rubaiyyât-ı Hazret-i Mevlânâ" Neşri

Veled Çelebi'nin, Mevlânâ rubâîlerinin Farsça asıllarından oluşturduğu bu neşir, İstanbul'daki Ahter Matbaasında basılmıştır.⁸⁵ Her ne kadar basım tarihi hakkında

⁸² Bu bilgiler, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mevlâna'dan Seçme Rubailer*, çev. Mehmet Nuri Gençosman, s. 13-14'den alınmıştır.

⁸³ Ceyhan, Semih, "Mesnevî", s. 325-334.

⁸⁴ Mevlânâ, *Hiz. Mevlânâ'nın Rubaileri I-II*, çev. Şefik Can, s. 10'dan alınmıştır.

⁸⁵ Mevlânâ, *Mevlânâ'nın Rubaileri I-II*, çev. M. Nuri Gençosman, s. 2.

muhtelif görüşler bulunsa da neşrin tanıtımındaki hicri 1312/1894 yılı ibaresi konuya açıklık getirmektedir. Bu eser, Türkiye’deki Mevlânâ rubâîlerinin bir araya getirildiği ilk çalışma olma özelliğini taşımakta ve bir çeviri çalışması olmayıp bir tespit çalışması formatındadır.⁸⁶ Abdülbâki Gölpınarlı, eserin mukaddime bölümünde esas alınan nüsha veya nüshalara dair bir bilginin bulunmamasını neşrin tek eksik yönü olarak kabul etmiştir.⁸⁷

Mevlânâ hakkında çalışma yapan değerli üstatların Çelebi neşri ile ilgili tereddütte kaldığı diğer bir husus ise bu neşirdeki toplam rubâî sayısıdır. Abdülbâki Gölpınarlı ve Feyzi Halıcı’ya göre Çelebi’nin *Rubaiyyât-ı Hazret-i Mevlânâ* neşrinde 1642 rubâîye yer verilmiştir.⁸⁸ Ziya Avşar ise bu sayının 1644 olduğunu savunmuştur. Avşar ile aynı görüşte olan bir başka isim Hamza Tanyaş’tır. Tanyaş, Çelebi neşrindeki rubâîlerin toplamda 1644 olduğunu ifade etmiştir.⁸⁹ Mevlânâ hakkında birçok çalışma yapan Şefik Can, bu neşirde 1942 rubâînin yer aldığını söylemiştir.⁹⁰ M. Nuri Gençosman ise Veled Çelebi neşirini esas alarak hazırladığı *Mevlânâ’nın Rubaileri I - II* adlı eserinde, Çelebi’deki rubâîlerin sayısının 1646 olduğunu belirtmiştir.⁹¹

Bu görüşlerin birbirine yakın olduğu ancak kesin bir bilgiye ulaşılmadığı görülmektedir. Bahsi geçen bütün hususlar göz önünde bulundurularak elde edilen bilgilere göre, Veled Çelebi İzbudak’ın 400 sayfa halinde basılan *Rubaiyyât-ı Hazret-i Mevlânâ* neşrinin basım tarihinin hicri 1312/1894 ve toplam rubâî sayısının ise 1646 olduğu tarafımızca tespit edildi. Bunun yanı sıra neşirde kaydedilen 22 adet rubâînin birkaç kelime harici birbirine benzer olduğu ve 2 rubâînin de ilk beyitlerinin aynı ikinci beyitlerinin ise farklı olduğu belirlendi. Yani Veled Çelebi neşrinde toplam 24 adet benzer rubâînin mevcut olduğu kanısına varılmıştır.

⁸⁶ Mevlânâ, *Sırların Dili (Bütün Rubailer)*, çev. Ziya Avşar, s. 575.

⁸⁷ Mevlânâ, *Rubâîler*, çev. Abdülbâki Gölpınarlı, s. 8 (Sunuş).

⁸⁸ Mevlânâ, *Rubâîler*, çev. Abdülbâki Gölpınarlı, s. 8; *Mevlânâ Celâleddîn Rubailer*, çev. Feyzi Halıcı, s. 7 (Sunuş).

⁸⁹ Mevlânâ, *Sırların Dili (Bütün Rubailer)*, çev. Ziya Avşar, s. 575; *Mevlânâ’dan Rubailer*, çev. Hamza Tanyaş, s. 47.

⁹⁰ Mevlânâ, *Hizmeti Mevlânâ’nın Rubaileri I-II*, çev. Şefik Can, C.I, 1990, s. 7.

⁹¹ Mevlânâ, *Mevlânâ’nın Rubaileri I-II*, çev. M. Nuri Gençosman, s. 3 (Ön söz).

**Veled Çelebi Neşrindeki Kısım Benzer Olan 22 Rubâî ve Tespit Edilen
Diğer Rubâîler**

⁹² چشم تو ز روزگار خون ریز تراست...

⁹³ با دشمن من چو یار بسیار نشست...

⁹⁴ ای سروران باد خزانست مرساد...

⁹⁵ امشب چیزی در سرما می گردد...

⁹⁶ سروی که ز باغ پاک بازان باشد...

⁹⁷ آن دیده که هست عاشق گلزارش...

⁹⁸ از فر تو من بلندقد می گردم...

⁹⁹ از روی تو من همیشه گلشن بودم...

¹⁰⁰ باز آمد و باز آمد ره بگشاییم...

¹⁰¹ در باغ نهانست و درختان پنهان...

¹⁰² ای قاصد جان من به جان می ارزی...

¹⁰³ اندر دو جهان دلبر و جانم تو بسی...

⁹² Çelebi neşri sayfa 48'deki birinci rubâî ve sayfa 65'teki dördüncü rubâîdir.

⁹³ Çelebi neşri sayfa 38'deki ikinci rubâî ve sayfa 72'deki ikinci rubâîdir.

⁹⁴ Çelebi neşri sayfa 5'teki dördüncü rubâî ve sayfa 90'daki birinci rubâîdir.

2. Bedî'uzzamân Furuzânfer'in “*Kulliyât-ı Şems yâ Dîvân-ı Kebîr*” Neşri

Mevlânâ Celâleddîn'in gazel, tercî' ve rubâîlerden oluşan eseri *Dîvân-ı Kebîr*'in ilk tenkitli neşri, Bedî'uzzamân Furuzânfer'in *Kulliyât-ı Şems yâ Dîvân-ı Kebîr* adıyla yayınladığı eserdir. Eser, dünyanın farklı kütüphanelerinde bulunan *Dîvân-ı Kebîr* nüshaları karşılaştırılarak hazırlanmış ve 1336-1346 yıllarında Emîr-i Kebîr Yayınları tarafından on cilt halinde basılmıştır.¹⁰⁴ Neşrin I-VII. ciltleri gazel ve tercî'leri, VIII. cildi rubâîleri, IX ve X. ciltleri ise kafiye düzeni fihristini içermektedir. *Kulliyât-ı Şems* neşrinde gazel sayısı 3.229, tercî' sayısı 44 ve rubâî sayısı 1.983'tür. Furuzânfer neşrinde bulunan toplam beyit sayısı ise 40.326 olarak bilinmektedir.¹⁰⁵

Bedî'uzzamân Furuzânfer'in *Kulliyât-ı Şems yâ Dîvân-ı Kebîr*'i hazırlarken yararlandığı nüsha sayısı 10 olarak bilinmektedir. Aynı bir cilt halinde basılan rubâîlerin tenkitli metnini oluşturma aşamasında ise bu 10 yazmanın sadece 6 tanesinden istifade etmiştir.¹⁰⁶ Bedî'uzzamân'ın faydalandığı nüshalar, *Kulliyât*'ın ilk cildinin mukaddimesinde kendisinin tanıtımıyla şunlardır:¹⁰⁷

⁹⁵ Çelebi neşri sayfa 94'teki ikinci rubâî ve sayfa 98'deki dördüncü rubâîdir.

⁹⁶ Çelebi neşri sayfa 127'deki ikinci rubâî ve sayfa 141'deki dördüncü rubâîdir.

⁹⁷ Çelebi neşri sayfa 176'daki ikinci rubâî ve sayfa 187'deki dördüncü rubâîdir.

⁹⁸ Çelebi neşri sayfa 201 ve 211'deki birinci rubâîlerdir. Bu iki rubâînin ilk beyitleri aynı, ikinci beyitleri farklıdır.

⁹⁹ Çelebi neşri sayfa 201'deki ikinci rubâî ve sayfa 217'deki üçüncü rubâîdir.

¹⁰⁰ Çelebi neşri sayfa 217'deki ikinci rubâî ve sayfa 260'daki dördüncü rubâîdir.

¹⁰¹ Çelebi neşri sayfa 281'deki üçüncü rubâî ve sayfa 287'deki ikinci rubâîdir.

¹⁰² Çelebi neşri sayfa 334 ve 337'deki birinci rubâîlerdir.

¹⁰³ Çelebi neşri sayfa 341 ve 374'deki üçüncü rubâîlerdir.

¹⁰⁴ Muştâkmîhr Rahman, “Tâ Tashih-i Nihâyî-i Dîvân-ı Kebîr: Nushe-i Konya yâ Tashih-i Furûzânfer (Berres-i İntikâdî-i Çâp-i Nushe-i Konya)”, *Edebiyât-ı irfânî (Ulûm-i İnsânî el-zuhra)*, 1391, S. 3, s. 179-143.

¹⁰⁵ Adnan Karaismailoğlu, “Dîvân-ı Kebîr'in Tıpkı Basımı için Sunuş”, *Dîvân-ı Kebîr Tıpkı Basım-Takdim/Fihrist*, Ankara, 2013, Ptt Genel Müdürlüğü, Takdim/Fihrist s. 7.

¹⁰⁶ Bu hususa ilerleyen kısımlarda değinilecektir.

¹⁰⁷ Nüshalar ile ilgili bilgiler; Muştâkmîhr, Rahmân, “Şems-i Tebrîzî Dîvânı'nın Tenkitli Neşirleri ve Baskıları Hakkında Tenkitli Bir İnceleme”, çev. Güngör Levent Menteşe, *Mevlânâ Araştırmaları* 8, Ankara, 2023, s.137-162. adlı makaleden alınmıştır.

1. İstanbul'daki Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Kütüphanesi:¹⁰⁸ Bu nüshada 10.372 beyit vardır ve nüsha için “عد” rumuzu kullanılmıştır.

2. Konya Mevlânâ Müzesi'ne ait yazmanın fotoğrafı:¹⁰⁹ Bu nüshada 10.810 beyit vardır ve rumuzu “قو”dur.

3. Chester Beatty Kütüphanesi'ne ait nüshanın fotoğrafı:¹¹⁰ Bu nüshada 38.124 beyit vardır ve rumuzu “چت”dir.

4. Konya Mevlânâ Müzesi'nde muhafaza edilen yazmanın fotoğrafı:¹¹¹ Bu nüshada 30.535 beyit vardır ve rumuzu “مق”dır.

5. İstanbul Kütüphanesi'ne ait nüshanın fotoğrafı:¹¹² Bu nüsha *Dîvân-ı Kebîr*'den bir seçkidir ve 660 gazel (?) ve 1937 rubâî ihtiva eder. Seçilmiş olması bakımından “خب” rumuzuyla tanıtılmıştır.

6. Afyonkarahisar'daki Ahmed Paşa Kütüphanesi'ne ait yazmanın fotoğrafı:¹¹³ Bu yazma nüshada 5876 beyit vardır ve rumuzu “قح”dır.

7. Afyonkarahisar'daki Ahmed Paşa Kütüphanesi'ne ait başka bir yazmanın fotoğrafı:¹¹⁴ Bu nüshada 10.737 beyit vardır ve rumuzu “قص”dır.

¹⁰⁸ Mevcut Yazmanın Kaydı: İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, No. 2693, VII/XIII, 348 yk., 17str., 223x159; 185x133 mm.

¹⁰⁹ Mevcut Yazmanın Kaydı: Konya Mevlânâ Müzesi, Müzelik Yazma Eserler, No. 2105, 245 yk., 23 str., 225x150 – 182x120 mm.

¹¹⁰ Mevcut Yazmanın Kaydı: Chester Beatty Kütüphanesi, No. 116, VII/XIII, 354 yk., 27 str., 338x252 mm.

¹¹¹ Mevcut Yazmanın Kaydı: Konya Mevlânâ Müzesi, Müzelik Yazma Eserler, No. 70, 805/1402, 511 yk., 25 str, 320x230 mm.

¹¹² Mevcut Yazmanın Kaydı: İstanbul Belediye Kütüphanesi, Atatürk Kitaplığı - Muallim Cevdet, No. 17, 723/1323, Ahmed b. Muhammed el-Mevlevî, 300 yk., 19 str., 220x125 mm.

¹¹³ Mevcut Yazmanın Kaydı: Afyon Gedik Ahmet Paşa İl Halk kütüphanesi, No. 1605 (18233 nolu nüsha), 727/1327, Ahmed b. Muhammed el-Mevlevî, 2+202+4 yk., 17 str., 220x150-180x120 mm.

¹¹⁴ Mevcut Yazmanın Kaydı: Afyon Gedik Paşa İl Halk Kütüphanesi, No. 18225, 730/1329, Mehmed b. Yusuf Kırşehirî, Baştan eksik olup, 278 yk.

8. Hacı Muhammed Ağa Nahcivânî Kütüphanesi'ne ait yazma nüsha:¹¹⁵ Beyit sayısı belirtilmemiştir. Rumuzu “خج”dır.

9. Konya Mevlânâ Müzesi'nde muhafaza edilen nüshanın fotoğrafı:¹¹⁶ Bu nüshada 40.380 beyit vardır ve rumuzu “فذ”dır.

10. Türkiye'nin ünlü şahsiyetlerinden Hasan Ali Yücel Bey'e ait sağlam ve tashih edilmiş yazma nüshanın fotoğrafı:¹¹⁷ Bu nüshada 12.927 beyit vardır ve rumuzu “عل”dır.

Kulliyât'taki rubâîlerin tenkitli metninin hazırlanma aşamasında ise yukarda bahsi geçen yazmaların sadece altı tanesinden istifade edildiği, VIII. cildin tanıtım kısmında şu şekilde yer almıştır:

1. 1937 rubâî içeren ve rumuzu “خب” olan nüshadır.
2. 1817 rubâî içeren ve rumuzu “چت” olan nüshadır.
3. 1812 rubâî içeren ve rumuzu “فذ” olan nüshadır.
4. 1596 rubâî içeren ve rumuzu “مق” olan nüshadır.
5. 643 rubâî içeren ve rumuzu “فا” olan nüshadır.¹¹⁸
6. 365 rubâî içeren ve rumuzu “عد” olan nüshadır.¹¹⁹

Bu çalışma kapsamında asıl üzerine yoğunlaşılan VIII. ciltte toplam 1.983 rubâî neşredilmiştir. Tarafımızca yapılan incelemeler doğrultusunda neşirde 38 benzer rubâînin mevcut olduğu tespit edilmiştir. Bu 38 benzer rubâînin, 27 tanesinin birkaç kelime harici birbirine benzediği, 11 tanesinin ise mısra veya beyit farkı bulunmasına

¹¹⁵ Mevcut Yazmanın Kaydı: Hacı Muhammed Ağa Nahcivânî Kütüphanesi, No. 567, VIII.yy başları ya da öncesi.

¹¹⁶ Mevcut Yazmanın Kaydı: Konya Mevlânâ Müzesi, Müzelik Yazma Eserler, No. 68-69, Şevval 768-Rebiulevvel 770/1366-1368, Hasan b. Osman el-Mevlevi, 153 yk., 33 str., 460x320 mm.

¹¹⁷ Mevcut Yazmanın Kaydı: Konya Mevlânâ Müzesi, Müzelik Yazma Eserler, No. 1352, 793, Sirozlu Derviş Muhammed, 413 yk., 17 str., 275x195 mm.

¹¹⁸ Bu yazma hakkında *Kulliyât-ı Şems ya Dîvân-ı Kebîr* neşrinin ön sözünde şu bilgi yazmaktadır: “İstanbul Fatih Kütüphanesi'ndeki No. 5408, 751 tarihli Fihi Mâ Fih nüshasıdır. Bu nüshada 643 rubâî mevcuttur, “پا” kafiye harfli rubâîler ise yazılmamıştır.

¹¹⁹ Bu yazma hakkında *Kulliyât-ı Şems ya Dîvân-ı Kebîr* neşrinin ön sözünde şu bilgi yazmaktadır: 365 rubâî içermektedir. “ز” ile “میم” arasındaki rubâîlerin olduğu sayfalar eksik ve “پا” kafiye harfli rubâîler tamamlanmamıştır.

rağmen benzerlik barındırdığı kanısına varılmıştır. Ayrıca neşredilen 2 rubâînin de bir beyitten teşkil olduğu dikkat çeken hususlar arasında yer almıştır.

Bedî'uzzamân Furuzânfer Neşrindeki Kısmen Benzer Olan 27 Rubâî

42 ile 448	1181 ile 1205
499 ile 591	1536 ile 1538
677 ile 727	1796 ile 1802
753 ile 773	1805 ile 1806
886 ile 887	1825 ile 1826
942 ile 948	1873 ile 1880
1107,1108 ve 1109	

Furuzânfer Neşrindeki Mısra/Beyit Farkı Olan 11 Rubâî ve Tespit Edilen Diğer Rubâîler

152 ile 153
484 ile 485
1154 ile 1155
1390 ile 1440
1463,1464 ve 1465
1443 ve 1767 ¹²⁰

¹²⁰ Bu iki rubâî, sadece tek bir beyitten teşkil olmaktadır.

3. Tevfik Hâşimpûr Subhânî'nin “*Dîvân-ı Kebîr ve Kulliyât-ı Şems-i Tebrîzî*” Neşri

Dîvân-ı Kebîr’in, Bedî'uzzamân Furuzânfer neşrinden sonra birçok baskısı yapılmıştır. Bu baskılardan biri de Tevfik Subhânî'nin hicri 1382 yılında *Dîvân-ı Kebîr ve Kulliyât-ı Şems-i Tebrîzî* adıyla yayınladığı neşirdir. Abdülbâki Gölpınarlı'nın *Dîvân-ı Kebîr* yazmalarının en tamı ve en doğrusu olarak ifade ettiği Konya Mevlânâ Müzesi, Müzelik Yazma Eserler Bölümünde numara 68-69'da bulunan 768-770 tarihli yazma nüsha, Subhânî neşrinin hazırlanmasında esas alınmıştır.¹²¹ İki cilt halinde okuyucularla buluşan bu neşirde rubâî dışında toplam beyit sayısı 36.560'dır. 1866 adet olan rubâîlerin beyit sayısı ise 3732 olarak kayıtlara geçmiştir. Ayrıca neşirde, “Tevzîhât, fihrist ve keşfü'l-ebîyât” bölümleri de yer almaktadır.¹²²

Subhânî, bahsi geçen Konya nüshasındaki rubâîleri, kendi neşrinin ikinci cildinde neşretmiş ve böylelikle yazma nüshayı okurken yaşanacak zorluğu en aza indirmişdir. Bu çalışma kapsamında, Tevfik Subhânî'nin neşrettiği rubâîler ile ilgili bir takım incelemeler yapıldı. Bu incelemelere göre toplam rubâî sayısı 1866 olan neşirde, toplam 116 benzer rubâî tespit edildi. Bu 116 benzer rubâînin 40 tanesi aynen tekrar edilmiştir. Geri kalan 76 benzer rubâîden 68 tanesinin ise birkaç kelime harici benzer olduğu anlaşılmıştır. 8 adet rubâînin ise mısra farklılıkları mevcuttur. Bunun yanı sıra, Subhânî neşrindeki bazı rubâîlerin Mevlânâ Müzesindeki 68-69 nolu nüshadaki yazılışlarıyla uyumlu olmadığı görülmektedir. Rahmân Muştâkmîhr, bu konuya dair şöyle bir söylem de bulunmuştur “Hızlıca hazırlanmış olan bu baskı piyasaya çıktı ve kitabın yayınlanmasından sonra baskı ve baskı dışı yüzlerce yanlışın bu baskıda yer aldığı anlaşıldı”.¹²³ Muştâkmîhr'in de bahsettiği söz konusu yanlışların üzerinde daha kapsamlı bir inceleme yapılmalıdır zira yanlışların çokluğu bir makale çalışmasını teşkil edecek kadar fazladır.

¹²¹ Adnan Karaismailoğlu ve Güngör L. Menteşe, “Dîvân-ı Kebîr Seçkisi Şemsu'l Hakâyik”, *Doğu Araştırmaları Dergisi*, C.2, S. 26, s. 82.

¹²² Adnan Karaismailoğlu, “Dîvân-ı Kebîr Seçkisi Şemsu'l Hakâyik”, s. 82.

¹²³ Muştâkmîhr, “Şems-i Tebrîzî Dîvânı'nın Tenkitli Neşirleri ve Baskıları Hakkında Tenkitli Bir İnceleme”, s.149.

Tevfîk Subhânî Neşrindeki Kısım Benzer Olan 68 Rubâî

5 ile 1155	291 ile 1772	551 ile 1363	1080 ile 1853
10 ile 337	300 ile 1500	609 ile 1377	1081 ile 1856
11 ile 1162	305 ile 1799	625 ile 1420	1095 ile 1495
117 ile 1295	315 ile 1551	898 ile 1470	1315, 1343 ve 1759
187 ile 1326	318 ile 1625	1028 ile 1460	1425 ile 1445
213 ile 1352	346 ile 1520	1066 ile 1130	1482 ile 1821
239 ile 1810	380 ile 1656	1074 ile 1857	1506 ile 1803
245, 1765 ve 1797	457 ile 1630	1075 ile 1861	1510 ile 1770
1562 ile 1575			

Tevfîk Subhânî Neşrindeki Tekrar Eden 40 Rubâî

99 ile 1229	1064 ile 1108
119 ile 1276	1065 ile 1128
274 ile 431	1067 ile 1150
366 ile 1773	1068 ile 1817
475 ile 1671	1069 ile 1820
637 ile 1393	1071 ile 1845
978 ile 1822	1072 ile 1846
1010 ile 1456	1102 ile 1111
1062 ile 1103	1255 ile 1265

1063 ile 1107

1273 ile 1519

Tevfik Subhânî Neşrindeki Mısra/Beyit Farkı Olan 8 Rubâî

46 ile 1185

885 ile 1447

882 ile 1464

1014 ile 1836

4. Mehmet Nuri Gençosman'ın “*Mevlâna'nın Rubaileri I – II (Tam Metin)*” Çevirisi

Veled Çelebi'nin *Rubaiyyât-ı Hazret-i Mevlânâ* neşrini Türkçeye kazandıran kişi Mehmet Nuri Gençosman'dır. Gençosman'a göre, Veled Çelebi kendi neşrindeki rubâîleri en eski ve en sağlam kabul edilen Konya Müzesi kitaplığındaki *Dîvân-ı Kebîr* nüshasından derlemiş ve bu sebeple çeviride esas metin olarak kullanılmıştır.¹²⁴ Lakin bu çalışmamızda Veled Çelebi neşrinin tanıtımını yaparken, neşirdeki rubâîlerin hangi nüshadan alındığına dair bir bilginin olmadığı bilgisini vermiştik. Mehmet Nuri'nin bu bilgiye nereden ulaştığı hakkında ise henüz bir bilgiye ulaşamadık. Bununla birlikte Nuri, taş basması Hind ve İran nüshalarından da istifade ettiğini ve bu nüshaları Veled Çelebi neşri ile karşılaştırıp sağlıklı bir çeviri elde etmeye çalıştığını ifade etmiştir.¹²⁵

Mehmet Nuri'nin *Mevlâna'nın Rubaileri I – II (Tam metin)* adlı çeviri kitabı, 1974 yılında Milli Eğitim Basımevi tarafından 346 sayfa olarak yayınlanmıştır. Kitabın son sayfalarında ise sözlük ve açıklama kısmı bulunmaktadır. Tarafımızca ilerletilen çalışma sonucu elde edilen bilgilere göre, Mehmet Nuri ön sözünde, Veled Çelebi neşrinde 1646 rubâînin olduğunu ve bunların hepsinin Mevlânâ'ya ait olduğunu ifade etmiştir.¹²⁶ Buna karşılık, Nuri eserinde sadece 1644 rubâî tercümesine yer vermiştir. Bunların 16 tanesi ise birbiriyle benzerdir. Mehmet Nuri'nin eseri dikkatle incelenince; Veled Çelebi neşrinde bulunmayan 5 adet farklı rubâîyi çevirisine eklediği; aynı şekilde Çelebi'de bulunan 6 rubâîyi de tercüme etmediği anlaşılmıştır.

¹²⁴ Mevlânâ, *Mevlânâ'nın Rubaileri I-II*, çev. M. Nuri Gençosman, s. 2 (Ön söz).

¹²⁵ Mevlânâ, *Mevlânâ'nın Rubaileri I-II*, çev. M. Nuri Gençosman, s. 3 (Ön söz).

¹²⁶ Geniş bilgi için bkz. Mevlânâ, *Mevlânâ'nın Rubaileri I-II*, çev. M. Nuri Gençosman, s.1-3.

Tespit edilen bir diğer husus ise 2 rubâî tercümesinin Çelebi neşrindeki Farsça asıllarıyla uyumlu olmadığıdır.

Mehmet Nuri Çevirisindeki Benzer Olan 16 Rubâî Çevirisi

10 ile 404	749 ile 795
197 ile 333	849 ile 913
421 ile 439	912 ile 1086
553 ile 611	1409 ile 1541

Veled Çelebi Neşrinde Bulunmayan Ancak Gençosman'ın Çevirdiği 5 Rubâî

1192	1275
1202	1391
1272	236 ile 307 ¹²⁷

Veled Çelebi Neşrinde Bulunan ancak Gençosman'ın Çevirmediği 6 Rubâî

از فر تو من بلندقد می گزدم...¹²⁸

گل باغ نهانست و درختان پنهان...¹²⁹

ما زیباییم خویش را زیبا کن...¹³⁰

گر قدر کمال خویش بشناختمی...¹³¹

¹²⁷ Bu iki rubâî çevirisi, Farsça asılları ile uyumlu değildir.

¹²⁸ Çelebi neşri sayfa 201'deki birinci rubâîdir.

¹²⁹ Çelebi neşri sayfa 287'deki ikinci rubâîdir.

¹³⁰ Çelebi neşri sayfa 289'daki dördüncü rubâîdir.

¹³¹ Çelebi neşri sayfa 307'deki ikinci rubâîdir.

کی پست شود آن کہ بلندش تو کنی...¹³²

ای فاصد جان من به جان می‌ارزی...¹³³

5. Şefik Can'ın “Hz. Mevlânâ'nın Rubaileri I – II” Çevirisi

Şefik Can'ın çeviri kitabı üzerinde tarafımızca bir takım incelemeler yapıldı ve bazı bilgiler elde edildi. Bu bölümde, elde edilen bilgilere değinilecek ve ardından rubâî çevirilerinde tespit edilen bazı hususlar aktarılacaktır. Şefik Can'ın Mevlânâ rubâîleri üzerine kaleme aldığı *Hz. Mevlânâ'nın Rubaileri I – II* adlı çeviri kitabı iki cilt halinde basılmıştır. 1990 yılında birinci, 1991 yılında ise ikinci cildi yayınlanmıştır. Birinci ciltte toplam rubâî sayısı 1004, ikinci ciltte ise 1213'tür. Can, ilk cildin ön sözünde rubâî nazım şekli hakkında kısa bir bilgilendirme yaptıktan sonra, “Mevlânâ'nın Türkiye’de Basılan Rubâîleri ve Tercümeleri” başlığı altında kendinden önce yapılan tercüme faaliyetlerine değinmiştir.

Kitabın ön sözünde yukarıda bahsi geçen konulara ilaveten; Şefik Can'ın bu eseri hazırlama nedeni, çeviride kullandığı yöntemler ve yararlandığı Farsça metinler hakkında bilgilere de yer verilmiştir. Bu bilgilerin ardından Mevlânâ rubâîlerinin özellikleri ve bu çevirinin genel özelliklerinden bahsedilmiştir. Kitabın sonuna alfabetik olarak Mevlânâ'nın rubâîlerinde temas ettiği mevzulara ve isimlere dair “İsimler ve Konular Genel İndeksi” adıyla karma bir fihrist eklenmiştir. Eserde, rubâîlerin hem Farsçası hem de Türkçesi yer almaktadır. Ayrıyeten Şefik Can, okuyucularına “Bu rubâîler birbirine çok benziyor” izlenimini vermemek için tekrar eden rubâîleri dipnotta belirterek bu durumu en aza indirmeye çalışmıştır.

Bu çalışma kapsamında Şefik Can'ın *Hz. Mevlânâ'nın Rubaileri I – II* adlı eserinde toplam rubâî sayısının 2217 olduğu ve bunların 125 tanesinin birbiriyle benzer olduğu kanısına varılmıştır. Bu 125 benzer rubâîden 76 tanesinin birkaç kelime harici birbiriyle benzer olduğu saptanmıştır. Geriye kalan 49 benzer rubâînin 39 tanesinde ise beyit veya mısra farkları mevcuttur. Bunun dışında eserde aynen tekrar eden

¹³² Çelebi neşri sayfa 308'deki birinci rubâîdir.

¹³³ Çelebi neşri sayfa 337'deki birinci rubâîdir.

rubâîler de bulunmaktadır ve bu rubâîlerin sayısı ise 6'dır. Ayrıyeten 2 adet rubâînin de tek bir beyitten teşkil olduğu görülmektedir. Geriye kalan son 2 rubâînin ise Farsçalarının benzer ancak Türkçe çevirilerinin birbirinden tamamen farklı olduğu tespit edilmiştir.

Şefik Can'ın Çevirisindeki Kısmen Benzer Olan 76 Rubâî

42 ile 503	535 ile 957	1198 ile 2174	1712 ile 1714
187 ile 449	539 ile 540	1245, 1246 ve 1247	1763 ile 2090
284 ile 448	640 ile 963	1284 ile 1514	1839 ile 2162
290 ile 482	646 ile 925	1287 ile 1288	1854 ile 1881
294 ile 2217	707 ile 977	1304 ile 1505	1911 ile 2185
353 ile 470	956 ile 1292	1500 ile 1506	1998 ile 1999
490 ile 979	994 ile 995	1591 ile 1686	2005 ile 2186
529, 964 ve 978	1057 ile 1063	1620 ile 1684	2006 ile 2178
534 ile 938	1129 ile 1166	1685 ile 2094	2018 ile 2019
2029 ile 2209			

Şefik Can Çevirisindeki Mısra/Beyit Farkı Olan 39 Rubâî

110 ile 2216	1553 ile 1603
170 ile 171	1626,1627 ve 1628
195 ile 196	1742 ile 1771
201 ile 2213	1884 ile 2176
903 ile 914	1989 ile 1995
911 ile 912	2029,2030 ve 2183
1262 ile 1263	2030 ile 2209
1281 ile 1516	2143 ile 2177
1374, 1375 ve 1376	2177 ile 2149

Şefik Can Çevirisindeki Tekrar Eden 6 Rubâî ve Tespit Edilen Diğer Rubâîler

649 ile 944

1845 ile 2161

2030 ile 2183

956 ile 1292¹³⁴

1606 ile 1960¹³⁵

6. Ziya Avşar'ın “*Mevlânâ Celâleddin Rûmî Sırların Dili-Bütün Rubailer*”

Çevirisi

Mevlânâ rubâîlerinin günümüze kadar yapılan bütün manzum çevirileri, seçmeler halinde okuyucuyla buluşmuştur. Ziya Avşar'ın Mevlânâ rubâîlerinin tamamını manzum olarak tercüme ettiği *Mevlânâ Celâleddin Rûmî Sırların Dili-Bütün Rubailer* adlı eseri ise bu alandaki en hacimli çeviri kitabı olma özelliğini taşımaktadır.¹³⁶ Ziya Avşar, eserinin Mevlânâ rubâîlerinin tamamını manzum olarak Türkçeye aktarması itibarıyla alanında tek olduğunu ve bu sebeple rubâî seçkilerinden oluşan diğer manzum çevirilerle karşılaştırılamaması gerektiğini ifade etmiştir.¹³⁷ Bu çalışma doğrultusunda, tarafımızca *Sırların Dili* adlı eser detaylı bir şekilde incelendi ve aşağıdaki bilgilerin aktarılması gerekli görüldü.

Ziya Avşar, kitabının ön sözünde bu çeviri çalışmasına başlama serüvenini okuyucuda merak uyandıracak bir şekilde anlatmıştır. Ayrıyeten ön sözde çevirileri yaparken Şefik Can çevirisinden ve Bed'üzzamân Furuzânfer neşrinden yararlandığını, bu iki kaynakta tekrar eden rubâîleri ayıklayıp 2217 olan toplam rubâî sayısını 2188'e indirgediğini ifade etmiştir. Bazı beyitlerin ise müşterek olan kısımlarını dipnotta (*) işaretiyle belirttiğini ve rubâîlerin etkileyici bir başlık altında verildiğini yazmış;

¹³⁴ Bu iki rubâî çevirisi, Farsça asılları ile uyumlu değildir.

¹³⁵ Bu iki rubâî, sadece tek bir beyitten teşkil olmaktadır.

¹³⁶ Bağrıaçık, “Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Sırların Dili Bütün Rubailer”, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, S. 23, 2008, s. 224.

¹³⁷ Mevlânâ, *Sırların Dili*, çev. Ziya Avşar, s. 11.

tercüme ettiđi her rubâin de bu zamana kadar yapılan Türkçe mensur-manzum çevirilerde hangi rubâî numarasına denk geldiđini kısaca anlatmıřtır.

Kitabın sonunda yer alan Ekler'in ilk kısmında “Mevlânâ'nın Hayatı” adı altında; Mevlânâ'nın doğumu ve ailesi, sefer yılları, Seyyid Burhaneddin, Şems-i Tebrîzî, Selahaddin-i Zerkûb ve Hüsameddin Çelebi hakkında detaylı bir bilgilendirme yapılmıřtır. Ekler'in ikinci kısmında ise önce Türkiye'de Mevlânâ rubâîleri ile ilgili bu zamana kadar yapılan mensur ve manzum çevirilere dair geniş bir bilgi verilmiřtir. Daha sonrasında ise Avşar'ın “Türkçe Söyleme Sorunu Olarak Mevlânâ'nın Rubâîleri” adlı bildirisinden alınan metin, “Manzum Metinlerdeki Söyleyiř Sorunları” bařlıđı ile bu bölümde verilmiřtir. Bu içerikte birçok örnek bulunduđu görölmektedir. “Kaynakça” kısmıyla biten kitap, Ziya Avşar'ın sekiz yıllık azmi ve özveri si sayesinde Mevlânâ severlerle ve arařtırmacılarla buluřmuřtur.

Şefik Can'da mükerrer olan rubâîleri ayıkladıđını ifade eden Avşar'ın çeviri kitabında bulunan 2188 rubâî incelendikten sonra, 51 adet rubâin birbiriyle benzer olduđu tarafımızca tespit edilmiřtir. Bunun sebebi ise Ziya Avşar'ın, Şefik Can çevirisindeki tekrar eden rubâîleri bazen bir kez bazen de iki kez kaydetmiř olmasıdır. Ayrıca *Sırların Dili* kitabında bulunan 2 adet rubâin sadece tek bir beyitten oluřtuđu, 2 adet rubâin sadece Asaf Halet Çelebi'nin çevirisinde bulunduđu ve bunları Avşar'ın kendi çevirisine eklediđi; 2 adet rubâî çevirisinin ise Farsça asıllarıyla uyumlu olmadıđı görölmektedir.

Ziya Avşar Çevirisindeki Tespit Edilen Benzer 51 Rubâî

110 ile 2188	1255 ile 1256
187 ile 449	1280 ile 1281
195 ile 196	1289 ile 2029
201 ile 1293	1626, 1627 ve 1628
284 ile 448	1685 ile 2094
290 ile 482	1763 ile 2090

294 ile 944

1839 ile 2162

490 ile 976

1911 ile 2185

529 ile 963

1989 ile 1995

646 ile 925

1998 ile 1999

903 ile 914

2006 ile 2178

911 ile 912

2030 ile 2183

1123 ile 1160

Ziya Avşar Çevirisindeki Tespit Edilen Diğer Rubâîler

1606 ile 1960¹³⁸

171 ile 957¹³⁹

956 ile 1285¹⁴⁰

Verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere Farsça neşirler ve Türkçe çevirilerde yer alan rubâîlerin sayısı farklılık göstermektedir. Bunun sebebi daha çok mükerrer olan rubâîlerin çokluğudur. Yapılan çalışma ile birlikte mükerrer rubâîler olabildiğince tespit edilmiş ve böylelikle araştırmacıların zikredilen bu neşirler ve çevirilerdeki rubâîler hakkında tahmini bir rakam elde etmesi sağlanmıştır.

¹³⁸ Bu iki rubâî, sadece tek bir beyitten teşkil olmaktadır.

¹³⁹ Bu iki rubâî, sadece Asaf Halet Çelebi'de yer almış ve Ziya Avşar kendi çevirisine eklemiştir.

¹⁴⁰ Bu iki rubâî çevirisi, Farsça asılları ile uyumlu değildir.

İKİNCİ BÖLÜM

1. Çalışmada Esas Alınan Konya Mevlânâ Müzesi 68 – 69 Numaralı Yazma Nüsha

Şevvâl 768 - Rebiülevvel 770/1366-1368 yıllarında istinsah edilen bu yazma nüshanın özellikleri şu şekildedir:

1.1. Katalog Bilgileri: Tezde kullanılan esas yazma ile ilgili katalog bilgileri şöyledir:

Müellif: Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

Eser Adı: Dîvân-ı Kebîr

Bulunduğu Yer: Konya Mevlânâ Müzesi, Müzelik Yazma Eserler Bölümü.

Demirbaş No: 68-69

İstinsah Tarihi Hicri (Miladi): 768-770/1366-1368

Müstensih: Hasan b. Osman el-Mevlevî

Dili: Farsça

Cilt: Eser iki ciltten oluşmaktadır. Birinci cilt, numara 68’de kayıtlı olan ve Şevvâl 768/1366 yılında yazımına başlanan yazmadır. İkinci cilt ise numara 69’da kayıtlı olan ve Rebiülevvel 770/1368 yılında yazımı ve karşılaştırılması tamamlanan yazmadır. Birinci cilt; kenarları gömme cetveli, ortası yukarısında-aşağısında birer madalyonu hâvî, kenarları kavisli beyzî, gömme, içinde kabartma çiçek ve dal motifleri bulunan şemseli, siyaha yakın koyu vişneçürüğü rengine, meşin ciltlidir. İkinci cilt ise; kenarları geniş cetveli, ortası Selçuk tarzı hendesî şekillerle ve gömme kakmalarla süslü, mıklabı kopmuş; cilt içinde korunmadadır. Meşin, siyaha yakın kahverengi meşin. Selçuk cildi. Kapakların iç kısımları da gömme ve kabartma tezyînatlıdır.

Kâğıt ve Ebat: Eserin kâğıdı filigransız, aharlı, koyu samânî renkte olup bazı varakları ise daha beyazımsıdır. Birinci cildin sayfa ebadı 462 x 320 mm, yazı ebadı 400 x 277’dir. İkinci cildin sayfa ebadı ise 470 x 320 mm ve yazı ebadı 392 x 269’dir.

Yazı Türü: Eserin yazımında Selçuklu neshi kullanılmıştır. *Dîvân-ı Kebîr*’deki bahirler ve vezinler siyah, lacivert ve surhla yazılmıştır. 4b’den başlayan divanın ilk şiirin ilk mısraı lacivert ile yazılmış olup bundan sonraki şiirlerin ilk mısraları ise altın yaldızla yahut surhla yazılmıştır. Tercî’lerdeki yazım şekli, her birinde değişiklik

göstermiştir. İkinci ciltteki yazı, tezhip sanatı ve kullanılan motifler; ayrıca mısra ve şiir başları da birinci cilttekiyle benzerdir.

1.2. Konya Mevlânâ Müzesi 68-69 nolu Yazma Nüsha Hakkında Bilgiler¹⁴¹

Konya Mevlânâ Müzesi, Müzelik Yazma Eserler Bölümünde muhafaza edilen ve iki ciltten oluşan bu *Dîvân-ı Kebîr* nüshasının yazımına, 768 Şevval ayının ikinci günü (1366) başlanmış olup 770 Rebiülevvelin ilk günü (1368) yazılması ve karşılaştırılması tamamlanmıştır. Numara 68’de kayıtlı olan yazma, divanın ilk cildi ve 69’da kayıtlı olan yazma ise divanın ikinci cildir.

Hasan b. Osman el-Mevlevî tarafından istinsah edilen bu yazmanın ilk cildi 153, ikinci cildi ise 173 varaktan oluşmaktadır. Her sahifede dört sütun ve 33 satır, her satırda iki beyit mevcut ve mısralar iki surh cetvelle ayrılmıştır. Özellikle ikinci cildin bazı varaklarının yıprandığı ve yazılarının güçlükle okunduğu dikkat çekmektedir. Yazmanın her iki cildinde de Selçuklu neshi, tezhip sanatları ve motifleri kullanılmıştır.

Bazı sahifelerde sah kaydı ile nüsha farklılıklarına yer verilmiş olsa da hangi nüshalarla karşılaştırıldığı yazmada belirtilmemiştir. Ayrıca nüshada bazı varaklara vakıf mührü ve “Vakıf” yazısı eklenmiştir. Bazı varakların kenarına ise başka beyitlerin eklendiği görülmektedir; bunlar, nüsha hazırlanırken unutulmuş ya da nüsha karşılaştırması sonucu tespit edilen beyitler olarak nitelendirilmiştir.

İlk cildin kapak varağından sonraki ilk varağın a yüzünde, vakıfa ait bir mühür bulunmaktadır. 2a ve 1b’de, *Dîvân-ı Kebîr*’deki on sekiz ve buna ilaveten çeşitli bahirler olmak üzere toplam on dokuz bahrin bulunduğu bir fihrist oluşturulmuştur. 4b’nin orta kısımlarından başlayan ve kalan kısımları 4a’da devam eden Arapça sunuş şöyledir:

¹⁴¹ Yazma Nüshanın iki cildi hakkındaki bilgiler ve tercüme için; Gölpınarlı, Abdülbâki, Mevlânâ Müzesi Müzelik Yazma Kitaplar Kataloğu, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, s. 89- 99’dan yararlanılmıştır.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذى هدانا لهذا و ما كنا لنهتدى لولا ان هدانا الله و صلى الله على نبيه محمد سيد
المرسلين و على آله الا كرمين المكرمين وبعد فهذه الاسرار الروحية و السفينة النوحية و
النفثات القدسية و النفحات القدوسية و الالهامات الربانية و الكشف الصبوحية و الواردات
السبوحية و الاشارات الغريبة و العبارات العجيبة غرر بحر العين و درر بحر الغيب ديوان العشاق
وينبوع الا ذواق مصاييح الصدور و صحاح اكارم الصدور مفتاح اهل الحضور مقامات احرار
الغيوب قلوب قلوب ذوى القلوب زهره رياض الفواد عيون مجالس العباد تذكرة الاوليا المكمل
كيمياء سعادت الكمل خطبة اخوان اليقين اطواق اعناق المتقين ذوالفقار الحق على المنافقين
اكسير ارواح البررة صحف كرام السفارة منطق طيور الجبوت تساييح املاك الملكوت اصول
الاحاديث قاطع مز حرفات الاحاديث. لمولانا نادرة الدوران اعجوبة الزمان الداعى الى معالى
الامور رحمة الله على الجمهور محرم غرائب النجوى امام الهدى والتقى سر الله الاكبر والمظهر
المظهر جلال الحق والملة والدين وارث حقايق الانبياء والمرسلين مفسر سر قوله كنت نبياً
وادام بين الماء و الطين محمد بن محمد بن الحسين البلخي البكرى الذى تجلت اياتها بعداً
وقرباً بلغ العلى بكماله كشف الدجى بجماله حسنت جميع حصاله صلوا عليه و آله قدس الله
روحه ادام فى معارج القدس فتوحه وطوبى لمن اقتدى به واهتدى والسلام على من اتبع الهدى
والحمد لله حق حمده والصلوة على محمد وآله من بعده.

“Hamd olsun Allah’a ki doğru yolu buldurdu da bu nimetlere kavuşturdu bizi; Allah hidayet etmeseydi doğru yolu bulmazdık” ve Allah’ın rahmeti, peygamberi, peygamberlerin ulusu Muhammed’e ve onun kerem sahibi olan, keremlere mazhar bulunan soyuna sopuna. Bundan sonra: bu sözler, sırlarıdır ruhun, gemisidir Nuh’un. Kutlu nefeslerdir, ayıplardan arı, tertemiz Tanrı’dan esintilerdir. Her varlığı geliştirip olgunluğa götüren Tanrı’nın ilhamlarıdır, seher çağlarındaki feyzlerin gönül gözünü açıcı keşifleridir, noksanlardan münezzeh Tanrı’dan gelen sözlerdir, eşi bulunmaz işaretlerdir, şaşılabacak ibarelerdir. Tanrılık denizinin ışıltılarıdır bunlar, gayb denizinin iri incileridir bunlar. Âşıklar dîvânıdır, zevk kaynaklarıdır. Gönüllerin ışığıdır, yüce kişilerce makbul olan en gerçek sözlerdir. Huzur ehlinin anahtarıdır, gayb âlemindeki hür kişilerin makamlarıdır, kalb sahiplerinin kalblerinin kalbidir, gönül bahçelerinin çiçeğidir, kulların meclislerine akarsulardır bu sözler. Olgun erenleri anar, andırır, yetişmiş, olgunlaşmış kişilere kutluluk kimyasıdır, yakıyne erişmiş kardeşlerin hutbesidir, çekinen erlerin boyunlarına gerdanlıktır, münafıklara Tanrı Zülfekaar’ıdır bu sözler. Büyük, hayırlı kişilerin ruhlarına iksirdir, yüce yazıcıların sahifeleridir, ceberût kuşlarının dilidir, melekût âlemindeki meleklerin tespihleridir, sözlerin asıllarıdır, sonradan uydurulan ki boş, dışı süslü şeyleri kesip atar bu sözler. Bu sözler, ulumuz, devranın eşsiz eri, zamanın şaşılabacak serveti, halkı yüce işlere çağıran, bütün halka Tanrı’dan bir rahmet olan, sırların en eşsizlerine mahrem bulunan, hidayet ve takvâ imamı, ulu Tanrı’nın sırrı, onun tertemiz mazharı, Hakk’ın, şeriatın ve dinin celâli, Tanrı elçilerinden, başka bir peygamberin şeriatına tâbi olanların, yeni bir şeriatla gönderilenlerin hepsinin mirasçısı, “Âdem suyla balçık arasındayken peygamberdim ben” sözünün tefsircisi, Ebû Bekr soyundan Belhli Huseyn oğlu Muhammed’in oğlu Muhammed’indir. Öyle bir erdir o ki delilleri, nişaneleri, uzağa da tecelli etmiştir onun, yakına da. Olgunluğuyla yüceliğe ulaştı, yüzünün güzelliğiyle karanlıkları aydınlattı. Bütün huyları güzeldir, rahmet ona ve soyuna. Tanrı ruhunu kutlasın, kutluluk mertebelerinde feyzini daimî etsin; ne mutlu ona uyup doğru yola varana, “Esenlik doğru yolu bulana”, hamd Allah’a lâayık olduğu veçhile, rahmet Muhammed’e ve ondan sonra da soyuna sopuna.¹⁴²

4b’de başlayan divanın ilk şiirinin ilk mısraı, lacivertle yazılmış ancak bundan sonra yazılan şiirlerin ilk mısraları ya altın yıldızla ya da surhla kaydedilmiştir. 8a’da, tercî’ler başlamış ve bulunduğu her varakta başlıklarla belirtilmiştir. Her tercî’de kullanılan bezentiler farklılık gösterse de genellikle tercî’ler altın yıldızla, lacivertle ve surhla kaydedilmiştir. İlk ciltteki bahirlerin başlangıç ve bitiş sayfaları aşağıdaki tabloda sırasıyla verilmiştir:

¹⁴² Tercüme, Abdülbâki Gölpınarlı’nın *Mevlânâ Celâleddin-Dîvân-ı Kebîr* adlı eserine sonradan yazılan ön sözden alınmıştır.

Başlangıç S.	Bitiş S.	Bahirler
4b	21b	Nüshanın katalog bilgisinde bahir adı belirtilmemiştir*
22a	33a	بحر دیگر
34a	51a	بحر دیگر
52a	66a	بحر دیگر
66b	68a	بحر حقیف تمام تقطیع فعلاتن مفاعلن فاعلاتن مفاعلن
68b	69b	بحر هزج مکفوف
70a	94b	بحر مجتث است مفاعلن فاعلاتن مفاعلن فعلن
94b	94b	بحر دیگر
95a	111a	بحر رمل مثنی فاعلاتن فاعلاتن فاعلات فاعلات
111b	124b	بحر رمل مسدس فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات
125a	134b	بحر منسرج مفتعلن فاعلات مفتعلن فاعلات
134b	144b	بحر دیگرست
145a	153b	بحر حقیف مسدس فاعلاتن مفاعلن فعلات

Yukarıda bahsedilen bahirlerin vezinleri ise şu şekildedir:

1. Müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün
2. Müstef' ilün feûlün müstef' ilün feûlün (Mef'ûlü fâilâtün mef'ûlü fâilâtün)
3. Mef'ûlü mefâilün mef'ûlü mefâilün
4. Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilât
5. Feilâtün mefâilün feilâtün mefâilün
6. Mef'ûlü fâilün mef'ûlü fâilün (Mefilü feûlün mefâilü feûlün. Feûlün fâilâtün feûlün fâilâtün. Feûlün feûlün feûlün feûlün.)
7. Mefâilün feilâtün mefâilün feilâtün
8. Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilât
9. Fâilâtün fâilâtün fâilât
10. Müfteilün fâilât müfteilün fâilât
11. Müfteilün müfteilün fâilât
12. Fâilâtün (Feilâtün) mefâilün feilât.

Konya Mevlânâ Müzesinde 68 numarada kayıtlı olan ilk cildin başlangıç ve bitiş sayfaları ile ilk ve son beyitleri aşağıdaki gibidir:

Baş1 (4b) :

ای طایران قدس را عشقت فزوده بالها در حلقه سودای تو روحانیانرا حالها

Sonu (153b):

چون رسیدی بشه صلاح الدین کر فسادی سوی صلاح آیی

68 nolu birinci cildin son kısmını oluşturan 69 numaralı yazma nüsha (2.cilt), Selçuklu neshi ile yazılmıştır; ayrıca tezhîp sanatları, satır, sütun, beyit, mısra araları ve şiir başları birinci ciltteki ile birebir aynıdır. Bu ciltteki bahirlerin başlangıç ve bitiş sayfaları tablo ile gösterilmiştir:

Başlangıç S.	Bitiş S.	Bahirler
2a	22b	بحر دیگر هزج احرب مسدس مفعول مفاعیل مفاعیل
23a	42a	بحر هزج مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن
42.s	46a	بحر دیگر هزج مسدس تعطیق مفاعیل مفاعیلن "فعولن سنة مرات"
46b	74b	بحر دیگر هزج مکفوف مفعول مفاعیل مفاعیلن فعولن
74b	85a	بحر دیگر رجز ... مفتعلن مفاعیلن مفتعلن مفاعیلن
85b	89b	بحر دیگر رجز مطوی مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن
89b	110a	بحر دیگر رمل ... مشکوک فعلات فاعلاتن فعلات فاعلاتن
110a	114.s	بحر دیگر رمل ... مثنی سالم فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن
114b	117a	رمل مسدس ... فعلاتن فعلاتن فععلن
117a	120b	مقارب مقصور فعولن فعولن فعولن فعولن

Yukarıda bahsedilen bahirlerin vezinleri ise şu şekildedir:

1. Mefâilün mefâilün feûlün
2. Mef'ûlû mefâilü mefâilü feûlün
3. Müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün
4. Müfteilün müfteilün müfteilün müfteilün
5. Feilâtü fâilâtün feilâtü fâilâtün
6. Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

7. Feilâtün feilâtün feilâtün feilâtün
8. Feûlün feûlün feûlün feûl (feûlün)
9. Çeşitli bahirler

Cildin 129b varağında şöyle bir Tetimme yazılmıştır:

تمت الغزاليات يوم الجمعة اواخر

محرم المكرم سنة سبعين و سبعمائة

حامدًا لله و مصلياً

على نبيه.

“Gazellerin yazılması, Allâh’a hamdederek, Peygamberine salavât getirerek, yediyüz yetmiş yılının kadri yüceltilmiş Muharrem ayının sonlarındaki Cuma günü tamamlandı.”¹⁴³

Tetimmenin bulunduğu varakta Rubâîler başlamakta ve 146a’da sonlanmaktadır. Bu varağın sonunda ise (146a) aşağıdaki ketebe kaydı yer almaktadır:

ابتداء اين نسخه ديوان مقدس از ثانى شوال سنة ثمان و ستين و سبعمائة و تمام شدن و مقابله

کردن بعون الهى عزشانه و بصحت رسانیدن بکتابت بنده ضعيف نحيف المحتاج الى رحمة الله

تعالى حسن بن عثمان المولوى در غرة ربيع الاخر لسنة سبعين و

سبعمائة.

“Bu kutlu Dîvân nüshasının yazılmasına yediyüz altmışsekiz yılı şevvalinin ikinci günü, Ulu Tanrı’nın rahmetine muhtaç güçsüz-kuvvetsiz, Arıkkol Osman oğlu Mevlevî Hasan tarafından başlandı, şânı yüce olsun, Tanrı yardımıyla de yediyüz yetmiş yılı rebîülâhırının ilk günü yazılması, karşılaştırılıp doğru olduğunun anlaşılması bitti.”¹⁴⁴

¹⁴³ Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Rubâîler*, çev. Abdülbâki Gölpınarlı, s. 11.

¹⁴⁴ Bu sayfadaki çeviriler; Gölpınarlı, Abdülbâki, Mevlânâ Müzesi Müzelik Yazma Kitaplar Kataloğu, s. 95-97’den alınmıştır.

Ayrıyeten 146b’de, yazılan bu nüshanın 770/1368 yılı Rebiülevvelin ilk günü Hüsâmeddin b. Hasan oğlu Emîr Satı’l-Mevlevî adına yazıldığı anlaşılan bir takım yazılar yazılmıştır.

Yazmada kaydedilen ve dikkate değer bulunan üç farklı yazı bulunmaktadır. Bu yazıların önce Farsçaları ardından da Abdülbâki Gölpinarlı tarafından yapılan tercümeleri şu şekildedir:

این دیوان العشاف بر سبیل ارث به بنده ضعیف نحیف مستنجد بن ساتی المولوی الارزنجانى
احمدالله خاتمه افناد چون در حضرت تربۀ مطهر منور مقدس خداوند کار قدس الله سره العزیز
دیوان مکمل نبود این دیوان را بحضرت تربۀ مذکوره اراده وقف نهاده شدکی عاشقان و صادقان
در حضرت تربۀ مطهر مذکوره مطالعه فرموده استفاده یابند و بخیر یاد کنند اما بجای دیگر
نقل نکنند و حضرت چلبیان و شیخ زاویه بجای دیگر نقل نکنند و نیز بدیگری نبخشند و
ندهند و این دیوان را وقف حضرت تربۀ دانسته از آیت توییخ فمن بد له بعد ماسمعه فانما
اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم محترز و مجتنب باشند و تبدیل نکنند تحریراً فی
غرة محرم المکرم لسنة اثنتی عشر و ثمانمائه الهجریه.

“İlk yazıdan anlıyoruz ki Emîr Satı’l-Mevlevî adına yazılan bu *Dîvân-ı Kebîr*, miras yoluyla oğlu Müstencid’e intikaal etmiş. O da, “Türbe’de, yâni Mevlânâ Dergâhında mükemmel, yâni doğru, sağlam ve tam bir *Dîvân-ı Kebîr* olmadığını görerek, hiç kimsenin, hattâ çelebilerin, dergâhta şeyh olan kişinin bile, başka bir yere götürmemeleri, bir başkasına bağışlamamaları, vermemeleri, “İşittikten sonra da şartı değiştirenin suçu, şüphe yok ki değiştirenlerindir; gerçekten de Allah duyandır-bilendir” âyet-i kerimesindeki (II; Bakara, 181) tevbihten çekinmeleri şartıyla” 812 Muharreminin ilk günü Mevlânâ dergâhına vakfedilmiştir (16.V.1409).”

قصه آوردن داده‌است بنده ضعیف ساتی بن الحسن المولوی کاغذ این کتابت اسرار و معانی

از دمشق و شش هزار درم بر سوم کاتب و تذهیب بمصارف رسانیده چون صاحب دلاں و

عاشقان بمطالعه مشرف شوند بدعاء خیر یاد آورند انشاءالله تعالی.

“İkinci yazıdan da Satı’l-Mevlevî’nin, bu Divân’ın yazıldığı kâğıtları Şam’dan getirttiğini, yazana, tezhîb edene altı bin dirhem verildiğini, bunun da, Yüce Allâh’ın izniyle, gönül sâhipleriyle âşıkların, mutâlaa ile şeref buldukları zaman, hayır-duâ ile anmaları için kaydedildiğini anlıyoruz.”

هو نود و پنج طبق کاغذ قطع بزرگ جهت کتابت مثنوی معنوی...

در ثانی عشرين جمادى الاول...

“Üçüncü yazı, bir “*Mesnevî*” nüshasının yazılması için de büyük kıt’ada doksanbeş tabaka kâğıt sarfedildiğini bildiriyor. Fakat bu kaydın bulunduğu sahifenin altıyaldızlı cetvelinin alt kısmında kalan son tarafları kesilmiş...”¹⁴⁵

Cildin 147. sayfelerinin a-b varaklarında Mevlânâ’nın, oğlu Sultan Veled’in ve torunu Ulu Ârif Çelebi’nin doğum ve ölüm tarihleri yazılmıştır. 148a’da Mevlânâ’dan dört şiir kaydedilmiş; 149a’da ise Ulu Ârif Çelebi’nin doğumu vesilesiyle Mevlânâ’nın söylediği bir şiir yer almıştır. 150b ve 162b sahife aralığında divanda kayıtlı olmayan şiirler ve her bahre ait şiirlerin ilk mısraları yazılıp divan tamamlanmıştır. Bu cildin “Rubâîler” kısmında kaydedilmeyen diğer rubâîler 162b’nin sonlarından yazılmaya başlanıp cildin son sahifesine kadar devam etmektedir (1866 rubâî mevcut). Gölpınarlı’ya göre, başka nüshalarda mevcut olan ancak müstensih Hasan b. Osman el-Mevlevî’nin istinsah ettiği nüshada bulunmayan bazı şiir ve rubâîler, bu cildin son sayfelerine eklenmiştir.¹⁴⁶ Bu cildin başlangıç ve bitiş beyitleri şöyledir:

Baş1 (2a) :

غير تو كلوخ و سنك خارا

اندر دل ما توى نكارا

¹⁴⁵ Gölpınarlı, Abdülbâki, Mevlânâ Müzesi Müzelik Yazma Kitaplar Kataloğu, s. 97.

¹⁴⁶ Gölpınarlı, Abdülbâki, Mevlânâ Müzesi Müzelik Yazma Kitaplar Kataloğu, s. 98.

Sonu (129b) :

در چشم من آى تا تو هم بنیى یک تن که بصد هزار جان ماند

Rubâîlerin Baş1 (129b) :

از آتش عشق در جهان کرمیها وز شیر و فاش دو جفا نرمیها

Rubâîlerin Sonu (146a) :

جاوید شبی باید و خوش مهتابی تابا تو غمی بگویم ازهربایی

“بقیه” Bölümünün Baş1 (150b) :

قیماتری قیمتاری یامن یری ولایری العیش فی اکنافنا والموت فی ارکاننا

“بقیه” Bölümünün Sonu (162b) :

خمش کن بین حق را فتح باب جه در فکرت نکته مغلقی

“بقیه رباعیات” Bölümünün Baş1 (162b) :

ازخاک ندیده تیره ایامان را از دور ندیده دوزخ آشامان را

“بقیه رباعیات” Bölümünün Sonu (173b) :

هم پرده شب درید و هم پرده روز از عشق رخ خویش زهی بی آبی

1.3. Çalışmada Esas Alınan 68 – 69 Nolu Yazma Nüshanın İmlâ Özellikleri

Çalışmanın bu bölümünde 69 nolu nüshadaki rubâîlerin (1000-1866) imlâ özellikleri incelenmiş ve nüshadaki varak numaralarına göre örneklendirilmiştir. Rubâî beyitleri, nüshadaki şekil ve imlâsıyla verilmiş, tercümelerde ise Ziya Avşar'ın manzum çevirisinden yararlanılmıştır.¹⁴⁷

¹⁴⁷ Mevlâna, *Mevlâna Celâleddin Rûmî Sırların Dili-Bütün Rubailer-*, çev. Ziya Avşar, Kökler Yayıncılık, Konya, 2007.

1.3.1. Farsça Kelimelerdeki ÷ Harfinin ÷ Olarak Yazılması

Nüshada dönemin imlâ özelliklerine uygun olarak çoğu rubâî beyitlerinde sesli harften önce gelen ÷ harfleri, ÷ şeklinde kaydedilmiştir:

Örnek:

2. Cilt – Varak 145a – 1000. Rubâî-2. Beyit:

که باذہ دهم بشهری و آفاقی عقلی نگذارم بجهان من باقی¹⁴⁸

2. Cilt – Varak 145b – 1021. Rubâî-1. Beyit:

گر عقل بکوی دوست رهبر نبذی روی عاشق چنین مزعفر نبذی¹⁴⁹

2. Cilt – Varak 145b – 1035. Rubâî-1. Beyit:

من پیر فنا بدم جوانم کردی من مرده بدم ز زندگانم کردی¹⁵⁰

2. Cilt – Varak 145b – 1044. Rubâî-1. Beyit:

مهمان دو دپذه شد خیالت گذری در دپذه وطن ساخت ز نیکو گهری¹⁵¹

2. Cilt – Varak 146a – 1059. Rubâî-2. Beyit:

گر شاذ شوم میر شاذم باشی حيله طلبم تو اوستاذم باشی¹⁵²

2. Cilt – Varak 146a – 1074. Rubâî-1. Beyit:

می فرماید خذا که ای هرجایی از عام بیر که خاص از آن مایی¹⁵³

¹⁴⁸ "Köylüye de kentliye de bâde sunacağım, kalmayacak cihanda bir ayık bile bâkî." (2028. Rubâî)

¹⁴⁹ "Yâr semtinde akıl rehber olmasaydı eğer, âşığın yüzü safrana dönmezdi ey dilber." (1897. Rubâî)

¹⁵⁰ "Gençleştirdin beni, fânî bir ihtiyar iken, ölmüştüm yine diriler içine kattın sen." (1907. Rubâî)

¹⁵¹ "Hayâlin gelip iki göze de oldu mihman, özü temiz olduğundan tuttu gözü vatan." (1968. Rubâî)

¹⁵² "Sevinsem, bu sevincimin içinde sen varsın, hile yapsam, usta sen olursun o hileye." (2015. Rubâî)

¹⁵³ "Yüce Allah buyurur, ey bir yerde durmayan, olmak istersen has kullardan ayrıl avamdan." (2140. Rubâî)

1.3.2. "Hâ-yı Resmiye"den Sonra Yazılan Çoğul Ekleri

"Hâ-yı Resmiye" ile biten kelimelerin sonuna eklenen ها ve آن çoğul ekinden dolayı, kelime kökündeki "Hâ-yı resmiye"ler düşürülmüştür:

Örnek:

2. Cilt – Varak 163b – 1203. Rubâî-2. Beyit:

از چرخ به خاکیان نثارست و صداست کی دلشدگان مژده که این روز شماس¹⁵⁴

2. Cilt – Varak 166b – 1397. Rubâî-1. Beyit:

امشب که حریف دلبر و دلداریم یارب که چها در دل و در سر داریم¹⁵⁵

2. Cilt – Varak 167a – 1425. Rubâî-1. Beyit:

از جان بشنیدهام نوای غم تو نی خود جانهاست ذره‌ای غم تو¹⁵⁶

2. Cilt – Varak 168b – 1522. Rubâî-2. Beyit:

این پوست نگر که مغزها را بخلید این پرده نگر که پردها را بدرید¹⁵⁷

2. Cilt – Varak 170b – 1678. Rubâî-1. Beyit:

هر روز دلم نو شکری نوش کند کز ذوق گذشته فراموش کند¹⁵⁸

1.3.3. "Ki" ve "Çi"lerin Yazımı (که-چه)

"Ki"ler ve "Çi"ler, bazen "Hâ-yı resmiye" ile gösterilmiş, bazen de kendinden sonraki kelimeyle birleşik yazılmış ve "Hâ-yı resmiyesi" düşürülmüştür.

Örnek:

2. Cilt – Varak 145b – 1021. Rubâî-2. Beyit:

¹⁵⁴ "Saçılar saçılır gökten, sesler gelir yere; âşıklar müjdeler olsun gün sizin kutlayın." (148. Rubâî)

¹⁵⁵ "Bu gece yâre yoldaş olduk her şeye değer, Ya Rabbi! Baş ve gönlümde neler vardır neler." (1452. Rubâî)

¹⁵⁶ "Aşk derdinin nağmesini işitmişim candan, hayır canlar da gamının zerresidir ey can." (1712. Rubâî)

¹⁵⁷ "Toz koparan bir ok fırladı rebap yayından, ten çemberini geçip kalbe dayandı aman." (923. Rubâî)

¹⁵⁸ "Her gün gönlüm yeni bir şükür şarabı içir, unutulur onun tadından önceki meyl." (754. Rubâî)

گر زانک صدف را غم گوهر نبدی

بگشاده لب و عاشق و مضطر نبدی¹⁵⁹

2. Cilt – Varak 145b – 1044. Rubâî-2. Beyit:

ساقی خیال شد دو دیده می گفت

مهمان منی به آب چندانک خوری¹⁶⁰

2. Cilt – Varak 146a – 1062. Rubâî-1. Beyit:

ای آنک طیب دردهای مایی

این درد ز حد رفت چه می فرمایی¹⁶¹

2. Cilt – Varak 163b – 1211. Rubâî-2. Beyit:

گر راست شوی هر آنچ ماراست تراست

ور راست نه‌ای چپ ترا گیرم راست¹⁶²

2. Cilt – Varak 164a – 1251. Rubâî-1. Beyit:

ای هرچه صدف بسته دریای لب

وی هرچ گهر فتاده در پای لب¹⁶³

2. Cilt – Varak 169b – 1591. Rubâî-2. Beyit:

نی پلک قلاوز بهشتی در راه

مفتاح هزار آفتابی ای ماه¹⁶⁴

1.3.4. "Hâ-yı Resmiye" ile Biten Kelimelerden Sonra "Ye"lerin Yazılması

"Hâ-yı resmiye" ile biten kelimelerin ardından gelen "Yâ-yı vâhdet" (Birlik yâ-sı), "Yâ-yı muhatap" (İkinci tekil yâ-sı) ya da Yâ-yı işâre (İşâret yâ-sı) hemze ile gösterilmiştir:

Örnek:

2. Cilt – Varak 145b – 1042. Rubâî-2. Beyit:

¹⁵⁹ "İnci gamı olmasaydı sedef ağzı açıp, âşık gibi kıvranıp durur muydu? Ne gezer." (1897. Rubâî)

¹⁶⁰ "İki göz de hayâline sâkî olup dedi: Konuğumsun, istediğin kadar iç bu sudan." (1968. Rubâî)

¹⁶¹ "Ey derdimizin tabibi yetiş! Ne durursun? Artık bu dert haddini aştı, ne buyurursun?" (2153. Rubâî)

¹⁶² "Doğru davranırsan, neyimiz varsa senindir. Doğru değilsen, eğrine doğru derim ey yâr!" (172. Rubâî)

¹⁶³ "Tüm sedefler, dudağının deryasında yatar. Tüm inciler onun payine saçılmış, ey yâr!" (128. Rubâî)

¹⁶⁴ "Hayır belki hâk yolda, cennet kılavuzusun. Ey Ay! Anahtarısın sen, binlerce Güneş'in!" (1777. Rubâî)

آن وسوسه را که ز لاحول رمید

در کشتن ما دلیر و صفزن کردی¹⁶⁵

2. Cilt – Varak 158a – 1100. Rubâî-2. Beyit:

ور زان که ندیده کرا می جوئی

ور زان که بدیده چرا می جوئی¹⁶⁶

2. Cilt – Varak 158a – 1110. Rubâî-1. Beyit:

ای یار گرفته شراب آمیزی

برخیزد رستخیز که چون برخیزی¹⁶⁷

2. Cilt – Varak 158b – 1133. Rubâî-2. Beyit:

ای آینه که قابل خیر و شری

زان عکس ترا چه غم که تو بی خبری¹⁶⁸

2. Cilt – Varak 167b– 1471. Rubâî-1. Beyit:

اسرار شنو ز طوطی ربانی

طوطی بچه زبان طوطی دانی¹⁶⁹

2. Cilt – Varak 169b – 1595. Rubâî-1. Beyit:

ای آنکه مرا به لطف بنواخته‌ای

در دفع کنون بهانه ساخته‌ای¹⁷⁰

1.3.5. "به" Ön Edatının Yazılması

"به" ön edatı, bazı yerlerde kendinden sonra gelen kelimelerle birleştirilmiş ve "Hâ-yı resmiyesi" düşürülmüştür:

Örnek:

2. Cilt – Varak 145a – 1000. Rubâî-2. Beyit:

¹⁶⁵ "Lâ Havle" mizden ürken o korkak vesveseyi, saflar yaran bir yiğit yaptın, canlar almaya." (1191 ve 2185. Rubâî)

¹⁶⁶ "Eğer yâri görmediysen, kimi arıyorsun? Yok gördünse, niçin arıyorsun ey fukara?" (2167. Rubâî)

¹⁶⁷ "Ey yâr karıştırırsan fitne ile şarabı, ayağa kalkınca da kıyamet kopar tabi!" (2001. Rubâî)

¹⁶⁸ "Ey olduğu gibi yansıtan ayna! Hayr, şer, madem sana yansıyandan haberin yok, ne gam?" (1961. Rubâî)

¹⁶⁹ "Sırlar dinle, Hakk'a mensup bir dudu kuşundan. Dudu yavrusu, dudu dilini bilir ey can!" (2050. Rubâî)

¹⁷⁰ "Ey beni lütuf ve ihsanla okşayan dilber! Şimdiyse kovmak için ararsın bahaneler." (1840. Rubâî)

که باده دهم پشهری و آفاقی

عقلی نگذارم پجهان من باقی¹⁷¹

2. Cilt – Varak 165b – 1338. Rubâi-1. Beyit:

گویند بیا پیاغ کانجا لاغست

نی زحمت نزهت و نه بانگ زاغست¹⁷²

2. Cilt – Varak 168a – 1520. Rubâi-1. Beyit:

باری دگر این خسته جگر باز آمد

بیچاره پیا رفت و پسر باز آمد¹⁷³

2. Cilt – Varak 170b – 1681. Rubâi-1. Beyit:

هر عمر که بی دیدن اصحاب بود

یا مرگ بود بطبع یا خواب بود¹⁷⁴

2. Cilt – Varak 171b – 1727. Rubâi-1. Beyit:

عمری رخ یکدگر بدیدیم پچشم

امروز که درهم نگریدیم پچشم¹⁷⁵

2. Cilt – Varak 172b – 1807. Rubâi-2. Beyit:

کوتاهی عمر بین یوصلم دریاب

کوتاهی را وصل یفریاد رسد¹⁷⁶

1.3.6. Harflerin Yazım Şekilleri گ - ک - چ - ج - ب - پ

Çoğunlukla "گ" harfi "ک", "ج" harfi "پ" harfi ise "ب" şeklinde yazılmıştır:

Örnek:

2. Cilt – Varak 146a – 1059. Rubâi-1. Beyit:

یاد تو کنم میان یادم باشی

لب بکشایم درین کشادم باشی¹⁷⁷

2. Cilt – Varak 146a – 1070. Rubâi-2. Beyit:

¹⁷¹ "Köylüye de kentliye de bâde sunacağım, kalmayacak cihanda bir ayık bile bâkî." (2028. Rubâi)

¹⁷² "Bağa gel, orada eğlene ve zevk gırla, derler. Ne gezi zahmeti ar, ne de bir kuzgun öter." (270. Rubâi)

¹⁷³ "Bu yüreği dağlı geri geldi özge yükle. Ayakla gitti, başla geri döndü o köle." (681. Rubâi)

¹⁷⁴ "Eşi dostu görmeden geçen bir ömür, ey can! Ya ölümdür tab'a ya da uyku ağırından." (803. Rubâi)

¹⁷⁵ "Birbirimizin yüzüne baktık bir ömürdür. Bugün de bakarız, ne ki gözlerimiz görür." (1353. Rubâi)

¹⁷⁶ "Hangi kişi yârin sevgisinden zulme uğrar, rahmet ve fazlıyla O'na imdada gider yâr." (619. Rubâi)

¹⁷⁷ "Seni yâd ederim, yâdında olası diye. Dilimdesin, ağız açsam, senden söz etmeye." (2015. Rubâi)

گفتم که برو مرا همین خواهی گفت

سرکشته من از توم مرا می‌کویی¹⁷⁸

2. Cilt – Varak 146a – 1081. Rubâî-2. Beyit:

گر آن منمی که دل من برکندست

خود را جو درخت از زمین برکنمی¹⁷⁹

2. Cilt – Varak 165b – 1330. Rubâî-1. Beyit:

گفتی چونی بنده چنانست که هست

سودای تو بر سرست و سر بر سر دست¹⁸⁰

2. Cilt – Varak 167a – 1433. Rubâî-1. Beyit:

ای پرده پندار پسندیده تو

وی وهم خودی در دل شوریده تو¹⁸¹

2. Cilt – Varak 170b – 1677. Rubâî-2. Beyit:

گویند سخن ز وصل و هجران آخر

چیزی که جدا نگشت چون پیوندد¹⁸²

¹⁷⁸ "Git dedim bunu bana mı sorarsın? Aşk olsun! Başım aşk derdinden dönmüş, sen ne soruyorsun?" (2168. Rubâî)

¹⁷⁹ "Birleşseydim gönlümü söküp alanla benden. Kendimi de bir ağaç gibi, sökerdim yerden." (2048. Rubâî)

¹⁸⁰ "Nasılsın? diyorsun. Bildiğin gibi bu bende. Sevdan başında, şakağına atmış eli de." (358. Rubâî)

¹⁸¹ "Ey şüphe perdesinde kalıp ondan hoşlanan! Ey perişan gönlü kendi vehmiyle dolduran!" (1721. Rubâî)

¹⁸² "Ayrılık ve kavuşmadan söz ederler ama nasıl kavuşur, ayrılığı hiç bilmeyenler?" (541. Rubâî)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. Konya Mevlânâ Müzesi 68 – 69 Nolu Yazma Nüshanın İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi No. 2693 ve İstanbul Belediye Kütüphanesi No. K. 17 İle Karşılaştırması

Bu çalışmada, Konya Mevlânâ Müzesi Müzelik Yazma Eserler bölümünde bulunan 69 nolu yazmadaki “Rubâîler” (1000-1866) incelenmiştir. Bu rubâîler, daha sonra İstanbul Süleymaniye Kütüphanesindeki 2693 nolu ve İstanbul Belediye Kütüphanesindeki K. 17 nolu *Dîvân-ı Kebîr* nüshaları ile karşılaştırılmıştır. 69 nolu yazmadaki rubâîlerin karşılaştırıldığı 2693 ve 17 nolu nüshaların genel özellikleri şöyledir:

1.1. Çalışmada Kullanılan Yazma Nüshalar:¹⁸³

a) İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, No. 2693.¹⁸⁴

2693 numarada kayıtlı olan bu yazmanın istinsah tarihi VII.yy. (XIII.yy.) olarak bilinmektedir. Nüsha; sırt ve kenarları meşin, mıklaplı, ebru kâğıt kaplı bir cilde sahip ve 223 x 159 – 185 x 133 mm. ebadındadır. Müstensihî bilinmeyen bu yazmanın kâğıdı sarı renkte ve yazısı nesihîdir. Nüsha, başlık ve zahriye tezhipli olup 347 varaktan teşkil olmuştur. Mukaddime bölümü en başta yer almaktadır; her sahifesinde 17 satır mevcut olan bu eserin 4b-313b varakları arasında gazeller, 314b-346a’da ise rubâîler kaydedilmiştir. Katalog bilgilerine göre eserdeki toplam rubâî sayısı 375 iken bu çalışma sonucu elde edilen bilgilere göre bu sayı 377’dir.

b) İstanbul Belediye Kütüphanesi, Muallim Cevdet Bölümü, No. K. 17.¹⁸⁵

Söz konusu bu yazmaya dair bilgilerin sınırlı olduğu açıkça söylenebilir. Elde edilen bilgilere göre, bu yazma eser Ahmed b. Muhammed el-Mevlevî tarafından 723/1323 yılının Ramazan ayında, 705/1305 tarihli başka bir nüshadan istinsah edilmiştir. 300

¹⁸³ Çalışmamızdaki Tenkitli Metnin hazırlanmasında kullanılan bu iki yazma nüshanın bilgileri için; Alp, Faruk, *Dîvân-ı Kebîr Nüshaları (Tasvir-Mukayese-İndeks)*, Selçuk Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1997, s. 25’den yararlanılmıştır.

¹⁸⁴ Mevcut Yazmanın Kaydı: İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, No. 2693, VII/XIII, 348 yk., 17str., 223x159; 185x133 mm.

¹⁸⁵ Mevcut Yazmanın Kaydı: İstanbul Belediye Kütüphanesi, Atatürk Kitaplığı - Muallim Cevdet, No. 17, 723/1323, Ahmed b. Muhammed el-Mevlevî, 300 yk., 19 str., 220x125 mm.

varaktan oluşan yazmanın 220 x 125 mm. ebadında olduğu, nesih yazı türüyle yazıldığı ve her sahifesinde 19 satırın bulunduğu bilinmektedir. Eserdeki toplam rubâî sayısı 1926'dır.

1.2. Hazırlanan Metnin İmlâ Özellikleri

Bu çalışmada, tek noktalı yazılan "پ, چ" harfleri, günümüz Farsçasına uygun olarak üç noktalı, Farsça kelimelerde sesli harflerden önce gelen "ذ" harfi "د" şeklinde ve "ک" harfi "گ" şeklinde yazılmıştır. Ayrıyeten yazmada "به" edatı kendinden sonraki kelimeyle bazen bitişik bazen de ayrı yazıldığından dolayı, hazırlanan karşılaştırmalı metinde yazılışlarda bütünlük sağlamak amacıyla bu edat kendinden sonra gelen kelimelerden ayrı yazılmıştır. Ayrıca "چندانکه, چنینکه, چنانکه, اینکه, آنکه" kelimelerindeki "که"lerin okurken kolaylık sağlaması açısından ayrı yazılması uygun görülmüştür. İkinci bölümde bahsi geçen "که"lerin ve "چه"lerin sonundaki "Hâ-yı resmiye"lerin nüshada düşürülmüş olması durumu, yapılan bu çalışmada göz önünde bulundurulmuş ve buna çözüm olarak bütün "که"ler ve "چه"ler günümüzdeki kullanımıyla yazılmıştır (آنک / آنکه gibi). Kullanılan üç nüshada Yâ-yı muhatap ve Yâ-yı vahdet eki olan "ی", ha-yı resmiye ile biten kelimelerin sonunda hemze (ء) ile gösterilmiştir ancak günümüz Farsçasıyla uyumlu olması için hemze kaldırılmıştır (Örneğin; کرده ای / جامه ای - جامه / کرده ای). Yazmadaki "توم" kelimeleri "توام" şeklinde, "توی" kelimesi eğer ikinci tekil anlamında kullanılmışsa metin içerisinde "تویی" olarak düzenlenmiştir. Nüshada bazen bitişik bazen de ayrı yazılan "است" ek fiili için ise herhangi bir teknik uygulanmamış ve yazmadaki orijinal hâlleriyle verilmesi münasip görülmüştür. Tespit edilen farklılıkların hepsi dipnotlarda verilmiştir.

2. Mevlânâ'nın Rubâîleri – Tenkitli Metin (1000 – 1866)

Aşağıda yer alan rubâîler, Mevlânâ Müzesindeki 69 nolu yazmaya göre düzenlenmiş ve her sahifenin başlangıç rubâîsinin yanına varak numarası eklenmiştir (Örneğin; 146b). Metinde rubâî farklılıkları gösterilirken iki nüsha için de birer rumuz belirlenmiş ve böylelikle olası bir karışıklığın önüne geçilmiştir. İstanbul Süleymaniye Ktp. Esad Efendi Böl. numara 2693 için "E" rumuzu, İstanbul Belediye Ktp. Muallim Cevdet Böl. numara K. 17 için ise "B" rumuzu kullanılmıştır. Beyitler arasında yazılan "F" rumuzu Bedî'uzzamân Furuzânfer neşrine, beyit sonlarındaki "S" rumuzu ise Tevfik Subhânî neşrine işaret etmektedir. Bu iki neşrin verilmesinin sebebi ise

Furuzânfer'in Mevlânâ Müzesi 68-69 nolu yazmanın da içinde bulunduğu 9 yazmadan yararlanıp *Kulliyât-ı Şems yâ Dîvân-ı Kebîr* adlı neşrini hazırlamış olması; Subhânî'nin ise Mevlânâ Müzesi 68-69 nolu yazmayı esas alıp *Dîvân-ı Kebîr-Kulliyât-ı Şems-i Tebrîzî* adlı neşrini yayınlamış olmasıdır. Mevlânâ Müzesi 69 nolu yazmadaki bazı rubâîlerin, İstanbul Süleymaniye Ktp. 2693 nolu ve İstanbul Belediye Ktp. K. 17 nolu yazmalarda bulunmadığı tespit edilmiş ve bu rubâîler sütun içinde “-“ işareti ile gösterilmiştir. Eğer bir rubâî her iki nüshada da bulunmuyorsa dipnotta “E ve B: -” şeklinde gösterilmiştir. Bazı rubâîlerin tekrar ettiği anlaşılmış ve bu rubâîler hangi nüshada tekrar ediyorsa, o nüshanın rumuzu verilerek dipnotta belirtilmiştir (Örneğin; “M, S, F veya B: tkr” gibi.) Furuzânfer’de bulunmayan rubâîler ise sütun içinde “?” ile gösterilmiştir.

E	B	S		F	Vr. No.
-	B	1000	می گفت به حق ساعت مشتاقی ¹⁸³⁵	سوگند همی خورد پریر آن ساقی	145a
-	B	1001	عقلی نگذارم به جهان من باقی بل احیاء ¹⁸⁶ بر بهم کی شنیدی	که باده دهم به شهری و آفاقی شمشیر اگر گردن جان بیریدی	
			در خون سر او سه ماه کی گردیدی	روح یحیی اگر نه باقی بودی	
E	B	1002	چاکبست ¹⁸⁷ ز هجر دوست بردوختنی عشق آمدنی بود نه آموختنی	شمعیست دل مرد برافروختنی ای بی خبر از ساختن و سوختنی	
E	B	1003	جان را نشود ازین فغان خرسندی مجنون ¹⁸⁹ نشدی هنوز دانشمندی	صد روز دراز اگر به هم پیوندی ای آن که بدین حدیث ما ¹⁸⁸ می خندی	
-	B	1004	تبکی و تنوح ¹⁹⁰ فوق غصن عالی می نال برین ¹⁹¹ پرده که خوش می نالی	عایت حمامة تحاکی حالی او ناله همی کرد و منش می گفتم	
-	B	1005	در کشتن بنده ساحری ها کنیی ¹⁹⁷¹	عشقت صنما چه دلبری ها کنیی	

186 احیاء M: احیا هم B
187 چاکبست M: جا نیست BE
188 حدیث ما M: حدیث E
189 مجنون M: عاشق E
190 تنوح M: تصیح B
191 برین M: بدین B

			یخشی ¹⁹² بک عشقت به سمرقند دلم				
E	B	1006	آراسته خود را ز پی دیداری ¹⁷⁴⁰			عید آمد و هرکس قدری ¹⁹³ مقداری	
			ای خلعت گل فکنده بر هر خاری			ما را چو توی عید بکن تیماری	
E	B	1007	گر گردون را دهان بدی خندیدی ¹⁷³⁵			عید آمد و عید بس مبارک عیدی	
			افسوس که عید عید ما را دیدی			این هست ولیک اگر ز من بشنیدی	
-	B	1008	گفتم که غما خیر بود رخ زردی ¹⁷⁰⁷			غم را دیدم گرفته جام دردی	
			بازار مرا خراب و کاسد کردی			گفتا چه کنم چو شادی آوردی	
E	B	1009	بی جان نشدی حدیث جانان چه کنی ¹⁸⁹⁹			کافر نشدی حدیث ایمان چه کنی	
			بیهوده حدیث سر سلطان چه کنی			در عربده نفس رکیکی ¹⁹⁴ تو هنوز	
-	B	1010/ 1456 ¹⁹⁵	دامان خود از خاک پیرداختمی ¹⁸⁴⁸			گر قدر کمال خویش بشناختمی	
			سر بر فلک نهم برافراختمی			خالی و سبک بر آسمان تاختمی	
E	B	1011	بر بازی بی دلان مکن طنازی ¹⁷⁹²			گر زان که امین محرم ¹⁹⁶ این رازی	
			بس عاشق را که کشت بازی بازی			بازیست ولیک آتش راستیش	
E	B	1012	می دان که به خواب در همی آب خوری ¹⁷⁸⁶			گر نقل و کباب ¹⁹⁷ و گر می ناب خوری	
			سودت نکند آب که در خواب خوری			چون برخیزی ز خواب باشی تشنه	
-	B	1013	هر ذره ز غم سیاه سیما بودی ¹⁷³⁰			گر درد دلم به نقش پیدا بودی	
			ور باده نیم ز باده مستم باری ¹⁹⁹			گر خوب نیم خوب پرستم باری ¹⁹⁸	
-	B	1014/ 1836 ²⁰²	هر قطره ز جوش همچو دریا بودی ²⁰¹			ور راه به سوی گوهر ما بودی ²⁰⁰	
			از اهل خرابات تو هستم باری			گر نیستم از اهل مناجات رواست	

¹⁹² یخشی M: تکسی B

¹⁹³ قدری M: قدر BE

¹⁹⁴ رکیکی M: وکیلی EB

¹⁹⁵ M ve S: tkr.

¹⁹⁶ امین محرم M: امین و محرم BE

¹⁹⁷ و M: - E

¹⁹⁸ گر خوب ... پرستم باری M: ور راه به سوی گوهر ما بودی B

¹⁹⁹ ور باده ... مستم باری M: هر قطره ز جوش همچو دریا بودی B

²⁰⁰ ور راه ... ما بودی M: گر خوب نیم خوب پرستم باری B

²⁰¹ هر قطره ... دریا بودی M: ور باده نیم ز باده مستم باری B

²⁰² M ve S: tkr.

E B	1015	1878	حیران ابد شوی زهی حیرانی	گر یک ورق از کتاب ما برخوانی
			استادان را به درس خود بنشانی	گر یک نفسی ²⁰³ به درس دل بنشینی
- B	1016	1849	چندین به در سرای تو نه‌ایستمی ²⁰⁴	گر عاشق زار روی تو نیستمی
			ای دوست اگر نه‌ایستمی ²⁰⁵ نیستمی	گفتی که مه‌ایست بر درم خیز برو
- B	1017	1888	ور تیر جفا بر دل چون موی زنی	گر خار بدین دیده چون جوی زنی
			گر همچو دهم هزار بر روی زنی	من دست ز دامن تو کوتاه نکنم
E B	1018	1934	گر ²⁰⁶ در صفت خویش روی بسته شوی	گر صید خدا شوی ز غم رسته شوی
			با خود منشین که هر زمان خسته شوی	می‌دان که وجود تو حجاب ره تست
E B	1019	1931	اومید بود که حی قیوم شوی	گر عاشق روی قیصر روم شوی
			می‌ترس کزین حدیث محروم شوی	از هجر مگو به پیش سلطان وصال
E B	1020	1851	هر دم به در تو بنده‌وار آمدمی	گر مجلس انس را به کار آمدمی
			هر روز برت ²⁰⁸ هزار بار آمدمی	گر ²⁰⁷ آفت تصدیع نبودی و ملال
- B	1021	1703	روی عاشق چنین مزعفر نبدی	گر عقل به کوی دوست رهبر نبدی
			بگشاده لب و عاشق و مضطر نبدی	گر زان که صدف را غم گوهر نبدی
- B	1022	1779	گفتم که دوم بار بگو خوش خبری	گفتند که هست یار را شور و شری
			گفتم که زهی تهمت کژ بر شکری	گفتا ترش‌است ²⁰⁹ روی خویش قدری
- B	1023	1904	اکنون که همی نظر کنم جان منی	گفتم صنما مگر که جانان منی
			ای جان و جهان تو کفر و ایمان منی	مرتد گردم گر تو ز من برگردی
- B	1024	1908	گفتا مه را کسی بپرسد چونی	گفتم چونی مها خوشی محزونی
			تابان و لطیف و خوبی و موزونی	چون باشد طلعت مه گردونی
- B	1025	1689	گفتا که خوشم تو به کجا افتادی	گفتم که دلا تو در بلا افتادی

²⁰³ گر یک نفسی M: ور یک یک نفسی E (Esad Efendi nüshasında iki kez "یک" yazılmıştır.)

²⁰⁴ نه‌ایستمی M: نیستمی B

²⁰⁵ نه‌ایستمی M: نیستمی B

²⁰⁶ گر M: BE

²⁰⁷ گر M: E

²⁰⁸ برت M: به سر E

²⁰⁹ ترش است M: زشتست B

		دیوانه تویی که در دوا افتادی		گفتم که دماغ را دوا باید گفت	
E B	1026	گردون چه بود بر در او سرهنگی	1839	گوهر چه بود به بحر ²¹⁰ او جز سنگی	
		جز صبر که از صبر ندارم رنگی		از دولت دوست هیچ چیزم کم نیست	
- B	1027	یا بر رخ خویش زعفران کشته‌امی	1845	گویی که مگر به باغ زر رشته‌امی	
		ورنی خود را به رایگان کشته‌امی		آن وعده که کرده‌ای رها می‌نکند	
- B	1028/ 1460 ²¹¹	شادان بود آن جان که نژندش تو کنی	1898	کی پست شود آن که بلندش تو کنی	
		هر روز بدان پای که بندش تو کنی		گردون سرافراشته صد بوسه دهد	
- B	1029	گفتا که حدیث جان مکن گر ز منی	1889	گفتم صنمی شدی که جان را وطنی	
		گفتا که هنوز عاشق خویشتنی		گفتم که به تیغ حبتم چند زنی	
- B	1030	گه می‌سازی مرا و گه می‌سوزی	1796	گه پرده همی دری و گه می‌دوزی	
		ای خلق جهان صلاهی پیر آموزی		آموختیم جوانی اندر پیری	
- B	1031	مردی گردی چو گرد مردان گردی	1722	کیوان گردی چو گرد کیوان گردی	
		کانی گردی چو گرد جانان گردی		لعلی گردی چو گرد این کان گردی	
E B	1032	نوبت چو به ما رسد بهایی بنهی	1942	لب بر لب هر بوسه ربایی بنهی	
		وین ²¹² جرم مرا تو دست و پای بنهی		جرم همه را عفو کنی بی‌سببی	
E B	1033	مرغا ز کجایی که چنین خوشحالی	1841	مرغان ز ققص ققص ز مرغان خالی	
		می‌نال برین ²¹³ پرده که خوش می‌نالی		از ناله تو بوی بقا می‌آید	
E B	1034	مردی که خداهش کاشکی ناوردی	1706	مردی که فلک رخنه کند از دردی	
		آن را مردی نهند ²¹⁵ و این را مردی		غبنست هزار ²¹⁴ غبن کین خلق لقب	
E B	1035	من مرده بدم ز زندگانم کردی	1714	من پیر فنا بدم جوانم کردی	
		اکنون نشوم گم که نشانم کردی		می‌ترسیدم که گم شوم در ره تو	

²¹⁰ به M: - E

²¹¹ M ve S: tkr.

²¹² وین M: این E

²¹³ برین M: بدین B

²¹⁴ غبنست هزار M: غبنست و هزار BE

²¹⁵ نهند M: گویند E

E B	1036	1709	من ²¹⁶ ذره بدم ز کوه بیشم کردی	پس مانده بدم از همه بیشم کردی
			درمان دل خراب و ریشم ²¹⁷ کردی	سر مستک و دستک زن ²¹⁸ خویشم کردی
E B	1037	1783	من دوش به خواب در بدیدم قمری	دریا صفتی عجایی سیم بری
			امروز به گرد هر دری می گردم	کز یارک دوشینه کی دارد خبری
- B	1038	1830	من جان تو نیستم مگو جان غلطی	من جان جنیدم و سری ²¹⁹ سقطی
			کی باشم ²²⁰ جان هر خری کوردلی	کو باز نداند سقطی از سقطی
E B	1039	1900	من بادم و تو برگ نلری چه کنی	کاری که منت دهم نورزی چه کنی
			چون سنگ زدم سبوی تو بشکستم	صد گوهر و صد بحر نیززی چه کنی
- B	1040	1850	من خشک لب ار با تو دم تر زدمی	در عشق تو عالمی به هم بر زدمی
			یک بوسه اگر لبم توانستی داد	بر پای تو دستک ز بر سر زدمی
- B	1041	1771	من دوش به کاسه رباب سحری	می نالیدم ترانه کاسه گری
			با کاسه می درآمد آن رشک پری	گفتا که اگر کاسه زنی کوزه خوری
- B	1042	1718	مه راز هوای خویش دف زن کردی	صد دریا را ز خویش کف زن کردی
			آن وسوسه ای را که ز لاحول رمید	در کشتن ما دلیر و صف زن کردی
E B	1043	1646	مه دوش به بالین تو آمد به سرای	گفتم که ز غیرتش بکوبم سر و پای
			مه کیست که او با تو نشیند یک جای	شب گرد و جهان ²²¹ دیده و انگشت ²²² نمای
- B	1044	1775	مهمان دو دیده ²²³ شد خیالت گذری	در دیده وطن ساخت ز نیکو گهری ²²⁴
			ساقی خیال شد دو دیده می گفت ²²⁵	مهمان منی به آب چندان که خوری
E -	1045	1823	ناخوانده به هر جا که روی غم باشی	ور خوانده روی تو محرم ²²⁶ آن دم باشی

²¹⁶ من M: چون E

²¹⁷ و M: B

²¹⁸ زن M: E

²¹⁹ سری M: سر بر B

²²⁰ باشم M: باشد B

²²¹ و M: BE

²²² و M: E

²²³ دیده M: چشم B

²²⁴ در دیده ... گهری M: آغاز نهاد عشق بارنده تری B

²²⁵ ساقی ... می گفت M: گفتم که نکو آمدی ای رشک پری B

²²⁶ تو M: E

		شربت بادا ²²⁷ ز کافری کم باشی	تا کافر را خدا نخواند نرود
E -	1046	استاد تو در نقش تو حیران بودی	نقاش رخت اگر نه یزدان بودی
		در عشق تو جان بدادن آسان بودی	داغ مهرت اگر نه در جان بودی
- -	1047	یا بر سر من یار دگر بگزیدی	²²⁸ نومید نیم گرچه ز من ببردی
		بسیار امیدهاست در نومیدی	تا جان دارم غم تو خواهم خوردن
E -	1048	ناگاه بریدند سرم در هوسی	نی گفت که پای من به گل بود بسی
		معذوم دار اگر بنالم نفسی	نه زخم گران بخوردم از دست خسی
E -	1049	وانگه مه را قرین شاهی کردی	هر پاره خاک را چو ماهی کردی
		زان آه به سوی خویش راهی کردی	آخر ز فراق هر دو آهی کردی
- B	1050	صد نقش ²²⁹ تو بر گلشن خوش بوی زنی	هر روز پگاه خیمه بر جوی زنی
		کش هر نفسی هزار بر روی زنی	چون دف دل ما سماع آنگاه ²³⁰ کند
- B	1051	بنیاد هزار عافیت را بکنی	هر روز یکی شور برین ²³¹ جمع زنی
		بر جان فقیران کرم چون تو غنی ²³³	تا دور ابد این دوران قایم بود ²³²
- B	1052	هرکس هنری دارد و هرکس کاری	هرکس کسکی دارد و هرکس یاری
		چون احمد و بوبکر به گوشه غاری	ماییم و خیال یار و این گوشه دل
- B	1053	چون نور مهی که بر زمین می افتی	هر شب که ببنده همنشین می افتی
		آن دم که چنان ²³⁴ و این چنین می افتی	من بنده چشم مست پر خواب توام
- B	1054	آن یار وفادار کجا شد باری	هرکس کسکی دارد و هرکس یاری
		میل دل او بود سوی مرداری	گر پیش سگی شکر نهی خرواری
- B	1055	دو گوش کشان همچو کمانم کردی	هم دست همه دست زنانم کردی
		فی الجمله چنان شد که چنانم کردی	خاییده به هر دهان چو نانم کردی

²²⁷ بادا M: ناید E

²²⁸ E ve B: -

²²⁹ نقش M: طعنه B

²³⁰ سماع آنگاه M: طرب در آن وقت B

²³¹ یکی شور برین M: هزار شور در B

²³² بود M: باد B

²³³ تو M: - B

²³⁴ چنان M: چنین B

-	-	1056	هم جان سوی جانانت رساند روزی	1798	هم دل به دلستان رساند روزی
			کان درد به درمانت رساند روزی		از دست مده دامن دردی که تراست
-	B	1057	احسنت زهی طراوت و رواقی ²³⁶	1833	وقفست مرا عمر درین مشتاقی
			من می نخورم تا تو نباشی ساقی		من کف نزنم تا تو نباشی مطرب
-	B	1058	از شاخ درخت بگسلی خس باشی	1821	واپس مانی ز یار واپس باشی
			تو مردمک دیده آن کس باشی		در چشم کسی تو خویش را جای کنی
-	B	1059	لب بگشایم درین گشادم باشی	1822	یاد تو کنم میان یادم باشی
			حیله طلبم تو اوستادم باشی		گر شاد شوم ضمیر شادم باشی
-	B	1060	شاگرد کی بودی که چنین استادی	1692	یک بوسه ز تو خواستم و شش دادی
			ای دنیا را ز تو هزار آزادی		خوبی و کرم را چه نکو بنیادی
-	-	1061	انصاف بده که عشق را چون شایی	1966	ای دل تو بدین مفلسی و رسوایی ²³⁷
			خاکت بر سر چه باد می پیمایی		عشق آتش تیزست ترا آبی نی
-	B	1062/ 1103 ²³⁸	این درد ز حد رفت چه می فرمایی	1961	ای آن که طیب دردهای مایی
			من جان نبرم تا تو رخی ننمایی		والله که اگر هزار معجون داری
-	B	1063/ 1107 ²³⁹	پر آتش و پر فتنه و پر غوغایی	1945	ای بانگ رباب از کجا می آیی
			اسرار دلست هرچه می فرمایی		جاسوس دلی و پیک آن صحرایی
-	B	1064/ 1108 ²⁴⁰	شاید که حکایت بدان مه گوئی	1980	ای باد سحر تو از سر نیکویی
			پس گرد جهان دگر کرا می جوئی		نی نی غلطم گرت بدو ره بودی
-	B	1065/ 1128 ²⁴²	وی ²⁴¹ زلف ترا قاعده عنبر سایی	1951	ای روی ترا پیشه جهان آرایی
			کش می گزی و می کنی و می خایی		آن سلسله سحر ترا آن شاید

E ve B: - 235

236 رواقی M: رواقی B

E ve B: - 237

238 M ve S: tkr.

239 M ve S: tkr.

240 M ve S: tkr.

241 وی M: وای B

242 M ve S: tkr.

- B	1066/ 1130 ²⁴³	1947	در عشق چو پخت جان تو سودایی	با قلاشان چو در نهادی پایی
- B	1067/ 1150 ²⁴⁶	1955	می‌دان که ازین سپس ننگنجی جایی	رنجور شو ²⁴⁴ و به هیچ جایی مگریز
- B	1068/1817 ²⁴⁹	1963	گیری ز عدم لقمه و خوش می‌خایی	چون ساز کند عدم حیات ²⁴⁵ افزایی
- B	1069/ 1820 ²⁵⁰	1946	آنجا نه دکان پدید ²⁴⁷ و نی حلوایی	در می‌رسدت طبق طبق حلوها
E B	1070	1976	شیرین نشود خسرو ما گر نایی	چون نیشکرست ²⁴⁸ این نیت ای نایی
E B	1071/ 1845 ²⁵⁴	1977	از عالم پیر بر دمد برنایی	هر صبحدم آن دم که تو در صبح دمی
- B	1072/ 1846 ²⁵⁵	1959	در کتم عدم در افکنم غوغایی	در دشت اجل چو درنهم من پایی
-	1073	1962	در هر دو جهان نیست چنین شیدایی	حیران گردد عدم که هرگز جایی
-	-	-	بر گرد جهان خیره چرا می‌پویی	دل گفت مرا بگو ²⁵¹ کرا می‌جویی
-	-	-	سرگشته من از توام مرا می‌گویی	گفتم که برو مرا همین ²⁵² خواهی گفت
-	-	-	دیوانه تویی که عقل از من جویی	گفتی که تو ²⁵³ دیوانه و مجنون خوبی
-	-	-	آینه کند همیشه آهن رویی	گفتی که چه بی‌شرم و چه آهن رویی
-	-	-	نبضم بگرفت از سر دانایی	گفتم به طیب داروی فرمایی
-	-	-	بردم دستش سوی دل سودایی	گفتا که چه درد می‌کند ²⁵⁶ بنمایی
-	-	-	بگذاشته هر شهر به شهر آرایی	²⁵⁷ ماییم درین زمان زمین پیمایی
-	-	-	هر روز به منزلی و هر شب جایی	چون کشتی یاوه گشته در دریایی

M ve S: tkr. ²⁴³

رنجور شو M: رنجه مشو B ²⁴⁴

حیات M: حیوة B ²⁴⁵

M ve S: tkr. ²⁴⁶

پدید M: بدید B ²⁴⁷

نیشکرست M: نیشکرشت B ²⁴⁸

M ve S: tkr. ²⁴⁹

M ve S: tkr. ²⁵⁰

مرا بگو M: مرا بگو "مرا" (Esad Efendi nüshasında iki kez yazılmıştır.) E ²⁵¹

همین M: ازین E ²⁵²

گفتی که تو M: گفتی تو که BE ²⁵³

M ve S: tkr. ²⁵⁴

M ve S: tkr. ²⁵⁵

کند M: کنی B ²⁵⁶

E ve B: - ²⁵⁷

E	-	1074/ 1857 ²⁵⁸	از عام ببر که خاص از آن مایی	1948	می‌فرماید خدا که ای هرجایی
E	-	1075/ 1861 ²⁵⁹	پیش‌ت آید شبانگه تنهایی	1954	با ما خو کن که عاقبت آخر کار
			مر عاشق را پیرهنی فرمایی		هر روز ز عاشقی و شیرین رای
			پیرهن تست چشم را بینایی		ای یوسف روزگار ما یعقوبیم
-	-	1076	افتاده عشق را چه می‌فرمایی	1964	²⁶⁰ رفتم به طیب و گفتم ای بینایی
			یعنی که ز هر چه هست بیرون آیی		ترک صفت و محو وجودم فرمود
-	-	1077	که قصه او به درد دل می‌گویی	1979	²⁶¹ گاه از غم او دست ز جان می‌شویی
			کو از تو برون نیست کرا می‌جویی		سرگشته چرا گرد جهان می‌پویی
-	-	1078	خلقی عجب از روم و خراسان بینی	1910	²⁶² بیرون نگری صورت انسان بینی
			بنگر به درون که به جز انسان بینی		فرمود که ارجعی رجوع آن باشد
-	-	1079	بگذار عمارتش به هر مجهولی	1843	²⁶³ این عرصه که عرض آن ندارد طولی
			یا هست رباطی که نیرزد پولی		پولیت جهان که قیمتش نیست جوی
B	-	1080/ 1853 ²⁶⁴	خیره‌ست نظر در تو و یا تو نظری	1766	مستست خبر از تو و یا تو خبری
			دزدیده تو از گوشگی می‌نگری		درهم شده خانه دل از حور و پری
-	B	1081/ 1856 ²⁶⁶	این عالم را چو ذره بر هم زنی	1855	من من نمی و گرد ²⁶⁵ می من منمی
			خود را چو درخت از زمین برکنمی		گر آن منمی که دل من ²⁶⁷ برکنده‌ست
-	-	1082	کین شش صفت از اهل صفا می‌داری	1747	²⁶⁸ ای شمع تو صوفی صفتی پنداری
			سوز دل و اشک دیده و بیداری		شبخیزی و نور چهره و زردی روی

M ve S: tkr. ²⁵⁸

M ve S: tkr. ²⁵⁹

E ve B: - ²⁶⁰

E ve B: - ²⁶¹

E ve B: - ²⁶²

E ve B: - ²⁶³

M ve S: tkr. ²⁶⁴

²⁶⁵نیمی و گرد M: نیم و اگر B

M ve S: tkr. ²⁶⁶

²⁶⁷دل من M: دل ز من B

E ve B: - ²⁶⁸

1083	-	تا تن ندهی به جان پرستی نرسی	1816	تا هشیاری به طعم مستی نرسی	269
		از خود نشوی نیست به هستی نرسی		تا در ره عشق دوست چون آتش و آب	
1084	-	وی از تو تضرعی به هر محرابی	1665	ای در دل هر کسی ز مهرت تابی	270
		تا با تو غمی بگویم از هر بابی		جاوید شبی باید و خوش مهتابی	
1085	B	بر پات یکی بوسه دهم نگذاری	1758	آنی که به صد شفاعت و صد زاری	158a
		سلطان ولایتی و فرمان داری		گر آب دهی مرا گر آتش باری	
1086	B	نور موسی و طور سینین که تویی	1920	ای دشمن جان و جان شیرین که تویی	
		تا نام برد از تو به تعیین که تویی		وی ²⁷¹ دوست که زهره نیست جان را هرگز	
1087	B	تو پنداری که بر مراد خویشی	1829	ای آن که ره گریز می اندیشی	
		که را بکند شهنش درویشی		شه می کشدت مجوی با شه بیشی	
1088	B	کز لذت او مست شود بی شرمی	1852	ای کمتر مهمانیت آب گرمی	
		گردون به کجا برد به آب گرمی		ای خالق گردون به خودم مهمان کن	
1089	B	وی با ²⁷² عجب اندر عجب اندر عجیبی	1668	ای سر سبب اندر سبب اندر سببی	
		وی ²⁷³ جان طرب اندر طرب اندر طربی		وی دل طلب اندر طلب اندر طلبی	
1090	B	زان حالت پر جوش به یادم دادی	1694	ای آن که تو از دوش به یادم دادی	
		کز گنج فراموش به یادم دادی		آن رحمت را کجا فراموش کنم	
1091	B	وی آرزوی هر دو جهانم چونی	1907	ای نور دل و دیده و جانم چونی	
		تو بی رخ زرد من ندانم چونی		من بی لب لعل تو چنانم که می رس	
1092	B	گویی که برو در شب ²⁷⁴ پیغام کنی	1895	ای آن که مرا بسته صد دام کنی	
		هم نام من ای دوست کرا نام کنی		گر من بروم تو با که آرام کنی	
1093	B	زنهار به نزد خود پرستان ²⁷⁶ ننشینی	1912	ای آن که غلام خسرو شیرینی ²⁷⁵	

E ve B: - 269

E ve B: - 270

وی M: وای B²⁷¹

وی با M: وای جان B²⁷²

وی M: وای B²⁷³

در شب M: درشت B²⁷⁴

خسرو شیرینی M: خسرو و شیرینی B²⁷⁵

به نزد خود پرستان M: به نزد ابلهان B²⁷⁶

		تا عاشق گرم از تو برد عنینی		پیوسته حریف عشق ²⁷⁷ گرمی می‌باش	
- B	1094	چشمی و چراغ در شب ظلمانی	1870	ای آن که ز حال بندگان می‌دانی	
		آخر تو ندانی که توش می‌خوانی		باز دل ما را که تو می‌پرانی	
E B	1095/ 1495 ²⁷⁹	آغشته به خون کربلای تو بود	772	ای شاد ²⁷⁸ تنی که در بلای تو بود	
		آن بی‌کاری که از برای تو بود		یارب که چه کار دارد و کارستان	
- B	1096	ور زان که گلی تو پس چرا می‌رنجی	1686	ای شاخ گلی که از صبا می‌رنجی	
		این طرفه که از لطف خدا می‌رنجی		آخر نه صبا مشاطه گل باشد	
- B	1097	صد تیر جفا برین ²⁸⁰ دل تنگ زنی	1884	ای دوست به هر سخن در جنگ زنی	
		فردا بنمایمت چو بر سنگ زنی		در چشم تو من مسم دگر کس زر سرخ	
- B	1098	وی زهر به جز تلخی و تیزی چه کنی	1901	ای باطل از حق نگریزی چه کنی	
		ای خر تو در آب در نمیزی چه کنی		عشق آب حیات ²⁸¹ آمد و منکر چو خری	
- B	1099	ناساز شوی باز دمی ساز کنی	1894	ای دوست ترا رسد اگر ناز کنی	
		مکر اندیشی بهانه آغاز کنی		زان می‌ترسم در جفا باز کنی	
- B	1100	من با توام ای دل ار مرا می‌جویی	1975	ای دل چه حدیث و ماجرا می‌جویی	
		ور زان که بدیده‌ای چرا می‌جویی		ور زان که ندیده‌ای کرا می‌جویی	
- B	1101	بشناس دمی تو بازی از جان‌بازی	1791	ای آن که نظر به طعنه می‌اندازی	
		روزی دو فتاد مرغزی با رازی		ای جان غریب در جهان می‌سازی	
- B	1102/ 1111 ²⁸²	چون نامه من به تو رسد برخوانی	1861	ای دوست به حق آن که جان را جانی	
		چون حال دل خراب من می‌دانی		از بوالعجبی نامه من ندرانی	
- B	1103/ 1062 ²⁸³	این درد ز حد رفت چه می‌فرمایی	1961	ای آن که طیب دردهای مایی	

²⁷⁷ عشق M: عاشق B

²⁷⁸ شاد M: تازه B

²⁷⁹ M ve S: tkr.

²⁸⁰ صد تیری جفا برین M: تیری ز جفا بدین B

²⁸¹ حیات M: حیوة B

²⁸² M, S ve B: tkr.

²⁸³ M ve S: tkr.

		والله که اگر هزار معجون داری	
ای دل هر دم چو خاک بر باد شوی	1922	من جان نبرم تا تو رخی ننمایی	
این بار در آتشی و بگذاشتمت		جان بر کف غم نهی و دلشاد شوی	1104 - B
ای صاف که می شور و چنین ²⁸⁴ می گردی	1724	باشد که درین واقعه استاد شوی	
جانا ز طلب هر دو قدم ریش شده		بنشین و مگرد اگر چنین می گردی	1105 - B
ای ترک چرا به زلف چون هندویی	1978	تو بر قدم باز پسین می گردی	
نتوان دل خود را به خطا گم کردن		رومی رخ زنگی ²⁸⁵ خط پرچین ²⁸⁶ مویی	1106 - B
ای بانگ رباب از کجا می آیی	1945	ترسم که تو ترکی و به ترکی گویی	
جاسوس دلی و پیک آن صحرائی		پر آتش و پر فتنه و پر غوغایی	1107/ 1063 ²⁸⁷ - B
ای باد سحر تو از سر نیکویی	1980	اسرار دلست هرچه می فرمایی	
نی نی غلطم گرت بدو ره بودی		شاید که حکایت بدان مه گویی	1108/ 1064 ²⁸⁸ - B
ای دل چو وصال یار دیدی حالی	1840	پس گرد جهان دگر کرا می جویی	
شرطست که چو آفتاب رخ بنماید		در پای غمش بمیر تا کی نالی	1109 - B
ای یار گرفته ای شراب آمیزی	1808	گر شمع نمیرد بکشدش ²⁸⁹ حالی	
می ریز شراب را که خوش می ریزی		برخیزد رستخیز که ²⁹⁰ چون برخیزی	1110 - B
ای دوست به حق آن که جان را جانی	1861	عقلا چو چنین شد به چه رو بگریزی	
از بوالعجبی نامه من ندرانی		چون نامه من به تو رسد برخونی ²⁹¹	1111/ 1102 ²⁹² - B
ای موسی ما به طور سینا رفتی	1684	چون حال دل خراب من می دانی	
تو سرد نگشته ای از آن گرمی ها		وز ظاهر ما و باطن ما رفتی	1112 - B
		چون سرد شوی که سوی گرما رفتی	

²⁸⁴ شور و چنین M: سوزی و هم B

²⁸⁵ رخ زنگی M: رخ و زنگی B

²⁸⁶ خط پرچین M: خط و پرچین B

²⁸⁷ M ve S: tkr.

²⁸⁸ M ve S: tkr.

²⁸⁹ بکشدش M: بکشدش B

²⁹⁰ که M - B

²⁹¹ بر خونی M: بر خوانی B

²⁹² M, S ve B: tkr.

1685	ای آتش بخت سوی گردون رفتی	1113	- B	وی آب حیات سوی جیحون رفتی
	با تو گفتم که بی دلم من بی دل			بی دل اکنون شدم که بیرون رفتی
1869	ای آن که مراد هر زبان می دانی	1114	- B	ور زان که ببندند دهان می دانی
	ور جان و دلم نهان شود زیر زمین			شادست روانم که روان می دانی
1933	ای دیده تو از گریه زیون می نشوی	1115	- B	ای دل تو ازین واقعه خون می نشوی
	ای جان چو به لب رسیدی از قالب من			آخر به چه خوش دلی برون می نشوی
1953	ای چون علم سپید در صحرایی	1116	- B	ای رحمت در رسیده از بالایی
	من در هوس تو می پزم حلوایی ²⁹³			حلوا بنگر به صورت سودایی
1866	ای ابر که تو جهان خورشیدانی	1117	- B	کاری مقلوب می کنی تا دانی
	از ظلم بر ²⁹⁴ ماست جهان ظلمانی			پس گریه نصیب ماست تو گریانی
1785	ای باغ خدا که پر بت و پر حوری	1118	- B	از چشم خلاق این چنین چون دوری
	ای دل نچشیده ای می منصوری			گر منکر آن باغ شدی معذوری
1800	ای هیزم تر خشک نگردي روزی	1119	- B	تا در تو افتد ز آتش دلسوزی
	تا خرقه تن دری تو بی ²⁹⁵ دل سوزی			عشق آموزی ز جان عشق آموزی
1952	ای چون علم بلند ²⁹⁶ در صحرایی	1120	- B	وی چون شکر شگرف در حلویی
	زان می ترسم که بدرگ و بدرایی			در مغز تو افکند دگر سودایی
1755	ای پر ز جفا چند ازین طراری	1121	- B	ظاهر نکنی آن چه به باطن داری
	گر سر ز خط وفای ما برداری			واقف نیم از ضمیر دل پنداری
1710	ای خواجه چرا بی پر و بالم کردی	1122	- B	بر بوی ثواب در وبالم کردی
	از توبه تو جو ندزدیدم من			از بهر چه جرم در جوامم کردی
1746	ای گوی زنج زلف چو چوگان داری	1123	- B	ابروی چو قوس و تیر مژگان داری
	خورشید جبین و چهره چون مه داری			میگون لبی و چشم چو مستان داری
1958	ای آن که صلیب دار و هم ترسایی	1124	- B	پیوسته به زلف عنبر ترسایی

²⁹³ حلوایی M: سودایی B

²⁹⁴ ظلم بر M: ظلم تو بر B

²⁹⁵ تو بی M: بی B

²⁹⁶ بلند M: سپید B

		لب بر لب من به بوسه کمتر سایی		نایی بر من چو آیی با ترس آیی	
		ای ساقی از آن باده که اول دادی	1693	رطلی دو در انداز و بی فزا شادی	1125 - B
		یا چاشنیی از آن ناپیست نمود		یا مست و خراب کن چو سر بگشادی	
		ای ساقی جان که ²⁹⁷ سرده ایامی	1847	آرام دل خسته بی آرامی	1126 - B
		مستان تو امروز همه مخمورند		آخر به تو باز گردد این بدنایمی	
		ای آن که ز حد برون تو جان افزایی	1957	بی حدی و حد هر نفس بنمایی	1127 - B
		دانی که نداری به جهان گنجایی		در غیب بچفسیدی و بیرون نایی	
		ای روی ترا پیشه جهان آرایی	1951	وی ²⁹⁸ زلف ترا قاعده عنبر سایی	1128/ 1065 ²⁹⁹ - B
		آن سلسله سحر ترا آن شاید		کش می گزی و می کنی و می خایی	
		ای باده تو باشی که همه داد کنی	1892	صد بنده به یک صبح آزاد کنی	1129 - B
		چشمم به تو روشنست همچون خورشید		هم در تو گریزم که توام شاد کنی	
		با قلاشان چو در نهادی پایی	1947	در عشق چو پخت جان تو سودایی	1130/ 1066 ³⁰⁰ - B
		رنجه مشو و به هیچ جا ³⁰¹ مگریز		می دان که ازین سپس نگنجی جایی	
		بو برد ز تو گل معطر نی نی	1914	یا دیدت آفتاب و اختر نی نی	1131 - B
		گویی که شبست سوی روزن بنگر		گر تو بروی شبست ³⁰² گرنی نی	
		پیوسته مها عزم سفر می داری	1751	چون چرخ مرا زیر و زبر می داری	1132 - B
		شیری و منم شکار در پنجه تو		دل خورده ای و قصد جگر می داری	
		بیچاره دلا که آینه هر اثری	1768	گر سرکشی از صفات با دردسری	1133 - B
		ای آینه ای که قابل خیر و شری		زان عکس ترا چه غم که تو بی خبری	
		بی آتش عشق تو نخوردم آبی	1664	بی نقش خیال تو ندیدم خوابی	1134 - B
		در آب تو کوست چون شراب نابی		می نالم و می گردم ³⁰³ چون دولابی	

²⁹⁷ جان که M: اگر چه B

²⁹⁸ وی M: وای B

²⁹⁹ M ve S: tkr.

³⁰⁰ M ve S: tkr.

³⁰¹ جا M: جایی B

³⁰² شبست M: شبستم و B

³⁰³ می نالم و می گردم M: می گردم و می نالم B

-	-	1135	سالار سپاه نفس آدم نشوی	1932	تا خاک قدوم هر مقدم نشوی
			با این ملکان محرم و همدم نشوی		تا از من و مای خود مسلم نشوی
-	B	1136	عشقت بشنید از من این ممتحنی	1882	توبه کردم ز شور و بی خویشستی
			می سوخت مرا که هان دگر توبه کنی		از هیزم توبه من آتش بفروخت
-	B	1137	نی دانش آن نیست بدین آسانی	1871	تو دوش چه خواب دیده ای می دانی
			ای شحنه چراش زو ³⁰⁵ نمی رنجانی		دزدست تن تو کاله پنهان کردست
E	B	1138	وانگه هر دم چو خاک بر باد شوی	1924	تو عاشق روی آن پری زاد شوی
			باشد که درین واقعه استاد شوی		دانم که در آتشی و بگذاشتمت
-	B	1139	می خواهد کز من ببرد هنبازی	1793	جان دید ز جانان ازل دمسازی
			ما را بخورد تمام بازی بازی		این بازی ها که جان برون آوردست
-	B	1140/ 1467 ³⁰⁸	وز ³⁰⁷ دل بگریزم از آن بگریزی	1806 /180 5	جان بگریزد اگر ³⁰⁶ ز جان بگریزی
			تیری چه عجب گر ز ³⁰⁹ کمان بگریزی		تو تیری و ما همچو کمانیم هنوز
E	B	1141	ورنی ³¹⁰ سر خویش گیر کز ما بحلی	1842	جان در ره ما بباز اگر مرد دلی
			حق می طلبی و مانده در آب و گلی		آن ³¹¹ ملک کسی نیافت از نیم دلی
-	B	1142	بنگر که تو ³¹² با کدام جان همراهی	1937	جان روز چو مارست و به شب چون ماهی
			گه در دل زهره پاسبان ماهی		گه با هاروت ساحر اندر چاهی
E	B	1143	کان گهر و لعل بدخشان داری ³¹³	1745	چشم مخمور و روی رخشان داری
			گل را ز جمال خود تو ³¹⁵ خندان داری ³¹⁶		گیرم که چو غنچه خنده پنهان داری ³¹⁴

E ve B: - 304

305 زو M: رو B

306 جان بگریزد اگر M: از جان بگریزم B

307 وز M: از B

308 M, S, F ve B: tkr.

309 B از M:

310 ورنی M: ورنه E

311 آن M: این E

312 بنگر که تو M: بنگر تو که B

313 کان گهر... داری M: گیرم که چو غنچه خنده پنهان داری B

314 گیرم که... داری M: گل را ز جمال خویش خندان داری B

315 خود تو M: خویش BE

316 گل را... داری M: کان گهر و لعل بدخشان داری B

1761	چشم مستت ز عادت خماری	1761	افغان که نهاد رسم تنها خواری	1144	B -
	چون بی مددیست این بخیلیت ³¹⁷ چراست		می می نخوری و شیر می افشاری		
1679	چندان گفستی که از بیان بگذشتی	1679	چندان گشتی به گرد آن کان گشتی	1145	B -
	کشتی سخن در آب چندان راندی		نی تخته بماند و نی تو و نی کشتی		
1673	چشم تو به هر غمزه بسوزد مستی	1673	کز دلبندی هزار خون کردستی	1146	B -
	از پای درآمد دل و دل ³¹⁸ پای نداشت		از دست کسی که او ندارد دستی		
1708	چونی ای آن که از جمال فردی	1708	صد بار ز چو نیم برون آوردی	1147	B -
	چون دانستم ترا ز خوبت ³¹⁹ دیدم		چون دانش و بینش ³²⁰ به کلی بردی		
1944	چون شب بر من زنان و گویان آیی	1944	در نیم شبی صبح طرب بنمایی	1148	B E
	زلف شب را گره گره بگشایی		چشمت مرسا که سخت بی همتایی		
1886	چون مست شوی قرا به بر پای زنی	1886	با دشمن جان خویشتن رای زنی	1149	B -
	هم پست خوری مها و هم نای زنی		این طمع مکن که هر دو یک جای زنی		
1955	چون ساز کند عدم حیات ³²¹ افزایی	1955	گیری ز عدم لقمه و خوش می خایی	1150/ 1067 ³²²	B -
	در می رسدت طبق طبق حلواها		آنجا نه دکان پدید ³²³ و نی حلوایی		
162b	از خاک ندیده تیره ایامان را	34	از دور ندیده دوزخ آشامان را	1151	B E
	دعوی چه کنی عشق دلارامان را		با عشق چه کارست نکونامان را		
18	آن کس که بیسته است او خواب مرا	18	تر می خواهد ز اشک محراب مرا	1152	B E
	خاموش مرا گرفت و در آب افکند		آبی که حلاوتی دهد آب مرا		
19	آن وقت که بحر کل شود ذات مرا	19	روشن گردد جمال ذرات مرا	1153	B E
	زان می سوزم چو شمع تا در ره عشق		یک وقت شود جمله اوقات مرا		
57	آن کس که ترا نقش کند او تنها	57	تنها نگذاردت میان سودا	1154	B -

³¹⁷ بخیلیت M: ... ز B

³¹⁸ درآمد دل و دل M: درآمدی و دل B

³¹⁹ ز خوبت M: و چونت B

³²⁰ بینش M: بینش B

³²¹ حیات M: حیوة B

³²² M ve S: tkr.

³²³ پدید M: بدید B

		در خانه تصویر تو یعنی دل تو		بر رویاند دو صد حریف زیبا	
		آن اصل سخن که جان دهد مرجان را	30	بی رنگ چو رنگ بخشد او مرجان را	1155/5 ³²⁴ B -
		مایه بخشد مشعلۀ ایمان را		بسیار بگفتیم و نگفتیم آن را	
		آواز ترا طبع دل ما بادا	4	اندر شب و روز شاد و گویا بادا	1156 B -
		آواز تو گر خسته شود خسته شویم		آواز تو چون نای شکرخا بادا	
		ای دریا دل تو گوهر و مرجان را	31	درباز که راه نیست کم خرجان را	1157 B -
		تن همچو صدف دهان گشاده است ³²⁵ که آه		من کی گنجم چو ره نشد مرجان را	
163a		ای اشک روان بگو دل افزای ³²⁶ مرا	28	آن باغ و بهار و وآن ³²⁷ تماشای مرا	1158 E B
		چون یاد کنی شبی تو شب های مرا		اندیشه مکن بی ادیب های مرا	
		ای باد سحر خبر بده مر ما را	10	در ره دیدی آن دل آتش پا را	1159 B -
		دیدی دل پر آتش پر سودا را		کز آتش خود بسوخت صد خارا را	
		ای شب شادی همیشه شادا شادا	1	عمرت به درازی قیامت بادا	1160 B -
		در یاد من آتش نیست ³²⁸ از صورت دوست		ای غصه اگر تو زهره داری یادا	
		ای آن که چو آفتاب فردست بیا	64	بی روی تو باغ و برگ زردست بیا	1161 B -
		عالم بی تو غبار و گردست بیا		این مجلس و عیش ³²⁹ بی تو سردست بیا	
		ای هر که گرفت مذهب و ملت ما	47	صد جان برهنه بیند از قالب ما	1162/ 11 ³³⁰ -
		ای هر که بخورد شربت از مشرب ما		مستی گردد که روز بیند شب ما	
		ای هر که بخورد شربت از مشرب ما	45	مستی گردد که روز بیند شب ما	1163 B -
		ای هر که گریخت از در مذهب ما		گوشش بکشد فراخ تا مذهب ما	
		ای دوست به دوستی قرینیم ترا	14	هرجا که قدم نهی زمینیم ترا	1164 B -
		در مذهب عاشقی روا کی باشد		عالم به تو بینیم و نبینیم ترا	

³²⁴ M ve S: tkr.

³²⁵ گشاده است M: گشادست B

³²⁶ دل افزای BM: دلفزای E

³²⁷ و وآن M: وآن BE

³²⁸ آتش نیست M: امشب است B

³²⁹ و M: B

³³⁰ M ve S tkr. / E ve B: -

E B	1165	تا سال دگر دگر نبینی ما را	¹¹	ای خواجه به خواب در نبینی ما را
		بی‌روشنی سحر نبینی ما را		ای شب هردم که جانب ما نگری
- B	1166	سیری نبود به جز که ادبیران را	³³	بیگاه شدست لیک مر سیران را
		چه گرگ و چه میش و بره مر شیران را		چه روز چه شب ³³¹ چه صبح دلیران را
- B	1167	هر روز تو گوش‌دار صفرایی‌ها	⁶³	تا عشق تراست این شکرخابی‌ها
		مکر و دغل و خصومت افزایی‌ها		کارت همه شب شراب پیمایی‌ها
E B	1168	ما چاره‌گیریم و عشق بی‌چاره ما	⁵²	تا کی باشی ز دور نظاره ما
		دل کیست یکی غریب آواره ما		جان کیست ³³² کمینه طفل گهواره ما
- B	1169	رنگی که تو دانی تو برآمیز بیا	⁶⁶	جانا به هلاک بنده مستیز بیا
		یک مکر برای من درآمیز بیا		ای مکر درآموخته هرجایی ³³³ را
- B	1170	با قند لب تو شکرافشانی‌ها	⁶²	در سر دارم ز می پریشانی‌ها
		رسوا شود این دم همه پنهانی‌ها		ای ساقی پنهان چو پیاپی کردی
E B	1171	نیکو بشنو تو نکته بی‌چون را	³⁵	در خشم ³³⁴ ببین دو چشم آن مفتون را
		از دیده من روانه بین آن خون را		هر خون که بخورده‌است آن نرگس او
E B	1172	در کوه تنت دریست جو ³³⁵ آن کان را	³²	در جان تو جا نیست بجو آن جان را
		بیرون تو مجو ز خود بجو تو آن را		صوفی رونده گر توانی می جوی
- B	1173	بر دست گرفته ساغر صهبا را	⁸	دیدم در خواب ساقی زیبا را
		شاید که به جای خواجه باشی ما را		گفتم به خیالش که غلام او بی
- B	1174	زنجیر در آن شود دل بی‌سر و پا	⁵⁶	طنبور چو تن تن برآرد به نوا
		می‌گوید کی ³³⁶ خسته همراه ³³⁷ بیا		زیرا که نهان در مهش آواز کسی
E B	1175	در دل چه که بر ³³⁹ خاک نگاریم او را	³⁶	غم خود که ³³⁸ بود که یاد آریم او را

³³¹ چه روز چه شب M: چه روز و چه شب B

³³² کیست BM: چیست E

³³³ هرجایی M: هر جانی B

³³⁴ خشم M: چشم BE

³³⁵ دریست جو M: دری بجو BE

³³⁶ کی M: کای B

³³⁷ همراه M: گمراه B

³³⁸ که M: کی BE

³³⁹ بر BM: در E

			غم بادامست لیک بس بی مغزست ³⁴⁰
E B	1176	68	گر بوی نمی‌بری درین کوی میا
			آن سوی که سوی‌ها از آن سو آید ³⁴¹
E B	1177	16	که می‌گفتم که من امیرم خود را
			آن رفت ازین پس نپذیرم خود را
- B	1178	22	گویم که کیست روح‌افراز مرا
			که چشم مرا چو باز بر می‌بندد
- B	1179	27	من ذره و خورشید لقای ³⁴³ تو مرا
			بی‌بال و پر اندر پی تو می‌پریم
- B	1180	54	نور فلکست این تن خاکی ما
			که رشک برد فرشته از پاکی ما
E B	1181	73	از بانگ سرافیل دمیدست رباب
			آن سوداها که غرقه گشتند و فنا
- B	1182	80	امروز چو هر روز خرابیم خراب
			مهتاب شبی آمد و زد گردن خواب
- B	1183	86	اندیشه مکن بکن تو خود را در خواب
			دل چون ماهست در دل اندیشه مدار
- B	1184	78	ای آن که تو دیر آمده‌ای در کتاب
			گر مانده شدند قوم و از دست شدند
- B	1185/ 46 ³⁴⁸	97	ای روی ترا غلام گلنار مخسب
			وی رونق نو ³⁴⁷ بهار و گلزار مخسب

³⁴⁰ بس بی مغزست BM: بی مغزست E

³⁴¹ سو آید BM: سواند E

³⁴² همان BM: بدان E

³⁴³ لقای M: لقایی B

³⁴⁴ دوی M: دویی B

³⁴⁵ کاندیشه M: کندیسه B

³⁴⁶ نشتابند M: بشتابند B

³⁴⁷ نو M: تو B

³⁴⁸ M ve S: tkr.

		ای نرگس پرخمار خون خوار مخسب		امشب شب عشرتست زنهار مخسب	
		ای طالع و بختم ز تو بیدار مخسب	⁹⁶	ای رونق نو بهار و گلزار مخسب	E B 1186
		ای نرگس پرخمار و خون خوار ³⁴⁹ مخسب		امشب شب عشرتست زنهار مخسب	
		ای آن که تو یوسف منی من یعقوب	⁹⁴	ای آن که تو صحت تنی ³⁵⁰ من ایوب	E B 1187
		من خود چه کسم ای همه را تو محبوب		من دست همی زخم تو پایی می کوب	
		بی کار مشین درآ درآمیز شتاب	⁷⁷	بی کار بدن به خور برد یا سوی خواب	- B 1188
		از اهل سماع می رسد بانگ رباب		آن حلقه و اهل شده گان ³⁵¹ را دریاب	
		در چشم آمد خیال آن در خوشاب	⁸⁴	آن لحظه کزو اشک همی رفت شتاب ³⁵²	- B 1189
		پنهان گفتم به راز در گوش دو چشم		مهمان عزیزست بی فزای شراب	
		دل از هوس تو چون ربابست رباب	⁷²	هر پاره ز سوز تو کبابست کباب	- B 1190
		دلدار ز درد ما اگر خاموشست		در خاموشی دو صد جوابست جواب	
163b		ساقی در ده برای دیدار و صواب	⁸⁹	زان باده که او نه خاک دیدست و نه آب ³⁵³	- B 1191
		بیمار بدن نیم که بیمار دلم		شریت چه بود شراب در ده تو شراب	
		شب گردم گرد شهر چون باد و چو آب	⁷¹	از گشتن گرد شهر کس یابد ³⁵⁴ خواب	- B 1192
		عقلست که چیزها ز موضع جوید		تمیز و ادب مجو تو از مست و خراب ³⁵⁵	
		شب گشت درین سینه چه سوزست عجب	⁹⁰	می پندارم کاول روزست عجب	E B 1193
		در دیده عشق می نگنجد شب و روز		این دیده عشق دیده دوزست عجب	
		گرم آمد و عاشقانه و چست شتاب ³⁵⁶	⁷⁶	برتافته روح او ز گلزار صواب	- B 1194
		بر جمله قاضیان دوانید امروز		در جستن آب زندگی قاضی کاب	
		یارب یارب به حق تسبیح رباب	⁷⁴	کش در تسبیح صد سؤاست و جواب	- B 1195
		یارب به دل کباب و چشم پر آب		جوشان تر از آنیم که در خم شراب	

³⁴⁹ و EM: B

³⁵⁰ تنی BM: E

³⁵¹ شده گان M: شدگان B

³⁵² شتاب M: اشتاب B

³⁵³ و M: B

³⁵⁴ یابد M: ناید B

³⁵⁵ و M: B

³⁵⁶ چست شتاب M: چست و شتاب B

100	ای بلبل سرمست به گلزار مخسب	1196	B -	یاری کن و یار باش و ای ³⁵⁷ یار مخسب
	امشب شب بخشش است زنهار مخسب			یاران غریب را نگهدار مخسب
371	در مهر دلت مهر گسل پیدا نیست	1197	B -	آب حیوان در آب و گل پیدا نیست
	این راه بزن که راه دل پیدا نیست			چندین خجل از کیست خجل پیدا نیست
208	در حلقه او دل از همه حلقه ترست	1198	B -	از حلقه گوش او دلم باخبرست
	هر ذره چو آفتاب زیر و زبرست			زیر و زبر چرخ پرست از غم او
302	چون زلف تو عهد من شکن در شکنست	1199	B -	از عهد مگو که آن نه بر پای منست
	یا زان آتش که از لب در دهنست			زان بندشکن ³⁵⁸ مگو که اندر لب تست
106	گردان و روان میانه بحر حیات	1200	B -	از نوح سفینه ایست میراث نجات
	اما چون دل نه نقش دارد نه جهات			اندر دل از آن بحر برستست نبات
324	در پوست نگنجم که شهم سخت نکوست	1201	B E	از دوستی دوست نگنجم در پوست
	معشوق که بر مراد عاشق زید اوست			هرگز زید به کام عاشق معشوق
118	خامش کردم چو خامشانم می سوخت	1202	B -	افغان کردم بر آن فغانم می سوخت
	رفتم به میان و در میانم می سوخت			از جمله کرانها برون کرد مرا
130	امروز ز روزها برونست و جداست	1203	B -	امروز چه روزست که خورشید دو تاست
	کی ³⁵⁹ دل شدگان مژده که این روز شماست			از چرخ به خاکیان نثارست و صداست
185	می افتم و می خیزم و می گردم مست	1204	B -	امروز من و جام صبحی در دست
	من نیست شوم تا نبود جز وی هست			با سرو بلند خویش من مستم و پست
279	که کل کمال پیش او نقصانست	1205	B E	امروز درین خانه کسی رقصانست
	آن ماه در انکار تو هم تابانست			ور در تو ز انکار رگی جنبانست
204	امشب شب پرداختن اسرارست	1206	B -	امشب شب من نیک ضعیف و زارست
	ای شب ³⁶⁰ مگذر زود که ما را کارست			اسرار دلم جمله خیال یارست
331	می گردم تا به صبح در خانه دوست	1207	B -	امشب منم و طواف کاشانه دوست

³⁵⁷ و M: B -

³⁵⁸ بندشکن M: بندشکر B

³⁵⁹ کی M: کای B

³⁶⁰ ای شب M: امشب B

		زیرا که به هر صبح موسوم شدست		کین کاسه سر بدست پیمانه دوست	
		امشب هر دل که همچو مه در طلبست	171	مانده زهره او حریف طربست	1208 - B
		از آرزوی لبش مرا جان به لبست		ایزد داند خموش کین شب چه شبست	
		امشب آمد خیال آن دلبر چست	179	در خانه تن مقام دل را می جست	1209 E B
		دل را چو بیافت ³⁶¹ زود خنجر بکشید		زد بر دل من که دست و بازو در دست	
		امشب شب آن دولت بی پایانست	287	شب نیست عروسی خدا جویانست	1210 - B
		آن جفت لطیف با یکی گویانست		امشب تنق خوش نکو رویانست	
		آنجا که توی همه غم و جنگ و جفاست	154	چون غرقه ما شدی همه لطف و وفاست	1211 E B
		گر راست شوی هر آنچه ماراست تراست		ور راست نه ای چپ ترا گیرم راست	
		اندر سر ما همت و کاری دگرست	227	معشوقه خوب ما نگاری دگرست	1212 - B
		والله که به عشق نیز قانع نشویم		ما را پس ازین خزان بهاری دگرست	
		آن را که غمی بود و بتواند گفت	420	غم از دل خود بگفت بتواند رفت	1213 - B
		این طرفه گلی نگر که ما را بشکفت		نی رنگ توان نمود و نی بوی نهفت	
		آن آتش ساده که ترا خورد و بکاست	155	آن ساده به از دو صد نگار فرداست	1214 - B
		آن آتش شهوت که چه صاف و		بنگر چه نگاران که از آن آتش خاست	
		آن چشم که خون گشت و غم او را	175	زو خواب طمع مدار کوکی خفتست	1215 - B
		پندارد کین نیز نهایت دارد		ای بی خبر از عشق که این را گفت است	
		آن تلخ سخن ها که چنان دل شکنست	290	انصاف بده چه لایق آن دهنست	1216 - B
		شیرین لب او تلخ نگفتی هرگز		این بی نمکی ز شور بختی منست	
		آن عشق مجرد سوی صحرا می تاخت	112	دیدش دل من ز کر و فرش بشناخت	1217 E B
		با خود می گفت چون ز صورت برهم		با صورت عشق عشق ها خواهم باخت	
		آن کو ز نهال هوست خیزانست ³⁶³	276	چون مست به هر شاخ در آویزانست	1218 - B
		گر شاخ طرب حامله فرزندست		کو قره عین طرب انگیزانست	

³⁶¹ بیافت M: نیافت BE

³⁶² ساده است M: ساده ست B

³⁶³ هوست خیزانست M: هوست او خیزانست B

1219	- B	وان زلف تو بند دل دیوانه ماست	163	آن سایه تو جایگاه و خانه ماست	
		اما نه چو شمع ما که پروانه ماست		هر گوشه یکی شمع و دو سه پروانه ست	
1220	- B	کین پیشه ما پیشه بی کارانست	273	آن را که بود کار نه زین یارانست ³⁶⁴	
		چه جای توانگران و زردارانست		این راه که راه دزد و عیارانست ³⁶⁵	
1221	- B	تا ظن نبری که فتنه در خواب شدست	189	آن چشم فرازا پی ³⁶⁶ تاب شدست	
		امروز نگر که صد روان آب شدست		صد آب ز چشم ما روان کردی دی	
1222	- B	می گوید و می خورد چنینش ³⁶⁷ فعلست	261	آن روی ترش نیست چنینش فعلست	
		این نیست عجب که در زمینش فعلست		آن کس که برین چرخ برینش فعلست	
1223	E B	چون روز شود چو روز دل پر غوغاست	142	آن شب که ترا به خواب بینم پیداست	
		از بند بجست طاقت ³⁶⁸ آن پیل کراست		آن پیل که دوش خواب هندستان دید	
1224	- B	میلش به سوی اطلس و مقراضی ³⁶⁹ نیست	387	آن قاضی ما چو دیگران قاضی نیست	164a
		با غیر قضای عشق او راضی نیست		شد قاضی ما عاشق از روز ازل	
1225	- B	فاشست میان عاشقان مشتهرست	209	آن کس که ز سر عاشقی باخبرست	
		پیداست که در فراق زیر و زبرست		وان کس که ز ناموس نهان می دارد	
1226	- B	آمد سحری و بر دل من نگرست ³⁷⁰	352	آن کس که به روی خوب او رشک پرست	
		پرسید کزین هر دو عجب عاشق کیست		او گریه و من گریه که تا آمد صبح	
1227	- B	وان کو کلهت نهاد طرار تو اوست	320	آن کس که سرت برید غمخوار تو اوست	
		وان کس که ترا بی تو کند یار تو اوست		وان کس که ترا بار دهد بار تو اوست	
1228	- B	هان تا نخوری که او ترا دم دادست	181	آن کس که امید یاری غم دادست	
		یار شب غم نشان کسی ³⁷¹ کم دادست		روز شادی همه جهان یار توند	

³⁶⁴ یارانست M: مردانست B

³⁶⁵ و M: B

³⁶⁶ فرازا پی M: فراز نه از پی B

³⁶⁷ چنینش M: درینش B

³⁶⁸ طاقت EM: پای B

³⁶⁹ و M: B

³⁷⁰ نگرست M: بگرست B

³⁷¹ نشان کسی M: کسی نشان B

274	آن دم که مرا به گرد تو دورانست	274	ساقی و شراب و قدح و دور آنست	1229/ 99 ³⁷²	- B
	وان دم که ترا تجلی احسانست		جان در حیرت چو موسی عمرانست		
231	آواز تو ارمغان نفخ صورت	231	زان قوت و قوت هر دل رنجورست	1230	- B
	آواز بلند کن که تا پست شوند		هرجا که امیرپست و یا ³⁷³ مأمورست		
266	او پاک شدست و خام ار در حرمت	266	در کیسه ³⁷⁴ بدان رود که نقد درمست	1231	- B
	قلاّب نشاید که شود با او یار		از ضد بجهد و گریکی و گر ³⁷⁵ محترمت		
373	این مستی من ³⁷⁶ ز باده حمرا نیست	373	وین باده به جز در قدح سودا نیست	1232	E B
	تو آمده‌ای که باده من ریزی		من آن مستم که باده‌ام پیدا نیست		
170	این نعره عاشقان ز شمع طریست	170	شمع آمد و پروانه خموش این عجبت	1233	- B
	اینگ شمع می که برتر از روز و شبست		بشتاب ای جان که شمع دل جان طلبست		
300	این بانگ خوش از جانب کیوان منست	300	این ³⁷⁷ بوی خوش از گلشن و بستان منست	1234	E B
	آن چیز که او بر دل و بر جان منست		تا بر رود او ³⁷⁸ کجا رود آن منست		
260	این شکل سفالین تنم جام دلست	260	و اندیشه پخته‌ام می خام دلست	1235	- B
	این دانه دانش همگی دام دلست		این من گفتم ولیک پیغام دلست		
160	این چرخ فلک‌ها که حد بینش ماست	160	در دست خدا تصرف خدا ³⁷⁹ کم ز عباسست	1236	- B
	هر ذره و قطره هر ³⁸⁰ نهنگی گردد		آن جمله مثال ماهیی در دریاست		
228	این غمزه که می‌زنی ز نوری دگرست	228	و اندیشه که می‌کنی عبوری دگرست	1237	- B
	هر چند دهن زدن ز شیرینی اوست		این دست که می‌زنی ز شوری دگرست		
285	این گرمابه که خانه دیوانست	285	خلوت‌گه و آرام‌گه شیطانست	1238	- B
	در وی پری پری‌رخی پنهانست		کس ³⁸¹ کفر یقین کمین‌گه ایمانست		

M ve S: tkr. 372

امیرپست و یا M: امیر و هر کجا B 373

کیسه M: کهنه B 374

و گریکی و گر M: یکی و گر B 375

من M: ما BE 376

این BM: وین E 377

تا بر رود او BM: تا برود E 378

خدا تصرف خدا M: تصرف خدا B 379

هر M: گر B 380

کس M: پس B 381

329	ای دل تویی مانع تماشای تو دوست	329	ذکر لب تو نقاب سیمای تو دوست	1239	-
	با یاد لب از لب تو محروم		ای یاد لب حجاب لب‌های تو دوست		
369	ای عقل برو که عاقلی اینجا نیست	369	گر موی شوی موی ترا گنجا نیست	1240	E B
	روز آمد و روز هر چراغی که فروخت		در شعله آفتاب جز رسوا نیست		
108	ای خرم‌ت از سنبه آب حیات	108	انبار جهان پرست از تخم موات	1241	- B
	ز انبار نخواهم که پرست از خیرات		بر خرمن خود نویسم امشب تو برات		
140	ای دوست مکن که روزها را فرداست	140	نیکی و بدی چو روز روشن پیدا است	1242	- B
	در مذهب عاشقی خیانت نه رواست		من راست روم تو کز روی ناید راست		
128	ای آن که هوای نفس نادان ³⁸³ سیرت	128	عبرت نگرفته‌ای ز حال غیرت	1243	- B
	یک خیر تو این سقایی ساخته‌ای		تا جمله شهر در ریند در خیرت		
404	ای هر بیدار با خبرهای تو جفت	404	ای هر که بخفت در بر لطف تو خفت	1244	- B
	ای آن که به جز تو نیست پیدا و نهفت		از بیم تو بیش ازین نمی یارم گفت		
295	ای از تو دلم پر سمن و یاسمنست	295	وز دولت تو کیست که او همچو منست	1245	- B
	برخاستن از جان و جهان مشکل نیست		مشکل ز سر کوی تو برخاستنست		
173	ای شب چه شبی که روزها چاکر تست	173	تو دریایی و جان جان اخگر تست	1246	- B
	اندر دل من شعله زنانست امشب		آن آتش و آن فتنه که اندر سر تست		
334	ای جان ز دل تو بر دل من راهست ³⁸⁴	334	وز جستن آن در دل من آگاهست ³⁸⁵	1247	E B
	زیرا دل من چو آب صافی خوشست		آب صافی آینه‌دار ماهست ³⁸⁶		
144	ای ساقی اگر سعادتی هست تراست	144	جانی و دلی جان و دل مست تراست	1248	- B
	اندر سر ما عشق تو پا می‌کوبد		دستی می‌زن که تا ابد دست تراست		
193	ای ساقی جان مطرب ما را چه شدست	193	چون می‌نزد رهی ره او که ³⁸⁷ زدست	1249	- B
	او می‌داند که عشق را نیک و بدست		نیک و بد عشق را ز مطرب مدست		

E ve B: - 382
 383 نادان M: کافر B
 384 راهست BM: راهیست E
 385 آگاهست BM: آگاهیست E
 386 ماهست BM: ماهیست E
 387 که M: کی B

- B	1250	پیداست که باده دوش گیرا بودست	268	ای آمده بامداد شوریده و مست	
		مستک مستک به خانه اولیست نشست		امروز خرابی و نه روز گشتست	
- B	1251	وی هرچه گهر فتاده در پای لب	110	ای هرچه صدف بسته دریای لب	
		گر ره ندهی وای من و وای لب		از راه زبان ³⁸⁸ رسید جانم تا لب	
- B	1252	وی دل خبرت هست که مهمان تو کیست	363	ای جان خبرت هست که جانان تو کیست	
		او می کشدت بین که جوین تو کیست		ای تن که به هر حيله رهی می جویی	
- B	1253	بی خوابی من گزاف و سردستی نیست	384	ای شب ز می تو مر مرا مستی نیست	
		زیرا جستم بسی درین پستی نیست		خوابم چو فلک بر آسمان پریدست	
- B	1254	از مهر تو برنگشت صد چندانست	283	باز آی که یار بر سر پیمانست	
		او چون باشد که جان جان جانست		تو بر سر مهری که ³⁸⁹ ترا یک جانست	
- B	1255/ 1265 ³⁹⁰	این زود گذشتن تو از نقصانست	282	با شب گفتم گر به مهت ایمانست	
		ما را چه گنه چو عشق بی پایانست		شب روی به من کرد و مرا عذری گفت	
- B	1256	بسیار چو ریخت چست در خانه گریخت	122	باران به سر گرم دلی بر می ریخت	
		کین جای ³⁹¹ مرا خدای از آب انگیخت		پر می زد خوش بطی که آن بر من ریز	
- B	1257	چون سیل به جویبار و چون باد به دشت	402	با روز بجنگیم که چون زود ³⁹² گذشت	164b
		تا روز همی ز نیم طاس و لب طشت		امشب ننشینم ³⁹³ چو آن مه بگرفت	
- B	1258	یار آمد و می در قدح یاران ریخت	121	باد آمد و گل بر سر می خواران ریخت	
		زان ³⁹⁵ نرگس مست خون هشیاران ریخت		زان ³⁹⁴ سنبل تر رونق عطاران برد	
- B	1259	وز هر دو بریدنم نه مردانگی است	366	با هستی و نیستیم بیگانگی است	
		دیوانه نمی شوم ز دیوانگی است		گر من ز عجایی که در دل دارم	

³⁸⁸ زبان M: زنان B

³⁸⁹ بر سر مهری که M: در مهری و مر B

³⁹⁰ M ve S: tkr.

³⁹¹ جای M: جان B

³⁹² زود M: روز B

³⁹³ ننشینم M: ننشینم B

³⁹⁴ زان M: از B

³⁹⁵ زان M: وز B

E B	1260	196	پای تو گرفته‌ام ندارم ز تو دست	درمان ز که ³⁹⁶ جویم که دلم مهر تو خست
			می طعنه زنی که بر جگر آبت نیست	گر بر جگرم نیست چه شد بر مژه هست
- B	1261	303	با دل گفتم که دل ازو جیحونست	دلبر ترش است و با تو دیگر گونست
			خندید دلم گفت که این افسونست	آخر شکر ترش ببینم ³⁹⁷ چونست
- B	1262	244	با عشق کلاه بر کمر دوز خوشست	با ناله سرنای جگرسوز خوشست
			ای مطرب دف و نای را تا به سحر	منواز ³⁹⁸ برین صفت که تا روز خوشست
- B	1263	326	با عشق نشین که گوهر جان توست	آن کس را جو که تا ابد آن توست
			آن را بمخوان جان که غم جان توست	بر خویش حرام کن اگر نان توست
E B	1264	421	با تو سخنان بی‌زبان خواهم گفت	از جمله گوش‌ها نهان خواهم گفت
			جز گوش تو نشنود ³⁹⁹ حدیث من کس	هرچند میان مردمان خواهم گفت
- B	1265/ 1255 ⁴⁰⁰	282	با شب گفتم گر به مهت ایمانست	این زود گذشتن تو از نقصانست
			شب روی به من کرد و مرا عذری گفت	ما را چه گنه چو عشق بی‌پایانست
- B	1266	152	برکان شکر چند مگس را غوغاست	کی کان شکر را به مگس‌ها پرواست
			مرغی که بر آن کوه نشست و برخاست	بنگر که در آن کوه چه افزود و چه کاست
- B	1267	195	بر چه که سماع روح بر پای شدست	وان دف چو شکر حریف آن نای شدست
			سودای قدیم آتش افزای شدست	آن‌های تو کو که وقت هیهای شدست
- B	1268	408	بستم سر خم و باده ⁴⁰¹ و بوی برفت	آن بوی به هر راه و به هر کوی برفت
			خون دل‌ها ز بوش چون جوی برفت	آن سوی که آمد به همان سوی برفت
- B	1269	162	پی بر به جهانی که چو خون در رگ	خون چون خسپد خاصه چون در رگ ماست ⁴⁰²
			غم نیست که آثار جنون در رگ ماست	زیرا که فسون نگر فسون در رگ ماست ⁴⁰³
- B	1270	115	بی‌یار نماند آن که با یار بساخت	مفلس نشد آن که با خریدار بساخت

³⁹⁶ که M: کی BE

³⁹⁷ ببینم M: ببینم B

³⁹⁸ منواز M: بنواز B

³⁹⁹ نشنود BM: نشنید E

⁴⁰⁰ M ve S: tkr.

⁴⁰¹ و M: B

⁴⁰² خون چون ... رگ ماست M: زیرا که فسونگر فسون در رگ ماست B

⁴⁰³ زیرا که فسون ... در رگ ماست M: خون چون خسپد خاصه که خون در رگ ماست B

		گل بوی از آن یافت که با خار بساخت		مه نور از آن گرفت کز شب نرمید	
- B	1271	کانجا نه مقام هر تر و رعنا بیست	394	بیرون ز جهان کفر و ایمان جایست	
		آن را که تمنای چنین مأویست		جان باید داد و دل به شکرانه جان	
- B	1272	کین عشق گرفتاری بی هیچ دواست	134	بیچاره تر از عاشق بی صبر کجاست	
		در عشق حقیقی نه وفا و نه جفاست		درمان غم عشق نه بخل و نه ریاست	
E B	1273/ 1519 ⁴⁰⁵	وان ⁴⁰⁴ دلبر برگزیده سرکش نشود	799	تا سر نشود یقین و سرکش نشود	
		آب حیوان نگرده آتش نشود		او چشمه آبست چه آب آب حیات	
- B	1274	مس بودم او ⁴⁰⁷ چو کیمیا بم بگرفت	411	تا مهر نگارم ⁴⁰⁶ با وفایم بگرفت	
		او دست دراز کرد و پایم بگرفت		او را به هزار دست جویان گشتم	
- B	1275	در مذهب عشق و عشق را مذهب نیست	375	تا شب می گو که روز ما را شب نیست	
		بس غرقه شوند و ناله و یارب نیست		عشق آن بحر است کش کران و لب نیست	
- -	1276/119	بیدار و دو چشم بسته چون خرگوشست	250	تا ⁴⁰⁸ ظن نبری که این زمین بیهوشست	
		تا خلق بدانند که او در جوشست		چون دیگ هزار کف به سر می آرد	
- B	1277	این چشمه آب حیوانم کشتست	174	تا ظن نبری دور زمانم کشتست	
		من بوالعجبم که جان جانم کشتست		او نیست عجب که دشمن جانم کشت	
E B	1278	صید اینم صید و شکارم اینست ⁴⁰⁹	310	تا من بزم پیشه و کارم اینست	
		آرام و قرار و غمگسارم اینست ⁴¹⁰		روزم اینست و روزگارم اینست	
- B	1279	خشم و سقط و طعنه و صفرافش خوشست	248	تنها نه همه خنده و سیماش خوش است	
		سر را چه محل لیک ⁴¹¹ تقاضاش خوشست		سر خواسته ای گر بدهم یا ندهم	
E B	1280	بنمای ⁴¹² عوض خود عوض جانان چیست	347	تو سیر شدی من نشدم درمان چیست	

⁴⁰⁴ وان M: آن B

⁴⁰⁵ M, S ve B: tkr.

⁴⁰⁶ نگارم M: نگار B

⁴⁰⁷ بودم او M: بودم و او B

⁴⁰⁸ - E ve B: / M ve S: tkr.

⁴⁰⁹ صید اینم اینست BM: آرام و قرار و غمگسارم اینست E

⁴¹⁰ آرام و قرار اینست BM: صید اینم صید و شکارم اینست E

⁴¹¹ چه محل لیک M: محلی نیست B

⁴¹² بنمای EM: بنما B

		ای دیده ایمان جز تو ایمان چیست		گفتی که به صبر آخر ایمان داری	
- B	1281	بس دیده ز جاهلی درو نوحه گریست	222	جانی که برای عشق تو در خطرست	
		کو را بر ⁴¹³ رخ هزار صاحب خیرست		حاصل چشمی که بیندش نشناسد	
- B	1282	این پرده نه پرده است که این پرده درست ⁴¹⁵	218	جان و سر آن یار که پرده ⁴¹⁴ درست	
		این حلقه در بزنی که در پرده درست ⁴¹⁶		گر پرده درست یار و گر پرده درست	
E B	1283	گفتا که شکست توبه باز آمد مست	183	چون دید مرا مست به هم بر زد دست	
		دشوار توان کردن و آسان بشکست		چون شیشه گریست ⁴¹⁷ توبه ما پیوست	
- -	1284	چون رشک نمی بری که او شیر خداست	150	⁴¹⁸ چون رشک بری که این شکار او راست	
		چون خالق جمله شکاران او راست		کی فخر کند شیر خدایی به شکار	
- B	1285	یا هست شکر ولی خریدارت نیست	376	چونی تو ترش مگر شکر یارت نیست	
		یا می دانی ز کاسدی کارت نیست		یا کار نمی دانی و سرگشته شدی	
- B	1286	در خاک تو دریست که از کان ویست	392	چیزیست که در تو بی تو جوین ویست	
		آن دارد و آن دارد و آن آن ویست		مانده گوی اسب چوگان ویست	
- B	1287	درد و حسد حسود چونش بگرفت	409	حسنست که همه جهان فسونش بگرفت	
		از بس عاشق که کشت خونش بگرفت		زردی ⁴¹⁹ رخت ز گرمی و خشکی نیست	
- B	1288	دل نیست که او معتکف کوی تو نیست	382	خویی به جهان خوبتر از خوی تو نیست	
		چون می نگریم فدای یک موی تو نیست		موی سر چیست جمله سرهای جهان	
- B	1289	بستان و سرا و صحن صدر ⁴²¹ ما اوست	317	خورشید و ستارگان بدر ⁴²⁰ ما اوست	
		عید و رمضان و شب قدر ما اوست		هم قبله و هم روزه و صبر ما اوست	
- B	1290	کورست مگر و یا که کورم دیدست	197	در من غم شب کور چرا پیچیدست ⁴²²	165a

⁴¹³ بر M: به B

⁴¹⁴ که پرده M: که او پرده B

⁴¹⁵ این پرده ... پرده درست M: این حلقه در بزنی که در پرده درست B

⁴¹⁶ این حلقه ... پرده درست M: این پرده نه پرده است که این پرده درست B

⁴¹⁷ گریست EM: گریست B

⁴¹⁸ E ve B: -

⁴¹⁹ زردی M: سرخی B

⁴²⁰ ستارگان بدر M: ستارگان و بدر B

⁴²¹ صحن صدر M: صحن و صدر B

⁴²² پیچیدست M: پیچیده است B

			از آب کسی ستاره کی دزدیدست		من بر فلکم در آب و گل عکس منست
E B	1291	337	در معنی تست آنچه معنی ⁴²³ همهست		در صورت تست آنچه معنی همهست
			نوری که صلاح دین و دنیای همهست		در کون و فساد چون عجب بنهادند
- B	1292	281	در دیده ز اشک تو برو حرمانست		در کوی غم تو صبر بی فرمانست
			با این همه راضیم سخن در جانست		دل را ز تو دردهای بی درمانست
E B	1293	203	عکس و قد ⁴²⁶ و رخساره آن دلدارست		در باغ من از ⁴²⁴ سرو اگر ⁴²⁵ گلزارست
			امروز مرا اگر ⁴²⁸ رگی هشیارست		بالله به ⁴²⁷ نامی که ترا اقرارست
- B	1294	199	با رو و لبی که روشنی دیدست		در خواب مهی ⁴²⁹ دوش روانم دیدست
			یا بر شکرستان گل تر رویدست		یا بر گل تر کان شکر جوشدست
- B	1295/ 117 ⁴³⁰	169	در سینه ز بازار رخس غلغلهاست		در عرش ز سودای رخس ولولهاست
			در گردن دل ز زلف او سلسلهاست		از باده او بر لب ⁴³¹ جان بلبلهاست
E B	1296	297	هر پاره ز من زبان معشوق منست		در هر جزوم نشان معشوق منست
			این ⁴³² ناله‌ام از بنان معشوق منست		چون چنگ منم در بر او تکیه زده
- B	1297	202	عکس و قد ⁴³³ و رخساره آن دلدارست		در باغ اگر سرو اگر گلزارست
			من کافرم از یکی رگش هشیارست		آن فکر ⁴³⁴ من که مست این اقرارست
E B	1298	180	هر خون جگر که بی تو خوردم هیچست		در عشق تو هر حيله که کردم هیچست
			درمان که کند مرا که دردم هیچست		از درد تو هیچ روی درمانم نیست
- B	1299	292	خون باریدن به روز و شب کار منست		در عهد و وفا چنان که دلدار منست
			من شسته چو ابلهان که او یار منست		او یار دگر کرده و فارغ شسته

⁴²³ معنی M: دعوی BE

⁴²⁴ از EM: ار B

⁴²⁵ اگر EM: و گر B

⁴²⁶ و M: BE

⁴²⁷ به BM: و به E

⁴²⁸ مرا اگر BM: اگر مرا E

⁴²⁹ مهی M: مه B

⁴³⁰ M ve S: tkr.

⁴³¹ لب M: کف B

⁴³² این BM: وین E

⁴³³ و M: B

⁴³⁴ فکر M: فکرت B

E B	1300	343	زان دم بگذر اگر ترا گامی هست	در دیده صورت ار ترا دامی هست
			داند که نه جنبش و نه آرامی هست	در هژده ⁴³⁵ هزار عالم آن را که دلیست
- B	1301	299	در هجر خیالش دل و ایمان منست	در وصل جمالش گل خندان منست
			هریک گوی که آن ⁴³⁷ صنم آن منست	دل با من و من با دل ازو ⁴³⁶ در جنگیم
E B	1302	346	جانش چو منم عجب که بی جان چون زیست	دلدارم گفت کان فلان زنده ز چیست ⁴³⁸
			بی من که دو دیده ویم چون بگریست	گریان گشتم گفت که این ⁴³⁹ طرفه ترست
E B	1303	412	وز عشق دو زلف او به دندان بگرفت	دل رفت سر راه دلستان بگرفت
			جست از دهنم راه بیابان بگرفت	پرسید کی ای تو چو ⁴⁴⁰ دهان بگشادم
E B	1304	312	کین دیده ما هنوز صورت بینست	دورست نظر ز تو ⁴⁴¹ بهانه اینست
			چون برکند از تو دل که جان شیرینست	اهلیت روی تو ندارد لیکن
- -	1305	424	صحرا گم شد میان پهنای دلت	442 رفتی سوی صحرا به پر و پای دلت
			کفیست گشاده پیش دریای دلت	صحرا چه بود که هفت گردون بلند
- B	1306	275	ساقی و شراب و قدح و دورانست	روزی که مرا به نزد تو دورانست
			جان در تن من چو موسی عمرانست	وان دم که مرا تجلی احسانست
- B	1307	233	در دامن تو دست زدن تقدیرست	زان روز که دل بسته آن زنجیرست
			گفتم که خموش روز گیراگیرست	چون دست به دامنش زدم گفت بهل
- B	1308	338	آن کس نبرد شکر که او در خانه است	زان ترک شکر فروش که در دانه است
			چون زنگ به قصد عارض ترکانه است	شفталوی چند زودتر برابیم
- B	1309	356	یک دم نگذشت کز غمت خون نگریست	زان روز که چشم من به رویت نگریست
			مرگم بادا که بی توام ⁴⁴³ باید زیست	زهرم بادا که بی تو می گیرم جام

⁴³⁵ هژده BM: هجده E

⁴³⁶ ازو M: ازان B

⁴³⁷ گوی که آن M: گویم B

⁴³⁸ ز چیست EM: بچیست B

⁴³⁹ که BM: E -

⁴⁴⁰ چو BM: چون E

⁴⁴¹ نظر ز تو EM: ز تو نظر B

⁴⁴² E ve B: -

⁴⁴³ بی توام M: بی تو می B

E B	1310	232	444	زلفت که ازو پای دلم در بیرست	درهم شده حلقه حلقه چون زنجیرست
				چون بگرفتم گرفت دستم که مگیر	گفتم که خموش روز گیراگیرست
- B	1311	426	445	سرگشته چو آسیا گردان کنمت	بی سر گردان چو گوی گردان کنمت
				گفتی بروم با دگری درسازم	با هرکه بسازی زود ویران کنمت
- B	1312	200	446	سرسبز بود خاک که آتش بارست	خاصه خاکی که ناطق و بیدارست
				این خاک ز مشاطه خود بی خبرست	خوش بی خبرست از آن که ازو هشیارست
- -	1313	259	447	سرمست برون آمد از بزم الست	معشوق در آغوش و می عشق به دست
				من شیر شراب عشق می خوردم و عقل	می گفت که نوش بادت ای عشق پرست
- -	1314	391	448	سریست ره عشق و درو دعوی نیست	زیرا که صفات او به جز معنی نیست
				مر عاشق را جواب از فتوی نیست	این مسئله نیستیست از هستی نیست
- B	1315/1343/ 1759 ⁴⁴⁹	407		شاهی که شفیع هر گنه بود برفت	وان شب که به از هزار مه بود برفت
				گر باز آید مرا نیابد ⁴⁵⁰ تو بگو	کو همچو شما بر سر ره بود برفت
- B	1316	201		شب رو که شبت راهبر اسرارست	زیرا که نهان ز دیده اغیارست
				دل عشق آلود و دیده ها خواب آلود	تا صبح جمال یار ما را کارست
- B	1317	132	451	شمعی که درین خانه بدی راست	بر دیده بد امروز میان دل هاست
				در دل چو خیال خوش نشست و برخاست	نی نی که ز دل نرفت هم در دل ماست
- B	1318	113		عشق تو در اطراف گیایی می تاخت	مسکین دل من دید نشانش بشناخت
				روزی که دلم ز بند هستی برهد	در کتم عدم چه عشق ها خواهم باخت
- B	1319	406		عشقت به دلم درآمد و شاد برفت	باز آمد و رخت عشق بنهاد و برفت
				گفتم به تکلف دو سه روزی بنشین	بنشست کنون رفتنش از یاد برفت
- B	1320	157		عشقی نه به اندازه ما در خور ماست	وین طرفه که بار ما فزون از خر ماست

444 بیرست BM: قیرست E

445 آسیا M: آسیای B

446 آتش بارست M: آتش یارست B

447 E ve B: -

448 E ve B: -

449 M ve S: tkr.

450 نیابد M: نبیند B

451 راست M: خانه B

		ما در خور او نه‌ایم او در خور ماست		آنجا که جمال حسن آن دلبر ماست	
1321	B -	قومی شادان و بی‌خبر کان ز چه جاست	135	قومی غمگین و خود مدان غم زکجاست	
		چندین من و ماست و بی‌خبر ⁴⁵² از من و ماست		چندین چپ‌وراست و بی‌خبراز چپ‌وراست	
1322	B -	جانم همه شب سماع آشام شدست	192	گر دف نرنی و گویم شام شدست	
		گر دف نبود تا نبود عام شدست		مر خاصان را شیشه شب جام شدست	
1323	B -	ور طعنه عشقت شنوم ننگی نیست	390	گر دامن وصل تو کشم جنگی نیست	165b
		وصلی که فراق را درو ⁴⁵³ رنگی نیست		با وصل خوشت می‌زنم و می‌گیرم	
1324	B -	سرمای زمستان تبش سرد شماست	159	گرمای تموز از دل پر درد شماست	
		در گرد جهانی که درو گرد شماست		این گرمی و سردی نرسد با صد پر	
1325	B -	جان رفت چه جای کفش و دستار منست	293	کس دل ندهد بدو که خون‌خوار منست	
		این کار منست کار منست کار منست		تو نیز برو دلا که این کار تو نیست	
1326/ 187 ⁴⁵⁴	-	گفت ار بجهی کند غم مستخفت	419	گفتم بجهم همچو کبوتر ز گفت	
		گفت از تلف منست عز و شرف		گفتم که شدم خوار و زبون و تلفت	
1327	B -	من نیز به حال گفتمش کین دغلیست	358	گفتم که بیا به خشم در من ⁴⁵⁵ نگریست	
		تو مرده‌اینی همه ناموس تو چیست		گفتم که چه می‌رمی و اینت با کیست	
1328	B -	غم نیست غم از دل بداندیش منست	296	گفتم عشقت قرابت ⁴⁵⁶ و خویش منست	
		گستاخ مینداز گرو پیش منست		گفتا به کمان و تیر خود می‌نازی	
1329	B -	مانند رباب دل هم آواز منست	294	گفتم که دلم آلت و انگاز منست	
		من می‌گفتم مگر که هنراز منست		خود این دل من یار کسی دیگر بود	
1330	B -	سودای تو بر سرست و سر بر سر دست	340	گفتی چونی بنده چنانست که هست	
		نامش نتوان گفت ولیکن چه خوشست		می‌گردد آن چیز که به ⁴⁵⁷ گرد سر ما	

⁴⁵² و M: - B

⁴⁵³ فراق را درو M: درو فراق را B

⁴⁵⁴ M ve S: tkr. / E ve B: -

⁴⁵⁵ در من M: من در B

⁴⁵⁶ قرابت M: مراتب B

⁴⁵⁷ که M: - B

414	گفتی گشتم ملول سودام ⁴⁵⁸ گرفت	414	تاسه دل ازین کار و ازین جام گرفت	1331	B -
	ترسم بروی جامه‌دران بازایی		کان گرگ درنده باز تنهام گرفت		
138	گفتند که شش جهت همه نور خداست	138	فریاد ز خلق خاست کان نور کجاست	1332	B -
	بیگانه نظر کرد به هر سو چپ و راست		گفتند دمی نظر بکن بی چپ و راست		
116	گفتند که دل دگر هوایی می‌پخت	116	از ما بشد و هوای جایی می‌پخت	1333	B -
	تا باز آمد به عذر دیدم ز دمش		کانجا ز برای من ابایی می‌پخت		
190	گفتا که بیا سماع بر کار شدست	190	گفتم که برو که بنده بیمار شدست	1334	B -
	گوشم بکشید و گفت ازین‌ها باز ⁴⁵⁹		کان فتنه هر دو کون بیدار شدست		
262	گویند که صاحب فنون عقل کلست	262	مایه ده این چرخ نگون عقل کلست	1335	B -
	آن عقل که عقل داشت او جزوی بود		در عقل ز عقل شد کنون عقل کلست		
316	گویند که عشق عاقبت تسکین است	316	اول شورست و عاقبت ⁴⁶⁰ تمکین است	1336	B E
	جانست ز آسایش زیر سنگ ⁴⁶¹ زیرین		وین صورت بی‌قرار بالاین است		
146	گویند مرا که این همه درد چراست	146	وین نعره و آه و این رخ زرد چراست	1337	B -
	گفتم که چنین مگو که این کار خطاست		روی چو مهش ببین و مشکل برخاست		
252	گویند بیا به باغ کانجا لاغست	252	نی زحمت نزهت ⁴⁶² و نه بانگ زاغست	1338	B -
	اندر دل من رنگرز صباغست		کاندر ⁴⁶³ پر هر زاغ ازو صد باغست		
230	ما را جز ازین زبان زبان ⁴⁶⁴ دگرست	230	جز دوزخ و فردوس مکانی دگرست	1339	B -
	آزاده‌دلان زنده به جانی دگرند		آن گوهر پاکشان ز کانی دگرست		
210	ماه عیدست و خلق زیر و زیرست	210	تا فرجه کند هر آن که صاحب‌نظرست	1340	B -
	چه طبل زنی که طبل با شور و شرست		زان طبل همی زند که آن خواجه کرست		
133	⁴⁶⁵ ماهی که نه زیرست نه بالاست کجاست	133	نقدی که نه با ما و نه بی‌ماست کجاست	1341	- -

⁴⁵⁸ ملول سودام M: ملول و سودام B

⁴⁵⁹ باز آ M: باز آ B

⁴⁶⁰ عاقبت BM: آخرش E

⁴⁶¹ آسایش زیر سنگ M: آسایش سنگ E: آسایش سنگ B

⁴⁶² نزهت M: نزهت B

⁴⁶³ کاندر M: کاندر B

⁴⁶⁴ جز ازین زبان زبان M: به جز این زبان زبانی B

⁴⁶⁵ E ve B: -

		عالم همه اوست آن که بیماست کجاست		آنجا اینجا مگو بگو راست کجاست	
- B	1342	در شش جهتش پر زدن و پروا نیست	374	مرغ جان را میل سوی بالا نیست	
		نی خود به کجا پرد که آن آنجا نیست		گفتی به کجا پرد که آن را یابد	
- B	1343/1315/ 1759 ⁴⁶⁷	وان شب که به از هزار مه بود برفت	407	ماهی ⁴⁶⁶ که شفیع هر گنه بود برفت	
		کو همچو شما بر سر ره بود برفت		گر باز آید مرا نیابد ⁴⁶⁸ تو بگو	
- B	1344	دفعم چه دهی چو آمدم در کویت	427	مستم ز خمار عبهر جادویت	
		آن به که مرا درافکنی در جویت		من سیر نمی شوم ز لب تر کردن	
- B	1345	تا خود به وصال تو کرا دست رست ⁴⁶⁹	239	مر وصل ترا هزار صاحب هوس است	
		وان کس که نیافت رنج نیافت بسست ⁴⁷⁰		آن کس که بیافت راحتی یافت تمام	
E B	1346	من زان شهرم که شهر بی شهرانست	271	من زان جانم که جانها را جانست	
		رو بی سر و پا شو که سر و پای ⁴⁷¹ آنست		راه آن شهر راه بی پایانست	
- B	1347	اندیشه خط حقست و او ⁴⁷² بی خبرست	219	منکر که به انکار در اندیشه درست	
		نی کرد و ندانست که آن نی شکرست		گفتم که ز لعلت شکری هست مرا	
- B	1348	واندر پس آن غار عجب بازار است	349	می دان که درون تو مثال غاریست	
		این یار نهانیست عجایب یاریست		هرکس یاری گرفت و کاری بگزید	
- B	1349	کان جان که مقدس است از جای کجاست	141	می گفت یکی پری که او ناپیداست	
		بی کام و دهان روزه گشایی او راست		آن کس که ازو هر دو جهان روزه گشاست	
- B	1350	گفتم که نظر به چپ حرامست ⁴⁷³ و خطاست	143	می تافت مهم همیشه از جانب راست	
		گفتم چپ و راست و راست و چپها		چون جانب چپ خویش آن مه آراست	

466 ماهی M: شاهی B

467 M ve S: tkr.

468 نیابد M: نیبند B

469 رست M: رس است B

470 پست M: پس است B

471 پای EM: پا B

472 و M: - B

473 حرامست M: حرام است B

		416	نگرفت دلت زان که ترا دل نگرفت	416	آن را که گرفت دل غم گل نگرفت	1351	B
			باری گل ⁴⁷⁴ من جز صفت دل ⁴⁷⁵ نگرفت		بی حاصلیم جز ره حاصل نگرفت		
		365	هان ای دل خسته روز مردانگیست	365	در عشق توام چه جای بیگانگیست	1352/213	-
			هرچه چیز که در تصرف عقل آید		بگذار کنون نوبت دیوانگیست	476	
		270	هجران خواهی طریق عشاقانست	270	وان کو ماهیست جان او عمانست	1353	B
			گه سایه طلب کنند و گاهی خورشید		آن ذره که او سایه نخواهد جانست		
		339	هر صورت کاید به از آن امکان هست	339	چون بهتر از آن هست نه معشوق منست	1354	B
			صورت‌ها را بران همه ⁴⁷⁷ از دل خویش		تا صورت بی صورت آید در دست		
		348	هر ذره و هر خیال چون بیداریست	348	از شادی و اندهان ما هشیاریست	1355	B
			بیگانه چرایید ⁴⁷⁸ میان خویشان		کز با خبران بی خبری بدکاریست		
166a		1017	شب چیست برای ما زمانی نالش ⁴⁷⁹	1017	آن ⁴⁸⁰ را که نه عاشق است او را بالش	1356	B
			وان عاشق ناقصی که نوکار بود		گوشش نشود گرم به شب بی بالش		
		1011	شیشه بزنم بدان دل سنگ خوشش	1011	تا جنگ کند بشنوم آن جنگ خوشش	1357	B
			تا بفروزد ز خشم آن رنگ خوشش		تا بخرشد مرا بدان چنگ خوشش		
		992	گر ناله کنم گوید یعقوب مباش	992	ور صبر کنم گوید ایوب مباش	1358	B
			اشکسته نخواهدم و چون سر بکشم		بر سر بزند که سر مکش چوب مباش		
		1014	گر می کشدم غم تو هر دم تو مکش	1014	هل تا کشدم همه ⁴⁸¹ عالم تو مکش	1359	B
			آن را که تو انداخته‌ای پای مزین		وان را که تو زنده کرده‌ای هم تو مکش		
		1037	مرغان رفتند سوی سلیمان به خروش	1037	کین بلبل را چرا نمی مالی گوش	1360	B
			بلبل گفتا به خون ما در بمجوش		سه ماه سخن گویم و نه ماه خموش		

474 گل M: دل B

475 دل M: گل B

476 M ve S: tkr. / E ve B: -

477 بران همه M: همه بران B

478 چرایید M: چرایند B

479 نالش M: بالش B

480 آن M: وان B

481 کشدم همه M: بکشدم همه B

- B	1361	باقی به کف بنده نهادی همه خوش	1028	نیمی دف من به موش دادی همه خوش
		ای با تو مراد و بی مرادی همه خوش		با دف دریده در سماع آمده ایم
- B	1362	بی پای میای دایما پویان باش	996	هان ای دل تشنه جوی را جویان باش
		سرچشمه هر گفت تویی گویان باش		نی آن که درون سینه بی کام و زبان
- B	1363/ 551 ⁴⁸²	مشغول کجا کند همی هر خارش	1005	هر دیده که هست عاشق گلزارش
		ور کثر نگرده راست نیاید کارش		گر راست بود یار دهد پرگارش
- B	1364	نورست و شعاعست و شعاعست و شعاع	1046	امروز سماعست و سماعست و سماع
		از ⁴⁸³ عقل وداعست و وداعست و وداع ⁴⁸⁴		این عشق مشاعست و مشاعست و مشاع
- B	1365	منگر به دروغ او تو بنگر به فروغ	1053	گر ساغر بگریست به مجلس به دروغ
		افتاد به دروغ وانگه به چه دروغ		از خون دروغ او چه خون ها جوشد ⁴⁸⁵
- B	1366	گویند پس هجر لقا نیست دروغ	1055	گویند که یار را وفا نیست دروغ
-		گویند که این به پای ⁴⁸⁶ ما نیست دروغ		گویند شراب جان فرا نیست دروغ
- B	1367	من آن توام بخسپ ایمن به فراغ	1049	گفتی مگری چو ابر در فرقت باغ
		وانگاه بجویمش به صد چشم و چراغ		ترسم که چراغ زیر طشتی بنهی
- B	1368	دیوانه معافست و معافست و معاف ⁴⁸⁷	1061	امروز طوافست و طوافست و طواف
		وصلست و زفافست و زفافست و زفاف		نی جنگ و مصافست و مصافست و مصاف ⁴⁸⁸
- B	1369	از سینه خود سینه شب را بشکاف	1059	با زنگی امشب چو شدستی به مصاف
		دریاب که کعبه می کند با تو طواف		در کعبه عشاق طوافی می کن
- B	1370	کارت همه عشرتست و گفتت همه لاف	1057	گویند مرا چند بخندی ز گزاف
		سیمرخ طربناکی شناسد که قاف		ای خصم چو عنکبوت صفرا می باف
- B	1371	خوان تو گرفته است از قاف به قاف	1056	مهمانی تو نیست دو سه روز گزاف

M ve S: tkr. ⁴⁸²

B از M: با ⁴⁸³

و وداعست و وداع M: وداعست و وداع B ⁴⁸⁴

جوشد M: جوشید B ⁴⁸⁵

به پای M: به نای B ⁴⁸⁶

B و M: - ⁴⁸⁷

Bu mısradaki "و" harfleri B'de yok. ⁴⁸⁸

		بر شمع کند همیشه پروانه طواف		گر فتنه شود کسی معافست معاف	
- B	1372	لشمس لا ذهلت عن الاشراف	1982	لو كان اقل هذه الاشواق	
		العشر لهم ولا ⁴⁸⁹ جميع الباق		لو قسم ذالهي على العشاق	
- B	1373	وز پرده عشاق برآرم آهنگ	1071	چون چنگ خودت بگیرم اندر بر تنگ	
		در خدمت تو بیایم اینک من و سنگ		گر زان که در آبگینه خواهی زد سنگ	
- B	1374	یا از جز عشق دامنش گردد چاک	1068	حاشا که شود سینه عاشق غمناک	
		پاکست کجا رود در آن عالم پاک		حاشا که بخفت عاشقی اندر خاک	
- B	1375	میوه ز درخت خویش سازد آونگ	1073	در دامن عشاق زن ای دلشده چنگ	
		انگور ز انگور همی گیرد رنگ		رومی به سوی روم برد زنگ به زنگ	
- B	1376	این آب حیات دان و وان آب سبیل	1098	از عقل دلیل آید و ز عشق خلیل	
		در چرخ درآیی به نشانها و حیل		در چرخ نیابی تو نشان عاشق	
- B	1377/ 609 ⁴⁹⁰	نی نیز به درباختن حشمت و مال	1085	اسرار حقیقت نشود حل به سؤال	
		از قال کسی را نبود راه به حال		تا دیده و دل خون نکنی پنجه سال	
- B	1378	واقطع لوصالنا جميع الاشغال	1099	الخمر من الزق ینادیک تعال	
		کی نعتق بالنجدة روح العمال		فزنا وصفنا و سبقنا الاحوال	
- B	1379	جان را برهانید ز سیری و ملال	1078	آن می که گشود مرغ جان را پر و بال	
		از عشق پذیرفته و بر ماست حلال		ساقی عشق است و عاشقان مالامال	
- B	1380	زیرا شنواست یار و واقف از حال	1084	آواز گرفتست خروشان ⁴⁹¹ می نال	
		نالان ز زوال خویش در پیش کمال		آواز خراشان و گلوی خسته	
- B	1381	کی گنجد در جهان قماش دجال	1081	پر از عیسیست این جهان مالامال	
		چون مشک جهان پرست از آب زلال		شورابه تلخ تیره دل کی گنجد	
- B	1382	آن به که به سودای تو بسپارم دل	1089	خود ممکن آن نیست که بردارم دل	
		دل را چه کنم بهر چرا دارم دل		گر من به غم عشق تو نسپارم دل	

⁴⁸⁹ ولا M: ولی B

⁴⁹⁰ M ve S: tkr.

⁴⁹¹ خروشان M: خراشان B

1086	کاجی سازی که روز برفست و وحل	1383	B -	دانی که ز بهر چيست اين رسم و عمل
	يعنی که به صورت ار نم و تر می ريست			اين در معنی نبات و کاجيست و عسل
1097	هرگز نبود ز آيت موسی ⁴⁹² قیل	1384	B -	کز ⁴⁹³ عشق ويست پرده موسيقيل
	آواز بلند کن رسان تا ده ميل			ای بانگ تو ماهيان جان را چون نیل
1155	از شور و جنون رشک جنان را بزدم	1385	B -	ز آشفته دلی راحت جان را بزدم
	دل داد مرا که دلستان را بزدم			وان را که نواختم همان را بزدم
1328	از خاک در تو چون جدا می باشيم	1386	B -	با گريه و ناله آشنا می باشيم
	چون شمع ز گريه آبرویی دارد			چون چنگ ز ناله با نوا می باشيم
1156	از مطبخ غم هاش بلا می رسدم	1387	B -	هر لحظه به صد گونه ابا می رسدم
	بوی جگر سوخته هر دم زدنی			بر مایده غم از کجا می رسدم
1118	از غیرت عشق من وقح رو شده ام	1388	B -	خون خور ⁴⁹⁴ و ملول و تند و بدخو شده ام
	نی نی که من از عشق و منم عاشق عشق			شیر خود را عجب که آهو شده ام
1340	از طبع ملول دوست ما می دانيم	1389 ⁴⁹⁵	- -	وز غایت عاشقیش می رنجانيم
	شرمنده و ترسنده نبرد راهی			تا راه حجاب ماست ما می رانيم
1150	از عشق تو من بلندقد می گردم	1390	B -	وز شوق تو من یکی به صد می گردم
	گویند مرا به گرد او می گردی			ای بی خبران به گرد خود می گردم
1220	از ثور فلک شیر وفا می دوشم	1391	B -	هرچند که از پنجه او بخروشم
	هرچند که دوش حلقه بد در گوشم ⁴⁹⁶			امشب به خدا که خوشترست از دوشم
1103	از بهر تماشای یکی مشتى خام	1392	B -	جوشان شده از جوشش قنینه و جام
	گر می نایی و می گریزی ز زحام			ای ماه سری برون کن ⁴⁹⁷ از روزن بام

⁴⁹² موسی M: تو موسی B

⁴⁹³ کز M: گر B

⁴⁹⁴ خون خور M: خون خوار B

⁴⁹⁵ E ve B: -

⁴⁹⁶ گوشم M: دوشم B

⁴⁹⁷ برون کن M: فرو کن B

1330	از خود گرم نی ⁴⁹⁸ آبی نی ⁴⁹⁹ آتشیم	1393/ 637 ⁵⁰⁰	- B	از خویش خوشم ز نی نباشد خوشیم
1236	چندان سبکم ز عشق کاندز میزان	1394	- B	اسرار ز دست داد می نتوانم
1248	چیز است درونم که مرا خوش دارد	1395	- B	افتاد مرا عجب شکاری چه کنم
1110	سالوسم و زاهدم ولیکن در راه	1396	- B	امشب که همی رسد ز دلدار سلام
1315	ماند به سر زلف تو کز بوی خوش	1397	- B	امشب که حریف دلبر و دلداریم
1242	یک لحظه گل از چمن همی افشانیم	1398	- B	امشب همه شب نشسته اندر حزنم
1362	خشم آلودست اگرچه با ماست صنم	1399	- -	امشب که حریف مشتری و ماهیم
1223	سرمست شراب بزم شاهنشاهیم	1400	- B	آمد بت خوش عربده می کیشم
1109	بر بر بنهاد بر بط و ابریشم	1401	- B	آن باده که بر جسم حرامست حرام
1323	در ریز مگو که این تمامست تمام	1402	- B	آن وقت آمد که ما به تو پردازیم
1147	تو کان زری میان جانی پنهان	1403	- B	آنها که به پیش دلستان می کردم
	هرچند ز روی لطف او خوش خندید			

498 نی M: نه B

499 نی M: نه B

500 M ve S: tkr.

501 این M: وان B

1119	اندر طلب دوست همی بشتابم	1404	B -	عمرم به کران رسید و من در خوابم
	گیرم که وصال دوست درخواهم یافت			این عمر گذشته را کجا دریابم
1107	آن باده که بر خلق حرامست حرام	1405	B -	بر جان قلندری مدامست مدام
	هان ای ساقی مگو تمامست تمام			آغاز و تمام ما کدامست کدام
1224	آن را که به خلوت بنشانند این غم	1406	B -	بیرون کشد از سرش لباس آدم
	جاننست عجب نی ⁵⁰² طالب و نی ⁵⁰³			همدم که ⁵⁰⁴ بود ورا که بگسستش دم
1352	آن کس که به آب دیده‌اش می‌جویم	1407	B -	در جستن او روان چو آب جویم
	امروز به گاه آمد و گفتا که سماع			نگذاشت که من دست نمازی شویم
1151	انگورم و در زیر لگد می‌گردم	1408	B -	هر سوی که عشق می‌کشد می‌گردم
	گفتی که به گرد من چرا می‌گردی			گرد تو نیم به گرد خود می‌گردم
1157	آواز سرافیل طرب می‌رسدم	1409	B -	از خاک فنا بر آسمان می‌بردم
	کس را خبری نیست که بر من چه رسد ⁵⁰⁵			زان با خبری که بی‌خبر می‌رسدم
1170	این گردش را ز جان خود دزدیدم	1410	B -	پیش از قالب به جان چنین گردیدم
	گویند مرا صبر و سکون اولیتر			این صبر و سکون را به شما بخشیدم
1178	ای دوست شکارم و شکاری دارم	1411	B -	بی‌کارم و بس شگرف کاری دارم
	گفتی سر سر بریدن من داری			آری دارم نگار آری دارم
1272	ای آن که چو ماه من گدازان توام	1412	B -	نایی بر من شبی که مهمان توام
	گویی یقین ⁵⁰⁶ بدان که من آن توام			نک زنده کنم ترا که من جان توام
1175	ای بانگ رباب از تو تابی دارم	1413	B -	من نیز درون دل ربابی دارم
	بر مگذر ساعتی درآ و بنشین			مهمان شو گوشه خرابی دارم
1129	ای راحت و آرامگه پیوستم	1414	B -	تا روی تو دیدم از حوادث رستم
	در مجلس تو گر قدحی بشکستم			صد ساغر زرین بخرم بفرستم

⁵⁰² نی: M نه B

⁵⁰³ نی: M نه B

⁵⁰⁴ که: M کی B

⁵⁰⁵ رسد: M رسید B

⁵⁰⁶ یقین: M به یقین B

1227	ای از تو برون ز خانها جای دلم	1415	- B	وی تلخی رنج‌هاات حلوی دلم
	ما را ز غمت شکایتی نیست ولیک			خوش می‌آید ⁵⁰⁷ که بشنوی وای دلم
1361	با تو قصص و درد ⁵⁰⁸ و فغان می‌گویم	1416	- B	ور گوش نبندی پنهان می‌گویم
	دانسته‌ام این که از غم شاد شوی			چندین غم دل با تو از آن می‌گویم
1132	باغی که من از بهار او بشکفتم	1417	- B	بشکفت و نمود هرچه من می‌گفتم
	با ساغر اقبال چو کرد او جفتم			سرمست شدم سر بنهادم خفتم
1172	با سرکشی عشق اگر سرد آرم	1418	- B	بالله و به سوگند که بس سر دارم
	روزی که چو منصور کنی بردارم			هردم خبری آرد از آن سردارم
1364	بازآمد و بازآمد ⁵⁰⁹ ره بگشاییم	1419	- B	جویان دلست دل بدو بنماییم
	ما نعره‌زنان که آن شکارت ماییم			او خنده زنان که ما ترا می‌پاییم
1166	با روی تو من همیشه گلشن بودم	1420/ 625 ⁵¹⁰	- B	وز دیدن تو دو دیده روشن بودم
	من می‌گفتم چشم بد از روی تو دور			جانا مگر آن چشم بدت من بودم
1126	بر میکده وقفست دل سرمستم	1421	- B	جان نیز سیل خام می‌کردستم
	چون جان و دلم همی به می پیوستم			این هر دو به وی دادم و از غم رستم
1643	یمتاز الارض وهو مشیته ⁵¹¹	1422	- B	کی یقتل عاشقیه من حسرته
	ما ثم سوی انک فی الحب له			ارض لعلی تفوز من نظرته
1523	از گنج قدم شدیم ویرانه او	1423	- B	ز افسانه او شدیم افسانه او
	آواخ ⁵¹² ز پیمان و ز پیمانه او			کس خانه خود نداند از خانه او
1554	ز ⁵¹³ شرم بمردم که نرستم بی‌تو	1424	- B	برخاستم از جان چو نشستم بی‌تو
	از دست فراق تو نجستم بی‌تو			وز دست فراق خون گریستم بی‌تو

⁵⁰⁷ می‌آید M: می‌آمد B

⁵⁰⁸ و M: - B

⁵⁰⁹ باز آمد و باز آمد M: یار آمد و یار آمد B

⁵¹⁰ M ve S: tkr.

⁵¹¹ مشیته M: فی شبیته B

⁵¹² آواخ M: آواخ که B

⁵¹³ ز M: از B

1425/ 1445 ⁵¹⁵	- B	نی خود جان‌هاست ذره‌های ⁵¹⁴ غم تو	1536/ 1538	از جان بشنیده‌ام نوای غم تو
		تابند ز روشنی هوای غم تو		آن صورت‌ها که در درون می‌تابد
1426	- B	با سینه ریش و با رخ زردم ازو	1572	آن کس که همیشه با دل دردم ازو
		المنة لله که بری خوردم ازو		امروز به ناز او بری بر من زد
1427	- B	وز عشق دلم شدست همخانه او	1524	آن شاه که هست عقل دیوانه او
		صد شمع به نور شد ز پروانه او		پروانه فرستاد که من زان توام
1428	- -	با رشک برد بر لب خودکامه تو	1550	آن شخص که رشک برد بر جامه تو
		یا بر کر و فرو رخ علامه تو		یا رشک برد بر آن رخ فرخ تو
1429	- B	ساز ازلیست هم برین ساز برو	1563	ای ساقی جان برین خوش آواز برو
		شه منتظر تست سبک باز برو		ای باز چو طبل باز او بشنیدی
1430	- B	وز مجلس ما ملول و مهجور مشو	1575	ای عشرت نزدیک ز ما دور مشو
		واپس مرو ای شراب انگور مشو		انگور عدم بدی شرابت کردند
1431	- B	مستم مستم ز شیر پستانت مرو	1566	ای جان جان به حق احسانت مرو
		ای طوطی جان زین شکرستانت مرو		اندر ققص شکر می‌افشان و مرو
1432	- B	هردم جهت پند دو بیتی می‌گو	1585	ای مشفق فرزند دو بیتی می‌گو
		در عین غزل چند دو بیتی می‌گو		در فرقت و پیوند دو بیتی می‌گو
1433	- B	وی وهم خودی در دل شوریده تو	1545	ای پرده پندار پسندیده تو
		به زین نتوان نشانند در دیده تو		هیچی تو و هیچ را چنین چون گوهر
1434	- B	وی آتش از این ⁵¹⁷ سینه پرتاب برو	1561	ای آب از این ⁵¹⁶ دیده بی‌خواب برو
		بی‌آبی خود مجوی بر آب برو		وی جان چو تنی که مسکنت بود نماند
1435	- B	آن آب حیات ⁵¹⁸ و نقل بی‌خوبان ⁵¹⁹ کو	1560	ای بسته تو خواب ما به چشم جادو

⁵¹⁴ ذره‌های M: در هوای B

⁵¹⁵ M, S, F ve B: tkr.

⁵¹⁶ از این M: ازین B

⁵¹⁷ از این M: ازین B

⁵¹⁸ حیات M: حیوة B

⁵¹⁹ خوبان M: خوابان B

		خود آب گرفتست مرا هر ⁵²⁰ شش سو		کی بینم آب چون منم غرقه جو	
- B	1436	این تفرقه خویش چه می خواهی تو	1556	ای دل گر ازین حدیث آگاهی تو	
		آن لحظه بدان که مشرک راهی تو		یک لحظه که از حضور غایب گردی ⁵²¹	
- B	1437	در مه به نشاط ننگرستم بی تو	1553	ای ماه چو ابر بس گریستم بی تو	
		وز شرم بمردم چو نرستم بی تو		برخاستم از جان چو نشستم بی تو	
- B	1438	یا قول درست یا خطایی برگو	1581	ای عارف گوینده نوایی برگو	
		چون بلبل مست ز ⁵²² آشنایی برگو		درهای گلستان و چمن را بگشا	
- B	1439	مستی سر و راحت جانی برگو	1580	ای بلبل مست بوستانی برگو	
		ای جان و جهان هرچه توانی برگو		من مستم و تعیین نتوانم کردن	
- B	1440	با مردودان حکایت یار مگو	1582	با نامحرم حدیث اسرار مگو	
		با اشتر خار خوار جز خار مگو		با مردم اغیار چو اغیار مگو	
- B	1441	می جوش تو خود به خود مرو تو هر سو	1559	بر آتش چون دیک تو خود را می جو	
		زو جوش کنی پس بشوی گوهر زو		مقصود تو گوهر است بشتاب و بجو	
- B	1442	زنبیل جهان گدای دریوزه تو	1548	پیروز جهان غلام پیروزه تو	
		نگزارد به باشد حق یک روزه تو		صد سال فلک خدمت خاک تو کند	
- B	1443	دارد به غم ⁵²³ زلف پراکنده او	1522	ترکی که دلم شاد کند خنده او	
		و آورد خطی که من شدم بنده او		بستد ز من او خطی به آزادی خویش	
- B	1444	جان چاکر آن کسی که شد چاکر تو	1532	در چرخ ننگند آن که شد لاغر تو	
		انگشت زنان برون شدم از بر تو		انگشت گزان درآدم از در تو	
- B	1445/ 1425 ⁵²⁵	نی خود جانهاست ذره های ⁵²⁴ غم تو	1536/ 1538	در جان بشنیده ام هوای غم تو	
		تابند ز روشنی هوای غم تو		این صورت ها که در درون می تابند	

⁵²⁰ هر M: از B
⁵²¹ گردی M: مانی B
⁵²² ز M: و B
⁵²³ غم M: غم B
⁵²⁴ ذره های M: ذره های B
⁵²⁵ M, S, F ve B: tkr.

1547	داروی ملولی رخ و رخساره تو	1547	وان نرگس مخموره خماره تو	1446	B -
	چندان نمک است در تو دانی پی چیست		از بهر ستیزه جگرخواره تو		
1541/ 1540	در اصل یکی بدست جان من و تو	1541/ 1540	پیدای من و تو و نهان من و تو	1447	B -
	خود از پی فهم گفتم آن من و تو		چون نیست من و تو در میان من و تو		
1537	زان دم که شنیده‌ام نوای غم تو	1537	رقصان شده‌ام چو ذره‌های ⁵²⁷ غم تو	1448	B -
	ای ⁵²⁸ روشنی هوای تو ذره عیان		بیرون ز هواست این هوای غم تو		
1535	سررشته شادبست هوای ⁵²⁹ خوش تو	1535	سرمایه گرمیست مها آتش تو	1449	B -
	هرگاه ⁵³⁰ که خوش دلی سر خود بکند ⁵³¹		رامش کند آن زلف خوش سرکش تو		
1555	سوگند بدان روی تو و هستی تو	1555	گر می‌دانم ⁵³² به از تو این پستی تو	1450	B -
	مستی و تهی دستیت آورده ⁵³³ به من		من بنده مستی و تهی دستی تو		
1525	صد داد همی رسد ز بیدادی تو	1525	در وهم چگونه آورم شادی او	1451	B -
	از بندگی سرو چو آزادی نیافت ⁵³⁴		گل جامه خود درید ز آزادی تو		
1527	عمرم به کنار زد کناری با تو	1527	چون عمر گذشتنیست باری با تو	1452	B -
	نی نی غلطم کی گذرد بی‌شه عمر		آن عمر که یافت او گذاری با تو		
1568	گر جمله برفتند نگارا تو مرو	1568	ای مونس و غمگسار ما را تو مرو	1453	B -
	پر می‌کن و می‌ده و همی خند چو قند		ای ساقی خوب عالم آرا تو مرو		
1577	گر هیچ ترا میل سوی ماست بگو	1577	ورنه ⁵³⁵ که رهی عاشق و تنهاست بگو	1454	B -
	گر هیچ مرا در دل تو جاست بگو		گر هست بگو نیست بگو راست بگو		
1544	گر رشک برد نبات بر خنده تو	1544	ور گردد شاه و پهلوان بنده تو	1455	B -
167b	چون قبله تو جیفه دنیا آمد		مردی تو و مردمان کس گنده تو		

M, S ve F: tkr. 526

B ذره‌های M: 527

ای M: از B 528

B هوای M: خیال 529

B هرگاه M: آن روز 530

B بکند M: بکشد 531

B می‌دانم M: می‌دانیم 532

B آورده M: آورد 533

B نیافت M: یافت 534

B ورنه M: ورنی 535

1848	گر قدر کمال خویش بشناختمی	1456/ 1010 ⁵³⁶	- B	دامان خود از خاک پیرداختمی
	خالی و سبک بر آسمان تاختمی			سر بر فلک نهم برافراختمی
1570	گر عاشق عشق ما شدی ای مهر و	1457	- -	بیرون شو ازین شش جهت تو بر تو
	بیرون شدن از جهت چو کار من و تو			در بحر دل آنچه باشی اندر لب جو
1526	گفتم روزی که من به جانم با تو	1458	- B	دیگر نشدم بتا همانم با تو
	لیکن دانم که هرچه بازم بیری			زان می‌بازم که تا بمانم با تو
1567	گه در دل ما نشین چو اسرار مرو	1459	- B	گه بر سر ما نشین چو دستار مرو
	گفتی که چو دل زود روم آیم			عشوه مده ای دلبر عیار مرو
1898	کی پست شود آن که بلندش تو کنی	1460/ 1028 ⁵³⁷	- B	شادان بود آن جان که نژندش تو کنی
	گردون سرافراشته صد بوسه دهد			هر روز بدان پای که بندش تو کنی
1551	گفتم که کجا بود بتا خانه تو	1461	- B	گفتا که دل خراب و ویرانه ⁵³⁸ تو
	من خورشیدم درون ویرانه روم			ای مست خراب باد کاشانه تو
1530	لب باز نمی‌شود مرا بی لب تو	1462	- B	بنیاد سخن هیچ مای لب تو
	بستست خدا درد دلم ⁵³⁹ بی لب تو			گفتست مرا لب مگشا بی لب تو
1546	ما چاره عالمیم و بیچاره تو	1463	- B	ما ناظر روح و روح نظاره تو
	خورشید به گرد خاک سیاره تو			مه پاره شده ز عشق مه پاره تو
1578/ 1579	مانند توام در دو جهان کیست بگو	1464/ 882 ⁵⁴⁰	- B	وان کیست که بی امید تو زیست بگو
	من بد کنم و تو بد مکافات کنی			پس فرق میان من و تو چیست بگو
1569	مستم ز دو لعل شکرت ای مهر و	1465	- B	پستم ز قد صنوبرت ای مهر و
	رویم چو زراست در غم سیم‌بُرت			وز ⁵⁴¹ دست مده تو این زرت ای مهر و
1571	مردی یارا که بوی فقر آید ازو	1466	- B	داند فقیران که چه ها زاید ازو

M ve S: tkr. ⁵³⁶

M ve S: tkr. ⁵³⁷

B - :M و ⁵³⁸

B درد دلم :M در دلم ⁵³⁹

M, S ve F: tkr. ⁵⁴⁰

B وز :M از ⁵⁴¹

		یابند نصیب و هرچه می‌باید ازو		ولله که سما و هرچه در کل سماست	
- B	1467/ 1140 ⁵⁴⁴	از دل بگریزم ⁵⁴³ ار از آن بگریزی	1805/ 1806	از جان بگریزم ار ⁵⁴² ز جان بگریزی	
- B	1468	تیری چه عجب گر ز ⁵⁴⁵ کمان بگریزی	1681	تو تیری و ما همچو کمانیم هنوز	
- B	1469	وز حیرت عشق گول و نادان گشتی	1893	از عشق ازل ترانه‌گویان گشتی	
- B	1470/ 898 ⁵⁴⁶	وز بس که بگفتی غم آن آن گشتی	1804	از بس که بمردی ز غمش جان بردی	
- B	1471	آن به که به شکر وصل را شاد کنی	1737	از رنج و ملال ما چه فریاد کنی	
- B	1472	زان ترس که وصل را بسی یاد کنی	1983	از ما چه گریزی و چه واداد کنی	
- B	1473	شب گشته ز زلفین تو عنبر بیزی	1906	از عشق تو هر طرف یکی شب خیزی	
- B	1474	از به هر قرار دل من تبریزی	1940	نقاش ازل نقش کند هر طرفی	
- B	1475	طوطی بچه‌ای زبان طوطی دانی	1717	اسرار شنو ز طوطی ربانی	
- B	1476	بشکن ققص ای مرغ کز آن مرغانی		در مرغ و ققص خیره چرا می‌مانی	
- B		گفتم که ز من سیر شدی گفت آری		افتاد مرا با بت من گفتاری	
- B		گفتم دوش چیست بگو گفتاری		گفتا بده آن چیز که زی اول اوست	
- B		یهتزر یهش ینشی یقتلنی		افدی رشاء الذی اذا ابصرنی	
- B		کالبدرا اذوب کلما کلمنی		بدر بلحاظ بانه بلبلنی	
- B		بر ساخته مجلسی به رسم چمنی		امشب منم و یکی حریفی ⁵⁴⁷ چو منی	
- B		ای کاش تو بودی ⁵⁴⁸ و این‌ها همه نی		جام می و نقل و شمع و مطرب همه هست	
- B		بسیار طپی ولیک دشوار رهی		امشب که فتاده‌ای به چنگال رهی	
- B		تا سینه بدین ⁵⁴⁹ دل خرابم ننهی		والله نرهی ز بنده ای سرو سهی	
- B		پوشیده خویش را تو عریان کردی		امروز مرا سخت پریشان کردی	

⁵⁴² از جان بگریزم ار M: جان بگریزد اگر B

⁵⁴³ از دل بگریزم M: وز دل بگریزم B

⁵⁴⁴ M, S, F ve B: tkr.

⁵⁴⁵ ز M: از B

⁵⁴⁶ M ve S: tkr.

⁵⁴⁷ حریفی M: حریف B

⁵⁴⁸ بودی M: بودی B

⁵⁴⁹ بدین M: برین B

		خوردی و نصیب بنده پنهان کردی		من دوش حریف تو نگشتم از خواب	
- B	1477	گفتم که برو که امشب اینجا ⁵⁵² نایی	1960	⁵⁵⁰ آمد بر من دوش مه یغمایی ⁵⁵¹	
		دولت به در آمدست در نگشایی		می رفت و همی گفت زهی سودایی	
- B	1478	وان چشم خوشش نگر چو هندستانی	1859	آن روی ترش نگر چو قندستانی	
		پیش کف او شکسته هر دستانی		پیش قد او صف زده سروستانی	
- B	1479	در سلسله دولتیان می آیی ⁵⁵³	1949	آن روز که دیوانه‌ای و سودایی	
		کامروز تو عاقلی و کارافزایی		امروز از آن سلسله چون محرومی	
- B	1480	وانگاه چو آیی نفسی سیر آیی	1943	آنی که بر دلشدگان دیر آیی	
		هم نرم و درشت همچو شمشیر آیی		گاه آهو و گه به صورت شیر آیی	
- B	1481	اجزای جهان را همگی جان کنیی	1972	آن رطل گران را اگر ارزان کنیی	
		که را به مثال ذره رقصان کنیی		ور زان لب شیرین شکرافشان کنیی	
- B	1482/ 1821 ⁵⁵⁵	زیرا که به هر غمیم فریاد رسی	1813	اندر دو جهان دلبر و جانم ⁵⁵⁴ تو بسی	
		جز آن که نبخشیش به اکرام کسی		کس نیست به جز توام مرا در ⁵⁵⁶ دو جهان	
- B	1483	بی آن که بگویند و بگویند چیزی	1809	آن خوش باشد که صاحب تمیزی	
		ترونده خوش ز صاحب پالیزی		بی گفت و تقاضا بدهد مهمان را	
- B	1484	آن زهر ⁵⁵⁸ نبود می نمود ای ساقی	1837	آن را که نکرد زهر ⁵⁵⁷ سود ای ساقی	
		می‌ها نوشد ز جز جود ⁵⁶⁰ ای ساقی		چون بود رونده شد نبود ⁵⁵⁹ ای ساقی	
- B	1485	احوال دلم بگوی اگر باشد روی ⁵⁶³	1013	⁵⁶¹ ای باد سحر به کوی آن سلسله موی ⁵⁶²	

B: tkr. 550

⁵⁵¹ آمد بر ... یغمایی M: دوش آمد یار بر درم شیدایی B

⁵⁵² اینجا M: اندر B

⁵⁵³ آیی M: نایی B

⁵⁵⁴ جانم M: یارم B

⁵⁵⁵ M, S ve B: tkr.

⁵⁵⁶ توام مرا در M: تو ماه اندر B

⁵⁵⁷ زهر M: زهد B

⁵⁵⁸ زهر M: زهد B

⁵⁵⁹ چون بود رونده شد نبود M: مردانه درآ مگو تو زود B

⁵⁶⁰ می‌ها نوشد ز جز جود M: کندر ازل آنچه بود بود B

⁵⁶¹ B: tkr.

⁵⁶² به کوی آن سلسله موی M: به سوی آن دلبر کش B

⁵⁶³ روی M: خوش B

		ور زان که بر آب دل ⁵⁶⁴ نباشد دلجوی ⁵⁶⁵		زنهار ⁵⁶⁶ مرا ندیده‌ای هیچ مگوی ⁵⁶⁷	
1691		آن ظلم رسیده را که دادش دادی		وان ⁵⁶⁸ غم‌زده را که جام شادش دادی	1486 - B
		آن بادۀ اولین فراموشش شد ⁵⁶⁹		گر زان که نمی‌دهی چه یادش دادی	
1867		آن چیز که هست در سبد می‌دانی		از سر سبد تا به ابد می‌دانی	1487 - B
		هم روز بگویم به شبت یاد آید		شب نیز بگویم ⁵⁷⁰ که تو خود هم ⁵⁷¹ دانی	
168a		آن کس که چو هشیار بود مست بود	751	چون مست شود ببین چه خوش دست بود	1488 - B
		مستی پنهان کند به گاهی پرسى		کین زخمه گهی بلند و گه پست بود	
		آن کس که دمی دلی ⁵⁷² اناالحق می زد	562	امروز درین رسن معلق می زد	1489 - B
		وان کس که ز چشم سحر مطلق می زد		بر خود ز غمت هزار گون دق می زد	
		آهو بدود چو در پیش سگ ببند	744	بر اسب دونده حمله بگ ببند	1490 - B
		چندان بدود که در تنش ⁵⁷³ رگ ببند		زیرا که صلاح خود در آن تگ ببند	
		اول که رخم زرد و دلم پر خون بود	770	هم خرقه و همراه دلم مجنون بود	1491 - B
		آن صورت و آن قاعده تا اکنون بود		کاری آمد که ⁵⁷⁴ آن همه مادون بود	
		ای خواجه بگو تو بنده‌ای یا آزاد	447	بنده که خرد برای زشتی و فساد	1492 - B
		ای دوست برآورده ترا دست که داد		بگذار مراد خویش کوراست مراد	
		ای نرم دلانی که وفا می‌کارید	846	بر خاک سیه در صفا می‌کارید ⁵⁷⁵	1493 - B
		در هر جایی خبر ز حالم دارید		در دست چنین هجر مرا مگذارید	
		ای دولت از آن سریر یادت آمد	624	زان خسرو بی نظیر یادت آمد	1494 - B
		ای خیمه که شقهات رقصان شده‌است		زان باد و ز دارو گیر یادت آمد	

⁵⁶⁴ دل M: خود B

⁵⁶⁵ دلجوی M: دلکش B

⁵⁶⁶ زنهار M: زیرا B

⁵⁶⁷ هیچ مگوی M: دم درکش B

⁵⁶⁸ وان M: آن B

⁵⁶⁹ فراموشش شد M: فرامش شده بود B

⁵⁷⁰ بگویم M: نگویم B

⁵⁷¹ هم M: می B

⁵⁷² دمی دلی M: دم دل B

⁵⁷³ تنش M: پیش B

⁵⁷⁴ که M: کز B

⁵⁷⁵ می‌کارید M: می‌بارید B

E	B	1495/ 1095 ⁵⁷⁶	آخشته به خون کربلای تو بود	772	ای تازه تنی که در بلای تو بود
			ای بی‌کاری که از برای تو بود		یارب که چه کار دارد و کارستان
E	B	1496	یک عاشق صادق نکونام که دید	844	ای دل اثر صبحگه شام که دید
			فریاد مکن سوخته خام که دید		فریاد همی زنی که من سوخته‌ام
-	B	1497	از هستی آب و گل چرا می‌تایید	837	ای قوم که برتر ز مه و مهتابید
			خیزید که روز و شب ⁵⁷⁷ چرا درخوایید		ای اهل خرابات که در غرقابید
-	B	1498	از بهر بتی چرا چنین حیرانید	863	ای اهل صفا که در جهان گردانید
			در خود چو بجوید شما خود دانید ⁵⁷⁸		او را که شما درین جهان جویانید
-	B	1499	وین نادره کآب حیوانشان بکشد	604	این طرفه جماعتی که جانشان بکشد
			در ⁵⁷⁹ عشق نهان کنند آیشان بکشد		گر فاش کنند مردمانشان بکشد
-	B	1500/ 300 ⁵⁸⁰	جز جانب دل نظر مکن تا نرود	785	این پرده دل دگر مکن تا نرود
			از مستی خود سفر مکن تا نرود		این مجلس بی‌خودی که چون فردوسست ⁵⁸¹
-	B	1501	از گردش او چرخ دو تا می‌گردد	475	این سر که درین سینه ما می‌گردد
			اندر سر و پا بی‌سر و پا می‌گردد		نی سر داند ز پای و نی پای ز سر
-	-	1502	وز با نمکی راه نظر چشم تو زد	553	ای آن که نخست بر سحر چشم تو زد
			آمد به طریق شکرم چشم تو زد		آن کس که چو توتیاش عزت دادی
-	B	1503	از کوشش عاجزانه چیزی ناید	832	این واقعه را سخت نگیری شاید
			تا قفل چنین واقعه را بگشاید		از رحمت ایزدی کلیدی باید
-	B	1504	قرابه تهی گشت به سر می‌گردد	478	این مست به باده دگر می‌گردد
			هرچند ز نیش مست‌تر می‌گردد		ای محتسب این مست مرا ذره مزین
-	B	1505	جان دو هزار تن درین تن گنجد	460	این طرفه که یار در دامن ⁵⁸² گنجد

⁵⁷⁶ M ve S: tkr.

⁵⁷⁷ روز و شب M: روزست B

⁵⁷⁸ خود دانید M: خودانید B

⁵⁷⁹ در M: و B

⁵⁸⁰ M ve S: tkr.

⁵⁸¹ فردوسست M: فردوس است B

⁵⁸² Bu mısradaki “در” edatının olduğu bölüm, B nüshasında görünmüyor, siliktir.

		در یک گندم هزار خرمن گنجد		صد عالم در چشمه سوزن گنجد	
		این دم خبری در سر ما می گردد	474	دل مرغ شدست و در هوا می گردد	1506/ 1803 ⁵⁸³
		هر پاره من جدا جدا می گردد		آن یار مگر گرد وفا می گردد	
		بانگ مستی ز آسمان می آید	825	مستی ز فلک نعره زنان می آید	1507
		از نعره او جان و جهان می شود		کان جان و جهان از آن جهان می آید	
		با سود وصال تو زیانت نرسد	565	جان تو که زحمتی به جانت نرسد	1508
		می ترساند ترا که تا هر نفسی		پر دل شوی و چشم بدانت نرسد	
		با پرتو حق یقین و شک ها چه بود	775	با خوشی حق چنین نمک ها چه بود	1509
		خورشید ز شرم او نهان می گردد		این باقی روشنائی ها چه بود	
		بر بنده بخند تا ثوابت باشد	573	از ⁵⁸⁴ بنده شکر خنده جوابت باشد	1510/ 1770 ⁵⁸⁵
		می گیریم زار تا شرابت باشد		می سوزد دل تا ⁵⁸⁶ که کبابت باشد	
		برخیز و بخسپ یار دستوری داد	445	از حد بگذشت زحمت آزاد آزاد	1511
		تا من مانم که خواب من باز بمرد		چندان که برو خاک بود عمر تو باد	
		بس درمان ها کان مدد درد شود	792	بس دولت ها که روی از آن زرد شود	1512
		خوف حق آن بود کز آن گرم شوی		خوف آن نبود که گرم ازو سرد شود	
		بسیار ترا خسته روان باید شد	601	و انگشت نمای این و آن باید شد	1513
		گر آدمی بساز با آدمیان		ور چون ملکی بر آسمان باید شد	
		بر چرخ فلک ز آتشت تابی بود	781	در جوی جهان ز بحر تو آبی بود	1514
		آن آب سراب بود و آن آتش برق		این دم اثرش نیست مگر خوابی بود	
		پرسید مهم که چشم تو مه را دید	840	گفتم که بدید و مه ز مه می پرسید	1515
		گفتم ⁵⁸⁷ که ز ماه عید می پرسم من		گفتم که بلی عید که می پرسد عید	

M, S ve B: tkr. ⁵⁸³

B از M: وز ⁵⁸⁴

M ve S: tkr. ⁵⁸⁵

B دل تا M: این دل ⁵⁸⁶

B گفتن M: گفتا ⁵⁸⁷

- B	1516	779	بیزارم از آن لعل که پیروزه بود	بیزارم از آن عشق که سه روزه بود
			بیزارم از آن ملک که دریوزه بود	بیزارم از آن عید که در روزه بود
E B	1517	798	بیزارم از آن آب که آتش نشود	وز زلف مشوش که ⁵⁸⁸ مشوش نشود
			آن سر دارد که هیچ سرکش نشود ⁵⁸⁹	معشوقه ما خوش است ناخوش نشود ⁵⁹⁰
- B	1518	826	بی من ز دهان من سخن می آید	من بی خبرم که آن که می فرماید
			زهر و شکر آرزوی من می آید	زاینده ⁵⁹¹ چه داند که کرا می شاید
E B	1519/ 1273 ⁵⁹⁴	799	پا ⁵⁹² سر نشود یقین و سرکش نشود	وان ⁵⁹³ دلبر برگزیده سرکش نشود
			او چشمه آبست و چه ⁵⁹⁵ آب آب حیات	آب حیوان نگرده آتش نشود
- B	1520/ 346 ⁵⁹⁷	627	باری ⁵⁹⁶ دگر این خسته جگر باز آمد	بیچاره به پا رفت و به سر باز آمد
			نی بی سر و پای همچو جان های شریف ⁵⁹⁸	سوی ملک از کوی بشر ⁵⁹⁹ باز آمد
- B	1521	602	تیری بزدم تیر به بالا بر شد	زد بر دل مؤمنی و نفرین گر شد
			گفتا که سر دلت قضای سر شد	تیرم حق بود آن قضای سر شد
- B	1522	871	تیری ز کمانچه ربابی بجهید	از چنبر تن گذشت و در قلب رسید
			این پوست نگر که مغزها را بخلید	این پرده نگر که پردها را بدرید
- B	1523	603	تو جانی و هر زنده غم جان بکشد	هر کآن دارد مؤنت آن بکشد
			هرجان که چو کارد با تو در بند زروست	گر تیغ زنی از بن دندان بکشد
- B	1524	632	جان را جستم به بحر مرجان آمد	در زیر کف قلزم پنهان آمد
			اندر دل تاریک به راه باریک	رفتم رفتم یکی بیابان آمد

⁵⁸⁸ مشوش که M: مشوشش E

⁵⁸⁹ آن سر دارد... سرکش نشود M: معشوقه ما خوش است ناخوش نشود BE

⁵⁹⁰ معشوقاً ما ... M: آن سر دارد که هیچ سرکش نشود BE

⁵⁹¹ زاینده M: زاینده B

⁵⁹² پا M: تا B

⁵⁹³ وان M: آن B

⁵⁹⁴ M, S ve B: tkr.

⁵⁹⁵ و M: - B

⁵⁹⁶ باری M: بار B

⁵⁹⁷ M ve S: tkr.

⁵⁹⁸ نی بی ... شریف M: رحمت ز شکر برد و مگس رانی کرد B

⁵⁹⁹ سوی ملک از کوی بشر M: صبرش همگی سوی شکر B

853	جانا تبش عشق ⁶⁰⁰ به غایت برسد	1525	B -	از عشق تو کارم به شکایت برسد
	ار زان که نخواهی که بنالم سحری			دریاب که این درد ⁶⁰¹ به غایت برسد
501	جانم ز هواهای تو دادی دارد	1526	B -	بیرون ز مرادها مرادی دارد
	بر باد دهم خویش درین باده عشق			کین باده ز سودای تو بادی دارد
504	جانم ⁶⁰² چو سمندرم نگاری دارد	1527	B E	در آتش او چه خوش قراری دارد
	آن باده لب‌هاش بگردان ساقی			کز وی سر من عجب خماری دارد
711	جان کیست که او به دیده ⁶⁰³ کار تو کند	1528	B -	یا دیده و دل که او شکار تو کند
	گر از سر گور من برآید خاری			آن خار به عشق خار خار تو کند
634	چندان که دلم رفت به هامون آمد	1529	B -	حیران شده راه نیز کو چون آمد
	گر مجنونی به کوه شوریده برفت			صد کوه ز غم بر من مجنون آمد
471	چون شاهد پوشیده خرامان گردد	1530	B -	هر پوشیده ز جامه عریان گردد
	بس رخت بخیل کان گروگان گردد			گر سنگ بود چوگان زر افشان گردد
841	چون روز وصال یار ما نیست پدید	1531	B -	اندک اندک ز عشق باید ببرید
	می‌گفت دلم که این محالست محال			سر پیش افکند و زیر لب می‌خندید
789	چون دیده برفت توتیای تو چه سود	1532	B -	چون دل همه پالود وفای تو چه سود
	چون جان و جگر سوخت تمام از غم تو			آنگه سخنان جان‌فزای تو چه سود
530	حاشا که دل عشق جهان را نگرد	1533	B -	خود چیست به جز عشق که آن را نگرد
	بیزار شوم ز چشم در روز اجل			گر عشق رها کند که جان را نگرد
758	حاشا ز تو کز عاشق مهجور بود	1534	B -	این روی نه آن روست که آن ⁶⁰⁴ دور بود
	شرحی بدهم که پیش او کور بود			در شرح چنین فسانه در سور بود
647	خاک توام و خدای حق می‌داند	1535	B -	واجب نبود که از منت بستاند
	ور بستاند دعا گری پیشه کنم			تا رحم کند پیش منت بنشانند

⁶⁰⁰ جانا تبش عشق M: جان آتش عشق تو B

⁶⁰¹ این درد M: درد من B

⁶⁰² جانم M: جان BE

⁶⁰³ به دیده M: بریده B

⁶⁰⁴ آن M: او B

خواهم گردی که از هوای تو رسد	568	باشد که به دیده خاک پای تو رسد	1536	B -
جانم ز جفا خرم و خندان باشد		زیرا ز جفا بوی وفای تو رسد		
خواهیم از آن خدای کو ماه دهد	815	تا جمله به تو خسرو آگاه دهد	1537	B -
زان سلطنتی که اولیا را دادست		ملک دل و دین نیز به تو شاه دهد		
خواهم که رود روز تو در عیش و مراد	446	فیل آباد که عیش همراه تو باد	1538	B -
کی باز خرد ز غصه‌ات خالق رنج		کی باز خرد ز پشه‌ات فیل آباد		
خوابم ز خیال روی تو پشت بداد	444	وز تو ز خیال تو همی خواهم داد	1539	B -
خوابم بشد و دست به دامن تو داد		وز تو ز خیال تو همی خواهم داد ⁶⁰⁵		
خوش عادت و خوش خو که محمد دارد	491	ما را شب تیره بی‌نوا نگذارد	1540	B -
بنوازد آن رباب را تا به سحر		ور خواب آید گلویش را بفشارد		
دانی صوفی به هرچه بسیار خورد	539	زیرا که به ایام یکی بار خورد	1541	B -
بگذار این دم تا گل و گلنار خورد		تا چند چو اشتر ز غم او خار خورد		
دامان جلال تو ز دستم نشود	801	می‌های تو از دماغ مستم نشود	1542	B -
گویم تو مرا چنان که هستی بنما		گر بنمایم چنان که هستم نشود		
در یار نظر کنم خجل می‌گردد	479	ور ننگرمش آفت دل می‌گردد	1543	B -
در آب رخس ستارگان پیدااند		بی‌آب وی آبم همه گل می‌گردد		
در خدمت ای جان چو بدن می‌افتد	459	زان سجده ⁶⁰⁶ به بخت خویشتن می‌افتد	1544	B -
هر بار که اندر قدمت می‌افتم		جان در باطن به پای من می‌افتد		
در معنی هست و در عیان نیست که دید	843	در دل پیدا و در زبان نیست که دید	1545	B -
هستی جهان و در جهان نیست که دید		در هستی و نیستی چنان نیست که دید		
دری داری که بحر را پر دارد	?	دری که هزار بحر پر در دارد	1546	- -
خواهی که بیابیش فرو آی زخر		زان روی که خر روی به آخر دارد		
در عشق هزار جان و دل بس نکند	705	جان خود چه محل ⁶⁰⁷ حدیث جان کس نکند	1547	B -

⁶⁰⁵ وز تو... خواهم داد M: خوابم خود مرد چون خیال تو بزاد B

⁶⁰⁶ سجده M: سجده B

⁶⁰⁷ محل M: بود B

		این راه کسی رود که در هر قدمی		صد جان بدهد که روی واپس نکند	
		در عشق توام وفا قرین می باید	828	وصل تو گمانست یقین می باید	1548 B -
		کار من دل خواسته در خدمت تو		بد نیست و لیکن به ازین می باید	
		در عشق تو عقل ذوفنون می خسپد	455	مشتاق در آتش اندرون می خسپد	1549 B -
		بی دیده و دل اگر نخسپم چه عجب		خون گشت مرا دو دیده خون می خسپد	
		در مغز فلک چو عشق تو جا گیرد	542	تا عرش همه فتنه و غوغا گیرد	1550 B -
		چون روح شود جهان نه بالا و نه زیر		چون عشق تو روح را ز بالا گیرد	
		در خانه بی وفا غم و ماتم باد	435	آن را که وفا نیست ز عالم کم باد	1551/ 315 ⁶⁰⁸ B -
		دیدم که مرا هیچ کسی یاد نکرد		جز غم که هزار آفرین بر غم باد	
		دشنام که از لب تو مهوش باشد	578	چون لعل بود که اصلش آتش باشد	1552 E B
		نشگفت ⁶⁰⁹ که دشنام تو دلکش باشد		هر باد که بر گل گذرد خوش باشد	
		دل را بدهم پند که عمدا نرود	786	من پیش بت شنگم از آنجا نرود	1553 B -
		لب می گزد آن بت که کجا افتادی		او کیست که باشد که رود یا نرود	
		تو شاه دل منی تو شاهی می کن	1474	نوشت بادا ظلم سپاهی می کن	1554 B -
		بر کف داری شراب و جامی ⁶¹⁰ که می رس		آن را بده و تو هرچه خواهی می کن	
		چندین به تو بر مهر و وفا بسته من	1497	ای خوی تو آزدن پیوسته من	1555 B -
		من صبر کنم ولیک ننگت نبود		یک روز تو از درد دل خسته من	
		چون شاه جهان نیست کسی در دو جهان	1423	نی ⁶¹¹ زیر و نه بالا و نه پیدا و نهان	1556 E B
		هر تیر که جست جست از آن سخت		هر نکته که هست هست از آن شهره بیان	
		چون آتش می شود عذارش به سخن	1435	خون می شود آن چشم خمارش به سخن	1557 E B
		خون می برد و صبر و قرارش به سخن		ای عشق سخن بخش درآرش به سخن	
		چون جوشش خنب عشق دیدم ز تو من	1494	چون می به قوام خود رسیدم ز تو من	1558 B -

608 M ve S: tkr.

609 EM: نشگفت B

610 شراب و جامی M: جام و شرابی B

611 E: نه BM

		نی نی غلطم که تو میی من آبم		آمیخته‌ایم و ناپدیدم ز تو من	
612	در بحر کرم حرص و حسد پیمودن	1450	کاربست عجیب ای مرد لیب	1559a	- -
	وین آب خوشی ز همدگر بر بودن	1450	وانگه ز حبیب در جای غریب		
	ماهی ننهد آب ذخیره هرگز	1450	ای مرد لیب	1559b	- -
	چون بی دریا هیچ نخواهد بودن		در جای غریب		
	در چشم منست ابروی همچو کمان	1415	من روح سپرده ⁶¹³ و او تیر زنان	1560	- B
	چون زخم رسید زخم ⁶¹⁴ او پرده‌دران		او بازکنان کنار و من لابه‌کنان		
	در پاره ⁶¹⁵ کشی تو خویش چون تیشه کنی	1902	وز پاره و از چاره تو ⁶¹⁶ اندیشه کنی	1561	- B
	یا زنگی زلف او دران نور بجوی		اندیشه باریک چنین پیشه کنی		
	گل باغ نهانست و درختان بنهان	1428	صد سان بنماید او و او خود یکسان	1562/ 1575 ⁶¹⁷	- B
	بحریست محیط و بی حد ⁶¹⁸ و بی پایان		صد موج ز موج او درون صد جان		
	دوش آنچه برفت در میان تو و من	1496	نتوان بنبشتن ⁶¹⁹ و بنتوان گفتن	1563	- B
	روزی که سفر کنم ازین کهنه وطن		افسانه کند با تو شکن‌های کفن		
	دوشت دیدم یار جدایی ⁶²⁰ جویان	1430	با من به جفا و کین جدا ⁶²¹ شو گویان	1564	- B
	امروز چنانم که جدا گشته ز جان		رخساره خود به خون فرقت شویان		
	دیدم رویت بتا تو روپوش مکن	1469	پنهانی ما تو بادها نوش مکن	1565	- B
	هر چند دراز کرد بدگوی زبان		ای چشم و چراغ عاشقان گوش مکن		
	دل برد ز من دوش به صد عشق و فسون	1506	بشکافت و بدید پر ز خون بود درون	1566	- B
	فرمود در آتشش نهادن حالی		یعنی که نخفته‌است از آنست پر خون		

Bu rubâî, 68-69 nolu yazma nüshada iki ayrı rubâî olarak kaydedilmiştir ancak tam olmadığı için 1559a ve 1559b şeklinde vermek tarafımızca uygun görülmüştür.

⁶¹² سپرده M: سپر کرده B

⁶¹⁴ زخم M: رحم B

⁶¹⁵ در پاره M: در با B

⁶¹⁶ تو M: هم B

⁶¹⁷ M ve S: tkr.

⁶¹⁸ و M: B

⁶¹⁹ بنبشتن M: بنوشتن B

⁶²⁰ جدایی M: جدایی B

⁶²¹ جدا M: خدا B

1373	زان خسرو جان تو مهر شاهی بستان	1567	B -	وانگاه ز ماه تا به ماهی بستان
	ای آن که مراغه می کنی در حیرت			تبریز بگو و هرچه خواهی بستان
1376	سر مست شدم از هوس آن مستان	1568	B -	از دست شدم از ظفر آن مستان
	بیزار شدم ز عقل و دیوانه شدم			تا در کشدم عشق به بیمارستان
1508	سر مست توام نه از می و نه ⁶²² از افیون	1569	B -	مجنون شده ام ادب معجو از مجنون
	از جوشش من جوش کند صد جیحون			وز گردش من خیره بماند گردون
1505	شور آوردم که بر نتابد گردون	1570	B -	شوری که به خواب در نبیند مجنون
	آن شور کمینه است از سینه دوست			تا سینه پاک دوست چون باشد چون
1461	گر دست بشد ز کار پایی می زن	1571	B -	ور پای نماند هم نوایی می زن
	گر نیست ترا به عقل رای می زن			حاصل هر دم دم وفا می زن
1493	گر کشته شوم به نزد پیکار تو من	1572	B -	آهی نکنم ز بیم آزار تو من
	از زخم سر غمزه خونخوار تو من			خندان میرم چو گل ز دیدار تو من ⁶²³
1375	گر شام و گر عراق و گر لورستان	1573	B -	روشن شده ز آن چهره چون نورستان
	با منکر و با نکیر همدستی کن			تا دست زند رقص کند گورستان
1426	کس نیست به غیر ازو درین جمله جهان	1574	B -	نی زشت و نه نیکو و نه پیدا و نهان ⁶²⁴
	هر تیر که جست جست از آن سخته کمان			هر نکته که هست جست ⁶²⁵ از آن شعله دهان
1428	گل باغ نهانست و درختان بنهان	1575/ 1562 ⁶²⁶	B -	صد سان بنماید او و او خود یکسان
	بحریست محیط و بی حد ⁶²⁷ و بی پایان			صد موج ز موج او درون صد جان
1519	ما کاهلگان عشق و پهلوی به زمین	1576	B -	کردست زمین را کرمش مرکب و زین
	تا می برد این خفتگان را در خواب			اصحاب الکهف تا سوی علیین
1464	ما زیباییم خویش را زیبا کن	1577	E B	خو با ما کن ز دیگران خو و کن

⁶²² نه M: نی B

⁶²³ دیدار تو من M: دیدار من B

⁶²⁴ نه نهان M: نه نهان B

⁶²⁵ جست M: هست B

⁶²⁶ M ve S: tkr.

⁶²⁷ و M: - B

		دل را بگشا و سینه را دریا کن	1500	ور می خواهی که ⁶²⁸ کان گوهر باشی	
- B	1578	چاره گر و چاره ساز و بیچاره من		مجموع جهان عاشق یک باره من	
		نظاره گر دو کون نظاره من		خورشید و فلک غلام و سیاره من	
E B	1579	دل نقطه وحدتست از عرش فزون	1507	مردان تو در دایره کن فیکون	
		حالی شوی از دایره کون برون		گر در چیند ⁶²⁹ نقطه درد ز درون	
- B	1580	جان بنده آن خنده بی کام و دهان	1394	من کی خندم تات نبینم خندان	
		و آن خنده تو ز چشم خلقان پنهان		افسوس که خنده ترا می بیند	
- B	1581	چون آب روان فارغ از افسردن	1438	هر روز خوش است منزلی بسپردن	
		امروز حدیث تازه باید کردن		دی رفت و حدیث دی چو دی هم بگذشت	
- B	1582	آن مطرب را تو مطرب دفتر خوان	1421	هر مطرب کو نیست ز دل دفتر خوان	
		گر خط خوانی ز چهره ما برخوان		گر چهره نهان کرد ز تو بیت و غزل	
- B	1583	هم فتنه برانگیزی و هم فتنه نشان	1378	هم نور دل منی و هم راحت جان	
		ما را از دوست بی نشان نیست نشان		ما را گویی چه داری از دوست نشان	
- B	1584	تشویش همی فکن بدین فن به میان	1369	هین شیوه کنان دو دیده را می خوابان	
		هر دم چو ⁶³⁰ جواز و چوب گندم کوبان		سر را به فن خواب فرو می انداز	
E B	1585	نی دل بر من باشد و نی دلبر من	1477	یا دلبر من باید و یا دل بر من	
		یک دل بر من به که دو صد دلبر من		ای دلبر من مباش بی دل بر من	
- B	1586	در جستن او چه جست وجو دارد این	1511	یارب چه دلست این و چه خو دارد این	169b
		خاکش گوید هزار رو دارد این		بر خاک درش هر نفسی سر بنهد	
- B	1587	از عهد من ای دوست مگر نادمسن	1520	یا اوحد بالجمال یا جانمسن	
		والیوم هجر تنی فقل سن کم سن		قد کنت تحبني فقل تاجکسن	
- B	1588	سرها به هم آورده و سرها گفته	1596	آن دم که رسی به گوهر ناسفته	
		بر توبه جوی چو مست باشی خفته		که دان جهان ز باد شد آشفته	

628 که M: تو B
629 چیند M: چنبد E
630 چو M: چون B

1639	آن کس که ز دست شد برو دست منه	1589	B -	از باده چو نیست شد توش هست منه
	زنجیر دریدن بر مردان سهل است			هر زنجیری بر شتر مست منه
1654	این نیست ره وصل که پنداشته‌ای	1590	B -	این نیست جهان جان که بگذاشته‌ای
	آن چشمه ⁶³¹ خضر خورد ازو آب حیات ⁶³²			اندر ره تست لیکن انباشته‌ای
1592	ای مه ز کفارت ⁶³³ ز هر گونه گناه	1591	B -	نی خود رسن یوسف جانی از چاه
	نی بلکه قلاوز بهشتی در راه			مفتاح هزار آفتابی ای ماه
1653	ای دوست که دل ز دوست برداشته‌ای	1592	B -	نیکوست که دل ز دوست برداشته‌ای
	از شادی‌ها همی نگنجد دشمن			در پوست که دل ز دوست ⁶³⁴ برداشته‌ای
1659	ای عشرت نیست گشته هستک شده‌ای	1593	B -	وای زاهد پیر بت پرستک شده‌ای
	غم نیست اگرچه تنگ دستک شده‌ای			از کوزه سر فراخ مستک شده‌ای
1970	ای آن که به جز شادی و جز نور نه‌ای	1594	B -	چون نعره زنم که از برم دور نه‌ای
	هرچند نمک‌های جهان از لب تست			لیکن چه کنم چو اندرین شور نه‌ای
1647	ای آن که مرا به لطف بنواخته‌ای	1595	B -	در دفع کنون بهانه‌ای ساخته‌ای
	گر با همگان عشق چنین باخته‌ای			پس قیمت هیچ دوست نشناخته‌ای
1605	ای دوست مرا دمدمه بسیار مده	1596	B -	کین دمدمه می‌خورد ز من هر که و مه
	جان و سر تو که دم کنم پیش تو زه			کز ⁶³⁵ دمدمه گرم کنم آب گره
1602	ای بر نمک خلق تو ⁶³⁶ نانی بزده ⁶³⁷	1597	B -	بر مرکب تو داغ نشانی بزده ⁶³⁸
	حیفست که سوی کان رود آن بر سیم			پنهان چون جان و بر جهانی بزده ⁶³⁹
1649	ای آن که رخت چو آتش افروخته‌ای	1598	B -	تا کی سوزی که صد رهم سوخته‌ای
	گویی به رخم چشم چه بدوخته‌ای			نی نی تو مرا چنین نیاموخته‌ای

631 چشمه M: چشمه که B

632 حیات M: حیوة B

633 ز کفارت M: تو کفارتی B

634 دوست M: دست B

635 کز M: گر B

636 خلق تو M: تو خلق B

637 بزده M: نزده B

638 داغ نشانی بزده M: داغ و نشانی نزده B

639 بزده M: نزده B

1599	B -	تو جامه ⁶⁴⁰ شادی و ماسی پاره	1615	ای با تو جهان ظریف و شادی باره
		کان را ندهد مه ⁶⁴¹ و هزار استاره		تنها خورشید آن دهد عالم را
1600	B -	جان دیده قدح شراب نانوشیده	1613	ای پارسی و تازی تو پوشیده
		پیدا باشد کفایت کوشیده		دریا باید ز فضل حق جوشیده
1601	B -	وز خارۀ او این دل من صد پاره	1617	باز آمد یار با دلی چون خاره
		اندر زد چنگ در من بیچاره		در مجلس من بودم و عشقش چون چنگ
1602	B -	بشنو سخن راست از این ⁶⁴² دیوانه	1635	بیگانه شوی ز صحبت بیگانه
		گر زان که جدا کنی از پشان خانه		صد خانه پر از شهد کنی چون زنبور
1603	B -	در خانه خود دام و دغل باخته‌ای	1657	تو می‌خندی بهانه‌ای یافته‌ای
		در حيله و مکر موی بشکافته‌ای ⁶⁴³		ای چشم فراز کرده چون مظلومان
1604	B -	سرگشته ویست و آن که ازو بسرشته	1595	هم ⁶⁴⁴ چرخم گوید که ای چو من سرگشته
		کز وی یابد هر فلکی سر رشته		سرگشته نباشد آن که آن سر دارد
1605	B -	خلوت کن عاشقان ز هر بیگانه	1634	دانی شب چیست بشنو ای فرزانه
		من مستم و مه عاشق و شب دیوانه		خاصه امشب که هست مه همخانه
1606	B -	پیش آ به موافقت گر اغیار نه‌ای	1969	در باغ درآ با گل اگر خار نه‌ای
		این نقش بخوان چو نقش دیوار نه‌ای		چون زهر مدار روی اگر مار نه‌ای
1607	B -	با خاک درآورد سر و با ⁶⁴⁶ من نه	1638	زلف تو که یک روزم ازو روشن ⁶⁴⁵
		کانجا همه جانست سراسر تن نه		با هرچه درآرد سر ازو زنده شود
1608	B -	مر کوران را تفکر و اندیشه	1623	صاحب‌نظران راست تحیر پیشه
		بر شاخ رضا چه می‌زنی تو تیشه		صد شاخ خوش از غیب گل افشان بر تو
1609	B -	وز مردن تن چراغ دل زنده شده	1604	فصلیست چو وصل دوست فرخنده شده

⁶⁴⁰ جامه M: جامع B

⁶⁴¹ مه M: ماه B

⁶⁴² از این M: ازین B

⁶⁴³ بشکافته‌ای M: بشکافته B

⁶⁴⁴ هم M: - B

⁶⁴⁵ روشن M: روشن نه B

⁶⁴⁶ با M: پا B

		وز گریه ابر باغ در خنده شده		از خنده برق ابر در گریه شده	
- B	1610	ور بی همه ای چو با منی با همه ای	1663	گر با همه ای چو بی منی بی همه ای	
		آن دم داری که سخره دمدمه ای		در بند همه باش و ⁶⁴⁷ تو خود همه باش	
- B	1611	جمله چه کنم بسازم از یکباره	1616	گفتم چه کنم گفت که ای بیچاره	
		آنجا بروی که بوده ای همواره		ور خود چه کنم زیان شوی آواره	
- B	1612	من مرده ام و تو جانی و جانانه	1636	گفتم که تویی می و منم پیمانه	
		دیوانه کسی رها کند در خانه		اکنون بگشا در وفا گفت خموش	
- B	1613	زنجیر ترا به خواب بینم یا نه	1637	گفتم که ز عشقت شده ام دیوانه	
		دیوانه و خواب خه خه ای فرزانه		گفتا که خمش چند از این ⁶⁴⁸ افسانه	
- B	1614	ماییم که شیر و گرگ ⁶⁴⁹ بر ما گذره	1619	ما مردانیم شسته بر تنگ دره	
		چون درگه ارتضاع آن میش و بره		با فقر و صفا به هم درآمیخته ایم	
- B	1615	تا روزه کند ترا ز حق دریوزه	1621	مانده زنبیل بگیر این روزه	
		این روزه چو کوزه است مشکن کوزه		آب حیوان خنک کند دلسوزه	
- B	1616	می گوید ماه وانگهانی بیگاه	1590	من می گویم که گشت بیگاه ای ماه	
		در حال شود همچو شب تیره سیاه		ماهی که ز خورشید اگر برگردد	
- B	1617	خوابم بر بود حال دل ناگفته	1597	می خوردم باده با بت آشفته	
		دلبر شده شمع مرده ساقی خفته		بیدار شدم ز خواب مستی دیدم	
- B	1618	روزی دو مگو ز کاسه و از کوزه	1622	هین نوبت صبر آمد و ماه روزه	
		تا پنبه جان باز رهد از غوزه		بر خوان فلک گرد پی دریوزه	
- B	1619/ 1620 ⁶⁵⁰	مستی ز دو چشم پر خمار تو کند	709	دل خدمت لعل آبدار تو کند	170a
		آن خار هنوز خار خار تو کند		گر از سر گور من برآید خاری	

⁶⁴⁷ باش و M: میباش B

⁶⁴⁸ از این M: ازین B

⁶⁴⁹ شیر و گرگ M: گرگ و شیر B

⁶⁵⁰ M ve S: tkr.

- B	1620/ 1619 ⁶⁵¹	712	جان جمله حدیث لاله‌زار تو کند	دل جمله حکایت بهار تو کند
- B	1621 ⁶⁵⁴	1154	آن خار هنوز خار خار تو کند	گر از سر گور من برآید خاری
- B	1622	861	دیوانه شدم چنان که جان را بزد ⁶⁵³	دل داد مرا که دلستان را بزد ⁶⁵²
- B	1622	861	وز آب حیات تو جهان می‌نوشید	جانی که بدو زنده‌ام و خندانم ⁶⁵⁵
- B	1622	861	در هرچه حیات ⁶⁵⁷ بود آن می‌نوشید	زبان آب حیاتی که حیاتست مزید
E B	1623	571	زیرا که سوار اسب سودا باشد	دیوانه میان خلق پیدا باشد
- B	1624	563	دیوانه به پیش ما شناسا باشد	دیوانه کسی باشد کو ⁶⁵⁸ را بشناخت
- B	1624	563	روی توره گنبد از رق می‌زد	دی چشم تو رای سحر ⁶⁵⁹ مطلق می‌زد
-	1625/ 318 ⁶⁶⁰	480	جان بر صفت ذره معلق می‌زد	تا داشتی آفتاب در سایه زلف
-	1625/ 318 ⁶⁶⁰	480	گرد دل و جان خجلم می‌گردد	آن راحت جان گرد دلم می‌گردد
- B	1626	716	کاب حیوان گرد گلم می‌گردد	زین گل چو درخت سر برآرد خندان
- B	1626	716	دیوانگی‌ای کنم که دیو آن نکند	روزی که مرا عشق تو دیوانه کند
- B	1626	716	کز نوک قلم خواجه دیوان نکند	حکم قلم تو آن کند با دل من
E B	1627	552	در مالش عنبر آستین‌ها برزد	زلف تو به حسن ذوفنون‌ها ⁶⁶¹ برزد
- B	1628	576	درهم شد و خویشتن زمین‌ها برزد	مشکش گفتم ازین سخن تاب آورد
- B	1628	576	نفرین من از نبات خوشتر باشد	زندان من از نجات خوشتر باشد
- B	1628	576	یاقوت من از زکات ⁶⁶² خوشتر باشد	شمشیر من از حیات خوشتر باشد

M ve S: tkr. 651

B بزدM: بزدM 652

B بزدM: بزدM 653

B: tkr. 654

B خندانمM: حیرانم 655

B بزدM: بزدM 656

B حیاتM: حیوةB 657

B باشدکوEM: بود که او 658

B رای سحرM: رای سحر 659

M ve S: tkr. / E ve B: - 660

B ذوفنونهاEM: ذوفن‌ها 661

B زکاتM: زکات 662

- B	1629	657	سرچشمه کار ما همو ⁶⁶³ می داند	سریست که یار زیر لب می خواند
			وز بی آبی کار فرو می ماند	صد جای نشیب آسیا می دانیم
- B	1630/ 457 ⁶⁶⁵	585	هم سرکش و هم خوش ⁶⁶⁴ و نازان باشد	سروی که ز باغ پاکبازان باشد
			کندر سر او غرور یاران ⁶⁶⁶ باشد	گر سر کشد او ز سرکشان می رسدش
- B	1631	855	داد ای همه عاشقان که محبوب رسید	شادی ⁶⁶⁷ همه طالبان که مطلوب رسید
			آن یوسف صد هزار یعقوب رسید	آن صحت رنج های ایوب رسید
- B	1632	833	چون کودک خرد آستین می خاید	شاد آن که ز دور یار من بنماید
			چون باز جهد مرغ دلم بریاید	چون دید مرا کنار خود ⁶⁶⁸ بگشاید
- B	1633	510	ساقی کرم مست و خرابش ببرد	شاد آن که جمال ماهتابش ببرد
			ترسد که اگر بیاید آتش ببرد	می آید آب دیده می ناید خواب
- B	1634	599	از چشم بد و نیک جهان تنها شد	شب چون دل عشاق پر از سودا شد
			گویند اشارتی که وقت آن شد	با خون دلم چون سفر پنهانی
- B	1635	609	دیوانگی ای که صد چو مجنون نکشد	شور آوردم که گاو گردون ⁶⁶⁹ نکشد
			جان خود را بگو کسی چون نکشد	هم من بکشم که جان تو جان منست
- B	1636	637	شب خیزان را وقت جدایی آمد	صبح آمد و وقت روشنایی آمد
			وقت هوس شکر ربایی آمد	آن چشم چو پاسبان فرو بست به خواب ⁶⁷⁰
- B	1637	635	تا کی ز می شیفتگان آشامد	صد بار ز سر برفت عقلم و آمد
			تا عاقبت کار کجا انجامد	از کار بماندم وز بی کاری نیز
- B	1638	541	یا پرده عقل و شرم خود را بدرد	عاشق باید که یا ⁶⁷¹ رود باده خورد
			اندر سر من عقل نیابد چه برد	من باده کجا خورم و گر زان که خورم

663 همو M: هم او B
664 خوش M: سرخوش B
665 M ve S: tkr.
666 یاران M: یازان B
667 شادی M: شاد ای B
668 خود M: را B
669 گاو گردون M: گاو و گردون B
670 یه خواب M: ز خواب B
671 یا M: تا B

- B	1639	عشق آن باشد که داد شادی‌ها داد	449	عشق آن باشد که خلق را دارد شاد
		صد رحمت و آفرین بر آن مادر باد		ما را مادر نژاد آن عشق بزاد
- B	1640	او را به حواس نفس سرنا پوشید	860	عشق ازلت نبود آدم کوشید
		هم بر لب تو مست شد و بخروشید		سرنای تو از بس که می لب نوشید
- B	1641	از خرمن ماه عید تو دانه برد	514	عید آمد کز ⁶⁷² تو عید عیدانه برد
		ایش نرسد که ماه نو خانه برد		ایش نرسد که روی بر ماه کند
E B	1642	آنجا همه بخت‌های خندان گردد	470	غم کی بر بندگان سلطان گردد
		آن ⁶⁷³ در سر پرخمار مستان گردد		چیزی دگری هست فزون از شادی
- B	1643	آن سو که تویی حسن در آن تیم ⁶⁷⁴ افتاد	442	قد الفم ز عشق چون جیم افتاد
		دل بستد و اندر پی باقیم افتاد		آن خوبی باقی تو ای جان و جهان
- B	1644	گفتم که خمش شه سپرم برنامد	638	کارم به گل و شه سپرم برنامد
		با اوج غمش هر سه پرم برنامد		چون تیر سه پر از آن کمان پریدم
- B	1645	بی‌جان باشد که از تو از جا نشود	797	کافر باشد که از تو شیدا نشود
		تا از تو به کل جنون و رسوا نشود		من عقل نخوانمش اگر عقل کست
- B	1646	در وقت وصال آن نگارم افتد	457	گر با دل و دیده هیچ کارم افتد
		تا آن دل و دیده در کنارم افتد		خون دل و آب دیده زان می‌بارم
- B	1647	چون ظلمت شب که آفتابش ببرد	509	گر خواب آید دل کبابش ببرد
		ترسد که اگر بیاید آبش ببرد		می‌آید آب دیده می‌ناید خواب
- B	1648	چون زهر دهی شهد چه قیمت دارد	490	گر جور کنی عهد چه قیمت دارد
		از جانب من جهد چه قیمت دارد		گر جانب خلق جهد نیکو کارست
- B	1649	ور زنده شود قصد سر و پاش کنند	865	گر مرده شود تن بر خود جاش کنند
		گفتا نی نی مست شوی فاش کنند		گفتم که مرا حریف او باش کنند
- B	1650	ور فاش کنم حسود در جنگ آید	820	گر صبر کنم دل از غمت تنگ آید

⁶⁷² کز M: و از B

⁶⁷³ آن MB: کار E

⁶⁷⁴ تیم M: نیم B

		گوید که ز عشق ما ترا ننگ آید		پرهیز کنم که شیشه در سنگ آید	
- B	1651	777 ور نرد وداع ما نبازی چه بود		گر نگریزی ز ما به بازی چه بود	
		گر با تر و خشک ما بسازی چه بود		ما را لب خشک و دیده تر پی تست	
E B	1652	586 ناگه ز درم درآیی گرم آن باشد		گرما نه همه تنور سوزان باشد	170b
		چون وعده دهی نیایی سرد آن باشد		سرما نه همه سرد زمستان باشد	
- B	1653	695 من نگذارم کسیت بیدار کند		گر خواب ترا خواجه گرفتار کند	
		تا خواب ترا چو برگ طیار کند		عشقت چو درخت سیب می افشاند	
- B	1654	522 می پندارد که نیستان می گذرد		کشتی که به دریای روان می گذرد	
		می پنداریم کین جهان می گذرد		ما می گذریم زین جهان در رحلت	
- B	1655	851 گفتا خنک آن جان که بدین درد رسید		گفتم که به من رسید دردت به مزید	
		گفت این که ترا دوید کس را ندوید		گفتم که دلم خون شد و از دیده دوید	
E -	1656/ 380 ⁶⁷⁵	592 گر دست دهد غمش چه نیکو باشد		گفتم که دلم با غم او خو باشد	
		تا چشم زنی خود غم او او باشد		هان ای دل بی دل غم او دربر گیر	
- -	1657	? غم های بزرگ تو درو چون گنجید		گفتم که ز خوردی دل من نیست پدید	
		خردست و درو بزرگ ها بتوان دید		گفتا که ز دل به دیده باید نگرید	
- B	1658	582 محرم نبود هرچه به عالم باشد		گفتی که بگو زبان چه محرم باشد	
		با او که سرشت خاک آدم باشد		والله نتوان حدیث آن دم گفتن	
- B	1659	755 آنجا می ناب و حور عین خواهد بود		گویند که فردوس برین خواهد بود	
		چون عاقبت کار همین خواهد بود		پس ما می و معشوق به کف می داریم	
- B	1660	831 کو چشم که او سرو سمن ⁶⁷⁶ را شاید		کو پای که او باغ و چمن را شاید	
		بنمای یکی که سوختن را شاید		پا و چشمی یکی جگر سوخته ای	
- B	1661	807 چون باشد مرده ای که او زنده شود		گوید چونی خوشی و در خنده شود	
		هرچند که راه او پراکنده شود		امروز پراکنده نخواهم گفتن	

⁶⁷⁵ M ve S: tkr.

⁶⁷⁶ سرو سمن M: سرو و سمن B

- B	1662	بی‌دل شده و نژند دیگر آمد	626	ما بسته بدیم بند دیگر آمد
		در گردن ما کمند دیگر آمد		در حلقه زلف او ⁶⁷⁷ گرفتار بدیم
- B	1663	بر عشق نثار کرده هر دم دم خود	784	ماییم ز عشق یافته مرهم خود
		در هر دم ما عشق بیابد دم خود		با هر دم ما حوصلت عشق رود
- B	1664	بس پرده‌نشین که ضال و گمراه شود	806	مشکین رسنت چو پرده ماه شود
		والله که ⁶⁷⁸ بر آن رسن درین چاه شود		ور چاه زنخدانت ببیند یوسف
- B	1665	در کوی خرابات تو پا بست بود	752	مطرب خواهیم که عاشق و مست بود
		یارب بده آن کس که ازین دست بود		گر نیست بود شاه و گر هست بود
- B	1666	سر سبز چو باغ و بوستانم دارد	495	من بنده آن جان که چو جانم دارد
		یک لحظه چو خویش بی‌نشانم دارد		یک لحظه نشانه جهانم دارد
- B	1667	کان را که ملالست وصالش نبود	765	من بنده یاری که ملالش نبود
		تا تیره بود آب خیالش نبود		گویی که خیالست ترا نیست وصال
- B	1668	باشد که غلط نام مه ما ببرید	850	مهرویان را یکان یکان برشمرد
		بر دیده پر آتش من در ⁶⁷⁹ گذرید		ای انجمنی که در پس پرده درید
- B	1669	پالان کهن پشت خران ریش کند	701	نو جو نو که ⁶⁸⁰ نو طرب بیش کند
		نظاره نو نو دل بی‌خویش کند		ترک نو گو بتا ⁶⁸¹ که تو هم کهنی
- B	1670	نی ماهی از آن آب روان سیر شود	794	نی آب روان ز ماهیان سیر شود
		نی عاشق از آن جان و جهان سیر شود		نی جان و جهان ز عاشقان تنگ ⁶⁸² آید
- B	1671/ 475 ⁶⁸³	کافر بود آن دل و مسلمان نبود	769	هر دل که درو مهر تو پنهان نبود
		ویران شده گیر اگرچه ویران نبود		شهری که درو هیبت سلطان نبود
- B	1672	او از سر شمشیر سخن می‌گوید	868	هر چند دلم رضای او می‌جوید

⁶⁷⁷ او M: تو B

⁶⁷⁸ که M: - B

⁶⁷⁹ در M: بر B

⁶⁸⁰ نو که M: نو جو که B

⁶⁸¹ نو گو بتا M: جو گو تنّا B

⁶⁸² تنگ M: تنگ B

⁶⁸³ M ve S: tkr.

		آب از سر انگشت فرو می چکدش		کین دست به خوان ⁶⁸⁴ من چرا می شوید	
		هر لحظه میی به جان سرمست دهد	814	تا جان و دلم به وصل پیوست دهد	1673 B -
		این طرفه که یک قطره آب آمده است		تا دریای پر گهرش دست دهد	
		هر لقمه خوش که بر دهان می گردد	481	می جوشد و صافش همه جان می گردد	1674 B -
		خورشید و مه و فلک از آن می گردد		تا هرچه نهان بود عیان می گردد	
		هر چند سخن گرد دهن می گردد	482	نقشی ⁶⁸⁵ عجیبی گرد سخن می گردد	1675 E B
		خیره منگر که گرد خود می گردم		آن را بنگر که گرد من می گردد	
		هرگز حق صحبت قدیمت نبود	762	و اندیشه این سیه گلیمت نبود	1676 B -
		در دیده نشینی و به دل درباشی		وز آتش و آب هیچ بیمت نبود	
		هر کو بگشاده گرهی می بندد	486	بر حال خود و حال جهان می خندد	1677 B -
		گویند سخن ز وصل و هجران آخر		چیزی که جدا نگشت چون پیوندد	
		هر روز دلم نو شکری نوش کند	700	کز ذوق گذشته ها فراموش کند	1678 B -
		اول باده ز عاشقی جوش کند		آنگاه دهد باده و مدهوش کند	
		هر جا که ترا ترللایی ⁶⁸⁶ باشد	597	بگریز که زیر آن بلایی باشد	1679 B -
		هر جا که دلی غزل سرایی باشد		ویرانی خانه و سرایی باشد	
		هر شب که دل سپهر گلشن گردد	472	عالم همه ساکن چو دل من گردد	1680 B -
		صد آه برآورم ز آینه دل		آینه دل ز آه روشن گردد	
		هر عمر که بی دیدن اصحاب بود	750	یا مرگ بود به طبع یا خواب بود	1681 E B
		آبی که ترا تیره کند زهر بود		زهری که ترا صاف کند آب بود	
		هر چیز که بسیار شود خوار شود	793	گر خوار شود به خانه یار شود	1682 B -
		گر سیر شوی ⁶⁸⁷ از همه بیزار شوی ⁶⁸⁸		یارش به بهای جان خریدار شود	
		همراه خوشی و دلکشی نامیزد	561	هشدار و مکن کثر که قدح می ریزد	1683 B -

684 خوان M: خون B

685 نفسی M: نقش EB

686 ترللایی M: ترالایی B

687 شوی M: شود B

688 شوی M: شود B

		در عالم خاک باد در سر کردن		شک نیست که هر لحظه غباری خیزد	
		هل تا برود سرش به دیوار آید	817	سر بشکند و جامه و تن آلاید	1684 - -
		آید بر من سرده و انگشت گزان		کان گفته سخن‌های منش یاد آید	
171a		بر بوی وفا دست زنانت باشم	1211	در وقت جفا دست گزانت باشم	E B 1685
		با این همه اندیشه کنانت باشم		تا حکم تو چپست تا چنانت باشم	
		بخروشیدم گفت خموشت خواهم	1281	خاموش شدم گفت خروشت خواهم	E B 1686
		برجوشیدم گفت که نی ساکن باش		ساکن گشتم گفت به جوشت خواهم	
		بیگاه شد و وز ⁶⁸⁹ بیگهی من شادم	1140	امشب قنقست یار فرخ زادم	E B 1687
		روز و شب دیگرست در عشق مرا		من زین شب و زین روز برون افتادم	
		بیگانه مگیرید مرا زین کویم	1360	در کوی شما خانه خود می‌جویم	- B 1688
		دشمن نیم ارچند که دشمن رویم		اصلم ترکست اگرچه هندی گویم	
		بوی دهن تو از چمن می‌شنوم	1278	رنگ تو ز لاله و سمن می‌شنوم	- B 1689
		این هم چو نباشدم لبان بگشایم		تا نام تو می‌گوید و من می‌شنوم	
		بهر تو زنم نوا چو نی برگیرم	1201	کوی تو کنم گذر چو پی برگیرم	E B 1690
		چندین کرم و لطف که با من کردی		اندر دو جهان دل از تو کی برگیرم	
		تا شمع تو بر فروخت دیوانه شدم	1161	با صبر ز دیدن تو بیگانه شدم	- B 1691
		در روی تو بی‌قرار شد مردم چشم		یعنی که پری دیدم و دیوانه شدم	
		تا می‌رود آن نگار ما می‌رانیم	1341	پیمانه چو پر شود فرو گردانیم	E B 1692
		چون بگذرد این سر که درین آب و گلست		در صبح وصال دولت خندانیم	
		تا آتش و آب عشق بشناخته‌ام	1113	در آتش دل چو آب بگداخته‌ام	E B 1693
		مانند رباب دل پیرداخته‌ام		با زخمه زخم عشق خوش ساخته‌ام	
		تا ظن نبری که از غمانت رستم	1125	یا بی‌تو صبور گشتم و بنشستم	- B 1694
		من شربت عشق او ⁶⁹¹ چنان خوردستم		کز روز ازل تا به ابد سرمستم	

⁶⁸⁹ و وز: M وز B

⁶⁹⁰ آن: M ای E

⁶⁹¹ او: M تو B

E B	1695	1117	تا خواسته‌ام از تو ترا خواسته‌ام	از عشق تو خوان عشق ⁶⁹² آراسته‌ام
			خوابی دیدم دوش فراموشم شد	این می‌دانم که مست برخاسته‌ام
- B	1696	1264	تا ظن نبری که من دویی ⁶⁹³ می‌بینم	هر لحظه فتوحی به نوی می‌بینم
			جان و دل من جمله تویی می‌دانم	چشم و سر من همه تویی می‌بینم
- B	1697	1158	تا روی تو دیدم از جهان سیر شدم	روباه بدم ز فر تو شیر شدم
			ای پای نهاده بر سر خلق ز کبر	این نیز بیندیش که سر زیر شدم
- B	1698	1148	تا چند به هر زه چون غباری گردم	گه بر سر که گه سوی غاری گردم
			تا چند چو طفل بر نگاری گردم	یک چند گهی به گرد یاری گردم
E B	1699	1271	تا جان دارم بنده مرجان توام	دل جمع از آن پرجعد ⁶⁹⁴ پریشان توام
			ای نای بنال مست افغان توام	وی چنگ خمش مکن که مهمان توام
- B	1700	1292	تا پرده عاشقانه بشناخته‌ایم	از روی طرب پرده برانداخته‌ایم
			با مطرب عشق چنگ خود درزده‌ایم	همچون دف و نای هر دو درساخته‌ایم
- B	1701	1354	تو کزبینی ولیک ما راست رویم	وز دیده کز کران ⁶⁹⁵ کز نشویم
			آن کو غله خانه و مهگانه برد	شادست به روی ما که ما ماه نویم
- B	1702	1261	چندان که به کار خود فرو می‌بینم	بی دیدگی خویش نکو می‌بینم
			تا زحمت چشم خود چه خواهم کردن	اکنون چو جهان به چشم او می‌بینم
- B	1703	1198	چون می‌دانی که از نکویی دورم	گر بگریزم ز نیکوان معذورم
			او همچو عصا کش است و من نابینا	من گام به خود نمی‌زنم مأمورم
E B	1704	1324	حاشا که ز زخم تیر و خنجر ترسیم ⁶⁹⁶	وز بستن پای و رفتن سر ترسیم ⁶⁹⁷
			ما گرم روان دوزخ آشامانیم	از گفت و مگوی خلق کمتر ترسیم ⁶⁹⁸
E B	1705	1143	خاموش بدی ⁶⁹⁹ فسانه گویت کردم	زاهد بدی ⁷⁰⁰ ترانه گویت کردم

⁶⁹² خوان عشق M: چون عشق تو E

⁶⁹³ دویی M: دوی B

⁶⁹⁴ پر جعد M: جعد BE

⁶⁹⁵ کران M: کردن کس B

⁶⁹⁶ ترسیم M: ترسم E

⁶⁹⁷ ترسیم M: ترسم E

⁶⁹⁸ ترسیم M: ترسم E

⁶⁹⁹ خاموش بدی M: خامش بودی B

⁷⁰⁰ بدی M: بودی BE

		اندر عالم نه نام بودت نه نشان	
		خود را ز چنین لطف چه مانع باشیم	1327
		در مطبخ چرخ کاس‌ها زرین‌اند	
		خواهم که ز ⁷⁰¹ عشق تو ز جان برخیزم	1208
		خورشید تو خواهم که به باران برسد	
		خیزید که تا بر شب مهتاب ⁷⁰² زنیم	1343
		کشتی سه ماه بر سر یخ رانیدیم	
		در چشمه دل مهی بدیدیم به چشم	1217
		ز آن روز به گرد گرد آن چشمه دل	
		در آتش خویش چون دمی جوش کنم	1250
		گیرم جامی که عقل بی‌هوش کند	
		در بحر خیال غرقه گردابم	1120
		ای دیده نیم‌خواب من بنده آن که	
		در عشق تو معرفت خطا دانستیم ⁷⁰⁴	1295
		یک یافتنی ازو به فریاد ⁷⁰⁶ دو کون	
		در چنگ توام بتا در آن چنگ خوشم	1219
		ننگست ملامت ره عشق ترا	
		دستارم و جبه و سرم هر سه به هم	1284
		نشیدستی تو نام من در عالم	
		دوش از طریبی به سوی اصحاب شدیم	1301
		وز شب صفتان جانب مهتاب شدیم	
		بنشاندمت نشانه گویت کردم	
- B	1706	چون صنع حقیم پیش صانع باشیم	
		حاشا که به آب گرم قانع باشیم	
E B	1707	وز بهر تو از هر دو جهان برخیزم	
		چون ابر ز پیش تو از آن برخیزم	
- B	1708	بر باغ گل ⁷⁰³ و نرگس بی‌خواب زنیم	
		وقتست برادران که بر آب زنیم	
- B	1709	ز آن چشمه بسی آب کشیدیم به چشم	
		ماننده دل همی دویدیم به چشم	
- B	1710	خواهم که ترا دمی فراموش کنم	
		در جام درآیی و ترا نوش کنم	
- B	1711	نی بلکه به بحر می‌کشد سیلابم	
		در خواب بدانست که من در خوابم	
E B	1712	چه عشق چه معرفت کرا دانستیم ⁷⁰⁵	
		این هست ⁷⁰⁷ از آن نیست که ما دانستیم ⁷⁰⁸	
E B	1713	گر جنگ کنی بکن در آن جنگ خوشم	
		من نام گرو کردم و با ننگ خوشم	
- -	1714	قیمت کردند به یک درم چیزی کم	
		من هیچ کسم هیچ کسم هیچ کسم	
E B	1715	وز غوره فروشان سوی دوشاب شدیم	
		با بیداران ز خویش در خواب شدیم	

⁷⁰¹ BM: به E

⁷⁰² شب مهتاب M: شب و مهتاب B

⁷⁰³ باغ گل M: باغ و گل B

⁷⁰⁴ دانستیم M: دانستم B

⁷⁰⁵ دانستیم M: دانستم B

⁷⁰⁶ فریاد M: بهر B

⁷⁰⁷ هست M: بهتر E

⁷⁰⁸ دانستیم M: دانستم B

1353	واگو که من از لطف تو این می جویم	1716	B -	171b	رازی که بگفتی ای بت بدخویم
	وا می گویم خموش وا می گویم				می گفت به گریه درشدم پس او گفت
1108	بر جان مجردان مدامست مدام	1717	B -		زان باده که بر خلق حرامست حرام
	آغاز و تمام ما کدامست کدام				بر ریز و مگو که این تمامست تمام
1168	جان و دل و دیده در رهش فرسودم	1718	B -		ز اول که حدیث عاشقی بشنودم
	خود هر دو یکی بود من احول بودم				گفتم که مگر عاشق و معشوق دوند ⁷⁰⁹
1162	چندین چه دهید بهر پستی ⁷¹⁰ پندم	1719	B E		زین گونه که من به نیستی خرسندم
	گرینده من کیست برو می خندم				روزی که به تیغ نیستی بکشندم
1165	تا شب به خدا در انتظارت بودم	1720	B -		ساقی امروز در خمارت بودم
	امشب چو به روز من شکارت بودم				می در ده و از دام جهانم به جهان
1244	چون بوسه طلب کند مه افزا چه کنم	1721	B -		ساقی چو دهد باده حمرا چه کنم
	گر گول نیم حدیث فردا چه کنم				امروز که حاضرست ⁷¹¹ اقبال وصال
1138	مستم که اگر می نخورم من شادم	1722	B E		شادم که ز شادی جهان آزادم
	این دبدبه خفیه مبارک بادم				از حالت هیچ کس ندارم بایست
1310	در دولت تو همیشه بر ⁷¹² کار خودیم	1723	B E		شب رفت و هنوز ما به خمار خودیم
	هم مجلس و هم بلبل و گلزار خودیم				هم عاشق و هم بی دل و دلدار خودیم
1233	صاحب جگر سوخته را من جانم	1724	B -		شب گوید من مونس می خورام ⁷¹³
	هر شب ملک الموت در ایشانم				و آنها که ز عشقشان نصیبی نبود
1182	مرغی که پرید چون نگاهش دارم	1725	B E		عاشق گشتست گفت بر اسرارم
	چندان گفتم ⁷¹⁴ که مست شد گفتارم				ای بلبل مست در خمار چمنی
1334	دریای معلق است و اسرار ⁷¹⁶ قدیم	1726	B E		عشق از بنه بی بنست و بحریست ⁷¹⁵ عظیم

⁷⁰⁹ دوند M: دواند B

⁷¹⁰ پستی M: هستی E

⁷¹¹ حاضرست M: حاضرست B

⁷¹² همیشه بر M: ما همه در B

⁷¹³ می خورام M: می خوارانم B

⁷¹⁴ گفتم M: گفتم BE

⁷¹⁵ و M: B -

⁷¹⁶ و M: E -

		یک قطره ازو امید و باقی ⁷¹⁷ همه بیم		جان‌ها همه غرقه‌اند در بحر مقیم	
E	B	1727	1216	عمری رخ یکدگر بدیدیم ⁷¹⁸ به چشم	
		امروز که درهم نگریدیم به چشم		احوال دل خویشتن ⁷¹⁹ از بیم رقیب	
		گفتیم به ابرو و شنیدیم به چشم		فانی شدم و پرید اجزای تنم	
E	B	1728	1240	مستند و خوشند و می‌پرستند همه	
		در غیب ازین وحشت و زندان که منم		فرمود که دست و پا به کاری بزنیم	
-	B	1729	1344	چون در تو زدیم دست ازین شادی را	
		تا می‌برود دوست ⁷²⁰ باری بزنیم		گاهی ز هوس دست زنان می‌باشم	
		پس چون نزنیم دست آری بزنیم		در آب کنم دست که مه را گیرم	
-	B	1730	1215	گر دریایی ماهی دریای توام	
		گاه از دوری دست گزان می‌باشم		در من می‌دم بنده دم‌های توام	
		مه گوید من بر آسمان می‌باشم		گر صبر کنی پرده صبرت بدریم	
E	B	1731	1273	گر کوه شوی در آتشت بگدازیم	
		ور صحرایی آهوی صحرای توام		گر یار کنی خصم توش گردانیم	
		سرنای تو سرنای تو سرنای توام		گر خار شوی گل از تو پنهان داریم	
-	B	1732	1318	گر دل دهم و ⁷²² از سر جان برخیزم	
		ور خواب شوی خواب ز چشمت ببریم		من بنده به خوی تو نمی‌دانم زیست	
		ور بحر شوی به جمله آبت بخوریم ⁷²¹		گر کبر بخورده‌ام که سرمست توام	
-	B	1733	1339	گفتی که زمین حق فراخست فراخ	
		هر لحظه به نوعی دگرت رنجانیم		گر شاد ببینمت برین دیده نهم	
		ور گل گردی در آتشت بنشانیم		بر عرعر زیبات طوافی دارم	
E	B	1734	1207		
		جان بازم و از هر دو جهان برخیزم			
		مقصود تو چیست تا از آن برخیزم			
-	B	1735	1267		
		مشتاب به کشتنم که در دست توام			
		ای جان به کجا روم که پابست توام			
-	B	1736	1290		
		وز دیده برین رخ پسندیده نهم			
		گر روی بدان جعد پژولیده نهم			

⁷¹⁷ امید و باقی M: مراد باقی BE

⁷¹⁸ یکدگر بدیدیم BM: همدگر ندیدیم E

⁷¹⁹ احوال دل خویشتن BM: با یکدگر احوال خود E

⁷²⁰ برود دوست M: نرود دو دست B

⁷²¹ بخوریم M: ببریم B

⁷²² دهم و M: دهم BE

1737	B -	تا زحمت خود ز چشم خلقان ببرم ⁷²⁴	1190	گفتم که ز چشم خلق با درد سرم ⁷²³
		یعنی که ز چشم‌ها کنون دورترم ⁷²⁵		او در تن چون خیال من شد چو خیال
1738	B -	باشد که پشیمان شود آن دلدارم	1181 /120	گفتم ⁷²⁶ به فراق مدتی بگذارم
		نتوانستم از تو چه پنهان دارم		بس نوشیدم ز صبر و بس کوشیدم
1739	B E	در گوش دل عشوہ فروشت گفتم	1133	لب بستم و صد سخن خموش ⁷²⁷ گفتم
		فردا بنمایم آنچه دوش ⁷²⁸ گفتم		در سر دارم آنچه به گوشت گفتم
1740	B E	بی چشم به سوی ماه ⁷²⁸ ره می‌بینم	1262	ماهی فارغ ز چارده می‌بینم
		آوخ که درین آب چه مه می‌بینم		گفتی که ازو همه جهان آب شدست
1741	B -	بر هستی و بر نیست مژور خندیم	1306	ما رخت وجود بر عدم بر بندیم ⁷²⁹
		تا خیمه صبر از فلک برکنیم		بازی بازی طناب‌ها بگسستیم
1742	B -	گر همچو قلم سرم بری سر نهم	1291	مانند قلم سپید کار سیهم
		چون با سر خود ز سر او ⁷³¹ شرح دهم		چون سر خواهم به ترک سر خواهم گفت ⁷³⁰
1743	B -	ما دشمن هر عاشق و هر بیداریم	1316	ماییم که دوست خویش دشمن داریم
		ما دامن خود همیشه در خون داریم		با قاصد دشمنان خود ما یاریم
1744	B E	کیش سر زلف بت پرستش داریم	1314	ما مذهب چشم شوخ مستش داریم
		ما هم دل و جان بهر ⁷³³ شکستش داریم		هرچند شکست یار دل‌ها شکند ⁷³²
1745	B -	شادی نستائیم و ازین غم ندهیم	1363	ما خاک ترا به آب زمزم ندهیم
		از صورت تو آب به آدم ندهیم		این صورت ما نصیب آدمیانست
1746	B -	تا زنده جاوید شوم ⁷³⁴ زان یک دم	1141	مردم ز غم عشق دمی بر ما دم

⁷²³ سرم M: سرم B

⁷²⁴ ببرم M: ببریم B

⁷²⁵ دورترم M: دورتریم B

⁷²⁶ F: tkr.

⁷²⁷ خموش M: بگوشت B

⁷²⁸ ماه M: مه E

⁷²⁹ بر بندیم M: می‌بندیم B

⁷³⁰ خواهم گفت M: باید گفت B

⁷³¹ ز سر او M: از سر خو B

⁷³² هرچند ... شکند M: گویند جزین هر دو بود دین درست E

⁷³³ ما هم دل و جان بهر M: از دین درست ما E

⁷³⁴ شوم M: شود B

		گفتی که به وصل با تو همدم باشیم		کو با که ⁷³⁵ کجا شرم نداری همدم	
	1326	مصنوع حقیم و صید صانع باشیم		جان را ز مراد جان چه مانع باشیم	1747 - B
		صد بره برای بندگان قربان کرد		ما چند به آب گرم قانع باشیم	
	1268	مگریز ز من که من خریدار توام		در من بنگر که نور دیدار توام	1748 - B
		در کار من آ که رونق کار توام		بیزار مشو ز من که بازار توام	
	1160	من پیر شدم پیر نه ز ایام شدم		از نازش معشوقه خود کام ⁷³⁶ شدم	1749 - B
		در هر نفسی پخته شدم خام شدم		در هر قدمی دانه شدم دام شدم	
	1193	من سر بنهم تو منه ای کان کرم		کامروز من از تو ای صنم مست ترم	1750 - B
		سوگند خورم اگر تو باور نکنی		سوگند چرا خورم چرا می نخورم	
172a	265	هر روز به نو برآید آن ⁷³⁷ دلبر مست		با ساغر پرفتنه پرشور به دست	1751 - B
		گر بستانم قرابه عقل شکست		ور نستانم ندانم از دستش رست	
	344	هر روز دل مرا سماع و طریبست		می گوید حسنش که برین نیز مه ایست	1752 - B
		گویند چرا خوری تو با پنج انگشت		زیرا انگشت پنج آمدش نیست	
	286	هر ذره که در هوا و در کیوانست		بر ما همه گلشنست و هم ⁷³⁸ سیستانست	1753 - B
		هرچند که زر ز راههای کانست		هر قطره طلسمیست درو عمانست	
	224	هرچند شکر لذت جان و جگرست		او خود دگرست و شکر او دگرست	1754 - B
		گفتم که از آن نی شکرم افزون کن		گفتا نی یقینست ⁷³⁹ که آن نی شکرت	
	139	هر ذره که چون گرسنه بر خون ⁷⁴⁰ خداست		گر تا به ابد خورند این خون ⁷⁴¹ برپاست	1755 - B
		بر خوان ازل گرچه ز خلقان غوغاست		خوردند و خوردند و کم نشد خوان برجاست	
	223	هرچند که بار آن شترها شکرست		آن اشتر مست چشم او خود دگرست	1756 - B
		چشمش مستست و او ز چشمش بترست		او از مستی ز چشم خود بی خبرست	

⁷³⁵ که M: کی B
⁷³⁶ خود کام M: خوش کام B
⁷³⁷ آن M: این B
⁷³⁸ هم M: - B
⁷³⁹ یقینست M: یقین است B
⁷⁴⁰ خون M: خوان B
⁷⁴¹ خون M: خوان B

- B	1757	332	هر روز مرا از تو مساقات ⁷⁴² نوست	گوشم ز سخاوت تو مژده شنوست
			طمعی دگرم هست ز دریای کفت	وان طمع دگر به نان و ماهی گروست
- B	1758	240	هر چند به حلم یار ما جورکش است	لیکن زاری عاشقان نیز خوشست
			جان عاشق چو گلستان می خندد	تن می لرزد چو برگ گویی تبش است
- B	1759/1315/ 1343 ⁷⁴⁴	407	یاری ⁷⁴³ که شفیع هر گنه بود برفت	آن شب که به از هزار مه بود برفت
			گر باز آید مرا نیابد ⁷⁴⁵ تو بگو	کو همچو شما بر سر ره بود برفت
E B	1760	305	یاری که به حسن از صفت افزونست	در خانه درآمد که دل تو چونست
			او دامن خود کشان و دل می گفتش	دامن برکش ⁷⁴⁶ که خانه ام پر ⁷⁴⁷ خونست
- B	1761	357	یکبار بمردم و مرا کس نگریست	گر بار دگر زنده شوم دامن زیست
			ای کرده تو قصد من ترا با من چیست	یا صحبت ابلهان همه دیگ تهیست
- B	1762	353	یک چشم من از روز جدایی بگریست	چشم دگرم گفت چرا گریه ز چیست
			چون روز وصال شد فرازش کردم	گفتم نگرستی نباید نگریست
- B	1763	433	العشق حذاکم جمیل و صبیح	یدعوا و ینادی بمقالات فصیح
			ما العشق علی طالب عشق بشحیح	لا شح اذا حب ملیح لملیح ⁷⁴⁸
- B	1764	454	اجری ده ارواحی و سلطان ابد	گرچه به لقب بهای ⁷⁴⁹ دینی و ولد
			مگذار که ساغر وفا در شکند	چون شیشه شکست پای مستان بخلد
- B	1765/1797/ 245 ⁷⁵¹	852	از شربت سودای تو هر جان که مزید	ای آب حیات ⁷⁵⁰ در مزیدست مزید
			مرگ آمد و بو کرد مرا بوی تو دید	زان روی اجل امید از من ببرید
- B	1766	720	از خاک کف پات سران حیرانند	کوران همه مستند و کران حیرانند

⁷⁴² مساقات M: مساقاة

⁷⁴³ یاری M: شاهی B

⁷⁴⁴ M ve S: tkr.

⁷⁴⁵ نیابد M: نبیند B

⁷⁴⁶ برکش BM: درکش E

⁷⁴⁷ خانه ام پر M: خانه پر E: خانه پر از B

⁷⁴⁸ لملیح M: بملیح B

⁷⁴⁹ بهای M: بهاء B

⁷⁵⁰ حیات M: حیوة B

⁷⁵¹ M ve S: tkr.

		هم ایشان نیز اندر آن حیرانند	752 وان پاکانی که در صفا محو شدند
- B	1767	از یار یگانه سوی ییگانه روند	733 امشب شب آن نیست که از خانه روند
		در آتش اشتیاق مستانه روند	امشب شب آنست که جان‌های عزیز
- B	1768	دل یغما برد و دست در ایمان کرد	524 امشب ساقی به مشک می گردان کرد
		یکباره وثاق عقل را ویران کرد	چندان می لعل ریخت تا طوفان کرد
- B	1769	از صوفی و از عارف و از دانشمند	641 ای بس غایب که در سماع مانند
		خود کیست روانتر از دل بی پابند	دوری نزدیک چون دل آواره
- B	1770/ 1510 ⁷⁵⁴	از ⁷⁵³ بنده شکر خنده جوابت باشد	573 بر بنده بخند تا ثوابت باشد
		می سوزد دل تا ⁷⁵⁵ که کبابت باشد	می‌گیرم زار تا شرابت باشد
- B	1771	چون چشم تو هم خفته و هم بیدارند	682 پیران خرابات غمت بسیارند
		نی مست حقیقت‌اند نی هشیارند	بفرست شراب صاف کین دلشدگان
E B	1772/ 291 ⁷⁵⁶	تو غرق زبانی و زیانت همه سود	783 تو هیچ نه‌ای و هیچ تو به ز وجود
		ای بر خاکت جمله افلاکی حسود	گویی که مرا نیست به جز خاک به دست
- B	1773/ 366 ⁷⁵⁷	وز چون و چه گونه دل به بی‌چون آورد	537 جان روی به عالم همایون آورد
		از زیر هزار پرده بیرون آورد	آن راز که تاکنون همی بود نهان
- B	1774	دل پر غم و پر آه همی باید بود ⁷⁵⁹	512 جان محرم درگاه همی باید بود ⁷⁵⁸
		از ما سوی ما راه همی باید بود ⁷⁶⁰	از خویش به ما راه نیابی هرگز
- B	1775	جان را ز حلاوت ازل هوش نماند	651 جز دمدمه عشق تو در گوش نماند
		وز حالت بی‌رنگ فراموش نماند	بی‌رنگی عشق رنگ‌هایی آمیخت

⁷⁵² وان M: زان B

⁷⁵³ از M: وز B

⁷⁵⁴ M ve S: tkr.

⁷⁵⁵ دل تا M: این دل B

⁷⁵⁶ M ve S: tkr.

⁷⁵⁷ M ve S: tkr.

⁷⁵⁸ بود M: برد B

⁷⁵⁹ بود M: برد B

⁷⁶⁰ بود M: برد B

E B	1776	692	پنهان شدگان این ⁷⁶¹ جهان برخیزند	چون خمر تو در ساغر ما در ریزند
			هم جمله خرابات ز ما بگریزند	هم امت پرهیز ز ما پرهیزند
E B	1777	515	بیرون ز جهان جسم و جانم می برد	خوش جای که یار دلستانم می برد
			گفتا بروی کشان کشانم می برد	گفتم نروم بهانها می کردم
- B	1778	665	خواب ما را به جادویی در بستند	در خدمت چشمت دو سه جادو هستند
			تو پای کشیدی وز دستم رستند	گفتم که به وصل دستشان در بندم
- B	1779	671	در پیش روی اگر گزینم کردند	در عشق اگرچه خرده بینم کردند
			گرچه همه شهر پوستینم کردند	آمد سرما و پوستینیم نشد
E B	1780	527	بی بند تو در ⁷⁶² جهان مرا بند تو کرد	در گریه خون مرا شکرخند تو کرد
			بدعهد مرا نه عهد و سوگند تو کرد	می فرمایی که عهد و سوگند تو کو
- B	1781	723	در صدر ⁷⁶³ بزرگ آن منش ایشانند	در حضرت حق ستوده درویشانند
			با ایشان باش کیمیا ایشانند	خواهی که مس وجود تو زر گردد
- B	1782	747	دل های دگر کار پریشان جویند	دل های عزیزان صف پریشان جویند
			شادی بدو صد دل ایشان جویند	دل های خلائق همه شادی جویند
- B	1783	669	چون ز ⁷⁶⁴ ابر بهار بی قرار افتادند	دل ها ز سماع بی قرار افتادند
			کین مطرب و کف و دف به کار افتادند	ای زهره غیبی کف رحمت بگشای
- B	1784	529	بر روی شکوفها علامت می کرد	دی باغ ز دی شکر سلامت می کرد
			گل خنده زنان برو قیامت می کرد	آن سرو چمن دعوی قامت می کرد
- B	1785	740	زان باشد تا ز دست دزدان برهند	زر را که سیه کنند و در دود نهند
			در پای نیوفتد که در دست نهند	عاشق زر سرخست سیه رو نشود
- B	1786	722	شد محتسبی مست همی ⁷⁶⁵ می دانند	سر مستان را ز محتسب ترسانند
			این مستان را گرو چرا نستانند	این مردم این شهر اگر مردانند

⁷⁶¹ این BM: آن E

⁷⁶² تو در BM: درین E

⁷⁶³ صدر M: صد B

⁷⁶⁴ ز M: - B (Bu mısra, B nüshasında silik ve ortadaki kelime yazılı değil)

⁷⁶⁵ محتسبی مست همی M: مست محتسب همه B

748	قومی زان کو حکایتی می گویند	748	قومی زان کو عنایتی می جویند	1787	B -
	جان‌ها ز ورای تن نهان می پویند		از کوی به کوی طالب آن کویند		
721	مرغیست عجب که صید او شیراند	721	گم گشته سودای تو جان شیراند	1788	B -
	خرم زی و آسوده که این شهر از تو		زیر و زبر و بی زبر و زیراند		
679	مستان غمت بار دگر شوریدند	679	دیوانه دلانت سر مه را دیدند	1789	B -
	آمد سر مه سلسله را ⁷⁶⁶ جنبانیدند		پیراهن عقل و صبر را بدریدند		
525	مطرب که ترانه گفت یا افغان کرد	525	بر طمع امید صله و احسان کرد	1790	B -
	چون صورت احسان ز تو رو پنهان کرد		دُرس‌ت چو سنگ رایگان ⁷⁶⁷ نتوان کرد		
519	هم کفرم و هم دینم و هم صافی ⁷⁶⁸ و درد	519	هم پیرم و هم جوانم ⁷⁶⁹ و هم کودک خرد ⁷⁷⁰	1791	E B
	گر من بمرم مرا مگویند که مرد		گو مرده بد و زنده شد و دوست ببرد		
518	هم صافم و هم صافم و هم تیره و درد	518	هم پیرم و هم پیرم و هم کودک خرد	1792	- -
	گر من بمرم مرا مگویند که مرد		گو مرده بدم زنده شدم دوست ببرد		
862	هر لحظه همی خوانمش از راه بعید	862	کو سورة یوسفست و قرآن مجید	1793	B -
	گفتم که دلم خون شد و از دیده دوید		گفت آن که ترا دوید کس را ندوید		
771	آبی که ازین دیده چو خون می‌ریزد ⁷⁷¹	771	خونست بیا ببین که چون می‌ریزد	1794	B -
	پیداست که خون من چه برداشت کند		دل می‌خورد و دیده برون می‌ریزد		
782	از آتش سودای توام تابی بود	782	در جوی دل از صحبت تو آبی بود	1795	B -
	آن آب سراب بود و آن آتش برق		بگذشت کنون قصه مگر خوابی بود		
778	از دیدن رویی که ترا دیده بود	778	ما را به خدا نور دل و دیده بود	1796	B -
	خاصه رویی که از ازل تا به ابد		از دیدن روی تو نبریده بود		

⁷⁶⁶ M: را - B
 درست چو سنگ M: پنهان ... پیش ازین B (Bu mısra, B nüshasında eksik. Arada bir kelime yazılı değil)
⁷⁶⁷ رایگان
⁷⁶⁸ صافی EM: صافم B
⁷⁶⁹ جوانم M: جوان BE
⁷⁷⁰ خرد EM: خورد B
⁷⁷¹ دیده چو خون می‌ریزد M: دیده جی‌چون ریزد B

852	ای آب حیات ⁷⁷² در مزیدست و ⁷⁷³ مزید	1797/1765/ 245 ⁷⁷⁴	- B	از شربت سودای تو هر جان که مزید
	مرگ آمد و بو کرد مرا بوی تو دید			
572	من ظن نبرم که نیز جان را باشد	1798	E B	از ⁷⁷⁵ نزدیکی که دلستان را باشد
	زان روی که یاد غایبان را باشد			والله نکنم یاد من او را هرگز
622	بی جان ز کجا شوی که جان خواهی شد	1799/ 305 ⁷⁷⁶	E -	از عشق خدا نه بر زیان خواهی شد
	و آخر ز زمین بر آسمان خواهی شد			اول به زمین ز آسمان آمده‌ای
587	وز یاری ما یار گریزان باشد	1800	- B	از ما بت عیار گریزان باشد
	عقل از بر خمار گریزان باشد			او عقل منورست و ما مست ویم
656	در بزم تو نی رطل و ⁷⁷⁸ سبو می ماند	1801	- B	از تاب تو نی یار و ⁷⁷⁷ عدو می ماند
	آخر به لب شهد تو بو می ماند			جانا گیرم که خوانم ⁷⁷⁹ آشامیدی
476	لطفی دارد که کس بدان پی نبرد	1802	- B	امشب چه لطیف و با نوا می گردد
	خیره شد و خواب و روبرو می نگرد			اندر گل و سنبل که ارواح چرد
474	دل مرغ شدست و در هوا می گردد	1803/ 1506 ⁷⁸⁰	- B	امشب چیزی در سر ما می گردد
	آن یار مگر گرد وفا می گردد			هر ذره ما جدا جدا می گردد
760	واندر خور دیگ و کاسه کفلیز بود	1804	- B	اندر خور شه سوار شب دیز بود
	آنجا چه جهاز و چه شکر ریز بود			جایی که دلاله حفصل حیز بود
606	زارش کشد و به زاری زار کشد	1805	- B	اندیشه هشیار تو هشیار کشد
	وان دولت بیدار تو بیدار کشد			شاهان زمانه خصم بردار کشند
640	وان آب حیات بحر گوهر نامد	1806	- B	آن کان نبات تنگ شکر نامد

⁷⁷² حیات M: حیوة B

⁷⁷³ و M: - B

⁷⁷⁴ M ve S: tkr.

⁷⁷⁵ از MB: آن E

⁷⁷⁶ M ve S: tkr.

⁷⁷⁷ و M: - B

⁷⁷⁸ و M: - B

⁷⁷⁹ خوانم M: خونم B

⁷⁸⁰ M, S ve B: tkr.

		چون راست بدیدمش دمم برنامد		گفتم بروم به عشوه دمها دهمش	
- B	1807	از رحمت و فضل اوش امداد رسد	564	آن را که ز عشق دوست بیداد رسد	
		کوتاهی را وصل به فریاد رسد		کوتاهی عمر بین به وصلم دریاب	
- B	1808	از عشق تو می نایدم از عقل ⁷⁸¹ عشق تو یاد	450	آن رفت که بودمی من از عشق تو شاد	
		بر بحر کجا بود ز کهگل بنیاد		اسباب و علل پیش من آمد باد	
- B	1809	آن کس که خبر یافت ازو کی خسپد	456	آن سر که بود بی خبر از وی خسپد	
		ای وای بر آن کسی که بی وی خسپد		می گوید عشق در دو گوشم ⁷⁸² همه شب	
- B	1810/ 239 ⁷⁸³	آن را به حساب روزی انگاشته اند	659	آن را که به علم و عقل افراشته اند	
		از مال به جای آن درانباشته اند		وان را که سر از عقل پیرداخته اند	
E B	1811	مالم همه خورد ⁷⁸⁵ و ⁷⁸⁶ کار با ⁷⁸⁷ دلق رسید	856	آن عشق که برق و بوش ⁷⁸⁴ تا فرق رسید	
		اکنون جوشید و آب ⁷⁸⁸ تا حلق رسید		آبی که ازو دامن خود می چیدم	
- B	1812	تن زد تنم از شرم چو جانم برسد	854	آن لحظه که آن سرو روانم برسد	
		من چون که چنان نیم بدانم ⁷⁸⁹ برسد		او چون که چنان بود چنانم برسد	
- B	1813	هر ذره به سوی اصل خود خیز کند	698	آن دم که ز افلاک گهر ریز کند	
		هر ذره ز آفتاب پرهیز کند		از نخوت آن باد و زان باد هوس	
- B	1814	من خود چه کنم ⁷⁹⁰ چرخ فلک جامه درد	570	آن لحظه که از پیرهننت بوی رسد	
		کامروز ز پیراهن تو بوی برد		آن پیرهن یوسف خوشبوی کجاست	
- B	1815	وان یار که کوهها قرارش می شد	620	آن یار که عقلها شکارش می شد	
		بسیار سر اندر سر کارش می شد		گفتم سر زلف خود بریدی گفتا	

⁷⁸¹ عقل M: - B

⁷⁸² گوشم M: چشم B

⁷⁸³ M ve S: tkr.

⁷⁸⁴ و بوش M: روش B

⁷⁸⁵ خورد MB: برد E

⁷⁸⁶ و M: او B

⁷⁸⁷ با MB: تا E

⁷⁸⁸ و MB: E-

⁷⁸⁹ بدانم M: ندانم B

⁷⁹⁰ کنم M: کسم B

- B	1816	802	آن کس که ترا بیند خندان ⁷⁹¹ نشود	وز حیرت تو گشاده دندان نشود
			چندان که بود هزار چندان نشود	جز کاهگل و کلوخ زندان نشود
- B	1817/ 1068 ⁷⁹³	1963	چون نیشکر است ⁷⁹² این نیت ای نایی	شیرین نشود خسرو ما گر نایی
			هر صبحدم آن دم که تو در صبحدمی	از عالم پیر بر دمد برنایی
- B	1818	1738	چون خار بکاری رخ گل می خاری	تا گل ناری بر ندهد گلناری
			چوها تخمست و این جهان طاحون است	تا خشت بر ⁷⁹⁴ آسیا بری خاک آری
- B	1819	1911	خواهی که حیات جاودانی بینی	وز فقر نشانه عیانی بینی
			اندر ره فقر بد مرو تا نرود	مردانه درآ که زندگانی بینی
- B	1820/ 1069 ⁷⁹⁵	1946	در دست اجل چو درنهم من پایی	در کتم عدم در افکنم غوغایی
			حیران گردد عدم که هرگز جایی	در هر دو جهان نیست چنین شیدایی
- B	1821/ 1482 ⁷⁹⁶	1813	در هر دو جهان دلبر و یارم تو بسی	زیرا که به هر غمیم فریاد رسی
			کس نیست به جز تو ای مه اندر دو جهان	جز آن که ببخشیش به اکرام کسی
- B	1822/ 978 ⁷⁹⁸	1754	در دل نگذشت کز دلم بگذاری	یا ⁷⁹⁷ رخت فتاده در گلم بگذاری
			بسیار زدم لاف تو با دشمن و دوست	ای وای به من گر خجلم بگذاری
- B	1823	1862	در عشق موافقت بود چون جانی	در مذهب هر ظریف معنی دانی
			از سی و دو دندان چو یکی گشت دراز	بی دندان شد تن از چنان دندان
- B	1824	1826	در صورت دل سیرت زردشت کشی	چون خر نخوری نبات بر پشت کشی
			گر آینه‌ای ⁷⁹⁹ زشتی تو ⁸⁰⁰ بنماید	دیوانه شوی در آینه مشتش کشی
- B	1825	1811	در عشق تو خون ز دیده بارید بسی	جان در تن من ز غم بنالید بسی

⁷⁹¹ خندان M: و خندان B

⁷⁹² نیشکر است M: نیشکرشت B

⁷⁹³ M ve S: tkr.

⁷⁹⁴ بر M: به B

⁷⁹⁵ M ve S: tkr.

⁷⁹⁶ M, S ve B: tkr.

⁷⁹⁷ یا M: با B

⁷⁹⁸ M ve S: tkr.

⁷⁹⁹ آینه‌ای M: آینه B

⁸⁰⁰ تو M: به تو B

		چرخم به بهانه تو مالید بسی		آگاه نه‌ای ز حالم ای جان و جهان	
1826	B -	چاووش ⁸⁰² زبان نمی کند چاووشی ⁸⁰³	1827	سلطان سخن گرفته‌ای ⁸⁰¹ خاموشی	
		تا در دل چرخ افکنی بی‌هوشی		خورشید چرا به کاهگل می‌پوشی	
1827	B -	زان سوسن آزاد هزار آزادی	1698	شادی شادی و ای حریفان شادی	
		دادی دادی مها و دادی دادی		می‌گفت که داد عاشقی من دادم	
1828	B -	دست تو اگر نگیرد آن مه هیچی	1688	شب رفت و دلت نگشت سیر ای ایچی	
		کاندر ⁸⁰⁵ می لعل و در سر خود پیچی		خفتند حریفان همه چاره ⁸⁰⁴ اینست	
1829	B E	از عکس جمال گل‌رخ خندانی	1858	عالم سبزست و هر طرف بستانی	
		هر سو جانیست متصل با ⁸⁰⁶ جانی		هر سو گهریست مشتعل از کانی	
1830	B E	واندر غم خود همچو بناغم ⁸⁰⁸ داری	1744	غم‌های مرا همه بینای ⁸⁰⁷ غم داری	
		ترسم که نباشی و چراغم داری		گویی که تراام و چرا غم داری	
1831	B E	گاهی بودم عشرت جان افروزی	1801	گاهی بودم فرقت عالم سوزی	
		آن را روزی نبشت و این ⁸⁰⁹ را روزی		افسوس که روزگار بر لوح سپید	
1832	B -	مومن تو و ایمان تو و بر هر دو سری	1767	⁸¹⁰ کافر تو و کفران تو و زین دو بتری	
1833	B -	آن کار که دوش گفته‌ام آن کنمی	1854	گرنه ⁸¹¹ حذر از غیرت مردان کنمی	
		بی‌خویش و خراب و مست و حیران کنمی		ور رشک نبودی همه هشیاران را	
1834	B E	با شاه گدای را کجا کار بدی	1702	گرنه ⁸¹² کشش یار مرا یار بدی	
		کی یوسف جان میان بازار بدی		گرنه ⁸¹³ کرم قدیم بسیار بدی	
1835	B -	بسیار امیدهاست در نومیدی	1699	گر هیچ نشانه نیست اندر وادی	

⁸⁰¹ گرفته‌ای M: گرفته و B

⁸⁰² چاووش M: چاوش B

⁸⁰³ چاووشی M: چاوشی B

⁸⁰⁴ چاره M: چارمت B

⁸⁰⁵ کاندر M: کندر B

⁸⁰⁶ با M: از E

⁸⁰⁷ بینای M: بنا BE

⁸⁰⁸ بناغم M: پناغم E

⁸⁰⁹ و M: - B

⁸¹⁰ Bu rubâi, M, S, F ve B'de sadece tek bir beyitten oluşmaktadır.

⁸¹¹ گرنه M: گرنی B

⁸¹² گرنه M: گرنی BE

⁸¹³ گرنه M: ورنی E گرنی B

			ای دل مبر امید ⁸¹⁴ که در روضه جان		خرما دهی ار نیز درخت بیدی
			ور راه به سوی گوهر ما بودی ⁸¹⁵	1736	هر قطره ز جوش همچو دریا بودی ⁸¹⁶
- B	1836/ 1014 ⁸¹⁷				
			گر نیستم از اهل مناجات رواست		از اهل خرابات تو هستم باری
			گر من مستم ⁸¹⁸ ز روی بدکرداری	1739	ای خواجه برو تو عاقل و هشیاری
- B	1837		تو غره به طاعتی و طاعت داری		این آن سر پل نیست که می پنداری
			گر در طلب منزل جانی جانی	1864	گر در طلب لقمه نانی نانی
			این نکته رمز اگر بدانی دانی		هر چیز که در جستن آنی آنی
			گر بگریزی چو آهوان بگریزی	1807	ور بستیزی چو آهوان ⁸¹⁹ بستیزی
E B	1839		زان شاخ گلی که ما ⁸²⁰ در آویخته ایم		ای مرغک زیرک به دو پا آویزی
			گر گفتن اسرار ⁸²¹ تو امکان بودی	1732	پست و بالا همه گلستان بودی
- B	1840		گر غیرت نخوت نه در ⁸²² ایام بدی		هر فرعونی موسی عمران بودی
			گر داد کنی درخور خود داد کنی	1891	بیچاره کسی را که توش یاد ⁸²³ کنی
			گفتی تو که بسیار به یادت کردم		من می دانم که چون مرا یاد کنی
- B	1841		گر یک نفسی واقف اسرار شوی	1925	جانبازی را به جان خریدار شوی
			تا مست خودی تو تا ابد تیره هیی ⁸²⁴		چون مست ازو شوی تو هشیار شوی
			گر سوزش ⁸²⁵ سینه را به کس می داری	1752	وز ⁸²⁶ مهر ضمیر پر هوس می داری
- B	1843		باید که چو ناله تو آرام دلست		آن ناله قرین هر نفس می داری
			گر تو نکنی سلام ما را در پی	1670	چون جمله نشاطی و سلامی ⁸²⁷ چون می
- B	1844				

⁸¹⁴ امید M: اومید B

⁸¹⁵ ور راه ... ما بودی M: گر خوب نیم خوب پرستم باری B

⁸¹⁶ هر قطره ... دریا بودی M: ور باده نیم ز باده مستم باری B

⁸¹⁷ M ve S: tkr.

⁸¹⁸ مستم M: هستم B

⁸¹⁹ آهوان M: آهوان BE

⁸²⁰ ما M: - E

⁸²¹ اسرار M: اسرا B

⁸²² در M: دل B

⁸²³ یاد M: شاد B

⁸²⁴ تا ابد تیره هیی M: ابدأ تیره هستی B

⁸²⁵ سوزش M: شورش B

⁸²⁶ وز M: ور B

⁸²⁷ نشاطی و سلامی M: سلامی و نشاطی B

		دفع گرگی گر نکنی هی هی هی		چوپان جهانی و امان جان‌ها	
E B	1845/ 1071 ⁸²⁹	دیوانه تویی که عقل از من جویی	1977	گفتی که تو ⁸²⁸ دیوانه و مجنون خوبی	
		آینه کند همیشه آهن رویی		گفتی که چه بی شرم و چه آهن رویی	
- B	1846/ 1072 ⁸³¹	نبضم بگرفت از سر دانایی	1959	گفتم به طیب دارویی ⁸³⁰ فرمایی	
		بردم دستش سوی دل سودایی		گفتا که چه درد می‌کند ⁸³² بنمایی	
- B	1847	گفتا زیرا که با عدو آب و میی	1973	گفتم که چرا ترش شدی سرکه نه‌ای	
		خندید که رو تو بر یکی فعل کیی		گفتم زین پس چو آب و روغن باشم	
- B	1848	دل گفت طریق هستی اندر پستی	1677	گفتم که کدامست طریق هستی	
		گفتا زان رو که در درین درستی		پس گفتم دل چرا ز پستی برمد	
- B	1849	نی او دگرست تو دگرش می‌دانی	1868	لیلی که غمی ⁸³³ بی‌خبرش می‌دانی	
		تو بی‌خبری بی‌خبرش می‌دانی		او در خانه است و بر درش می‌دانی	
- B	1850	وز طالع بخت ⁸³⁴ خویش شادی شادی	1695	مانندۀ گل ز اصل خندان زادی	173b
		سروی عجبی که از زمین آزادی		سرسبز چو شاخ گل و آزاده ⁸³⁵ چو سرو	
- B	1851	گفتش که تو کمترین غلامان منی	1903	ماه آمد پیش او که تو جان منی	
		می‌داشت طمع که گویمش آن منی		هر چند بدان جمع تکبر می‌کرد	
E B	1852	در آب حیات عشق او چون ماهی	1936	ماییم و هوای روی شاهنشاهی	
		فریاد ازین ولولۀ بیگاهی		بیگاه شدست روز ما را صبح است	
- B	1853/ 1080 ⁸³⁶	خیره‌ست نظر در تو و یا تو نظری	1766	مستست خبر از تو و یا تو خبری	
		دزدیده تو از گو شککی می‌نگری		درهم شده خانۀ دل از حور و پری	

⁸²⁸ گفتی که تو: M; گفتی تو که BE

⁸²⁹ M ve S: tkr.

⁸³⁰ دارویی M: داروی B

⁸³¹ M ve S: tkr.

⁸³² کند M: کنی B

⁸³³ غمی M: غم B

⁸³⁴ طالع بخت M: طالع و بخت B

⁸³⁵ آزاده M: آزاد B

⁸³⁶ M ve S: tkr.

E B	1854	وز ما تو چنان ⁸³⁷ کشیده دامن تا کی	1838	من با تو چنین سوخته خرمن تا کی
		من در غم تو تو فارغ از من تا کی		ای ⁸³⁸ کار به کام دشمنانم تا کی
E B	1855	باید که ز هر سخن ز من نازاری	1742	من بی‌دلم ای نگار و تو ⁸³⁹ دلداری
		یا هرچه کنم ز بی‌دلی ⁸⁴⁰ برداری		با آن دل من که برده‌ای باز دهی
- B	1856/ 1081 ⁸⁴²	این عالم را چو ذره بر هم زنی	1855	من من نیم و و گرد ⁸⁴¹ می من منمی
		خود را چو درخت از زمین برکنمی		گر آن منمی که دل ز من برکندهست
E -	1857/ 1074 ⁸⁴³	از عام ببر که خاص از آن مایی	1948	می‌فرماید خدا که ای هرجایی
		پیش آید شبانگه تنهایی		با ما خو کن که عاقبت آخر کار
E -	1858	زیبایی مرد هست در گنجایی	1965	می‌دان و مگو تا نشود رسوایی
		کو مو ⁸⁴⁴ همی شکافد از بینایی		گفتا که چه حاجتست اینجا ملکیت
- -	1859	آیم بردی بی پر و بالم کردی	1711	نالید دگر که پای مالم کردی
		بنگر که چگونه در جوالم کردی		گفتی ره کون روم ره کس رفتی
- -	1860	هم من منم و هم تو تویی هم تو منی	1905	بی من منم و بی تو تویی بی تو منی
		که اندر غلطم که من توام یا تو منی		من با تو چنانم ای نگار خنتی
E -	1861/ 1075 ⁸⁴⁵	مر عاشق را پیرهنی فرمایی	1954	هر روز ز عاشقی و شیرین رای
		پیرهن تست چشم را بینایی		ای یوسف روزگار ما یعقوبیم
- B	1862	تا از دم خویش گردن غم نرنی	1885	هرگز به مزاج خود یکی دم نرنی
		با آن که ملولی ز کسی کم نرنی		هر چند ملولی تو یقین است که تو
- B	1863	احوال همی پرسی و خود می‌دانی	1879	هر لحظه مها پیش خودم می‌خوانی

⁸³⁷ چنان M: چنین B

⁸³⁸ ای M: این E

⁸³⁹ و M: - B

⁸⁴⁰ کنم ز بی‌دلی M: ز بی‌دلی کنم E

⁸⁴¹ و و گرد M: و اگر B

⁸⁴² M ve S: tkr.

⁸⁴³ M ve S: tkr.

⁸⁴⁴ موی M: موی E

⁸⁴⁵ M ve S: tkr.

		می گویم و سر به خیره ⁸⁴⁶ می جنبانی	تو سرو روانی و سخن پیش تو باد
- B	1864	تو عاشق آنی که فرو داشت کنی	هرگز نبود میل تو کافراشت کنی
		ناآمده صبح از طمع چاشت کنی	بسم الله ناگفته تو گویی الحمد
- B	1865	چون مست شوی باز رهی از هستی	همسایگی مست فزاید مستی
		بر باده زنی ز آب و آتش رستی	در رسته مردان چو نشستی رستی
- B	1866	پر کرد جهان ز بوی سیب و آبی	یک شفتالو از آن لب عنابی
		از عشق رخ خویش زهی بی آبی	هم پرده شب درید و هم پرده روز

173b

3. Beyit Dizini (1000 – 1866)

Çalışmamızda esas alınan Konya Mevlânâ Müzesindeki 69 nolu *Dîvân-ı Kebîr* nüshasında bulunan rubâîler, aşağıda alfabetik olarak verilmiştir. 145a'daki 13. satırdan başlayan bu rubâîler, 146a'da bitmektedir. Daha sonrasında ise bu rubâîler, 162b'nin 25. satırında yeniden başlamakta ve nüsha sonuna kadar (173b) devam etmektedir. Bununla birlikte dizinde yer alan beyitlerin, Bedî'uzzamân Furuzânfer ve zikredilen 69 nolu yazmayı esas alan Tefîk Subhânî'nin neşirlerindeki rubâî numaraları verilerek araştırmacılara kolaylık sağlanması amaçlanmıştır. "F" rumuzu Furuzânfer neşri için, "S" rumuzu ise Subhânî neşri için kullanılmıştır. Ayrıca zikredilen yazmada ve Furuzânfer ile Subhânî neşirlerinde tespit edilen mükerrer rubâîler sütun içinde belirtilmiştir.

S	F	69 Nolu Yazma Rubâî Dizini (1000-1866)
1672b	868b	آب از سر انگشت فرو می چکدش
1615b	1621b	آب حیوان خنک کند دلسوزه
1197a	371a	آب حیوان در آب و گل پیدا نیست
1811b	856b	آبی که ازو دامن خود می چیدم
1794a	558a	آبی که ازین دیده چو خون می ریزد
1681b	750b	آبی که ترا تیره کند زهر بود

⁸⁴⁶ خیره M: هر ره B

1049b	1720b	آخر ز فراق هر دو آهی کردی
1096b	1686b	آخر نه صبا مشاطۀ گل باشد
1339b	230b	آزاده دلان زنده به جانی دگرند
1825b	1811b	آگاه نه‌ای ز حالم ای جان و جهان
1400a	1223a	آمد بت خوش عربده می‌کیشم
1477a	1960a	آمد بر من دوش مه یغمایی
1789b	679b	آمد سر مه سلسله را جنبانیدند
1779b	671b	آمد سرما و پوستینیم نشد
1030b	1796b	آموختیم جوانی اندر پیری
1514b	781b	آن آب سراب بود و آن آتش برق
1795b	782b	آن آب سراب بود و آن آتش برق
1214a	155a	آن آتش ساده که ترا خورد و بکاست
1214b	155b	آن آتش شهوت که چه صاف و ساده‌است
1155/5a	30a	آن اصل سخن که جان دهد مرجان را
1401a	1109a	آن باده که بر جسم حرامست حرام
1405a	1107a	آن باده که بر خلق حرامست حرام
1486b	1691b	آن بادهٔ اولین فراموشش شد
1527b	504b	آن بادهٔ لب‌هاش بگردان ساقی
1814b	570b	آن پیرهن یوسف خوشبوی کجاست
1223b	142b	آن پیل که دوش خواب هندستان دید
1216a	290a	آن تلخ سخن‌ها که چنان دل شکنست
1341b	133b	آنجا اینجا مگو بگو راست کجاست
1211a	154a	آنجا که توی همه غم و جنگ و جفاست
1320b	157b	آنجا که جمال حسن آن دلبر ماست
1210b	287b	آن جفت لطیف با یکی گویانست

1636b	637b	آن چشم چو پاسبان فرو بست به خواب
1221a	189a	آن چشم فرازا پی تاب شدست
1215a	175a	آن چشم که خون گشت و غم او را جفتست
1590b	1654b	آن چشمه خضر خورد ازو آب حیات
1234b	300b	آن چیز که او بر دل و بر جان منست
1487a	1867a	آن چیز که هست در سبد می دانی
1643b	442b	آن خوبی باقی تو ای جان و جهان
1483a	1809a	آن خوش باشد که صاحب تمیزی
1588a	1596a	آن دم که رسی به گوهر ناسفته
1813a	698a	آن دم که ز افلاک گهر ریز کند
1229/99a	274a	آن دم که مرا به گرد تو دورانست
1263b	326b	آن را بمخوان جان که غم جان توست
1406a	1224a	آن را که به خلوت بنشانند این غم
1810/239a	659a	آن را که به علم و عقل افراشته اند
1220a	273a	آن را که بود کار نه زین یارانست
1359b	1014b	آن را که تو انداخته ای پای مزین
1807a	564a	آن را که ز عشق دوست بیداد رسد
1213a	420a	آن را که غمی بود و بتواند گفت
1484a	1837a	آن را که نکرد زهر سود ای ساقی
1625/318a	480a	آن راحت جان گرد دلم می گردد
1773/366b	537b	آن راز که تاکنون همی بود نهان
1090b	1694b	آن رحمت را کجا فراموش کنم
1481a	1972a	آن رطل گران را اگر ارزان کنیی
1177b	16b	آن رفت ازین پس نپذیرم خود را
1808a	450a	آن رفت که بودمی من از عشق تو شاد

1479a	1949a	آن روز که دیوانه‌ای و سودایی
1478a	1859a	آن روی ترش نگر چو قندستانی
1222a	261a	آن روی ترش نیست چنینش فعلست
1219a	163a	آن سایه تو جایگه و خانه ماست
1517b	798b	آن سر دارد که هیچ سرکش نشود
1809a	456a	آن سر که بود بی‌خبر از وی خسپد
1784b	529b	آن سرو چمن دعوی قامت می‌کرد
1065/1128b	1951b	آن سلسله سحر ترا آن شاید
1128/1065b	1951b	آن سلسله سحر ترا آن شاید
1181b	73b	آن سوداها که غرقه گشتند و فنا
1176b	68b	آن سوی که سوی‌ها از آن سو آید
1427a	1524a	آن شاه که هست عقل دیوانه او
1223a	142a	آن شب که ترا به خواب بینم پیداست
1428a	1550a	آن شخص که رشک برد بر جامه تو
1570b	1505b	آن شور کمینه‌است از سینه دوست
1631b	855b	آن صحت رنج‌های ایوب رسید
1491b	770b	آن صورت و آن قاعده تا اکنون بود
1425/1445b	1536/1538b	آن صورت‌ها که در درون می‌تابد
1486a	1691a	آن ظلم رسیده را که دادش دادی
1811a	856a	آن عشق که برق و بوش تا فرق رسید
1217a	112a	آن عشق مجرد سوی صحرا می‌تاخت
1335b	262b	آن عقل که عقل داشت او جزوی بود
1297b	202b	آن فکر من که مست این اقرارست
1224a	387a	آن قاضی ما چو دیگران قاضی نیست
1806a	640a	آن کان نبات تنگ شکر نامد

1349b	141b	آن کس که ازو هر دو جهان روزه گشاست
1228a	181a	آن کس که امید یاری غم دادست
1152a	18a	آن کس که بیسته است او خواب مرا
1222b	261b	آن کس که برین چرخ برینش فعلست
1407a	1352a	آن کس که به آب دیده اش می جویم
1226a	352a	آن کس که به روی خوب او رشک پریست
1345b	239b	آن کس که بیافت راحتی یافت تمام
1816a	802a	آن کس که ترا بیند خندان نشود
1154a	57a	آن کس که ترا نقش کند او تنها
1502b	553b	آن کس که چو توتیاش عزت دادی
1488a	751a	آن کس که چو هشیار بود مست بود
1489a	562a	آن کس که دمی دلی اناالحق می زد
1589a	1639a	آن کس که ز دست شد برو دست منه
1225a	209a	آن کس که ز سر عاشقی باخبرست
1227a	320a	آن کس که سرت برید غمخوار تو اوست
1426a	1572a	آن کس که همیشه با دل دردم ازو
1218a	276a	آن کو ز نهال هوست خیزانست
1701b	1354b	آن کو غله خانه و مهگانه برد
1814a	570a	آن لحظه که از پیرهننت بوی رسد
1812a	854a	آن لحظه که آن سرو روانم برسید
1141b	1842b	آن ملک کسی نیافت از نیم دلی
1379a	1078a	آن می که گشود مرغ جان را پر و بال
1042b	1718b	آن وسوسه ای را که ز لاحول رمید
1027b	1845b	آن وعده که کرده ای رها می نکند
1402a	1323a	آن وقت آمد که ما به تو پردازیم

1153a	19a	آن وقت که بحر کل شود ذات مرا
1403a	1147a	آن ها که به پیش دلستان می کردم
1815a	620a	آن یار که عقل ها شکارش می شد
1480a	1943a	آنی که بر دلشدگان دیر آیی
1085a	1758a	آنی که به صد شفاعت و صد زاری
1490a	744a	آهو بدود چو در پیش سگ بیند
1423b	1523b	آواخ ز پیمان و ز پیمانۀ او
1384b	1097b	آواز بلند کن رسان تا ده میل
1230b	231b	آواز بلند کن که تا پست شوند
1156a	4a	آواز ترا طبع دل ما بادا
1230a	231a	آواز تو ارمغان نفخ صورت
1156b	4b	آواز تو گر خسته شود خسته شویم
1380b	1084b	آواز خراشان و گلوی خسته
1409a	1157a	آواز سرافیل طرب می رسدم
1380a	1084a	آواز گرفتست خروشان می نال
1684b	817b	آید بر من سرده و انگشت گزان
1764a	454a	اجری ده ارواحی و سلطان ابد
1727b	1216b	احوال دل خویشتن از بیم رقیب
1525b	853b	ار زان که نخواهی که بنالم سحری
1795a	782a	از آتش سودای توام تابی بود
1208b	171b	از آرزوی لبش مرا جان به لبست
1188b	77b	از اهل سماع می رسد بانگ رباب
1295/117b	169b	از بادۀ او بر لب جان بلبلهاست
1181a	73a	از بانگ سرافیل دمیدست رباب
1468b	1681b	از بس که بمردی ز غمش جان بردی

1451b	1525b	از بندگی سرو چو آزادی نیافت
1392a	1103a	از بهر تماشای یکی مشتی خام
1102/1111b	1861b	از بوالعجبی نامه من ندرانی
1111/1102b	1861b	از بوالعجبی نامه من ندرانی
1146b	1673b	از پای درآمد دل و دل پای نداشت
1801a	656a	از تاب تو نی یار و عدو می ماند
1122b	1710b	از تو بره تو جو ندزدیدم من
1391a	1220a	از ثور فلک شیر وفا می دوشم
1425/1445a	1536/1538a	از جان بشنیده ام نوای غم تو
1467/1140a	1805/1806a	از جان بگریزم از ز جان بگریزی
1202b	118b	از جمله کرانها برون کرد مرا
1569b	1508b	از جوشش من جوش کند صد جیحون
1203b	130b	از چرخ به خاکیان نثارست و صداست
1722b	1138b	از حالت هیچ کس ندارم بایست
1198a	208a	از حلقه گوش او دلم باخبرست
1386a	1328a	از خاک در تو چون جدا می باشیم
1766a	720a	از خاک کف پات سران حیرانند
1151a	34a	از خاک ندیده تیره ایامان را
1609b	1604b	از خنده برق ابر در گریه شده
1365b	1053b	از خون دروغ او چه خون ها جوشد
1774b	512b	از خویش به ما راه نیابی هرگز
1393/637a	1330a	از خویش خوشم ز نی نباشد خوشیم
1298b	180b	از درد تو هیچ روی درمانم نیست
1424b	1554b	از دست فراق تو نجستم بی تو
1056b	1798b	از دست مده دامن دردی که تراست

1201a	324a	از دوستی دوست ننگجم در پوست
1026b	1839b	از دولت دوست هیچ چیزم کم نیست
1796a	778a	از دیدن رویی که ترا دیده بود
1251b	110b	از راه زبان رسید جانم تا لب
1503b	832b	از رحمت ایزدی کلیدی باید
1469a	1893a	از رنج و ملال ما چه فریاد کنی
1572b	1493b	از زخم سر غمزه خونخوار تو من
1823b	1862b	از سی و دو دندان چو یکی گشت دراز
1592b	1653b	از شادی‌ها همی ننگجد دشمن
1765/1797/245a	852a	از شربت سودای تو هر جان که مزید
1797/1765/245a	852a	از شربت سودای تو هر جان که مزید
1385a	1155a	از شور و جنون رشک جنان را بزدم
1389a	1340a	از طبع ملول دوست ما می‌دانیم
1117b	1866b	از ظلم بر ماست جهان ظلمانی
1468a	1681a	از عشق ازل ترانه‌گویان گشتی
1390a	1150a	از عشق تو من بلندقد می‌گردم
1470/898a	1804a	از عشق تو هر طرف یکی شب خیزی
1799/305a	622a	از عشق خدا نه بر زبان خواهی شد
1376a	1098a	از عقل دلیل آید و ز عشق خلیل
1199a	302a	از عهد مگو که آن نه بر پای منست
1388a	1118a	از غیرت عشق من وقح رو شده‌ام
1637b	635b	از کار بماندم وز بی‌کاری نیز
1423a	1523a	از گنج قدم شدیم ویرانه‌ او
1800a	587a	از ما بت عیار گریزان باشد
1469b	1893b	از ما چه گریزی و چه واداد کنی

1387a	1156a	از مطبخ غم‌هاش بلا می‌رسدم
1033b	1841b	از ناله تو بوی بقا می‌آید
1813b	698b	از نخوت آن باد و زان باد هوس
1798a	572a	از نزدیکی که دلستان را باشد
1507b	825b	از نعره او جان و جهان می‌شورد
1200a	106a	از نوح سفینه‌ایست میراث نجات
1019b	1931b	از هجر مگو به پیش سلطان وصال
1136b	1882b	از هیزم توبه من آتش بفروخت
1808b	450b	اسباب و علل پیش من آمد باد
1377/609a	1085a	اسرار حقیقت نشود حل به سؤال
1206b	204b	اسرار دلم جمله خیال یارست
1394a	1236a	اسرار ز دست داد می‌نتوانم
1471a	1857a	اسرار شنو ز طوطی ربانی
1358b	992b	اشکسته نخواهدم و چون سر بکشم
1472a	1737a	افتاد مرا با بت من گفتاری
1395a	1248a	افتاد مرا عجب شکاری چه کنم
1473a	1983a	افدی رشاء الذی اذا ابصرنی
1580b	1394b	افسوس که خنده ترا می‌بینند
1831b	1801b	افسوس که روزگار بر لوح سپید
1202a	118a	افغان کردم بر آن فغانم می‌سوخت
1612b	1636b	اکنون بگشا در وفا گفت خموش
1479b	1949b	امروز از آن سلسله چون محرومی
1407b	1352b	امروز به گاه آمد و گفتا که سماع
1037b	1783b	امروز به گرد هر دری می‌گردم
1426b	1572b	امروز به ناز او بری بر من زد

1661b	807b	امروز پراکنده نخواهم گفتن
1564b	1430b	امروز چنانم که جدا گشته ز جان
1203a	130a	امروز چه روزست که خورشید دو تاست
1182a	80a	امروز چو هر روز خراییم خراب
1250b	268b	امروز خرابی و نه روز گشتست
1205a	279a	امروز درین خانه کسی رقصانست
1364a	1046a	امروز سماعست و سماعست و سماع
1368a	1061a	امروز طوافست و طوافست و طواف
1721b	1244b	امروز که حاضرست اقبال وصال
1476a	1717a	امروز مرا سخت پریشان کردی
1204a	185a	امروز من و جام صبحی در دست
1209a	179a	امشب آمد خیال آن دلبر چست
1802a	476a	امشب چه لطیف و با نوا می گردد
1803/1506a	474a	امشب چیزی در سر ما می گردد
1768a	524a	امشب ساقی به مشک می گردان کرد
1210a	287a	امشب شب آن دولت بی پایانست
1767a	733a	امشب شب آن نیست که از خانه روند
1767b	733b	امشب شب آنست که جانهای عزیز
1206a	204a	امشب شب من نیک ضعیف و زارست
1397a	1315a	امشب که حریف دلبر و دلداریم
1399a	1362a	امشب که حریف مشتری و ماهیم
1475a	1940a	امشب که فتاده‌ای به چنگال رهی
1396a	1110a	امشب که همی رسد ز دلدار سلام
1207a	331a	امشب منم و طواف کاشانه دوست
1474a	1906a	امشب منم و یکی حریفی چو منی

1257b	402b	امشب ننشینم چو آن مه بگرفت
1208a	171a	امشب هر دل که همچو مه در طلبست
1398a	1242a	امشب همه شب نشسته اندر حزنم
1804a	760a	اندر خور شه سوار شب دیز بود
1200b	106b	اندر دل از آن بحر برستست نبات
1524b	632b	اندر دل تاریک به راه باریک
1338b	252b	اندر دل من رنگرز صباغست
1246b	173b	اندر دل من شعله زنانست امشب
1482/1821a	1813a	اندر دو جهان دلبر و جانم تو بسی
1819b	1911b	اندر ره فقر بد مرو تا نرود
1248b	144b	اندر سر ما عشق تو پا می کوبد
1212a	227a	اندر سر ما همت و کاری دگرست
1404a	1119a	اندر طلب دوست همی بشتابم
1705b	1143b	اندر عالم نه نام بودت نه نشان
1431b	1566b	اندر قفص شکر می افشان و مرو
1802b	476b	اندر گل و سنبلی که ارواح چرد
1183a	86a	اندیشه مکن بکن تو خود را در خواب
1805a	606a	اندیشه هشیار تو هشیار کشد
1444b	1532b	انگشت گزان درآدم از در تو
1430b	1575b	انگور عدم بدی شرابت کردند
1408a	1151a	انگورم و در زیر لگد می گردم
1304b	312b	اهلیت روی تو ندارد لیکن
1231a	266a	او پاک شدست و خام ار در حرمت
1273/1519b	799b	او چشمه آبست چه آب آب حیات
1519/1273b	799b	او چشمه آبست و چه آب آب حیات

1812b	854b	او چون که چنان بود چنانم برسید
1760b	305b	او دامن خود کشان و دل می گفتش
1737b	1190b	او در تن چون خیال من شد چو خیال
1849b	1868b	او در خانه است و بر درش می دانی
1274b	411b	او را به هزار دست جویان گشتم
1498b	863b	او را که شما درین جهان جویانید
1800b	587b	او عقل منورست و ما مست ویم
1226b	352b	او گریه و من گریه که تا آمد صبح
1249b	193b	او می داند که عشق را نیک و بدست
1004b	1981b	او ناله همی کرد و منش می گفتم
1277b	174b	او نیست عجب که دشمن جانش کشت
1703b	1198b	او همچو عصا کش است و من نابینا
1299b	292b	او یار دگر کرده و فارغ شسته
1678b	700b	اول باده ز عاشقی جوش کند
1799/305b	622b	اول به زمین ز آسمان آمده ای
1491a	770a	اول که رخم زرد و دلم پر خون بود
1434a	1561a	ای آب از این دیده بی خواب برو
1117a	1866a	ای ابر که تو جهان خورشیدانی
1113a	1685a	ای آتش بخت سوی گردون رفتی
1415a	1227a	ای از تو برون ز خانه جای دلم
1245a	295a	ای از تو دلم پر سمن و یاسمنست
1158a	28a	ای اشک روان بگو دل افزای مرا
1250a	268a	ای آمده بامداد شوریده و مست
1003b	1729b	ای آن که بدین حدیث ما می خندی
1244b	404b	ای آن که به جز تو نیست پیدا و نهفت

1594a	1970a	ای آن که به جز شادی و جز نور نه‌ای
1090a	1694a	ای آن که تو از دوش به یادم دادی
1184a	78a	ای آن که تو دیر آمده‌ای در کتاب
1187a	94a	ای آن که تو یوسف منی من یعقوب
1161a	64a	ای آن که چو آفتاب فردست بیا
1412a	1272a	ای آن که چو ماه من گدازان توام
1598a	1649a	ای آن که رخت چو آتش افروخته‌ای
1087a	1829a	ای آن که ره‌گریز می‌اندیشی
1094a	1870a	ای آن که ز حال بندگان می‌دانی
1127a	1957a	ای آن که ز حد برون تو جان افزایی
1124a	1958a	ای آن که صلیب‌دار و هم ترسایی
1062/1103a	1961a	ای آن که طیب دردهای مایی
1103/1062a	1961a	ای آن که طیب دردهای مایی
1093a	1912a	ای آن که غلام خسرو شیرینی
1092a	1895a	ای آن که مرا بسته صد دام کنی
1595a	1647a	ای آن که مرا به لطف بنواخته‌ای
1114a	1869a	ای آن که مراد هر زبان می‌دانی
1567b	1373b	ای آن که مراغه می‌کنی در حیرت
1502a	553a	ای آن که نخست بر سحر چشم تو زد
1101a	1791a	ای آن که نظر به طعنه می‌اندازی
1243a	128a	ای آن که هوای نفس نادان سیرت
1668b	850b	ای انجمنی که در پس پرده درید
1497b	837b	ای اهل خرابات که در غرقابید
1498a	863a	ای اهل صفا که در جهان گردانید
1133b	1768b	ای آینه‌ای که قابل خیر و شری

1599a	1615a	ای با تو جهان ظریف و شادی باره
1485a	1013a	ای باد سحر به کوی آن سلسله موی
1064/1108a	1980a	ای باد سحر تو از سر نیکویی
1108/1064a	1980a	ای باد سحر تو از سر نیکویی
1159a	10a	ای باد سحر خبر بده مر ما را
1129a	1892a	ای باده تو باشی که همه داد کنی
1429b	1563b	ای باز چو طبل باز او بشنیدی
1098a	1901a	ای باطل از حق نگریزی چه کنی
1118a	1785a	ای باغ خدا که پر بت و پر حوری
1413a	1175a	ای بانگ رباب از تو تابی دارم
1063/1107a	1945a	ای بانگ رباب از کجا می آیی
1107/1063a	1945a	ای بانگ رباب از کجا می آیی
1597a	1602a	ای بر نمک خلق تو نانی بزده
1769a	641a	ای بس غایب که در سماع ماند
1435a	1560a	ای بسته تو خواب ما به چشم جادو
1439a	1580a	ای بلبل مست بوستانی برگو
1725b	1182b	ای بلبل مست در خمار چمنی
1002b	1881b	ای بی خبر از ساختن و سوختنی
1600a	1613a	ای پارسی و تازی تو پوشیده
1697b	1158b	ای پای نهاده بر سر خلق ز کبر
1121a	1755a	ای پر ز جفا چند ازین طراری
1433a	1545a	ای پرده پندار پسندیده تو
1495/1095a	772a	ای تازه تنی که در بلای تو بود
1106a	1978a	ای ترک چرا به زلف چون هندویی
1252b	363b	ای تن که به هر حيله رهی می جویی

1431a	1566a	ای جان جان به حق احسانت مرو
1115b	1933b	ای جان چو به لب رسیدی از قالب من
1252a	363a	ای جان خبرت هست که جانان تو کیست
1247a	334a	ای جان ز دل تو بر دل من راهست
1101b	1791b	ای جان غریب در جهان می سازی
1603b	1657b	ای چشم فراز کرده چون مظلومان
1120a	1952a	ای چون علم بلند در صحرایی
1116a	1953a	ای چون علم سپید در صحرایی
1088b	1852b	ای خالق گردون به خودم مهمان کن
1241a	108a	ای خرمیت از سنبله آب حیات
1370b	1057b	ای خصم چو عنکبوت صفرا می باف
1492a	447a	ای خواجه بگو تو بنده ای یا آزاد
1165a	11a	ای خواجه به خواب در نبینی ما را
1122a	1710a	ای خواجه چرا بی پر و بالم کردی
1494b	624b	ای خیمه که شققات رقصان شده است
1084a	1665a	ای در دل هر کسی ز مهرت تابی
1157a	31a	ای دریا دل تو گوهر و مرجان را
1086a	1920a	ای دشمن جان و جان شیرین که تویی
1496a	844a	ای دل اثر صبحگه شام که دید
1061a	1966a	ای دل تو بدین مفلسی و رسوایی
1239a	329a	ای دل تویی مانع تماشای تو دوست
1100a	1975a	ای دل چه حدیث و ماجرا می جویی
1109a	1840a	ای دل چو وصال یار دیدی حالی
1436a	1556a	ای دل گر ازین حدیث آگاهی تو
1835b	1699b	ای دل مبر امید که در روضه جان

1118b	1785b	ای دل نچشیده‌ای می منصوری
1104a	1922a	ای دل هر دم چو خاک بر باد شوی
1585b	1477b	ای دلبر من مباش بی دل بر من
1492b	447b	ای دوست برآورده ترا دست که داد
1102/1111a	1861a	ای دوست به حق آن که جان را جانی
1111/1102a	1861a	ای دوست به حق آن که جان را جانی
1164a	14a	ای دوست به دوستی قرینیم ترا
1097a	1884a	ای دوست به هر سخن در جنگ زنی
1099a	1894a	ای دوست ترا رسد اگر ناز کنی
1411a	1178a	ای دوست شکارم و شکاری دارم
1592a	1653a	ای دوست که دل ز دوست برداشته‌ای
1596a	1605a	ای دوست مرا دمدمه بسیار مده
1242a	140a	ای دوست مکن که روزها را فرداست
1494a	624a	ای دولت از آن سریر یادت آمد
1115a	1933a	ای دیده تو از گریه زبون می نشوی
1711b	1120b	ای دیده نیم خواب من بنده آن که
1414a	1129a	ای راحت و آرامگه پیوستم
1448b	1537b	ای روشنی هوای تو ذره عیان
1128/1065a	1951a	ای روی ترا پیشه جهان آرایی
1065/1128a	1951a	ای روی ترا پیشه جهان آرایی
1185/46a	97a	ای روی ترا غلام گلنار مخسب
1783b	669b	ای زهره غیبی کف رحمت بگشای
1125a	1693a	ای ساقی از آن باده که اول دادی
1248a	144a	ای ساقی اگر سعادت هست تراست
1170b	62b	ای ساقی پنهان چو پیاپی کردی

1429a	1563a	ای ساقی جان برین خوش آواز برو
1126a	1847a	ای ساقی جان که سرده ایامی
1249a	193a	ای ساقی جان مطرب ما را چه شدست
1089a	1668a	ای سر سبب اندر سبب اندر سببی
1096a	1686a	ای شاخ گلی که از صبا می رنجی
1095/1495a	772a	ای شاد تنی که در بلای تو بود
1246a	173a	ای شب چه شبی که روزها چاکر تست
1253a	384a	ای شب ز می تو مر مرا مستی نیست
1160a	1a	ای شب شادی همیشه شادا شادا
1165b	11b	ای شب هردم که جانب ما نگری
1082a	1747a	ای شمع تو صوفی صفتی پنداری
1105a	1724a	ای صاف که می شور و چنین می گردی
1186a	96a	ای طالع و بختم ز تو بیدار مخسب
1438a	1581a	ای عارف گوینده نوایی برگو
1430a	1575a	ای عشرت نزدیک ز ما دور مشو
1593a	1659a	ای عشرت نیست گشته هستک شده ای
1240a	369a	ای عقل برو که عاقلی اینجا نیست
1497a	837a	ای قوم که برتر ز مه و مهتابید
1854b	1838b	ای کار به کام دشمنانم تا کی
1761b	357b	ای کرده تو قصد من ترا با من چیست
1088a	1852a	ای کمتر مهمانیت آب گرمی
1123a	1746a	ای گوی زنج زلف چو چوگان داری
1437a	1553a	ای ماه چو ابر بس گریستم بی تو
1504b	478b	ای محتسب این مست مرا ذره مزین
1432a	1585a	ای مشفق فرزندان دو بیتی می گو

1262b	244b	ای مطرب دف و نای را تا به سحر
1169b	66b	ای مکر درآموخته هرجایی را
1591a	1592a	ای مه ز کفارت ز هر گونه گناه
1112a	1684a	ای موسی ما به طور سینا رفتی
1699b	1271b	ای نای بنال مست افغان توام
1185/46b	97b	ای نرگس پرخمار خون خوار مخسب
1186b	96b	ای نرگس پرخمار و خون خوار مخسب
1493a	846a	ای نرم دلانی که وفا می کارید
1091a	1907a	ای نور دل و دیده و جانم چونی
1244a	404a	ای هر بیدار با خبرهای تو جفت
1162/11b	47b	ای هر که بخورد شربت از مشرب ما
1162/11a	47a	ای هر که گرفت مذهب و ملت ما
1251a	110a	ای هرچه صدف بسته دریای لب
1163a	45a	ای هر که بخورد شربت از مشرب ما
1163b	45b	ای هر که گریخت از در مذهب ما
1119a	1800a	ای هیزم تر خشک نگردي روزی
1110a	1808a	ای یار گرفته ای شراب آمیزی
1075/1861b	1954b	ای یوسف روزگار ما یعقویم
1861/1075b	1954b	ای یوسف روزگار ما یعقویم
1104b	1922b	این بار در آتشی و بگذاشتمت
1139b	1793b	این بازی ها که جان برون آوردست
1234a	300a	این بانگ خوش از جانب کیوان منست
1500/300a	785a	این پرده دل دگر مکن تا نرود
1522b	871b	این پوست نگر که مغزها را بخلید
1236a	160a	این چرخ فلک ها که حد بینش ماست

1312b	200b	این خاک ز مشاطۀ خود بی خبرست
1235b	260b	این دانه دانش همگی دام دلست
1506/1803a	474a	این دم خبری در سر ما می گردد
1547b	705b	این راه کسی رود که در هر قدمی
1220b	273b	این راه که راه دزد و عیارانست
1501a	475a	این سر که درین سینه ما می گردد
1235a	260a	این شکل سفالین تنم جام دلست
1745b	1363b	این صورت ما نصیب آدمیانست
1445/1425b	1538/1536b	این صورت‌ها که در درون می تابد
1499a	604a	این طرفه جماعتی که جانشان بکشد
1505a	460a	این طرفه که یار در دامن گنجد
1673b	814b	این طرفه که یک قطره آب آمده‌است
1213b	420b	این طرفه گلی نگر که ما را بشکفت
1079a	1843a	این عرصه که عرض آن ندارد طولی
1364b	1046b	این عشق مشاعست و مشاعست و مشاع
1237a	228a	این غمزه که می‌زنی ز نوری دگرست
1410a	1170a	این گردش را ز جان خود دزدیدم
1238a	285a	این گرمابه که خانه دیوانست
1324b	159b	این گرمی و سردی نرسد با صد پر
1500/300b	785b	این مجلس بی‌خودی که چون فردوسست
1786b	722b	این مردم این شهر اگر مردانند
1504a	478a	این مست به باده دگر می گردد
1232a	373a	این مستی من ز باده حمرا نیست
1233a	170a	این نعرۀ عاشقان ز شمع طربست
1838b	1864b	این نکته رمز اگر بدانی دانی

1590a	1654a	این نیست ره وصل که پنداشته‌ای
1007b	1735b	این هست ولیک اگر ز من بشنیدی
1689b	1278b	این هم چو نباشدم لبان بگشایم
1503a	832a	این واقعه را سخت نگیری شاید
1641b	514b	اینش برسد که روی بر ماه کند
1233b	170b	اینک شمعی که برتر از روز و شبست
1855b	1742b	با آن دل من که برده‌ای باز دهی
1685b	1211b	با این همه اندیشه کنانت باشم
1509a	775a	با پرتو حق یقین و شک‌ها چه بود
1264a	421a	با تو سخنان بی‌زبان خواهم گفت
1416a	1361a	با تو قصص و درد و فغان می‌گویم
1113b	1685b	با تو گفتم که بی‌دلم من بی‌دل
1217b	112b	با خود می‌گفت چون ز صورت برهم
1634b	599b	با خون دلم چون سفر پنهانی
1361b	1028b	با دف دریده در سماع آمده‌ایم
1261a	303a	با دل گفتم که دل ازو جیحونست
1257a	402a	با روز بجنگیم که چون زود گذشت
1420/625a	1166a	با روی تو من همیشه گلشن بودم
1369a	1059a	با زنگی امشب چو شدستی به مصاف
1417b	1132b	با ساغر اقبال چو کرد او جفتم
1418a	1172a	با سرکشی عشق اگر سرد آرم
1204b	185b	با سرو بلند خویش من مستم و پست
1508a	565a	با سود وصال تو زیانت نرسد
1255/1265a	282a	با شب گفتم گر به مهت ایمانست
1265/1255a	282a	با شب گفتم گر به مهت ایمانست

1262a	244a	با عشق کلاه بر کمر دوز خوشست
1263a	326a	با عشق نشین که گوهر جان توست
1614b	1619b	با فقر و صفا به هم درآمیخته‌ایم
1743b	1316b	با قاصد دشمنان خود ما یاریم
1066/1130a	1947a	با قلاشان چو در نهادی پایی
1130/1066a	1947a	با قلاشان چو در نهادی پایی
1041b	1771b	با کاسه می درآمد آن رشک پری
1074/1857b	1948b	با ما خو کن که عاقبت آخر کار
1857/1074b	1948b	با ما خو کن که عاقبت آخر کار
1440b	1582b	با مردم اغیار چو اغیار مگو
1700b	1292b	با مطرب عشق چنگ خود درزده‌ایم
1573b	1375b	با منکر و با نکیر همدستی کن
1440a	1582a	با نامحرم حدیث اسرار مگو
1663b	784b	با هر دم ما حوصلت عشق رود
1607b	1638b	با هرچه درآرد سر ازو زنده شود
1259a	366a	با هستی و نیستیم بیگانگی است
1323b	390b	با وصل خوشت می‌زنم و می‌گیرم
1239b	329b	با یاد لب از لب تو محروم
1258a	121a	باد آمد و گل بر سر می‌خواران ریخت
1256a	122a	باران به سر گرم دلی بر می‌ریخت
1520/346a	627a	باری دگر این خسته جگر باز آمد
1351b	416b	باری گل من جز صفت دل نگرفت
1601a	1617a	باز آمد یار با دلی چون خار
1254a	283a	باز آی که یار بر سر پیمانست
1094b	1870b	باز دل ما را که تو می‌پرانی

1419a	1364a	بازآمد و بازآمد ره بگشاییم
1741b	1306b	بازی بازی طناب‌ها بگسستیم
1011b	1792b	بازیست ولیک آتش راستیش
1417a	1132a	باغی که من از بهار او بشکفتم
1293b	203b	بالله به نامی که ترا اقرارست
1507a	825a	بانگ مستی ز آسمان می‌آید
1843b	1752b	باید که چو ناله تو آرام دلست
1562/1575b	1428b	بحریست محیط و بی‌حد و بی‌پایان
1575/1562b	1428b	بحریست محیط و بی‌حد و بی‌پایان
1686a	1281a	بخروشیدم گفت خموشت خواهم
1473b	1983b	بدر بلحاظ بانه بلبلی
1441a	1559a	بر آتش چون دیک تو خود را می‌جو
1526b	501b	بر باد دهم خویش درین باده عشق
1400b	1223b	بر بر بنهاد بر بط و ابریشم
1510/1770a	573a	بر بنده بخند تا ثوابت باشد
1770/1510a	573a	بر بنده بخند تا ثوابت باشد
1685a	1211a	بر بوی وفا دست زنانت باشم
1194b	76b	بر جمله قاضیان دوانید امروز
1267a	195a	بر جه که سماع روح بر پای شدست
1514a	781a	بر چرخ فلک ز آتشت تابی بود
1586b	1511b	بر خاک درش هر نفسی سر بنهد
1755b	139b	بر خوان ازل گرچه ز خلقان غوغاست
1618b	1622b	بر خوان فلک گرد پی دریوزه
1717b	1108b	بر ریز و مگو که این تمامست تمام
1736b	1290b	بر عرعر زیبات طوافی دارم

1554b	1474b	بر کف داری شراب و جامی که می‌پرس
1413b	1175b	بر مگذر ساعتی درآ و بنشین
1421a	1126a	بر میکده وقفست دل سرمستم
1686b	1281b	برجوشیدم گفت که نی ساکن باش
1437b	1553b	برخاستم از جان چو نشستم بی‌تو
1245b	295b	برخاستن از جان و جهان مشکل نیست
1511a	445a	برخیز و بخسپ یار دستوری داد
1266a	152a	برکان شکر چند مگس را غوغاست
1512a	792a	بس درمان‌ها کان مدد درد شود
1530b	471b	بس رخت بخیل کان گروگان گردد
1738b	1181/1205b	بس نوشیدم ز صبر و بس کوشیدم
1443b	1522b	بستد ز من او خطی به آزادی خویش
1462b	1530b	بستست خدا درد دلم بی‌لب تو
1268a	408a	بستم سر خم و باده و بوی برفت
1864b	1890b	بسم الله ناگفته تو گویی الحمد
1513a	601a	بسیار ترا خسته روان باید شد
1822/978b	1754b	بسیار زدم لاف تو با دشمن و دوست
1771b	682b	بفرست شراب صاف کین دلشدگان
1541b	539b	بگذار این دم تا گل و گلنار خورد
1360b	1037b	بلبل گفتا به خون ما در بمجوش
1540b	491b	بنوازد آن رباب را تا به سحر
1690a	1201a	بهر تو زنم نوا چو نی بگیرم
1131a	1914a	بو برد ز تو گل معطر نی نی
1387b	1156b	بوی جگر سوخته هر دم زدنی
1689a	1278a	بوی دهن تو از چمن می‌شنوم

1860a	1905a	بی من منم و بی تو تویی بی تو منی
1134a	1664a	بی آتش عشق تو نخوردم آبی
1179b	27b	بی بال و پر اندر پی تو می پریم
1133a	1768a	بیچاره دلا که آینه هر اثری
1272a	134a	بیچاره تر از عاشق بی صبر کجاست
1617b	1597b	بیدار شدم ز خواب مستی دیدم
1549b	455b	بی دیده و دل اگر نخسپم چه عجب
1775b	651b	بی رنگی عشق رنگ‌هایی آمیخت
1271a	394a	بیرون ز جهان کفر و ایمان جایست
1457b	1570b	بیرون شدن از جهت چو کار من و تو
1078a	1910a	بیرون نگری صورت انسان بینی
1568b	1376b	بیزار شدم ز عقل و دیوانه شدم
1533b	530b	بیزار شوم ز چشم در روز اجل
1517a	798a	بیزارم از آن آب که آتش نشود
1516a	779a	بیزارم از آن لعل که پیروزه بود
1516b	779b	بیزارم از آن ملک که دریوزه بود
1188a	77a	بی کار مشین درآ درآ میز شتاب
1355b	348b	بیگانه چرایید میان خویشان
1602a	1635a	بیگانه شوی ز صحبت بیگانه
1688a	1360a	بیگانه مگیرید مرا زین کویم
1332b	138b	بیگانه نظر کرد به هر سو چپ و راست
1687a	1140a	بیگاه شد و وز بیگهی من شادم
1852b	1936b	بیگاه شدست روز ما را صبح است
1166a	33a	بیگاه شدست لیک مر سیران را
1483b	1809b	بی گفت و تقاضا بدهد مهمان را

1191b	89b	بیمار بدن نیم که بیمار دلم
1518a	826a	بی من ز دهان من سخن می آید
1270a	115a	بی یار نماند آن که با یار بساخت
1519/1273a	799a	پا سر نشود یقین و سرکش نشود
1660b	831b	پا و چشمی یکی جگر سوخته ای
1260a	196a	پای تو گرفته ام ندارم ز تو دست
1381a	1081a	پر از عیسیست این جهان مالا مال
1256b	122b	پر می زد خوش بطی که آن بر من ریز
1453b	1568b	پر می کن و می ده و همی خند چو قند
1303b	412b	پرسید کی ای تو چو دهان بگشادم
1515a	840a	پرسید مهم که چشم تو مه را دید
1650b	820b	پرهیز کنم که شیشه در سنگ آید
1427b	1524b	پروانه فرستاد که من زان توام
1848b	1677b	پس گفتم دل چرا ز پستی برمد
1659b	755b	پس ما می و معشوق به کف می داریم
1215b	175b	پندارد کین نیز نهایت دارد
1189b	84b	پنهان گفتم به راز در گوش دو چشم
1079b	1843b	پولیسست جهان که قیمتش نیست جوی
1269a	162a	پی بر به جهانی که چو خون در رگ ماست
1794b	558b	پیداست که خون من چه برداشت کند
1771a	682a	پیران خرابات غمت بسیارند
1442a	1548a	پیروز جهان غلام پیروژه تو
1478b	1859b	پیش قد او صف زده سروستانی
1093b	1912b	پیوسته حریف عشق گرمی می باش
1132a	1751a	پیوسته مها عزم سفر می داری

1693a	1113a	تا آتش و آب عشق بشناخته‌ام
1135b	1932b	تا از من و مای خود مسلم نشوی
1333b	116b	تا باز آمد به عذر دیدم ز دمش
1357b	1011b	تا بفروزد ز خشم آن رنگ خوشش
1700a	1292a	تا پرده عاشقانه بشناخته‌ایم
1699a	1271a	تا جان دارم بنده مرجان توام
1047b	1734b	تا جان دارم غم تو خواهم خوردن
1698a	1148a	تا چند به هر زه چون غباری گردم
1698b	1148b	تا چند چو طفل بر نگاری گردم
1135a	1932a	تا خاک قدوم هر مقدم نشوی
1119b	1800b	تا خرقه تن دری تو بی دل سوزی
1695a	1117a	تا خواسته‌ام از تو ترا خواسته‌ام
1624b	563b	تا داشتی آفتاب در سایه زلف
1083b	1816b	تا در ره عشق دوست چون آتش و آب
1051b	1883b	تا دور ابد این دوران قایم بود
1377/609b	1085b	تا دیده و دل خون نکنی پنجه سال
1697a	1158a	تا روی تو دیدم از جهان سیر شدم
1702b	1261b	تا زحمت چشم خود چه خواهم کردن
1273/1519a	799a	تا سر نشود یقین و سرکش نشود
1275a	375a	تا شب می‌گو که روز ما را شب نیست
1691a	1161a	تا شمع تو بر فروخت دیوانه شدم
1277a	174a	تا ظن نبری دور زمانم کشتست
1694a	1125a	تا ظن نبری که از غمانت رستم
1276/119a	250a	تا ظن نبری که این زمین بیهوشست
1696a	1264a	تا ظن نبری که من دویی می‌بینم

1167a	63a	تا عشق تراست این شکرخایی‌ها
1045b	1823b	تا کافر را خدا نخواند نرود
1168a	52a	تا کی باشی ز دور نظاره‌ ما
1842b	1925b	تا مست خودی تو تا ابد تیره هیی
1278a	310a	تا من بزم پیشه و کارم اینست
1511b	445b	تا من مانم که خواب من باز بمرد
1274a	411a	تا مهر نگارم با وفایم بگرفت
1576b	1519b	تا می‌برد این خفتگان را در خواب
1692a	1341a	تا می‌رود آن نگار ما می‌رانیم
1083a	1816a	تا هشیاری به طعم مستی نرسی
1331b	414b	ترسم بروی جامه‌دران بازایی
1367b	1049b	ترسم که چراغ زیر طشتی بنهی
1076b	1964b	ترک صفت و محو وجودم فرمود
1669b	701b	ترک نو گو بتا که تو هم کهنی
1443a	1522a	ترکی که دلم شاد کند خنده‌ او
1157b	31b	تن همچو صدف دهان گشاده‌ست که آه
1599b	1615b	تنها خورشید آن دهد عالم را
1279a	248a	تنها نه همه خنده و سیماش خوش‌است
1232b	373b	تو آمده‌ای که باده‌ من ریزی
1254b	283b	تو بر سر مهری که ترا یک جانست
1140/1467b	1806/1805b	تو تیری و ما همچو کمانیم هنوز
1467/1140b	1805/1806b	تو تیری و ما همچو کمانیم هنوز
1523a	603a	تو جانی و هر زنده غم جان بکشد
1137a	1871a	تو دوش چه خواب دیده‌ای می‌دانی
1112b	1684b	تو سرد نگشته‌ای از آن گرمی‌ها

1863b	1879b	تو سرو روانی و سخن پیش تو باد
1280a	347a	تو سیر شدی من نشدم درمان چیست
1554a	1474a	تو شاه دل منی تو شاهی می کن
1138a	1924a	تو عاشق روی آن پری زاد شوی
1837b	1739b	تو غره به طاعتی و طاعت داری
1402b	1323b	تو کان زری میان جانی پنهان
1701a	1354a	تو کزیننی ولیک ما راست رویم
1603a	1657a	تو می خندی بهانه ای یافته ای
1325b	293b	تو نیز برو دلا که این کار تو نیست
1772/291a	783a	تو هیچ نه ای و هیچ تو به ز وجود
1136a	1882a	توبه کردم ز شور و بی خویشتنی
1521a	602a	تیری بزدم تیر به بالا بر شد
1522a	871a	تیری ز کمانچه ربابی بجهد
1063/1107b	1945b	جاسوس دلی و پیک آن صحرایی
1107/1063b	1945b	جاسوس دلی و پیک آن صحرایی
1474b	1906b	جام می و نقل و شمع و مطرب همه هست
1271b	394b	جان باید داد و دل به شکرانه جان
1140/1467a	1806/1805a	جان بگریزد اگر ز جان بگریزی
1141a	1842a	جان در ره ما بیاز اگر مرد دلی
1139a	1793a	جان دید ز جانان ازل دمسازی
1524a	632a	جان را جستم به بحر مرجان آمد
1142a	1937a	جان روز چو مارست و به شب چون ماهی
1773/366a	537a	جان روی به عالم همایون آورد
1758b	240b	جان عاشق چو گلستان می خندد
1528a	711a	جان کیست که او به دیده کار تو کند

1774a	512a	جان محرم درگاه همی باید بود
1696b	1264b	جان و دل من جمله تویی می دانم
1282a	218a	جان و سر آن یار که پرده درست
1596b	1605b	جان و سر تو که دم کنم پیش تو زه
1169a	66a	جانا به هلاک بنده مستیز بیا
1525a	853a	جانا تبش عشق به غایت برسد
1105b	1724b	جانا ز طلب هر دو قدم ریش شده
1801b	656b	جانا گیرم که خوانم آشامیدی
1336b	316b	جانست ز آسپاش زیر سنگ زیرین
1168b	52b	جانکیست کمینه طفل گهواره ما
1536b	568b	جانم ز جفا خرم و خندان باشد
1526a	501a	جانم ز هواهای تو دادی دارد
1787b	748b	جانها ز ورای تن نهان می پویند
1726b	1334b	جانها همه غرقه اند در بحر مقیم
1527a	504a	جانی چو سمندرم نگاری دارد
1621b	1154b	جانی که بدو زنده ام و خندانم
1281a	222a	جانی که برای عشق تو در خطرست
1406b	1224b	جانیست عجب نی طالب و نی مطلوب
1084b	1665b	جاوید شبی باید و خوش مهتابی
1804b	760b	جایی که دلاله حفصل حیز بود
1032b	1942b	جرم همه را عفو کنی بی سببی
1775a	651a	جز دمدمه عشق تو در گوش نماند
1264b	421b	جز گوش تو نشنود حدیث من کس
1146a	1673a	چشم تو به هر غمزه بسوزد مستی
1143a	1745a	چشم مخمور و روی رخشان داری

1144a	1761a	چشم مست ز عادت خماری
1756b	223b	چشمش مستست و او ز چشمش بترست
1129b	1892b	چشمم به تو روشنست همچون خورشید
1490b	744b	چندان بدود که در تنش رگ بیند
1393/637b	1330b	چندان سبکم ز عشق کاندلر میزان
1702a	1261a	چندان که به کار خود فرو می بینم
1816b	802b	چندان که بود هزار چندان نشود
1529a	634a	چندان که دلم رفت به هامون آمد
1145a	1679a	چندان گفتمی که از بیان بگذشتی
1768b	524b	چندان می لعل ریخت تا طوفان کرد
1446b	1547b	چندان نمک است در تو دانی پی چیست
1555a	1497a	چندین به تو بر مهر و وفا بسته من
1321b	135b	چندین چپ و راست و بی خبر از چپ و راست
1197b	371b	چندین خجل از کیست خجل پیدا نیست
1690b	1201b	چندین کرم و لطف که با من کردی
1166b	33b	چه روز چه شب چه صبح دلیران را
1340b	210b	چه طبل زنی که طبل با شور و شرست
1844b	1670b	چوپان جهانی و امان جانها
1557a	1435a	چون آتش می شود عذارش به سخن
1024b	1908b	چون باشد طلعت مه گردونی
1012b	1786b	چون برخیزی ز خواب باشی تشنه
1692b	1341b	چون بگذرد این سر که درین آب و گلست
1310b	232b	چون بگرفتم گرفت دستم که مگیر
1484b	1837b	چون بود رونده شد نبود ای ساقی
1144b	1761b	چون بی مددیست این بخیلیت چراست

1559b/b	1450b	چون بی دریا هیچ نخواهد بودن
1644b	638b	چون تیر سه پر از آن کمان پریدم
1532b	789b	چون جان و جگر سوخت تمام از غم تو
1421b	1126b	چون جان و دلم همی به می پیوستم
1350b	143b	چون جانب چپ خویش آن مه آراست
1558a	1494a	چون جوشش خنب عشق دیدم ز تو من
1373a	1071a	چون چنگ خودت بگیرم اندر بر تنگ
1296b	297b	چون چنگ منم در بر او تکیه زده
1818a	1738a	چون خار بکاری رخ گل می خاری
1776a	692a	چون خمر تو در ساغر ما در ریزند
1147b	1708b	چون دانستم ترا ز خوبت دیدم
1729b	1344b	چون در تو زدیم دست ازین شادی را
1307b	233b	چون دست به دامنش زدم گفت بهل
1050b	1887b	چون دف دل ما سماع آنگاه کند
1632b	833b	چون دید مرا کنار خود بگشاید
1283a	183a	چون دید مرا مست به هم بر زد دست
1532a	789a	چون دیده برفت توتیای تو چه سود
1276/119b	250b	چون دیگ هزار کف به سر می آرد
1284a	150a	چون رشک بری که این شکار او راست
1550b	542b	چون روح شود جهان نه بالا و نه زیر
1762b	353b	چون روز وصال شد فرازش کردم
1531a	841a	چون روز وصال یار ما نیست پدید
1560b	1415b	چون زخم رسید زخم او پرده دران
1606b	1969b	چون زهر مدار روی اگر مار نه ای
1067/1150a	1955a	چون ساز کند عدم حیات افزایشی

1150/1067a	1955a	چون ساز کند عدم حیات افزایی
1742b	1291b	چون سر خواهم به ترک سر خواهم گفت
1039b	1900b	چون سنگ زدم سبوی تو بشکستم
1556a	1423a	چون شاه جهان نیست کسی در دو جهان
1530a	471a	چون شاهد پوشیده خرامان گردد
1148a	1944a	چون شب بر من زنان و گویان آیی
1386b	1328b	چون شمع ز گریه آبرویی دارد
1283b	183b	چون شیشه گریست توبه ما پیوست
1790b	525b	چون صورت احسان ز تو رو پنهان کرد
1455b	1544b	چون قبله تو جیفه دنیا آمد
1073b	1962b	چون کشتی یاهو گشته در دریایی
1149a	1886a	چون مست شوی قرابه بر پای زنی
1703a	1198a	چون می‌دانی که از نکویی دورم
1817/1068a	1963a	چون نیشکر است این نیت ای نایی
1068/1817a	1963a	چون نیشکرست این نیت ای نایی
1158b	28b	چون یاد کنی شبی تو شب‌های مرا
1147a	1708a	چونی ای آن که از جمال فردی
1285a	376a	چونی تو ترش مگر شکر یارت نیست
1818b	1738b	چوها تخمست و این جهان طاحون است
1642b	470b	چیزی دگری هست فزون از شادی
1394b	1236b	چیزیست درونم که مرا خوش دارد
1286a	392a	چیزیست که در تو بی تو جوین ویست
1534a	758a	حاشا ز تو کز عاشق مهجور بود
1374b	1068b	حاشا که بخفت عاشقی اندر خاک
1533a	530a	حاشا که دل عشق جهان را نگرد

1704a	1324a	حاشا که ز زخم تیر و خنجر ترسیم
1374a	1068a	حاشا که شود سینه عاشق غمناک
1281b	222b	حاصل چشمی که بیندش نشناسد
1287a	409a	حسنت که همه جهان فسونش بگرفت
1626b	716b	حکم قلم تو آن کند با دل من
1069/1820b	1946b	حیران گردد عدم که هرگز جایی
1820/1069b	1946b	حیران گردد عدم که هرگز جایی
1597b	1602b	حیفست که سوی کان رود آن بر سیم
1605b	1634b	خاصه امشب که هست مه همخانه
1796b	778b	خاصه رویی که از ازل تا به ابد
1535a	647a	خاک توام و خدای حق می داند
1010/1456b	1848b	خالی و سبک بر آسمان تاختمی
1456/1010b	1848b	خالی و سبک بر آسمان تاختمی
1705a	1143a	خاموش بدی فسانه گویت کردم
1152b	18b	خاموش مرا گرفت و در آب افکند
1055b	1713b	خاییده به هر دهان چو نانم کردی
1788b	721b	خرم زی و آسوده که این شهر از تو
1398b	1242b	خشم آلودست اگرچه با ماست صنم
1828b	1688b	خفتند حریفان همه چاره اینست
1378a	1099a	الخمر من الزق ینادیک تعال
1261b	303b	خندید دلم گفت که این افسونست
1539b	444b	خوابم بشد و دست به دامان تو داد
1253b	384b	خوابم چو فلک بر آسمان پریدست
1539a	444a	خوابم ز خیال روی تو پشت بداد
1695b	1117b	خوابی دیدم دوش فراموشم شد

1538a	446a	خواهم که رود روز تو در عیش و مراد
1707a	1208a	خواهم که ز عشق تو ز جان برخیزم
1536a	568a	خواهم گردی که از هوای تو رسد
1546b	?b	خواهی که بیابیش فرو آی زخر
1819a	1911a	خواهی که حیات جاودانی بینی
1781b	723b	خواهی که مس وجود تو زر گردد
1537a	815a	خواهیم از آن خدای کو ماه دهد
1060b	1692b	خوبی و کرم را چه نکو بنیادی
1447/885b	1541/1540b	خود از پی فهم گفتم آن من و تو
1329b	294b	خود این دل من یار کسی دیگر بود
1706a	1327a	خود را ز چنین لطف چه مانع باشیم
1382a	1089a	خود ممکن آن نیست که بردارم دل
1463b	1546b	خورشید به گرد خاک سیاره تو
1707b	1208b	خورشید تو خواهم که به باران برسد
1123b	1746b	خورشید جبین و چهره چون مه داری
1826b	1827b	خورشید چرا به کاهگل می پوشی
1509b	775b	خورشید ز شرم او نهان می گردد
1289a	317a	خورشید و ستارگان بدر ما اوست
1578b	1500b	خورشید و فلک غلام و سیاره من
1674b	481b	خورشید و مه و فلک از آن می گردد
1777a	515a	خوش جای که یار دلستانم می برد
1540a	491a	خوش عادت و خوش خو که محمد دارد
1512b	792b	خوف حق آن بود کز آن گرم شوی
1646b	457b	خون دل و آب دیده زان می بارم
1268b	408b	خون دلها ز بوش چون جوی برفت

1557b	1435b	خون می‌برد و صبر و قرارش به سخن
1288a	382a	خوبی به جهان خوبتر از خوی تو نیست
1675b	482b	خیره منگر که گرد خود می‌گردم
1708a	1343a	خیزید که تا بر شب مهتاب زنیم
1446a	1547a	داروی ملولی رخ و رخساره تو
1046b	1731b	داغ مهرت اگر نه در جان بودی
1542a	801a	دامان جلال تو ز دستم نشود
1416b	1361b	دانسته‌ام این که از غم شاد شوی
1138b	1924b	دانم که در آتشی و بگذاشتمت
1605a	1634a	دانی شب چیست بشنو ای فرزانه
1541a	539a	دانی صوفی به هرچه بسیار خورد
1127b	1957b	دانی که نداری به جهان گنجایی
1134b	1664b	در آب تو کوست چون شراب نابی
1543b	479b	در آب رخسار ستارگان پیدااند
1730b	1215b	در آب کنم دست که مه را گیرم
1710a	1250a	در آتش خویش چون دمی جوش کنم
1447/885a	1541/1540a	در اصل یکی بدست جان من و تو
1297a	202a	در باغ اگر سرو اگر گلزارست
1606a	1969a	در باغ درآ با گل اگر خار نه‌ای
1293a	203a	در باغ من از سرو اگر گلزارست
1711a	1120a	در بحر خیال غرقه گردابم
1559a/a	1450a	در بحر کرم حرص و حسد پیمودن
1610b	1663b	در بند همه باش و تو خود همه باش
1561a	1902a	در پاره کشی تو خویش چون تیشه کنی
1445/1425a	1536/1538a	در جان بشنیده‌ام هوای غم تو

1172a	32a	در جان تو جا نیست بجو آن جان را
1444a	1532a	در چرخ نگنجد آن که شد لاغر تو
1376b	1098b	در چرخ نیابی تو نشان عاشق
1189a	84a	در چشم آمد خیال آن در خوشاب
1097b	1884b	در چشم تو من مسم دگر کس زر سرخ
1058b	1821b	در چشم کسی تو خویش را جای کنی
1560a	1415a	در چشم منست ابروی همچو کمان
1709a	1217a	در چشمه دل مهی بدیدیم به چشم
1713a	1219a	در چنگ توام بتا در آن چنگ خوشم
1781a	723a	در حضرت حق ستوده درویشانند
1662b	626b	در حلقه زلف او گرفتار بدیم
1551/315a	435a	در خانه بی وفا غم و ماتم باد
1154b	57b	در خانه تصویر تو یعنی دل تو
1778a	665a	در خدمت چشمت دو سه جادو هستند
1544a	459a	در خدمت ای جان چو بدن می افتد
1171a	35a	در خشم بین دو چشم آن مفتون را
1294a	199a	در خواب مهی دوش روانم دیدست
1375a	1073a	در دامن عشاق زن ای دلشده چنگ
1820/1069a	1946a	در دست اجل چو درنهم من پایی
1069/1820a	1946a	در دشت اجل چو درنهم من پایی
1317b	132b	در دل چو خیال خوش نشست و برخاست
1822/978a	1754a	در دل نگذشت کز دلم بگذاری
1676b	762b	در دیده نشینی و به دل درباشی
1300a	343a	در دیده صورت ار ترا دامی هست
1193b	90b	در دیده عشق می نگنجد شب و روز

1865b	1674b	در رسته مردان چو نشستی رستی
1691b	1161b	در روی تو بی قرار شد مردم چشم
1401b	1109b	در ریز مگو که این تمامست تمام
1739b	1133b	در سر دارم آنچه به گوشت گفتم
1170a	62a	در سر دارم ز می پریشانی ها
1291a	337a	در صورت تست آنچه معنی همه ست
1824a	1826a	در صورت دل سیرت زردشت کشی
1683b	561b	در عالم خاک باد در سر کردن
1009b	1899b	در عربده نفس ریکی تو هنوز
1295/117a	169a	در عرش ز سودای رخسار لولهاست
1779a	671a	در عشق اگرچه خرده بینم کردند
1825a	1811a	در عشق تو خون ز دیده بارید بسی
1549a	455a	در عشق تو عقل ذوفنون می خسپد
1712a	1295a	در عشق تو معرفت خطا دانستیم
1298a	180a	در عشق تو هر حيله که کردم هیچست
1548a	828a	در عشق توام وفا قرین می باید
1823a	1862a	در عشق موافقت بود چون جانی
1547a	705a	در عشق هزار جان و دل بس نکند
1299a	292a	در عهد و وفا چنان که دلدار منست
1432b	1585b	در فرقت و پیوند دو بیتی می گو
1748b	1268b	در کار من آ که رونق کار توام
1369b	1059b	در کعبه عشاق طوافی می کن
1291b	337b	در کون و فساد چون عجب بنهادند
1292a	281a	در کوی غم تو صبر بی فرمانست
1780a	527a	در گریه خون مرا شکرخند تو کرد

1414b	1129b	در مجلس تو گر قدحی بشکستم
1601b	1617b	در مجلس من بودم و عشقش چون چنگ
1242b	140b	در مذهب عاشقی خیانت نه رواست
1164b	14b	در مذهب عاشقی روا کی باشد
1471b	1857b	در مرغ و ققص خیره چرا می‌مانی
1706b	1327b	در مطبخ چرخ کاس‌ها زرین‌اند
1545a	843a	در معنی هست و در عیان نیست که دید
1550a	542a	در مغز فلک چو عشق تو جا گیرد
1290a	197a	در من غم شب کور چرا پیچیدست
1731b	1273b	در من می‌دم بنده دم‌های توام
1067/1150b	1955b	در می‌رسدت طبق طبق حلواها
1150/1067b	1955b	در می‌رسدت طبق طبق حلواها
1493b	846b	در هر جایی خبر ز حالم دارید
1296a	297a	در هر جزوم نشان معشوق منست
1821/1482a	1813a	در هر دو جهان دلبر و یارم تو بسی
1749b	1160b	در هر نفسی پخته شدم خام شدم
1300b	343b	در هژده هزار عالم آن را که دلیست
1301a	299a	در وصل جمالش گل خندان منست
1238b	285b	در وی پیری پیری‌رخی پنهانست
1160b	1b	در یاد من آتش‌یست از صورت دوست
1543a	479a	در یار نظر کنم خجل می‌گردد
1505b	460b	در یک گندم هزار خرمن گنجد
1036b	1709b	درمان دل خراب و ریشم کردی
1272b	134b	درمان غم عشق نه بخل و نه ریاست
1438b	1581b	درهای گلستان و چمن را بگشا

1080/1853b	1766b	درهم شده خانه دل از حور و پری
1853/1080b	1766b	درهم شده خانه دل از حور و پری
1546a	?a	دری داری که بحر را پر دارد
1600b	1613b	دریا باید ز فضل حق جوشیده
1137b	1871b	دزدست تن تو کاله پنهان کردست
1714a	1284a	دستارم و جبه و سرم هر سه به هم
1688b	1360b	دشمن نیم ارچند که دشمن رویم
1552a	578a	دشنام که از لب تو مهوش باشد
1151b	34b	دعوی چه کنی عشق دلارامان را
1190a	72a	دل از هوس تو چون ربابست رباب
1301b	299b	دل با من و من با دل ازو در جنگیم
1566a	1506a	دل برد ز من دوش به صد عشق و فسون
1620/1619a	712a	دل جمله حکایت بهار تو کند
1183b	86b	دل چون ماهست در دل اندیشه مدار
1619/1620a	709a	دل خدمت لعل آبدار تو کند
1385b	1155b	دل داد مرا که دلستان را بزدم
1621a	1154a	دل داد مرا که دلستان را بزدم
1553a	786a	دل را بدهم پند که عمدا نرود
1209b	179b	دل را چو بیافت زود خنجر بکشید
1292b	281b	دل را ز تو دردهای بی درمانست
1303a	412a	دل رفت سر راه دلستان بگرفت
1316b	201b	دل عشق آلود و دیدها خواب آلود
1070a	1976a	دل گفت مرا بگو کرا می جویی
1190b	72b	دلدار ز درد ما اگر خاموشست
1302a	346a	دلدارم گفت کان فلان زنده ز چیست

1783a	669a	دل ها ز سماع بی قرار افتادند
1782b	747b	دل های خلایق همه شادی جویند
1782a	747a	دل های عزیزان صف پیشان جویند
1304a	312a	دورست نظر ز تو بهانه اینست
1769b	641b	دوری نزدیک چون دل آواره
1715a	1301a	دوش از طربی به سوی اصحاب شدیم
1622a	861a	دوش از قمر تو آسمان می نوشید
1563a	1496a	دوش آنچه برفت در میان تو و من
1564a	1430a	دوشت دیدم یار جدایی جویان
1784a	529a	دی باغ ز دی شکر سلامت می کرد
1624a	563a	دی چشم تو رای سحر مطلق می زد
1581b	1438b	دی رفت و حدیث دی چو دی هم بگذشت
1173a	8a	دیدم در خواب ساقی زیبا را
1565a	1469a	دیدم رویت بتا تو روپوش مکن
1159b	10b	دیدی دل پر آتش پر سودا را
1551/315b	435b	دیدی که مرا هیچ کسی یاد نکرد
1623b	571b	دیوانه کسی باشد کو را بشناخت
1623a	571a	دیوانه میان خلق پیدا باشد
1716a	1353a	رازی که بگفتی ای بت بدخویم
1346b	271b	راه آن شهر راه بی پایانست
1076a	1964a	رفتم به طیب و گفتم ای بینایی
1305a	424a	رفتی سوی صحرا به پر و پای دلت
1130/1066b	1947b	رنجه مشو و به هیچ جا مگریز
1066/1130b	1947b	رنجور شو و به هیچ جایی مگریز
1001b	1733b	روح یحیی اگر نه باقی بودی

1240b	369b	روز آمد و روز هر چراغی که فروخت
1228b	181b	روز شادی همه جهان یار توند
1687b	1140b	روز و شب دیگرست در عشق مرا
1278b	310b	روزم اینست و روزگارم اینست
1719b	1162b	روزی که به تیغ نیستی بکشندم
1418b	1172b	روزی که چو منصور کنی بردارم
1318b	113b	روزی که دلم ز بند هستی برهد
1563b	1496b	روزی که سفر کنم ازین کهنه وطن
1306a	275a	روزی که مرا به نزد تو دورانست
1626a	716a	روزی که مرا عشق تو دیوانه کند
1375b	1073b	رومی به سوی روم برد زنگ به زنگ
1465b	1569b	رویم چو زراست در غم سیم برت
1241b	108b	ز انبار نخواهم که پرست از خیرات
1718a	1168a	ز اول که حدیث عاشقی بشنودم
1424a	1554a	ز شرم بمردم که نرستم بی تو
1622b	861b	زان آب حیاتی که حیاتست مزید
1717a	1108a	زان باده که بر خلق حرامست حرام
1199b	302b	زان بندشکن مگو که اندر لب تست
1308a	338a	زان ترک شکر فروش که در دانه ست
1567a	1373a	زان خسرو جان تو مهر شاهی بستان
1448a	1537a	زان دم که شنیده ام نوای غم تو
1709b	1217b	زان روز به گرد گرد آن چشمه دل
1309a	356a	زان روز که چشم من به رویت نگریست
1307a	233a	زان روز که دل بسته آن زنجیرست
1537b	815b	زان سلطنتی که اولیا را دادست

1258b	121b	زان سنبل تر رونق عطاران برد
1839b	1807b	زان شاخ گلی که ما در آویخته‌ایم
1099b	1894b	زان می‌ترسم در جفا باز کنی
1120b	1952b	زان می‌ترسم که بدرگ و بدرایی
1153b	19b	زان می‌سوزم چو شمع تا در ره عشق
1785a	740a	زر را که سیه کنند و در دود نهند
1287b	409b	زردی رخت ز گرمی و خشکی نیست
1627a	552a	زلف تو به حسن ذوفنون‌ها برزد
1607a	1638a	زلف تو که یک روزم ازو روشن
1148b	1944b	زلف شب را گره گره بگشایی
1310a	232a	زلفت که ازو پای دلم در بیرست
1589b	1639b	زنجیر دریدن بر مردان سهل‌است
1628a	576a	زندان من از نجات خوشتر باشد
1518b	826b	زهر و شکر آرزوی من می‌آید
1309b	356b	زهرم بادا که بی‌تو می‌گیرم جام
1198b	208b	زیر و زیر چرخ پرست از غم او
1247b	334b	زیرا دل من چو آب صافی خوشست
1207b	331b	زیرا که به هر صبح موسوم شدست
1174b	56b	زیرا که نهان در مهش آواز کسی
1625/318b	480b	زین گل چو درخت سر برآرد خندان
1719a	1162a	زین گونه که من به نیستی خرسندم
1720a	1165a	ساقی امروز در خمارت بودم
1721a	1244a	ساقی چو دهد بادۀ حمرا چه کنم
1044b	1775b	ساقی خیال شد دو دیده می‌گفت
1191a	89a	ساقی در ده برای دیدار و صواب

1379b	1078b	ساقی عشق است و عاشقان مالمال
1395b	1248b	سالوسم و زاهدم ولیکن در راه
1279b	248b	سر خواسته‌ای گر بدهم یا ندهم
1584b	1369b	سر را به فن خواب فرو می‌انداز
1786a	722a	سر مستان را ز محتسب ترسانند
1449a	1535a	سر رشته شادیست هوای خوش تو
1312a	200a	سرسبز بود خاک که آتش بارست
1850b	1695b	سرسبز چو شاخ گل و آزاده چو سرو
1077b	1979b	سرگشته چرا گرد جهان می‌پویی
1311a	426a	سرگشته چو آسیا گردان کنمت
1604b	1595b	سرگشته نباشد آن که آن سر دارد
1652b	586b	سرما نه همه سرد زمستان باشد
1313a	259a	سرمست برون آمد از بزم الست
1569a	1508a	سرمست توام نه از می و نه از افیون
1568a	1376a	سرمست شدم از هوس آن مستان
1399b	1362b	سرمست شراب بزم شاهنشاهیم
1640b	860b	سرنا‌ی تو از بس که می لب نوشید
1630/457a	585a	سروی که ز باغ پاکبازان باشد
1314a	391a	سریست ره عشق و درو دعوی نیست
1629a	657a	سریست که یار زیر لب می‌خواند
1826a	1827a	سلطان سخن گرفته‌ای خاموشی
1267b	195b	سودای قدیم آتش افزای شدست
1450a	1555a	سوگند بدان روی تو و هستی تو
1750b	1193b	سوگند خورم اگر تو باور نکنی
1000a	1835a	سوگند همی خورد پریر آن ساقی

1633a	510a	شاد آن که جمال ماهتابش ببرد
1632a	833a	شاد آن که ز دور یار من بنماید
1722a	1138a	شادم که ز شادی جهان آزادم
1827a	1698a	شادی شادی و ای حریفان شادی
1631a	855a	شادی همه طالبان که مطلوب رسید
1805b	606b	شاهان زمانه خصم بردار کشند
1315/1343/1759a	407a	شاهی که شفیع هر گنه بود برفت
1634a	599a	شب چون دل عشاق پر از سودا شد
1356a	1017a	شب چیست برای ما زمانی نالش
1828a	1688a	شب رفت و دلت نگشت سیر ای ایچی
1723a	1310a	شب رفت و هنوز ما به خمار خودیم
1316a	201a	شب رو که شبت راهبر اسرارست
1255/1265b	282b	شب روی به من کرد و مرا عذری گفت
1265/1255b	282b	شب روی به من کرد و مرا عذری گفت
1192a	71a	شب گردم گرد شهر چون باد و چو آب
1193a	90a	شب گشت درین سینه چه سوزست عجب
1724a	1233a	شب گوید من مونس می خورانم
1082b	1747b	شبخیزی و نور چهره و زردی روی
1224b	387b	شد قاضی ما عاشق از روز ازل
1534b	758b	شرحی بدهم که پیش او کور بود
1109b	1840b	شرطست که چو آفتاب رخ بنماید
1389b	1340b	شرمنده و ترسنده نبرد راهی
1308b	338b	شفتالوی چند زودتر برابیم
1001a	1733a	شمشیر اگر گردن جان بیریدی
1628b	576b	شمشیر من از حیات خوشتر باشد

1317a	132a	شمعی که درین خانه بدی راست کجاست
1002a	1881a	شمعیست دل مرد برافروختنی
1087b	1829b	شه می کشدت مجوی با شه پیشی
1671/475b	769b	شهری که درو هیبت سلطان نبود
1570a	1505a	شور آوردم که بر نتابد گردون
1635a	609a	شور آوردم که گاو گردون نکشد
1381b	1081b	شورابه تلخ تیره دل کی گنجبد
1132b	1751b	شیری و منم شکار در پنجه تو
1216b	290b	شیرین لب او تلخ نگفتی هرگز
1357a	1011a	شیشه بزنم بدان دل سنگ خوشش
1608a	1623a	صاحب نظران راست تحیر پیشه
1636a	637a	صبح آمد و وقت روشنایی آمد
1305b	424b	صحرا چه بود که هفت گردون بلند
1221b	189b	صد آب ز چشم ما روان کردی دی
1680b	472b	صد آه برآورم ز آینه دل
1637a	635a	صد بار ز سر برفت عقلم و آمد
1747b	1326b	صد بره برای بندگان قربان کرد
1629b	657b	صد جای نشیب آسیا می دانیم
1602b	1635b	صد خانه پر از شهد کنی چون زنبور
1451a	1525a	صد داد همی رسد ز بیدادی تو
1003a	1729a	صد روز دراز اگر به هم پیوندی
1442b	1548b	صد سال فلک خدمت خاک تو کند
1608b	1623b	صد شاخ خوش از غیب گل افشان بر تو
1354b	339b	صورتها را بران همه از دل خویش
1172b	32b	صوفی رونده گر توانی می جوی

1757b	332b	طمعی دگرم هست ز دریای کفت
1174a	56a	طنبور چو تن تنن برآرد به نوا
1638a	541a	عاشق باید که یا رود باده خورد
1785b	740b	عاشق زر سرخست سیه‌رو نشود
1725a	1182a	عاشق گشتست گفت بر اسرارم
1161b	64b	عالم بی‌تو غبار و گردست بیا
1829a	1858a	عالم سبزیست و هر طرف بستانی
1004a	1981a	عاینست حمامة تحاکی حالی
1098b	1901b	عشق آب حیات آمد و منکر چو خری
1061b	1966b	عشق آتش تیزست ترا آبی نی
1726a	1334a	عشق از بنه بی‌بنست و بحریت عظیم
1640a	860a	عشق ازلت نبود آدم کوشید
1639a	449a	عشق آن باشد که خلق را دارد شاد
1275b	375b	عشق آن بحریت کش کران و لب نیست
1318a	113a	عشق تو در اطراف گیایی می‌تاخت
1763a	433a	العشق حذاکم جمیل و صبیح
1319a	406a	عشقت به دلم درآمد و شاد برفت
1653b	695b	عشقت چو درخت سیب می‌افشاند
1005a	1971a	عشقت صنما چه دلبری‌ها کنی
1320a	157a	عشقی نه به اندازه ما در خور ماست
1192b	71b	عقلست که چیزها ز موضع جوید
1452a	1527a	عمرم به کنار زد کناری با تو
1727a	1216a	عمری رخ یکدگر بدیدیم به چشم
1641a	514a	عید آمد کز تو عید عیدانه برد
1007a	1735a	عید آمد و عید بس مبارک عیدی

1006a	1740a	عید آمد و هرکس قدری مقداری
1034b	1706b	غبنست هزار غبن کین خلق لقب
1175b	36b	غم بادامست لیک بس بی مغزست
1175a	36a	غم خود که بود که یاد آریم او را
1008a	1707a	غم را دیدم گرفته جام دردی
1642a	470a	غم کی بر بندگان سلطان گردد
1593b	1659b	غم نیست اگرچه تنگ دستک شده‌ای
1269b	162b	غم نیست که آثار جنون در رگ ماست
1830a	1744a	غم‌های مرا همه بینای غم داری
1728a	1240a	فانی شدم و پرید اجزای تنم
1566b	1506b	فرمود در آتشش نهادن حالی
1078b	1910b	فرمود که ارجعی رجوع آن باشد
1729a	1344a	فرمود که دست و پا به کاری بزنیم
1496b	844b	فریاد همی زنی که من سوخته‌ام
1378b	1099b	فزنا وصفنا و سبقنا الاحوال
1609a	1604a	فصلیست چو وصل دوست فرخنده شده
1643a	442a	قد الفم ز عشق چون جیم افتاد
1587b	1520b	قد کنت تحبني فقل تاجکسن
1231b	266b	قلاّب نشاید که شود با او یار
1787a	748a	قومی زان کو حکایتی می‌گویند
1321a	135a	قومی غمگین و خود مدان غم ز کجاست
1383a	1086a	کاجی سازی که روز برفست و وحل
1548b	828b	کار من دل خواسته در خدمت تو
1167b	63b	کارت همه شب شراب پیمایی‌ها
1644a	638a	کارم به گل و شه سپرم برنامه

1645a	797a	کافر باشد که از تو شیدا نشود
1832a	1767a	کافر تو و کفران تو و زین دو بتری ⁸⁴⁷
1009a	1899a	کافر نشدی حدیث ایمان چه کنی
1325a	293a	کس دل ندهد بدو که خون خوار منست
1409b	1157b	کس را خبری نیست که بر من چه رسد
1821/1482b	1813b	کس نیست به جز تو ای مه اندر دو جهان
1482/1821b	1813b	کس نیست به جز توام مرا در دو جهان
1574a	1426a	کس نیست به غیر ازو درین جمله جهان
1145b	1679b	کشتی سخن در آب چندان راندی
1708b	1343b	کشتی سه ماه بر سر یخ راندم
1654a	522a	کشتی که به دریای روان می گذرد
1000b	1835b	که باده دهم به شهری و آفاقی
1588b	1596b	که دان جهان ز باد شد آشفته
1660a	831a	کو پای که او باغ و چمن را شاید
1807b	564b	کوتاهی عمر بین به وصلم دریاب
1538b	446b	کی باز خرد ز غصهات خالق رنج
1038b	1830b	کی باشم جان هر خری کوردلی
1435b	1560b	کی بینم آب چون منم غرقه جو
1028/1460a	1898a	کی پست شود آن که بلندش تو کنی
1460/1028a	1898a	کی پست شود آن که بلندش تو کنی
1284b	150b	کی فخر کند شیر خدایی به شکار
1031a	1722a	کیوان گردی چو گرد کیوان گردی
1077a	1979a	گاه از غم او دست ز جان می شویی
1480b	1943b	گاه آهو و گه به صورت شیر آیی

Bu rubâî, M, S, F'de sadece tek bir beyitten oluşmaktadır. ⁸⁴⁷

1831a	1801a	گاهی بودم فرقت عالم سوزی
1730a	1215a	گاهی ز هوس دست زنان می‌باشم
1085b	1758b	گر آب دهی مرا گر آتش باری
1513b	601b	گر آدمیی بساز با آدمیان
1528b	711b	گر از سر گور من برآید خاری
1619/1620b	709b	گر از سر گور من برآید خاری
1620/1619b	712b	گر از سر گور من برآید خاری
1020b	1851b	گر آفت تصدیع نبودی و ملال
1856/1081b	1855b	گر آن منمی که دل ز من برکندست
1081/1856b	1855b	گر آن منمی که دل من برکندست
1824b	1826b	گر آینه‌ای زشتی تو بنماید
1646a	457a	گر با دل و دیده هیچ کارم افتد
1595b	1647b	گر با همگان عشق چنین باخته‌ای
1610a	1663a	گر با همه‌ای چو بی منی بی همه‌ای
1315/1343/1759b	407b	گر باز آید مرا نیابد تو بگو
1343/1315/1759b	407b	گر باز آید مرا نیابد تو بگو
1759/1315/1343b	407b	گر باز آید مرا نیابد تو بگو
1751b	265b	گر بستانم قرابه عقل شکست
1839a	1807a	گر بگریزی چو آهوان بگریزی
1176a	68a	گر بوی نمی‌بری درین کوی میا
1282b	218b	گر پرده درست یار و گر پرده درست
1054b	1764b	گر پیش سگی شکر نهی خرواری
1844a	1670a	گر تو نکنی سلام ما را در پی
1648b	490b	گر جانب خلق جهد نیکو کارست
1453a	1568a	گر جمله برفتند نگارا تو مرو

1648a	490a	گر جور کنی عهد چه قیمت دارد
1582b	1421b	گر چهره نهان کرد ز تو بیت و غزل
1017a	1888a	گر خار بدین دیده چون جوی زنی
1733b	1339b	گر خار شوی گل از تو پنهان داریم
1647a	509a	گر خواب آید دل کبابش ببرد
1653a	695a	گر خواب ترا خواجه گرفتار کند
1013b	1730b	گر خوب نیم خوب پرستم باری
1841a	1891a	گر داد کنی درخور خود داد کنی
1323a	390a	گر دامن وصل تو کشم جنگی نیست
1579b	1507b	گر در چینه نقطه دردت ز درون
1838a	1864a	گر در طلب منزل جانی جانی
1013a	1730a	گر درد دلم به نقش پیدا بودی
1731a	1273a	گر دریایی ماهی دریای توام
1571a	1461a	گر دست بشد ز کار پایی می زن
1322a	192a	گر دف نرنی و گویم شام شدست
1734a	1207a	گر دل دهم و از سر جان برخیزم
1363/551b	1005b	گر راست بود یار دهد پرگارش
1211b	154b	گر راست شوی هر آنچه ماراست تراست
1455a	1544a	گر رشک برد نبات بر خنده تو
1011a	1792a	گر زان که امین محرم این رازی
1373b	1071b	گر زان که در آبگینه خواهی زد سنگ
1021b	1703b	گر زان که صدف را غم گوهر نبدی
1365a	1053a	گر ساغر بگریست به مجلس به دروغ
1121b	1755b	گر سر ز خط وفای ما برداری
1630/457b	585b	گر سر کشد او ز سرکشان می رسدش

1843a	1752a	گر سوزش سینه را به کس می‌داری
1682b	793b	گر سیر شوید از همه بیزار شوید
1218b	276b	گر شاخ طرب حامله فرزندست
1736a	1290a	گر شاد ببینمت برین دیده نهم
1059b	1822b	گر شاد شوم ضمیر شادم باشی
1573a	1375a	گر شام و گر عراق و گر لورستان
1650a	820a	گر صبر کنم دل از غمت تنگ آید
1732a	1318a	گر صبر کنی پرده صبرت بدریم
1018a	1934a	گر صید خدا شوی ز غم رسته شوی
1019a	1931a	گر عاشق روی قیصر روم شوی
1016a	1849a	گر عاشق زار روی تو نیستمی
1457a	1570a	گر عاشق عشق ما شدی ای مه‌رو
1021a	1703a	گر عقل به کوی دوست رهبر نبدی
1840b	1732b	گر غیرت نخوت نه در ایام بدی
1499b	604b	گر فاش کنند مردمانشان بکشد
1371b	1056b	گر فتنه شود کسی معافست معاف
1010/1456a	1848a	گر قدر کمال خویش بشناختمی
1456/1010a	1848a	گر قدر کمال خویش بشناختمی
1735a	1267a	گر کبر بخورده‌ام که سرمست توام
1572a	1493a	گر کشته شوم به نزد پیکار تو من
1732b	1318b	گر کوه شوی در آتشت بگدازیم
1840a	1732a	گر گفتن اسرار تو امکان بودی
1184b	78b	گر مانده شدند قوم و از دست شدند
1020a	1851a	گر مجلس انس را به کار آمدمی
1529b	634b	گر مجنونی به کوه شوریده برفت

1649a	865a	گر مرده شود تن بر خود جاش کنند
1092b	1895b	گر من بروم تو با که آرام کنی
1791b	519b	گر من بمرم مرا مگوئید که مرد
1792b	518b	گر من بمرم مرا مگوئید که مرد
1382b	1089b	گر من به غم عشق تو نسپارم دل
1259b	366b	گر من ز عجایی که در دل دارم
1837a	1739a	گر من مستم ز روی بد کرداری
1359a	1014a	گر می کشدم غم تو هر دم تو مکش
1392b	1103b	گر می نایی و می گریزی ز زحام
1358a	992a	گر ناله کنم گوید یعقوب مباش
1012a	1786a	گر نقل و کباب و گر می ناب خوری
1651a	777a	گر نگریزی ز ما به بازی چه بود
1665b	752b	گر نیست بود شاه و گر هست بود
1571b	1461b	گر نیست ترا به عقل رایی می زن
1014/1836b	1736b	گر نیستم از اهل مناجات رواست
1836/1014b	1736b	گر نیستم از اهل مناجات رواست
1454a	1577a	گر هیچ ترا میل سوی ماست بگو
1454b	1577b	گر هیچ مرا در دل تو جاست بگو
1835a	1699a	گر هیچ نشانه نیست اندر وادی
1733a	1339a	گر یار کنی خصم توش گردانیم
1015b	1878b	گر یک نفسی به درس دل بنشینی
1842a	1925a	گر یک نفسی واقف اسرار شوی
1015a	1878a	گر یک ورق از کتاب ما برخوانی
1028/1460b	1898b	گردون سرافراشته صد بوسه دهد
1460/1028b	1898b	گردون سرافراشته صد بوسه دهد

1194a	76a	گرم آمد و عاشقانه و چست شتاب
1652a	586a	گرما نه همه تنور سوزان باشد
1324a	159a	گرمای تموز از دل پر درد شماس
1833a	1854a	گرنه حذر از غیرت مردان کنمی
1834b	1702b	گرنه کرم قدیم بسیار بدی
1834a	1702a	گرنه کشش یار مرا یار بدی
1302b	346b	گریان گشتم گفت که این طرفه ترست
1472b	1737b	گفتا بده آن چیز که زی اول اوست
1328b	296b	گفتا به کمان و تیر خود می نازی
1022b	1779b	گفتا ترش است روی خوبش قدری
1008b	1707b	گفتا چه کنم چو شادی آوردی
1334a	190a	گفتا که بیا سماع بر کار شدست
1858b	1965b	گفتا که چه حاجتست اینجا ملکیت
1072/1846b	1959b	گفتا که چه درد می کند بنمایی
1846/1072b	1959b	گفتا که چه درد می کند بنمایی
1613b	1637b	گفتا که خمش چند از این افسانه
1657b	?b	گفتا که ز دل به دیده باید نگرید
1521b	602b	گفتا که سر دلت قضای سر شد
1326/187a	419a	گفتم بجهم همچو کبوتر ز کفت
1806b	640b	گفتم بروم به عشوه دم ها دهمش
1319b	406b	گفتم به تکلف دو سه روزی بنشین
1173b	8b	گفتم به خیالش که غلام اوایی
1072/1846a	1959a	گفتم به طیب داروی فرمایی
1846/1072a	1959a	گفتم به طیب دارویی فرمایی
1738a	1181/1205a	گفتم به فراق مدتی بگذارم

1611a	1616a	گفتم چه کنم گفت که ای بیچاره
1024a	1908a	گفتم چونی مها خوشی محزونی
1458a	1526a	گفتم روزی که من به جانم با تو
1847b	1973b	گفتم زین پس چو آب و روغن باشم
1815b	620b	گفتم سر زلف خود بریدی گفتا
1023a	1904a	گفتم صنما مگر که جانان منی
1029a	1889a	گفتم صنمی شدی که جان را وطنی
1328a	296a	گفتم عشقت قرابت و خویش منست
1754b	224b	گفتم که از آن نی شکرم افزون کن
1070b	1976b	گفتم که برو مرا همین خواهی گفت
1029b	1889b	گفتم که به تیغ حجتتم چند زنی
1655a	851a	گفتم که به من رسید دردت به مزید
1778b	665b	گفتم که به وصل دستشان در بندم
1327a	358a	گفتم که بیا به خشم در من نگریست
1612a	1636a	گفتم که تویی می و منم پیمانه
1847a	1973a	گفتم که چرا ترش شدی سرکه نه‌ای
1337b	146b	گفتم که چنین مگو که این کار خطاست
1327b	358b	گفتم که چه می رمی و اینت با کیست
1025a	1689a	گفتم که دلا تو در بلا افتادی
1329a	294a	گفتم که دلم آلت و انگاز منست
1656/380a	592a	گفتم که دلم با غم او خو باشد
1655b	851b	گفتم که دلم خون شد و از دیده دوید
1793b	862b	گفتم که دلم خون شد و از دیده دوید
1025b	1689b	گفتم که دماغ را دوا باید گفت
1737a	1190a	گفتم که ز چشم خلق با درد سرم

1657a	?a	گفتم که ز خوردی دل من نیست پدید
1613a	1637a	گفتم که ز عشقت شده‌ام دیوانه
1347b	219b	گفتم که ز لعلت شکری هست مرا
1515b	840b	گفتم که ز ماه عید می‌پرسم من
1326/187b	419b	گفتم که شدم خوار و زبون و تلفت
1461a	1551a	گفتم که کجا بود بتا خانه تو
1848a	1677a	گفتم که کدامست طریق هستی
1649b	865b	گفتم که مرا حریف او باش کنند
1718b	1168b	گفتم که مگر عاشق و معشوق دوند
1777b	515b	گفتم نروم بهانها می‌کردم
1333a	116a	گفتند که دل دگر هوایی می‌پخت
1332a	138a	گفتند که شش جهت همه نور خداست
1022a	1779a	گفتند که هست یار را شور و شری
1311b	426b	گفتی بروم با دگری درسازم
1342b	374b	گفتی به کجا پرد که آن را یابد
1841b	1891b	گفتی تو که بسیار به یادت کردم
1330a	340a	گفتی چونی بنده چنانست که هست
1859b	1711b	گفتی ره کون روم ره کس رفتی
1411b	1178b	گفتی سر سر بریدن من داری
1740b	1262b	گفتی که ازو همه جهان آب شدست
1658a	582a	گفتی که بگو زبان چه محرم باشد
1280b	347b	گفتی که به صبر آخر ایمان داری
1408b	1151b	گفتی که به گرد من چرا می‌گردد
1746b	1141b	گفتی که به وصل با تو همدم باشیم
1071/1845a	1977a	گفتی که تو دیوانه و مجنون خویی

1845/1071a	1977a	گفتی که تو دیوانه و مجنون خویی
1071/1845b	1977b	گفتی که چه بی شرم و چه آهن رویی
1845/1071b	1977b	گفتی که چه بی شرم و چه آهن رویی
1459b	1567b	گفتی که چو دل زود روم زود آیم
1735b	1267b	گفتی که زمین حق فراخست فراخ
1016b	1849b	گفتی که مه ایست بر درم خیز برو
1331a	414a	گفتی گشتم ملول سودام گرفت
1367a	1049a	گفتی مگری چو ابر در فرقت باغ
1562/1575a	1428a	گل باغ نهانست و درختان بنهان
1575/1562a	1428a	گل باغ نهانست و درختان بنهان
1142b	1937b	گه با هاروت ساحر اندر چاهی
1030a	1796a	گه پرده همی دری و گه می دوزی
1178b	22b	گه چشم مرا چو باز بر می بندد
1459a	1567a	گه در دل ما نشین چو اسرار مرو
1180b	54b	گه رشک برد فرشته از پاکی ما
1353b	270b	گه سایه طلب کنند و گاهی خورشید
1177a	16a	گه می گفتم که من امیرم خود را
1334b	190b	گوشم بکشید و گفت ازین ها بازآ
1026a	1839a	گوهر چه بود به بحر او جز سنگی
1661a	807a	گوید چونی خوشی و در خنده شود
1178a	22a	گویم که کیست روح افراز مرا
1338a	252a	گویند بیا به باغ کانجا لاغست
1752b	344b	گویند چرا خوری تو با پنج انگشت
1677b	486b	گویند سخن ز وصل و هجران آخر
1366b	1055b	گویند شراب جان فرا نیست دروغ

1335a	262a	گویند که صاحب فنون عقل کلست
1336a	316a	گویند که عشق عاقبت تسکین است
1659a	755a	گویند که فردوس برین خواهد بود
1366a	1055a	گویند که یار را وفا نیست دروغ
1390b	1150b	گویند مرا به گرد او می‌گردد
1370a	1057a	گویند مرا چند بخندی ز گزاف
1410b	1170b	گویند مرا صبر و سکون اولیتر
1337a	146a	گویند مرا که این همه درد چراست
1598b	1649b	گویی به رخم چشم چه بردوخته‌ای
1542b	801b	گویی تو مرا چنان که هستی بنما
1830b	1744b	گویی که تراام و چرا غم داری
1667b	765b	گویی که خیالست ترا نیست وصال
1131b	1914b	گویی که شبست سوی روزن بنگر
1772/291b	783b	گویی که مرا نیست به جز خاک به دست
1027a	1845a	گویی که مگر به باغ زر رشته‌امی
1412b	1272b	گویی یقین بدان که من آن توام
1710b	1250b	گیرم جامی که عقل بی‌هوش کند
1143b	1745b	گیرم که چو غنچه خنده پنهان داری
1404b	1119b	گیرم که وصال دوست درخواهم یافت
1462a	1530a	لب باز نمی‌شود مرا بی‌لب تو
1124b	1958b	لب بر لب من به بوسه کمتر سایی
1032a	1942a	لب بر لب هر بوسه ربایی بنهی
1739a	1133a	لب بستم و صد سخن خموشت گفتم
1553b	786b	لب می‌گزد آن بت که کجا افتادی
1031b	1722b	لعلی گردی چو گرد این کان گردی

1372b	1982b	لو قسم ذالهی علی العشاق
1372a	1982a	لو کان اقل هذه الاشواق
1458b	1526b	لیکن دامن که هرچه بازم ببری
1849a	1868a	لیلی که غمی بی خبرش می دانی
1763b	433b	ما العشق علی طالب عشق بشحیح
1662a	626a	ما بسته بدیم بند دیگر آمد
1422b	1643b	ما ثم سوی انک فی الحب له
1463a	1546a	ما چاره عالمیم و بیچاره تو
1745a	1363a	ما خاک ترا به آب زمزم ندهیم
1339a	230a	ما را جز ازین زبان زبان دگرست
1006b	1740b	ما را چو توی عید بکن تیماری
1415b	1227b	ما را ز غمت شکایتی نیست ولیک
1583b	1378b	ما را گویی چه داری از دوست نشان
1651b	777b	ما را لب خشک و دیده تر پی تست
1639b	449b	ما را مادر نژاد آن عشق بزاد
1741a	1306a	ما رخت وجود بر عدم بر بندیم
1577a	1464a	ما زیباییم خویش را زیبا کن
1576a	1519a	ما کاهلگان عشق و پهلوی به زمین
1704b	1324b	ما گرم روان دوزخ آشامانیم
1744a	1314a	ما مذهب چشم شوخ مستش داریم
1614a	1619a	ما مردانیم شسته بر تنگ دره
1654b	522b	ما می گذریم زین جهان در رحلت
1419b	1364b	ما نعره زنان که آن شکارت ماییم
1396b	1110b	ماند به سر زلف تو کز بوی خورش
1464/882a	1578/1579a	مانند توام در دو جهان کیست بگو

1693b	1113b	مانند رباب دل پیرداخته‌ام
1742a	1291a	مانند قلم سپید کار سیهم
1615a	1621a	مانند زنبیل بگیر این روزه
1850a	1695a	مانند گل ز اصل خندان زادی
1286b	392b	مانند گوی اسب چوگان ویست
1851a	1903a	ماه آمد پیش او که تو جان منی
1340a	210a	ماه عیدست و خلق زیر و زبرست
1740a	1262a	ماهی فارغ ز چارده می‌بینم
1616b	1590b	ماهی که ز خورشید اگر برگردد
1343/1315/1759a	407a	ماهی که شفیع هر گنه بود برفت
1341a	133a	ماهی که نه زیرست نه بالاست کجاست
1559b/a	1450a	ماهی ننهد آب ذخیره هرگز
1155/5b	30b	مایه بخشد مشعل ایمن را
1073a	1962a	ماییم درین زمان زمین پیمایی
1663a	784a	ماییم ز عشق یافته مرهم خود
1743a	1316a	ماییم که دوست خویش دشمن داریم
1052b	1765b	ماییم و خیال یار و این گوشه دل
1852a	1936a	ماییم و هوای روی شاهنشاهی
1578a	1500a	مجموع جهان عاشق یک باره من
1322b	192b	مر خاصان را شیشه شب جام شدست
1314b	391b	مر عاشق را جواب از فتوی نیست
1345a	239a	مر وصل ترا هزار صاحب هوس است
1023b	1904b	مرتد گردم گر تو ز من برگردی
1579a	1507a	مردان تو در دایره کن فیکون
1746a	1141a	مردم ز غم عشق دمی بر ما دم

1034a	1706a	مردی که فلک رخنه کند از دردی
1466a	1571a	مردی یارا که بوی فقر آید ازو
1342a	374a	مرغ جان را میل سوی بالا نیست
1360a	1037a	مرغان رفتند سوی سلیمان به خروش
1033a	1841a	مرغان ز قفص قفص ز مرغان خالی
1266b	152b	مرغی که بر آن کوه نشست و برخاست
1788a	721a	مرغیست عجب که صید او شیرانند
1765/1797/245b	852b	مرگ آمد و بو کرد مرا بوی تو دید
1797/1765/245b	852b	مرگ آمد و بو کرد مرا بوی تو دید
1126b	1847b	مستان تو امروز همه مخمورند
1789a	679a	مستان غمت بار دگر شوریدند
1080/1853a	1766a	مستست خبر از تو و یا تو خبری
1853/1080a	1766a	مستست خبر از تو و یا تو خبری
1344a	427a	مستم ز خمار عبهر جادویت
1465a	1569a	مستم ز دو لعل شکر ت ای مهرو
1728b	1240b	مستند و خوشند و می پرستند همه
1488b	751b	مستی پنهان کند به گاهی پرسی
1450b	1555b	مستی و تهی دستیت آورده به من
1627b	552b	مشکش گفتم ازین سخن تاب آورد
1664a	806a	مشکین رسنت چو پرده ماه شود
1747a	1326a	مصنوع حقیم و صید صانع باشیم
1665a	752a	مطرب خواهم که عاشق و مست بود
1790a	525a	مطرب که ترانه گفت یا افغان کرد
1441b	1559b	مقصود تو گوهر است بشتاب و بجو
1764b	454b	مگذار که ساغر وفا در شکند

1748a	1268a	مگریز ز من که من خریدار توام
1860b	1905b	من با تو چنانم ای نگار خنتی
1854a	1838a	من با تو چنین سوخته خرمن تا کی
1039a	1900a	من بادم و تو برگ نلری چه کنی
1638b	541b	من باده کجا خورم و گر زان که خورم
1464/882b	1578/1579b	من بد کنم و تو بد مکافات کنی
1290b	197b	من بر فلکم در آب و گل عکس منست
1734b	1207b	من بنده به خوی تو نمی دانم زیست
1666a	495a	من بنده آن جان که چو جانم دارد
1053b	1682b	من بنده چشم مست پر خواب توام
1667a	765a	من بنده یاری که ملالش نبود
1855a	1742a	من بی دلم ای نگار و تو دلداری
1091b	1907b	من بی لب لعل تو چنانم که می رس
1749a	1160a	من پیر شدم پیر نه ز ایام شدم
1035a	1714a	من پیر فنا بدم جوانم کردی
1038a	1830a	من جان تو نیستم مگو جان غلطی
1040a	1850a	من خشک لب ار با تو دم تر زدمی
1187b	94b	من خود چه کسم ای همه را تو محبوب
1461b	1551b	من خورشیدم درون ویرانه روم
1116b	1953b	من در هوس تو می پزم حلوائی
1017b	1888b	من دست ز دامن تو کوتاه نکنم
1037a	1783a	من دوش به خواب در بدیدم قمری
1041a	1771a	من دوش به کاسه رباب سحری
1476b	1717b	من دوش حریف تو نگشتم از خواب
1036a	1709a	من ذره بدم ز کوه بیشم کردی

1179a	27a	من ذره و خورشید لقای تو مرا
1346a	271a	من زان جانم که جان‌ها را جانست
1750a	1193a	من سر بنهم تو منه ای کان کرم
1344b	427b	من سیر نمی‌شوم ز لب تر کردن
1694b	1125b	من شربت عشق او چنان خوردستم
1313b	259b	من شیر شراب عشق می‌خوردم و عقل
1555b	1497b	من صبر کنم ولیک ننگت نبود
1645b	797b	من عقل نخوانمش اگر عقل کلست
1057b	1833b	من کف نزنم تا تو نباشی مطرب
1580a	1394a	من کی خندم تات نبینم خندان
1439b	1580b	من مستم و تعیین نتوانم کردن
1856/1081a	1855a	من من نیم و و گرد می من منمی
1081/1856a	1855a	من من نیم و گرد می من منمی
1420/625b	1166b	من می‌گفتم چشم بد از روی تو دور
1616a	1590a	من می‌گویم که گشت بیگاه ای ماه
1347a	219a	منکر که به انکار در اندیشه درست
1043a	1646a	مه دوش به بالین تو آمد به سرای
1042a	1718a	مه راز هوای خویش دف زن کردی
1043b	1646b	مه کیست که او با تو نشیند یک جای
1270b	115b	مه نور از آن گرفت کز شب نرمید
1182b	80b	مهتاب شبی آمد و زد گردن خواب
1668a	850a	مه‌رویان را یکان یکان برشمرد
1044a	1775a	مهمان دو دیده شد خیالت گذری
1371a	1056a	مهمانی تو نیست دو سه روز گزاف
1288b	382b	موی سر چیست جمله سرهای جهان

1720b	1165b	می در ده و از دام جهانم به جهان
1477b	1960b	می رفت و همی گفت زهی سودایی
1260b	196b	می طعنه زنی که بر جگر آبت نیست
1633b	510b	می آید آب دیده می ناید خواب
1647b	509b	می آید آب دیده می ناید خواب
1350a	143a	می تافت مهم همیشه از جانب راست
1508b	565b	می ترساند ترا که تا هر نفسی
1035b	1714b	می ترسیدم که گم شوم در ره تو
1617a	1597a	می خوردم باده با بت آشفته
1348a	349a	می دان که درون تو مثال غاریست
1018b	1934b	می دان که وجود تو حجاب ره تست
1858a	1965a	می دان و مگو تا نشود رسوایی
1110b	1808b	می ریز شراب را که خوش می ریزی
1074/1857a	1948a	می فرماید خدا که ای هرجایی
1857/1074a	1948a	می فرماید خدا که ای هرجایی
1780b	527b	می فرمایی که عهد و سوگند تو کو
1330b	340b	می گردد آن چیز که به گرد سر ما
1510/1770b	573b	می گریم زار تا شرابت باشد
1770/1510b	573b	می گریم زار تا شرابت باشد
1716b	1353b	می گفت به گریه درشدم پس او گفت
1531b	841b	می گفت دلم که این محالست محال
1827b	1698b	می گفت که داد عاشقی من دادم
1349a	141a	می گفت یکی پری که او ناپیداست
1809b	456b	می گوید عشق در دو گوشم همه شب
1045a	1823a	ناخوانده به هرجا که روی غم باشی

1859a	1711a	نالید دگر که پای مالم کردی
1106b	1978b	نتوان دل خود را به خطا گم کردن
1552b	578b	نشگفت که دشنام تو دلکش باشد
1714b	1284b	نشیدستی تو نام من در عالم
1470/898b	1804b	نقاش ازل نقش کند هر طرفی
1046a	1731a	نقاش رخت اگر نه یزدان بودی
1351a	416a	نگرفت دلت زان که ترا دل نگرفت
1713b	1219b	ننگست ملامت ره عشق ترا
1048b	1810b	نه زخم گران بخوردم از دست خسی
1669a	701a	نو جو نو که نو طرب بیش کند
1180a	54a	نور فلکست این تن خاکی ما
1047a	1734a	نومید نیم گرچه ز من ببریدی
1670a	794a	نی آب روان ز ماهیان سیر شود
1362b	996b	نی آن که درون سینه بی کام و زبان
1591b	1592b	نی بلکه قلاوز بهشتی در راه
1520/346b	627b	نی بی سر و پای همچو جانهای شریف
1670b	794b	نی جان و جهان ز عاشقان تنگ آید
1368b	1061b	نی جنگ و مصافست و مصافست و مصاف
1501b	475b	نی سر داند ز پای و نی پای ز سر
1048a	1810a	نی گفت که پای من به گل بود بسی
1558b	1494b	نی نی غلطم که تو میی من آیم
1452b	1527b	نی نی غلطم کی گذرد بی شه عمر
1064/1108b	1980b	نی نی غلطم گرت بدو ره بودی
1108/1064b	1980b	نی نی غلطم گرت بدو ره بودی
1388b	1118b	نی نی که من از عشق و منم عاشق عشق

1361a	1028a	نیمی دف من به موش دادی همه خوش
1656/380b	592b	هان ای دل بی دل غم او دربر گیر
1362a	996a	هان ای دل تشنه جوی را جویان باش
1352/213a	365a	هان ای دل خسته روز مردانگیست
1405b	1107b	هان ای ساقی مگو تمامست تمام
1353a	270a	هجران خواهی طریق عشاقانست
1544b	459b	هر بار که اندر قدمت می افتم
1049a	1720a	هر پاره خاک را چو ماهی کردی
1506/1803b	474b	هر پاره من جدا جدا می گردد
1556b	1423b	هر تیر که جست جست از آن سخت کمان
1574b	1426b	هر تیر که جست جست از آن سخته کمان
1679a	597a	هر جا که ترا ترللایی باشد
1679b	597b	هر جا که دلی غزل سرایی باشد
1851b	1903b	هر چند بدان جمع تکبر می کرد
1758a	240a	هر چند به حلم یار ما جورکش است
1565b	1469b	هر چند دراز کرد بدگوی زبان
1672a	868a	هر چند دلم رضای او می جوید
1237b	228b	هر چند دهن زدن ز شیرینی اوست
1675a	482a	هر چند سخن گرد دهن می گردد
1862b	1885b	هر چند ملولی تو یقینست که تو
1171b	35b	هر خون که بخورده است آن نرگس او
1671/475a	769a	هر دل که درو مهر تو پنهان نبود
1363/551a	1005a	هر دیده که هست عاشق گلزارش
1755a	139a	هر ذره که چون گرسنه بر خون خداست
1753a	286a	هر ذره که در هوا و در کیوانست

1236b	160b	هر ذره و قطره هر نهنگی گردد
1355a	348a	هر ذره و هر خیال چون بیداریست
1803/1506b	474b	هر ذرهٔ ما جدا جدا می گردد
1751a	265a	هر روز به نو برآید آن دلبر مست
1050a	1887a	هر روز پگاه خیمه بر جوی زنی
1581a	1438a	هر روز خوش است منزلی بسپردن
1752a	344a	هر روز دل مرا سماع و طرییست
1678a	700a	هر روز دلم نو شکری نوش کند
1075/1861a	1954a	هر روز ز عاشقی و شیرین رایی
1861/1075a	1954a	هر روز ز عاشقی و شیرین رایی
1757a	332a	هر روز مرا از تو مسافات نوست
1051a	1883a	هر روز یکی شور برین جمع زنی
1829b	1858b	هر سو گهریست مشتعل از کانی
1053a	1682a	هر شب که بینده همنشین می افتی
1680a	472a	هر شب که دل سپهر گلشن گردد
1068/1817b	1963b	هر صبحدم آن دم که تو در صبح دمی
1817/1068b	1963b	هر صبحدم آن دم که تو در صبحدمی
1354a	339a	هر صورت کاید به از آن امکان هست
1681a	750a	هر عمر که بی دیدن اصحاب بود
1677a	486a	هر کو بگشاده گرهی می بندد
1219b	163b	هر گوشه یکی شمع و دو سه پروانه ست
1863a	1879a	هر لحظه مها پیش خودم می خوانی
1673a	814a	هر لحظه میی به جان سرمست دهد
1793a	862a	هر لحظه همی خوانمش از راه بعید
1674a	481a	هر لقمهٔ خوش که بر دهان می گردد

1582a	1421a	هر مطرب کو نیست ز دل دفتر خوان
1523b	603b	هرجان که چو کارد با تو در بند زرست
1403b	1147b	هرچند ز روی لطف او خوش خندید
1754a	224a	هرچند شکر لذت جان و جگرست
1744b	1314b	هرچند شکست یار دل‌ها شکنند
1756a	223a	هرچند که بار آن شترها شکرست
1391b	1220b	هرچند که دوش حلقه بد در گوشم
1753b	286b	هرچند که زر ز راه‌های کانست
1594b	1970b	هرچند نمک‌های جهان از لب تست
1352/213b	365b	هرچه چیز که در تصرف عقل آید
1682a	793a	هرچیز که بسیار شود خوار شود
1052a	1765a	هرکس کسکی دارد و هرکس یاری
1054a	1764a	هرکس کسکی دارد و هرکس یاری
1348b	349b	هرکس یاری گرفت و کاری بگزید
1449b	1535b	هرگاه که خوش دلی سر خود بکند
1862a	1885a	هرگز به مزاج خود یکی دم نزن
1676a	762a	هرگز حق صحبت قدیمت نبود
1384a	1097a	هرگز نبود ز آیت موسی قیل
1864a	1890a	هرگز نبود میل تو کافراشت کنی
1201b	324b	هرگز نرید به کام عاشق معشوق
1545b	843b	هستی جهان و در جهان نیست که دید
1684a	817a	هل تا برود سرش به دیوار آید
1776b	692b	هم امت پرهیز ز ما پرهیزند
1866b	1666b	هم پرده شب درید و هم پرده روز
1149b	1886b	هم پست خوری مها و هم نای زنی

1604a	1595a	هم چرخم گوید که ای چو من سرگشته
1056a	1798a	هم دل به دلستان رساند روزی
1487b	1867b	هم روز بگویم به شبت یاد آید
1792a	518a	هم صافم و هم صافم و هم تیره و درد
1723b	1310b	هم عاشق و هم بی دل و دلدار خودیم
1289b	317b	هم قبله و هم روزه و صبر ما اوست
1791a	519a	هم کفرم و هم دینم و هم صافی و درد
1635b	609b	هم من بکشم که جان تو جان منست
1583a	1378a	هم نور دل منی و هم راحت جان
1055a	1713a	هم دست همه دست زنانم کردی
1683a	561a	همراه خوشی و دلکشی نامیزد
1865a	1674a	همسایگی مست فزاید مستی
1433b	1545b	هیچی تو و هیچ را چنین چون گوهر
1584a	1369a	هین شیوه کنان دو دیده را می خوابان
1618a	1622a	هین نوبت صبر آمد و ماه روزه
1724b	1233b	و آنها که ز عشقشان نصیبی نبود
1058a	1821a	واپس مانی ز یار واپس باشی
1062/1103b	1961b	والله که اگر هزار معجون داری
1103/1062b	1961b	والله که اگر هزار معجون داری
1212b	227b	والله که به عشق نیز قانع نشویم
1658b	582b	والله نتوان حدیث آن دم گفتن
1475b	1940b	والله نرهی ز بنده ای سرو سهی
1798b	572b	والله نکنم یاد من او را هرگز
1466b	1571b	ولله که سما و هرچه در کل سماست
1766b	720b	وان پاکانی که در صفا محو شدند

1229/99b	274b	وان دم که ترا تجلی احسانست
1306b	275b	وان دم که مرا تجلی احسانست
1810/239b	659b	وان را که سر از عقل پیرداخته‌اند
1356b	1017b	وان عاشق ناقصی که نوکار بود
1227b	320b	وان کس که ترا بار دهد بار تو اوست
1489b	562b	وان کس که ز چشم سحر مطلق می زد
1225b	209b	وان کس که ز ناموس نهان می دارد
1535b	647b	ور بستاند دعا گری پیشه کنم
1114b	1869b	ور جان و دلم نهان شود زیر زمین
1664b	806b	ور چاه زنخدانت ببیند یوسف
1611b	1616b	ور خود چه کنم زبان شوی آواره
1205b	279b	ور در تو ز انکار رگی جنبانست
1014/1836a	1736a	ور راه به سوی گوهر ما بودی
1836/1014a	1736a	ور راه به سوی گوهر ما بودی
1833b	1854b	ور رشک نبودی همه هشیاران را
1485b	1013b	ور زان که بر آب دل نباشد دلجوی
1100b	1975b	ور زان که ندیده‌ای کرا می جویی
1481b	1972b	ور زان لب شیرین شکرافشان کنیی
1577b	1464b	ور می خواهی که کان گوهر باشی
1715b	1301b	وز شب صفتان جانب مهتاب شدیم
1057a	1833a	وقفست مرا عمر درین مشتاقی
1434b	1561b	وی جان چو تنی که مسکنت بود نماند
1089b	1668b	وی دل طلب اندر طلب اندر طلبی
1086b	1920b	وی دوست که زهره نیست جان را هرگز
1559a/b	1450b	وین آب خوشی ز همدگر بر بودن

1587a	1520a	یا اوحد بالجمال یا جانمسن
1294b	199b	یا بر گل تر کان شکر جوشدست
1125b	1693b	یا چاشنیی از آن نبایست نمود
1585a	1477a	یا دلبر من باید و یا دل بر من
1428b	1550b	یا رشک برد بر آن رخ فرخ تو
1561b	1902b	یا زنگی زلف او دران نور بجوی
1285b	376b	یا کار نمی دانی و سرگشته شدی
1059a	1822a	یاد تو کنم میان یادم باشی
1196b	100b	یاران غریب را نگهدار مخسب
1195b	74b	یارب به دل کباب و چشم پر آب
1586a	1511a	یارب چه دلست این و چه خود دارد این
1095/1495b	772b	یارب که چه کار دارد و کارستان
1495/1095b	772b	یارب که چه کار دارد و کارستان
1195a	74a	یارب یارب به حق تسبیح رباب
1196a	100a	یاری کن و یار باش و ای یار مخسب
1760a	305a	یاری که به حسن از صفت افزونست
1759/1315/1343a	407a	یاری که شفیع هر گنه بود برفت
1005b	1971b	یخشی بک عشقت به سمرقند دلم
1383b	1086b	یعنی که به صورت ار نم و تر می رست
1040b	1850b	یک بوسه اگر لبم توانستی داد
1060a	1692a	یک بوسه ز تو خواستم و شش دادی
1762a	353a	یک چشم من از روز جدایی بگریست
1243b	128b	یک خیر تو این سقایی ساخته ای
1866a	1666a	یک شفتالو از آن لب عنابی
1436b	1556b	یک لحظه که از حضور غایب گردی

1397b	1315b	یک لحظه گل از چمن همی افشانیم
1666b	495b	یک لحظه نشانه جهانم دارد
1712b	1295b	یک یافتنی ازو به فریاد دو کون
1761a	357a	یکبار بمردم و مرا کس نگریست
1422a	1643a	یمتاز الارض وهو مشیته

SONUÇ

Bu çalışmada, Mevlânâ'nın insanı derinden etkileyen rubâîleri hakkında bir takım incelemeler yapılmıştır. Mevlânâ'nın bu rubâîlerinin sayısı nüshadan nüshaya değişiklik göstermekte ve genellikle bu sayının 1500 ila 2000 aralığında olduğu görülmektedir. Çalışmada, Konya Mevlânâ Müzesi 69 numarada kayıtlı olan *Dîvân-ı Kebîr* nüshasının ikinci cildi esas alınmıştır. Bu nüshadaki toplam rubâî sayısı 1866'dır ancak tezimizin konusu gereği sadece 867 âdet rubâî incelenmiş ve iki farklı nüsha ile karşılaştırılması yapılmıştır.

Çalışmamıza konu olan Mevlânâ'nın rubâîlerinin tespiti ve tenkitli metnin oluşturulmasında kullanılan üç yazma nüshaya ilaveten, bazı muteber Farsça neşirler ve Türkçe çeviriler de incelemeye tabi tutulmuştur. Bunlar sırasıyla, Bedî'uzzamân Furuzânfer'in *Kulliyât-ı Şems yâ Dîvân-i Kebîr* neşri, Tevfik Subhânî'nin *Dîvân-i Kebîr* ve *Kulliyât-ı Şems-i Tebrîzî* neşri, Veled Çelebi İzbudak'ın *Rubaiyyât-ı Hazret-i Mevlânâ* neşri; Mehmet Nuri Gençosman'ın *Mevlâna'nın Rubaileri I-II (Tam metin)* adlı eseri, Şefik Can'ın *Hiz. Mevlânâ'nın Rubaileri I-II* adlı eseri ve Ziya Avşar'ın *Mevlâna Celâleddin Rûmî Sırların Dili (Bütün Rubailer)* adlı eseridir.

Çalışmada kullanılan Mevlânâ Müzesi Müzelik Yazma Eserler Bölümündeki 69 nolu yazma nüshada ve aynı bu nüshayı esas alan Subhânî neşrinde toplam 1866 rubâî mevcuttur; bu rubâîlerin 116 âdetinin ise birbiriyle benzer olduğu tespit edilmiştir. İstanbul Belediye Kütüphanesi Muallim Cevdet Bölümü No. K. 17'deki toplam rubâî sayısı 1926 iken İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü No. 2693'de ise bu sayı 377'dir. Yürütülen incelemeler doğrultusunda İstanbul Belediye Ktp. No. K. 17'deki rubâîlerin, Mevlânâ Müzesi No. 69 ile daha çok benzerlik gösterdiği dikkat çekmiş ve bu iki nüsha arasındaki rubâî sayısı farkı 60 olarak belirlenmiştir.

Farsça neşirlerden Bedî'uzzamân Furuzânfer neşrinde toplam rubâî sayısı 1983 iken neşirdeki benzer rubâî sayısı 38'dir. Furuzânfer neşrindeki 168 rubâînin Mevlânâ Müzesi No. 69'da ve Subhânî neşrinde yer almadığı, Mevlânâ Müzesi No. 69'daki ve Subhânî neşrindeki 2 rubâînin ise Furuzânfer neşrinde bulunmadığı tespit edilmiştir. Furuzânfer neşri ile Mevlânâ Müzesi No. 69 ve Subhânî neşrindeki rubâî sayısı farkı ise yalnızca 117'dir. Bunun yanı sıra Furuzânfer neşrindeki 5 âdet rubâînin Şefik Can

ve Ziya Avşar çevirilerinde bulunmadığı, Şefik Can ve Ziya Avşar'daki 203 rubâînin de Furuzânfer neşrinde yer almadığı belirlenmiştir.

Farsça neşirler arasında yer alan Veled Çelebi neşrindeki toplam rubâî sayısı 1646, benzer rubâî sayısı ise sadece 24'tür. Mehmet Nuri Gençosman, Veled Çelebi neşrini esas alıp Mevlânâ rubâîlerini Türkçeye aktarmış olmasına rağmen bazı farklılıklar dikkat çekmektedir. Bu farklılıkları şöyle sıralamak mümkündür; Veled Çelebi'de 1646 rubâî varken Gençosman çevirisinde 1644 rubâî mevcut ve benzer rubâî sayısı Çelebi'de 24 iken Gençosman çevirisinde 16'dır, Gençosman eserinde Çelebi neşrinde bulunan 6 rubâînin yerine 5 farklı rubâî çevirisi eklemiştir ve Mehmet Nuri'de bulunan 2 âdet rubâî çevirisi de Çelebi'deki Farsça asıllarıyla uyumlu değildir. Zannımızca bu farklılıkların sebebi, Mehmet Nuri'nin çeviri çalışmasında taş basması Hint ve İran nüshalarından da yararlanmasıdır. Zira Gençosman eserinin ön sözünde, bu taş baskılar ile Veled Çelebi arasında karşılaştırma yaptığını ve aralarında büyük farklılıklar olduğunu belirtmiştir.

Türkçe çeviriler arasında yer alan Ziya Avşar'ın *Sırların Dili* adlı eserin dayandığı kaynak Şefik Can'ın *Hz. Mevlânâ'nın Rubâîleri I-II* adlı çeviri çalışması olmasına rağmen tarafımızca bazı hususlar tespit edilmiştir. Şefik Can'da toplam rubâî sayısı 2217 iken bu sayı, Ziya Avşar'da 2188'dir. Benzer rubâî sayıları Can'da 125 ve Avşar'da 51 olarak tespit edilmiştir. Bu farklılığın sebebi ise Ziya Avşar'ın, Can'da bulunan mükerrer rubâîleri bazen bir kez bazen de iki kez çevirmiş olmasıdır. Ayrıca Avşar, Can'da bulunmayan 2 âdet farklı rubâîyi tercüme etmiş ve bunların sadece Asaf Halet Çelebi çevirisinde bulunduğunu belirtmiştir.

Yukarıda bahsi geçen bu benzer rubâîlerin çıkarılması neticesinde bütün bu yazma nüshalar, Farsça neşirler ve Türkçe çevirilerdeki toplam rubâî sayıları elde edilmektedir. Bu durumda, Mevlânâ Müzesi No. 69'daki ve Tevfik Subhânî neşrindeki toplam rubâî sayısı 1866 iken 1748'e düşmüştür. Bedî'uzzamân Furuzânfer neşrindeki 1983 rubâî 1945'e, Veled Çelebi neşrindeki 1646 rubâî 1622'ye, M. Nuri Gençosman'daki 1644 rubâî 1628'e, Şefik Can'daki 2217 rubâî 2092'ye ve Ziya Avşar'daki 2188 rubâî 2137'ye düşmektedir. Bunun yanı sıra mevcut çalışmamızdaki 867 rubâînin 727 tanesi İstanbul Süleymaniye Ktp. No. 2693'te, 48 tanesi İstanbul Belediye Ktp. No. K. 17'de ve 2 tanesi de Furuzânfer neşrinde mevcut değildir. Bu rubâîlerin 88 âdeti Mevlânâ Müzesi No. 69 ve Subhânî neşrinde, 14 âdeti İstanbul

Belediye Ktp. No. K. 17’de, 6 âdeti Furuzânfer neşrinde tekrar etmektedir. 24 âdet rubâî ise ne İstanbul Belediye Ktp. No. K. 17’de ne de İstanbul Süleymaniye Ktp. No. 2693’te bulunmamaktadır.

Yapılan bu çalışmaların sonraki araştırmalara yardımcı olması umut edilmiş, bu sebeple elimizde bulunan her rubâî teker teker incelenmiş ve tespit edilen her bir husus önemli görülüp bu çalışmada bir araya toplanmıştır.

KAYNAKLAR

- Albayrak, N. (2008). Rubâî. *DİA*, C. 35, İstanbul, s. 176-177.
- Alp, F. (1997). Dîvân-ı Kebîr Nüshaları (Tasvir-Mukayese-İndeks). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.
- Bağrıaçık, M. Z. (2008). Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Sırların Dili -Bütün Rubailer-. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 23, s. 223-226.
- Banarlı, N. S. (1971). *Resimli Türk Edebiyatı Târîhi I-II*. Ankara.
- Baykara, T. (2002). Mevlânâ'nın Dîvân-ı Kebîr'inin Tarihi Kaynak Olarak Değeri. *Birinci Uluslararası Mevlânâ, Mesnevî ve Mevlevîhâneler Sempozyumu Bildirileri*. Celal Bayar Üniversitesi, Malatya, Türkiye. (19-21 Aralık). s. 185-187.
- Bilgin, O. (1992). Bedî'uzzamân Furuzânfer. *DİA*, C. 5, İstanbul, s. 327-328.
- Can, Ş. (1997). *Mevlânâ Hayatı-Şahsiyeti-Fikirleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Ceyhan, S. (2004). Mesnevî. *DİA*, C. 29, Ankara, s. 325-334.
- Ceylan, C. (2011). Türk Edebiyatında Şerh Edilen Metinler Arasında Mesnevî-i Şerîf'in Yeri. *Doğu Araştırmaları Dergisi*, S. 7, s. 167-190.
- Çelebi, Â. H. (1939). *Mevlâna Hayatı-Şahsiyeti-Eserlerinden Parçalar*. İstanbul: Kanaat Kitabevi.
- Dânişnâme-i Cihân-ı İslâm, "Dîvân-ı Şems-i Tebrîzî" (2019). Dîvân-ı Şems-i Tebrîzî-
Tevfik Subhânî. (Çev: Ç. Kaska) *Selçuklu Medeniyeti Araştırmaları Dergisi* 4, s. 225-235.
- Demirci, M. (1996). Fîhi mâ Fîh. *DİA*, C. 13, İstanbul, s. 58-59.
- Eflâkî, A. (1986-1987). *Ariflerin Menkıbeleri I-II* (Çev: T. Yazıcı) İstanbul.
- Furuzânfer, B. (2005). *Mevlâna Celâleddin* (2. baskı). (Çev: Feridun Nafiz Uzluk) Konya.

- Genç, V. (1997). *Mevlânâ İle İlgili Yazılardan Seçmeler*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Gölpınarlı, A. (1989). *Mesnevî ve Şerhi*. C. I, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- _____ (2000). *Mevlânâ Celâleddîn Mektuplar*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- _____ (2003). *Mevlânâ Müzesi Müzelik Yazma Kitaplar Kataloğu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kara, M. (2001). Veled Çelebi İzbudak. *DİA*, C. 23, İstanbul, s. 503-505.
- Karaismailoğlu, A. (2001). *Mevlânâ ve Mesnevî*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karaismailoğlu, A. (2015). *Dîvân-ı Kebîr Gazel Dizini*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karaismailoğlu, A., Okumuş, S. ve Coşguner, F. (2006). *Mevlânâ Bibliyografyası*. Konya: Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Karaismailoğlu, A., ve Menteşe, G. L. (2022). Dîvân-ı Kebîr Seçkisi Şemsu'l Hakâyik. *Doğu Araştırmaları Dergisi*, C. 2, S. 26, s. 75-90.
- Mevlânâ Celâleddîn Muhammed. (1312). *Rubâ'îyyât-ı Hazret-i Mevlânâ*. (nşr. V. Ç. İzbudak) İstanbul: Ahter Matbaası.
- _____ (1336-1346hş./1957-1967). *Kulliyât-ı Şems yâ Dîvân-ı Kebîr*: Muştemil ber- Kasâ'id ve gazelliyât ve mukatta'â-i Fârsî ve Arabî ve tercî'ât ve mulemme'ât ez goftâr-i Mevlânâ Celâleddîn-i Muhammed meşhûr be-Mevlevî ba tashîhât û havâşî-i Bedî'uzzamân Furuzânfer. C. VIII, Rubâ'îyyât, 3.baskı 1363, 4.baskı 1378, Tahran: İntişârât-ı Emîr-i Kebîr.
- _____ (1386 hş./2007). *Dîvân-ı Kebîr/Kulliyât-ı Şems-i Tebrîzî*: Mevlânâ Celâleddîn-i Muhammed b. Huseyn-i Belhî-i Rûmî ma'rûf be-Mevlevî Nusha-i Konya Tevzîhât, Fihrist ve Keşfu'l-ebyât, C. II, (nşr. T. H. Subhânî) Tahran: Encumen-i Âsâr û Mefâhîr-i Ferhengî.
- _____ (1937). *Mevlâna Rübailerinden Manzûm Tercemeler* (Çev: H. R. Işıl) İstanbul: Numune Matbaası.
- _____ (1939). *Mevlânâ'nın Rubaileri*. (Çev: A. H. Çelebi) İstanbul: Kanaat Kitabevi.

- _____ (1942). *Yeni İlavelerle Mevlânâ Rubailerinden Seçilmiş Türkçe Manzum Tercemeler*. (Çev: H. R. Işıl) İstanbul: Numune Matbaası.
- _____ (1955-1961). *Güldeste: Dîvân-ı Kebîr'den Seçme Şiirlerin Tercemeleri*. (Çev: A. Gölpınarlı) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- _____ (1963). *Seçme Rubailer*. (Çev: A. Gölpınarlı) Konya: Şahap Kitabevi.
- _____ (1964). *Mevlâna'dan Seçme Rubâiler*. (Çev: M. N. Gençosman) Türkiye İş Bankası Yayınları.
- _____ (1965). *Mevlâna ve Eflâtun* (Çev: Ş. Can). Konya: İleri Basımevi.
- _____ (1971). *Mevlânâ'dan Rubâiler*. (Çev: B. Gocul) Bursa: Özvar Matbaası.
- _____ (1974). *Mevlâna'nın Rubailer I-II (Tam Metin)*. (Çev: M. N. Gençosman) Milli Eğitim Basımevi.
- _____ (1982). *Rubâiler*. (Çev: A. Gölpınarlı) Ankara: Ajans Türk Matbaacılık.
- _____ (1986). *Rubâiler*. (Çev: F. Halıcı) Konya: Doğuş Ofset Matbaa.
- _____ (1987). *Mevlâna'dan Rubailer*. (Çev: H. Tanyaş) Ankara: Doğuş Matbaacılık.
- _____ (1990-1991). *Hz Mevlânâ'nın Rubâileri I-II* (Çev: Ş. Can) Kültür Bakanlığı Yayınları.
- _____ (1998). *Mevlânâ'dan Rubâiler* (2. baskı). (Çev: H. Tanyaş) İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- _____ (1999). *Rubailer*. (Çev: E. Kirmanî) İstanbul: İnsan Yayınları.
- _____ (2000). *Candan Cana/ Mevlânâ Celaleddin Rumi'den Seçme Rubailer*. (Çev: T. S. Halman) İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- _____ (2000). *Dîvân-ı Kebîr Seçmeler I-IV (Rubâiler)*. (Çev: Ş. Can) İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- _____ (2000). *Dîvân-ı Kebîr'den Seçmeler*. (Çev: Y. Şafak) Konya: Konya Büyükşehir Belediye Yayınları.

- _____ (2004). *Sevda Yüce Gözlerle/ Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'den Seçme Rubailer*. (Çev: T. S. Halman) Ankara: Hece Yayınları.
- _____ (2007). *Rubailer* (2. baskı). (Çev: H. A. Yücel) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- _____ (2007). *Sırların Dili-Bütün Rubailer-*. (Çev: Z. Avşar) Konya: Kökler Yayıncılık.
- _____ (2008). *Dîvân-ı Kebîr I-VIII* (Çev: A. Gölpınarlı) İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- _____ (2012). *Dîvân-ı Kebîr I-II (Tıpkıbasım)*. (Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Çıpan, Editör: Adnan Karaismailoğlu). Ankara: PTT Genel Müdürlüğü.
- _____ (2018). *Dîvân-ı Kebîr Seçmeler I-IV*. (Çev: Ş. Can) İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- _____ (2018). *Mesnevî (Tam Metin)* (16. baskı). (Çev: A. Karaismailoğlu) Ankara: Akçağ Yayınları.
- _____ (768-770hş./1366-1368). *Dîvân-ı Kebîr I-II*. nşr. Hasan b. Osman el-Mevlevî. Konya Mevlânâ Müzesi Müzelik Yazma Eserler Bölümü.
- _____ (VII/XIII). *Dîvân-ı Kebîr*. (nşr.y.) İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü.
- _____ (723hş./1323). *Dîvân-ı Kebîr*. nşr. Ahmed b. Muhammed el-Mevlevî. İstanbul Belediye Kütüphanesi Muallim Cevdet Bölümü.
- Muştâkmihr, R. (1391). *Tâ Tashih-i Nihâyî-i Dîvân- Kebîr: Nushe-i Konya yâ Tashîh-i Furûzânfer (Berresî-i İntikâdî-i Çâp-i Nushe-i Konya)*. *Edebiyat-i İrfânî (Ulûm-i İnsan-i el-zuhrâ)*, s. 179-143.
- Muştâkmihr, R. (2023). Şems-i Tebrîzî Dîvânı'nın Tenkitli Neşirleri ve Baskıları Hakkında Tenkitli Bir İnceleme. (Çev. G. L. Menteşe). *Mevlana Araştırmaları Dergisi* 8, s. 137-162.
- Öngören, R. (2004). Mevlânâ. *DİA*, C. 29, İstanbul, s. 441-448.
- Öztürk, M. (2008). Rubâî. *DİA*, C. 35, İstanbul, s. 176-177.

Sipehsâlâr, A. (1977). *Mevlâna ve Etrafindakiler Risâle*. (Çev: T. Yazıcı) İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.

Şafak, Y. (2005). *Hazret-i Mevlâna'nın Eserleri*. Konya: Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.

Şafak, Y. (2010). Veled Çelebi ve Çelebilik Makamında Geçen Yıllar. *Aşkın Sultanları Son Dönem İstanbul Mevlevileri Ulusal Sempozyumu*. İstanbul.

Yazıcı, T. (1979). Mehmet Nuri Gençosmanoğlu. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler/ İsimler/ Terimler*, C. 3, s. 323.

Yazıcı, T. (1994). Dîvân-ı Kebîr. *DİA*, C. 9, İstanbul, s. 432-433.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Gülşah Ertürk

Yabancı Dil: Farsça

Eğitim Durumu: Kırıkkale Üniversitesi

Lisans: Kırıkkale Üniversitesi - Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı Mütercim-Tercümanlık (Farsça)

Yüksek Lisans: Kırıkkale Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı Fars Dili ve Edebiyatı